Biblioteca Institutului de Psihologie şi Psihoterapie Adleriană

Provocările Căsătoriei

CĂSNICIA POATE FI MINUNATĂ

Rudolf Dreikurs, M.D.

Traducere de Ramona Covrig

Editura IPPA
BUCUREŞTI, 2011

Coperta este concepută de Adrian Covrig
Consilier editorial: Adrian Covrig

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
DREIKURS, RUDOLF
Provocările căsătoriei : căsnicia poate fi minunată /
Rudolf Dreikurs ; ed.: Ramona Covrig.
- Bucureşti : Editura IPPA, 2011
Index
ISBN 978-606-92430-1-5

I. Covrig, Ramona M (ed.)

159.922.1

The Challenge of Marriage, 1946, Rudolf Dreikurs

Traducere de Ramona Covrig , ECP Holder

- Statut profesional: psihoterapeut, formator, supervizor.
- Specializări în psihoterapie de cuplu, consiliere maritală şi premaritală, psihosexualitate, în Irlanda, Germania, Belgia, SUA, Ungaria, Olanda.
- Master în Psihoterapie Individuală /Adleriană şi în Psihoterapie Cognitiv-Comportamentală.
- Fondator şi Preşedinte al Institutului de Psihologie şi Psihoterapie Adleriană.
- Autor al cărţii *Psihologia Infidelităţii.*
- Susţine workshopuri şi prelegeri pe teme legate de psihologia relaţiei de cuplu, psihosexualitate şi tehnici de lucru în practica psihoterapeutică. Oferă servicii de dezvoltare personală şi profesională pentru grupuri, atât în Bucureşti cât şi în ţară.
- Practică privată în cadrul Cabinetului de psihologie Ramona Covrig, tel.0722941484, www.psihoconsult.ro, e-mail: ramona_covrig@yahoo.com

Cuprins

Cuvânt înainte 1

Prefaţa autorului la ediţia din 1974 3

Introducere 7

I. Ce este Iubirea ? 9

Rolul emoţiilor
Iubirea ca emoţie
Rolul sexualităţii
Sexualitatea ca instrument
Rolul iubirii
Funcţia iubirii
Iubirea ca una dintre cele trei Sarcini ale Vieţii
Definiţia iubirii

II. Lupta de Putere între Sexe 24

Frustrările dragostei - o problemă socială
Poziţia socială a femeii
Confuzia omului de ştiinţă
Cele patru drepturi ale sexului dominant
Drepturi sexuale specifice
Modestia femeii, o necesitate culturală
Declinul superiorităţii bărbatului
Dragostea ca război
Anarhia prezentă
Lupta pentru şi împotriva emancipării femeii
Eşecul strălucirii şi al cavalerismului
Semnificaţia culturală a emancipării

III. Conceptul de Sex 48

Baza socială a trăsăturilor sexuale
Un caz de fetişism transvestic
Imitarea sexului „superior"

Rolul sexelor
Sex şi ordine socială
Sex şi religie
Impresiile copilului despre sexul opus
Copiii devin temători față de sex
Iluminarea sexuală
Investigarea sexuală timpurie din partea copilului
Pregătirea pentru iubire
Perioada adolescenței
Cele trei funcții ale sexului

IV. Alegerea unui Partener 70

Comunicare interpersonală neconştientizată
Alegerea unui partener satisface aşteptările personale neconştientizate
Trecutul influențează prezentul
Gusturile personale
Semnificația frumuseții
Crearea distanței
Alegerea unui partener nepotrivit
Unda verde pentru direcția greşită
Atracția față de deficiențe
Răspunsul Stilurilor de Viață
Adevăratele motive ale atracției
Dragostea la prima vedere
Emoțiile nu sunt decât servitori credincioşi
Este rațiunea o bază de alegere?
Fuga de căsătorie
În căutarea perfecțiunii
Dorințe versus intenții reale
Opoziția față de căsătorie
Cum să găseşti partenerul potrivit
Corectarea unei alegeri greşite

V. Convieţuirea în Cuplu 103

Logica convieţuirii sociale
Ştiința cooperării
Atitudinile fundamentale pro sau contra cooperării
Relațiile se bazează pe interacțiuni
Semnificația logică versus semnificația psihologică
Refuzul mai puternic decât impunerea
Sursele lipsei de respect
Intimitatea poate perturba prietenia
Intimidare în loc de fermitate
Logica folosită ca armă
A pretinde în loc de a câştiga
A da vina pe celălalt
Noi decidem reacțiile noastre
Căsătoria nu înseamnă raiul
Atitudinea contează

VI. Gelozia 125

Este gelozia un semn de iubire ?
Problema fidelității
Cauze ale infidelității
Este posibilă prietenia între bărbați şi femei ?
Răspunsul pentru neseriozitate
Scopul geloziei
Scuze pentru lipsurile personale
Atragerea atenției şi câştigarea puterii
Căutarea răzbunării
Provocarea geloziei în partener
Înțelegând şi ajutând un partener gelos
Gelozia ca problemă psihiatrică
Depăşirea propriei noastre gelozii
Îmbunătățirea începe cu noi

VII. Problemele şi Conflictele Maritale 151

Natura problemelor umane
Subiectivitatea faptelor
Fundamentul conflictelor maritale
Problema incompatibilității sexuale
Satisfacția sexuală necesită adaptare reciprocă
Atitudinile mai importante decât tehnicile
Dragostea are nevoie de atenție constantă
Fiecare problemă este o sarcină comună
Socrii reprezintă o sarcină comună
Dificultățile economice

Bărbatul ca cel care procură
Poziția strategică a soției
Stimularea unor noi interese
Timpul liber și viața socială
Adevăratul motiv al dezamăgirilor
Găsirea soluțiilor
Servicii de consiliere maritală
Divorțul ca problemă maritală
Locul femeii este în comunitate

VIII. Parentingul sau Creșterea Copiilor 199

Planificarea familială
Rolul copiilor
Rolul tatălui
Rolul mamei
Inadecvarea mamelor
Greșeli comune în creșterea copiilor
Principii de educare a copiilor
Înțelegerea copilului
Stilul Vieții
Constelația familiei
Adaptarea copiilor la viața socială

IX. Clarificarea Problemelor Sexuale 235

Puterea individului
Confuzia cu privire la sex
Direcția schimbărilor
Noile relații de cuplu
Imoralitate versus noile moravuri
Confuzia maritală ca parte a confuziei globale
Progresul social spre egalitate
Unificarea și egalitatea omenirii
Democrația
Contribuția femeii la progres
Ne îndreptăm către o nouă cultură?
Omul de mâine
Provocările monogamiei
Atitudini constructive
Împăcarea cu sexul

Cuvânt înainte

O carte bună merită să vadă lumina tiparului!

Am fost impresionată de scrierile lui Rudolf Dreikurs despre căsnicie și relații de cuplu, și am gândit că acest proiect de traducere, îngrijire și publicare a cărții *Provocările Căsătoriei* merită toată atenția. Chiar dacă multe din idei nu mai sunt actuale, probabil veți fi surprinși să constatați cât adevăr există în unele afirmații și cât de prezente sunt altele, chiar dacă autorul scrie această carte în 1946. De atunci și până astăzi condiția femeii, a bărbatului, a căsniciei și a întregii familii a suportat schimbări radicale. Unele schimbări sunt în bine, altele perturbă societatea în general. Poate că instituția căsătoriei nu a fost niciodată în pericol așa cum este astăzi, și poate niciodată celor doi parteneri nu le-a fost mai ușor să divorțeze sau să se de-responsabilizeze de sarcina comună de a colabora și coopera în scopul păstrării căsniciei. Ceva trebuie făcut!

Parcurgerea acestei cărți poate oferi cititorului, fie bărbat sau femeie, soț sau soție, posibilitatea de a înțelege dintr-o perspectivă mai profundă căsnicia și implicațiile ei, și de a opri disoluția relației de cuplu, încercând tot ceea ce este posibil omenește pentru a rămâne.

mai multe motive autorul a ales Psihologia Individuală a lui Alfred Adler ca bază pentru înțelegerea naturii umane.

Mai întâi de toate, interpretarea lui Adler asupra personalității, recunoașterea unui stil de viață distinct în fiecare individ, oferă una din cele mai bune tehnici psihoterapeutice disponibile astăzi. Pentru că Stilul Vieții reprezintă esența fundamentală și atot-cuprinzătoare a fiecărei persoane pe parcursul vieții. Astfel, recunoașterea atitudinilor și scopurilor personale oferă o bază pentru înțelegerea tuturor acțiunilor, gândurilor și emoțiilor sale.

Cel de-al doilea motiv pentru utilizarea psihologiei adleriene este constructivismul și optimismul său. Spre deosebire de alți psihologi, Adler vede viața ca o permanentă dezvoltare, și nu ca o activitate fără sens care conduce la moarte și distrugere. Numai într-o astfel de lumină putem înțelege evoluția omenirii și progresele care s-au făcut și se fac în continuare.

Cel de-al treilea beneficiu în utilizarea Psihologiei Individuale este convergența observațiilor și constatărilor sale cu tendințele actuale în domeniul științelor sociale și politice. Psihologia lui Adler pune accentul pe semnificația interrelațiilor personale; servește mai bine decât orice altă psihologie pentru înțelegerea și soluționarea problemelor sociale - iar toate problemele umane sunt esențialmente probleme sociale; pentru că nici o problemă nu afectează doar o singură persoană. Și cu siguranță problemele de sex și căsătorie necesită doi pentru găsirea unei soluții.

Dacă procesul de înțelegere, de clarificare și încurajare, pe care această carte încearcă să-l stimuleze, conduce la îmbunătățiri, dezvoltare și acțiuni constructive, scopul acestei cărți va fi atins.

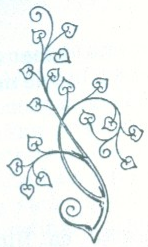

I.

Ce este Iubirea ?

Cunoaștem cu toții iubirea. Fiecare generație a avut poeții și cântăreții ei care s-o ridice în slăvi, cinicii și mizantropii care s-o atace, și psihologii si filozofii care s-o explice. Nu neagă nimeni că iubirea *există*. Dezbatem numai ce reprezintă iubirea, și asta pentru ca sunt atâtea definiții despre iubire câți îndrăgostiți există.

De ce atunci, dacă iubirea este atât de cunoscută, persistă dezacordul cu privire la natura sa? Dragostea ni se dezvăluie fiecăruia altfel? Depinde manifestarea sa de vârsta sau cultura în care trăiește un om? Sau poate se schimbă odată cu sexul, vârsta și experiența intimă a fiecărui iubit? (Sau a fiecărui interpret al iubirii?)

Examinând iubirea ca pe orice fenomen uman, trebuie explorat atât aspectul psihologic cât și cel sociologic al problemei. Aspectul psihologic implică atitudinile personale și scopurile individului, care se bazează pe dezvoltarea intelectuală și emoțională a personalității sale. Aspectul sociologic are în vedere concepte sociale și convenții ale comunității din care individul face parte. O evaluare obiectivă a problemei iubirii trebuie să cuprindă ambele aspecte. În acest capitol ne vom referi la aspectul psihologic al iubirii.

Din punct de vedere psihologic, de bine ce dragostea este considerată una dintre emoțiile cele mai complexe, putem începe prin a examina întâi aspectele generale ale emoției şi apoi caracteristicile specifice ale emoției iubirii.

ROLUL EMOȚIILOR

Emoțiile sunt în general considerate ca fiind cauzate de anumite situații din mediul înconjurător. Se presupune că un individ supus la un anume stimul va reacționa automat cu o emoție corespunzătoare situației. Spre exemplu, în copilăria mică stimulul zgomotului puternic (ca tunetul) sau stimulul pierderii echilibrului poate evoca reacția de frică. Toată structura elaborată a fricii adultului se presupune ca s-a născut dintr-un asemenea mecanism primitiv de răspuns la stimul. Teoria conform căreia comportamentul uman este bazat în principal pe mecanisme de răspuns la stimuli este acceptată azi în totalitate.

Conform teoriei Freudiene[1], toate temerile pot fi descoperite în „trauma psihică" de a te fi născut, din „anxietatea primară" experimentată de fiecare individ în timpul trecerii sale de la căldura şi siguranța corpului matern în lumea rece si străină. Freud a avansat de asemenea teoria conform căreia fricile şi anxietățile sunt cauzate de suprimarea excitației sexuale care nu-şi poate urma cursul firesc.

Asemenea concepte, pe cât par de corecte şi de interesante, sunt insuficiente pentru a explica funcția reala a fricii. Este evident că individul are nevoie de emoția fricii pentru scopuri biologice şi psihologice. Emoția serveşte unui scop, şi anume de a evita pericole

[1] Sigmund Freud, *Introductory Lectures to Psychoanalyst.* Boni & Liveright, New York, 1920.

sau situații neplăcute. Privind frica din punct de vedere teleologic sau al scopului putem înțelege mai bine mecanismele psihologice implicate; de asemenea oferă o mai bună abordare pentru a ajuta individul să îşi înțeleagă fricile şi să le rezolve. Scopul fricii poate fi dificil de recunoscut, mai ales dacă bunul simț şi logica privată nu justifică acea frică, ca în cazul pericolelor imaginare şi al anxietăților emoționale nejustificate. Studiul psihologic atent al unor astfel de situații relevă în final un scop bine definit în motivarea individului de a lua o atitudine defensivă împotriva unei situații care poate implica pericole, nu numai la adresa bunăstării fizice, dar mai ales împotriva prestigiului şi statutului său social.

Toate emoțiile sunt direcționate spre un scop specific, chiar dacă aceste scopuri nu sunt atât de evidente la adulți ci sunt ascunse în spatele unor suprastructuri psihologice elaborate. Emoțiile sunt selectate activ de individ. Este dificil să percepem acest lucru pentru că emoțiile nu pot servi adecvat, dacă şi atunci când li se recunoaşte scopul. De aceea este necesar din punct de vedere psihologic ca cineva să nu-şi admită sie însuşi controlul asupra emoțiilor. Emoțiile ne pregătesc, ne susțin sau ne resping acțiunile. Fiecare acțiune este rezultatul motivațiilor intelectuale şi emoționale. În procesul gândirii, considerăm atât aspectele pro cât şi pe cele contra ale unei acțiuni viitoare. Rațiunea şi logica permit şi chiar pretind recunoaşterea avantajelor şi dezavantajelor în cazul oricărei acțiuni. Totuşi, destul de des decizia este greu de luat, deoarece aspectele pro şi cele contra au aproape aceeaşi greutate. În scopul de a ne mişca în orice direcție, trebuie să întărim valoarea aparentă a direcției pe care o favorizăm. Aici facem apel la emoții. Avem nevoie de emoții pentru a ne justifica acțiunile şi pentru a depăşi obstacolele care ne-ar abate în mod logic de la cursul dorit. Fără emoții nu am putea să

acționăm decisiv. De aceea alegem acele emoții care sunt potrivite menținerii și întăririi direcției fundamentale în viață.

IUBIREA CA EMOȚIE

Să ne întoarcem acum la semnificația iubirii. Este iubirea, ca și teama, o emoție cu scop? Există multe prejudecăți împotriva acestei idei. Am fost învățați de mici copii că iubirea este ceea ce se întâmplă unui individ când întâlnește obiectul „potrivit" pentru manifestarea afecțiunii sale. Vălul de mister cu care a fost acoperită iubirea a fost menținut de literatură, filme și alte domenii ale artei. Vorbim despre fenomenul de „a te îndrăgosti" și „a te des-îndrăgosti" ca despre ceva neașteptat, o coincidență inexplicabilă, ca și când am vorbi despre a ne împiedica de un obiect nevăzut. Într-adevăr, adeseori iubirea ne apare ca un astfel de accident. Vorbim despre iubire ca fiind eternă, necorespunzătoare, nefericită, adolescentină, atotcuprinzătoare sau oarbă, ca și când ar fi diferite tipuri de iubire în loc de diferite tipuri de iubiți. Este posibil ca iubirea să fie rezultatul unei influențe misterioase care acționează asupra a doi oameni pe care norocul i-a adus împreună? Suntem noi cumva agenți pasivi ai iubirii?

Hai să recunoaștem faptul că dorința sexuală a fost considerată cel mai puțin „controlabil" element al emoției complexe pe care o numim iubire. Dacă putem arăta că chiar și sexualitatea organică fundamentală este sub controlul nostru, și că o folosim pentru a se potrivi cu scopurile noastre, poate vom accepta mai ușor ideea că iubirea apare cu scop.

ROLUL SEXUALITĂȚII

Multă vreme sexualitatea umană a fost explicată prin analogie cu sexualitatea animală. Chiar și

obiceiurile noastre lingvistice relevă acest fapt, când folosim în multe limbi termeni ca lup, câine (homosexual), leoaică (pentru femei), taur, cocoș, țap, capră și cățea. Părem foarte pregătiți să justificăm (să învinuim și să scuzăm) comportamentele noastre sexuale în termeni de dorință primară, instinctuală și animalică, asupra căreia exercităm un anumit grad de „control", depinzând de nivelul până la care am fost „educați". Acesta este un tip de raționalizare foarte confortabil, însă numai dacă omitem câțiva factori biologici:

Primul: Sexualitatea animală este limitată în specie și sex. Acest lucru nu este adevărat la sexualitatea umană. Nu este nevoie decât să menționăm sodomia si homosexualitatea pentru a dovedi acest lucru.

Al doilea: Sexualitatea animală este limitată în timp prin ciclul menstrual al femelei. Altfel spus, femela este gata pentru iubire numai când este în călduri. Iar masculul este excitat exclusiv de femela doritoare. Adultul uman, pe de altă parte, este mereu pregătit biologic pentru activitate sexuală.

Al treilea: Sexualitatea animală este limitată de prezența necesară și funcția glandelor sexuale. Castrarea produce un animal a-sexual. Omul poate suferi proceduri de îndepărtare a ovarelor sau testiculelor după pubertate, cu schimbări mici legate de sexualitate. El este capabil de excitație sexuală înainte ca glandele să se maturizeze la pubertate, și după ce acestea încetează să funcționeze la capacitate maximă.

Al patrulea: Sexualitatea animală este caracterizată nu numai de limitare ci și de compulsie. Odată ce masculul este excitat, el trebuie să acționeze și nu poate fi oprit decât prin forța fizică.

Bineînțeles, cineva poate refuza aceste argumente cu dovezi obținute în urma observațiilor comportamentului sexual făcute pe anumite animale. Dar ar trebui menționat faptul că aceste animale, în privința sexului, se comportă mai mult ca ființele umane, sunt afectate de condiții similare cu cele caracteristice oamenilor, şi anume de relațiile sociale apropiate. Animalele domestice şi cele care trăiesc în grupuri restrânse deviază în multe privințe față de alte specii. Cea mai mare deviație de la limitările şi compulsiile sexuale se găseşte în organismele care trăiesc în formațiuni restrânse, şi anume albinele şi furnicile. Ele au atins un punct de control aproape complet asupra sexului. Prin eforturi proprii, pot determina care urmaş va fi mascul şi care femelă şi, ca excepție în regnul animal, ele pot produce şi ființe a-sexuale (albine lucrătoare) prin metode dietetice.

Primatele, gorilele şi maimuțele, au un comportament sexual asemănător cu cel al oamenilor. Sexualitatea lor, ca şi cea a ființelor umane, nu este limitată la anumite perioade. Libertatea lor de ciclicitate este privită ca rezultatul unei tendințe de a câştiga dominația prin agresiune sexuală – o motivație care este independentă de orice comportament sexual determinat hormonal[2]. Deoarece dorința de dominație este activă tot timpul, comportamentul sexual poate fi observat la aceste animale în orice perioada a ciclului sexual. Potrivit aceleiaşi surse, comportamentul homosexual la maimuțe nu este o anormalitate sexuală sau o perversiune. În majoritatea cazurilor nu are legătură cu dorința sexuală, ci este o expresie a

[2] A. H. Maslow, Individual Psychology and the Social Behavior of Monkeys and Apes. *International Journal of Individual Psychology*, vol. 1

dominanței şi submisiei, iar genul sexual nu face nici o diferență în comportamentul dominant.

Nici noi oamenii nu suntem limitați sau constrânşi în exprimarea sexualității de necesitățile biologice ale corpului nostru. Pe măsură ce am învățat să controlăm natura din jurul nostru, am devenit independenți față de pornirile naturale din interiorul nostru. Din punct de vedere sexual suntem polimorfi – capabili să fim heterosexuali, homosexuali, şi autosexuali la aproape orice vârstă şi oricare ar fi starea glandelor noastre sexuale. De asemenea ne putem abține de la orice activitate sexuală dacă ne propunem asta.

În decursul vremurilor s-au dezvoltat multe teorii care să explice cum se modifică dorința sexuală biologică fundamentală la oameni. Putem găsi un punct comun la majoritatea cercetătorilor cu privire la aceste teorii. Teoreticienii susțin că undeva de-a lungul dezvoltării individului, acesta este supus unor experiențe care îi conturează expresia viitoare a sexualității sale. Experiența poate fi gândită ca o traumă psihică care „fixează" „libido-ul", sau ca un stimul care rezultă în „condiționarea" „dorinței sexuale native". În orice caz, individul este considerat ca acționând funcție de mediul din care provine.

Aceasta este o idee foarte confortabilă. Dacă este acceptată, i se acordă justificare teoretică – singura condiție fiind ca el să fi suferit de pe urma unei experiențe sexuale „traumatice" trecute. (Şi cine nu a suferit!) Singura dificultate este că dintr-o mare parte a indivizilor expuşi la experiențe sexuale asemănătoare în copilărie şi adolescență, numai câțiva vor devia la perversiuni sexuale, şi nu vor exista două patternuri identice de comportament sexual.

SEXUALITATEA CA INSTRUMENT

Este evident atunci că trebuie să existe altceva care determină comportamentul sexual. Este posibil ca noi

înşine să ne alegem propria formă de exprimare sexuală? Şi dacă este aşa, reflectă această alegere modul de folosire a sexului pentru un scop definit? Următorul caz poate răspunde la această întrebare:

Doamna. D., în vârsta de 54 ani, s-a plâns că soţul său, la peste 60 de ani, este prea pasional. În timp ce dorinţa sa sexuală a scăzut considerabil, domnul D. o abordează aproape în fiecare seară – chiar şi mai frecvent decât înainte. El susţinea că nu-şi poate controla dorinţa şi ca era datoria ei să-l satisfacă.

Doamna D. a fost sfătuită nu numai să accepte propunerile soţului ei, dar să pară chiar mai pasională decât el şi să ceară şi mai mult din punct de vedere sexual. Ea a acceptat acest sfat, însă nu fără dubii. Când a revenit în cabinet, a povestit că schimbarea ei în comportament l-a uimit complet pe soţ. La început nu ştia cum să se comporte. Apoi, cu cât mai mult cerea ea cu atât mai mult el se retrăgea. În final, el a devenit impotent.

Se poate vedea că în acest caz nu avem de-a face numai cu dorinţa sexuală. Altfel, comportamentul soţiei nu ar fi rezultat în impotenţa soţului. De fapt cuplul se angajase într-o luptă de putere, iar soţul folosea sexualitatea în scopul de a lupta pentru „drepturile" sale. Problema maritală de bază nu era una sexuală, şi de aceea nu s-a rezolvat prin strategia de mai sus. Însă cazul permite un exemplu despre cum poate fi folosită sexualitatea. Alegem modul de exprimare sexuală în conformitate cu modul în care ne serveşte scopurilor fundamentale[3].

Dacă acceptăm această teză, cum explicăm atunci faptul că nu suntem conştienţi de scopul urmărit de propriul nostru comportament sexual? Este posibil

[3] „Din felul în care o persoană se comportă în sarcina iubirii şi faţă de problemele sexuale putem înţelege multe despre caracterul său." Alexandra Adler - *Guiding Human Misfits.* The Macmillan Company, New York, 1938.

oare să fim victime pasive ale propriilor dorinţe şi emoţii, pentru că nu vrem să admitem responsabilitatea pentru propriul comportament? Atât timp cât scopurile noastre fundamentale sunt conforme cu conştiinţa, acceptăm responsabilitatea completă pentru acţiunile noastre. Însă ocazional nu ne putem reconcilia intenţiile cu conştiinţa. Acesta este punctul în care refuzăm să ne cunoaştem intenţiile şi motivaţiile care ne fac să folosim emoţiile pentru a ne justifica acţiunile. Următorul caz poate ajuta la ilustrarea acestui punct de vedere:

John B. era foarte „îndrăgostit". Atât de mare era pasiunea sa pentru Alice, că nu se putea gândi la altceva. Din nefericire, ea însă nu i-a răspuns şi i-a refuzat propunerea. Însă John era genul de om care mereu obţinea ce-şi dorea. Aşa ca a urmărit-o şi şi-a pledat constant cauza. Fata a rămas de neclintit. Apoi John a devenit disperat şi a încercat să se sinucidă. În acest moment ea a cedat, pentru că ce altceva putea demonstra cât de mult o iubea? Aşa că s-a căsătorit cu el.

Acum a venit din nou rândul lui John să îşi piardă interesul faţă de Alice şi să o neglijeze, chiar şi sexual. Când ea plângea cu lacrimi că nu o mai iubeşte, el îi răspundea că nu poate face nimic, pentru că nu mai era îndrăgostit! Atunci ea a divorţat de el. Ca urmare, John „s-a îndrăgostit" de Alice din nou. Nu putea trăi fără ea. Acum era cu adevărat îndrăgostit de ea. Şi din nou a urmărit-o, însă cu şi mai mare convingere ca înainte. Pentru a scăpa de el, ea s-a căsătorit cu altcineva.

Acum John era cu adevărat provocat. Era hotărât din nou s-o ia pe Alice de soţie. Aşa că a început să ameninţe viaţa celui de-al doilea soţ al ei. Pentru a-l proteja pe soţ de ameninţările lui John, Alice a divorţat de el. Acum era rândul lui John să accelereze. A convins-o că prin divorţul lor el învăţase o lecţie, că avea nevoie de ea, că era „un om schimbat" şi că acum dragostea lui era profundă şi eternă. Aşa că s-a recăsătorit cu el.

Aşa cum se poate bănui, nu a durat mult până când John a început să-şi neglijeze din nou soţia. Şi din nou, nu era vina

lui. Pentru că cumva, nu ştiu cum, era din nou dezîndrăgostit.

Devenea acum evident că eroul nostru nu era preocupat să-şi cultive iubirea, ci să-şi dovedească faptul că poate face o femeie să se îndrăgostească de el, ori de câte ori îşi doreşte. O dată ce acest lucru se întâmpla, nu mai era interesat de ea până când posesia lui asupra ei nu era din nou pusă la încercare. Nu era dragoste, ceea ce-l motiva, ci dorința de a pune o femeie în serviciul lui. Ce convenabil este să atribui toate aceste fluctuații ale interesului său, unei ne-dependențe de emoția de iubire!

Ajungem acum la discuția emoției complexe numită iubire. Putem arăta că noi înşine determinăm direcția, şi chiar existența dragostei? Folosim dragostea aşa cum folosim sexul pentru a ne servi scopurilor fundamentale?

ROLUL IUBIRII

În zilele noastre scopurile iubirii sunt adesea ciudate. Acest lucru este atestat de atingerea relativ lipsită de frecvență a scopului pe care fiecare individ şi-l setează. Câți dintre noi găsim cu adevărat fericirea totală în iubire? Câți alții s-au acomodat fără să vrea cu dezamăgirea în dragoste? Ce se întâmplă cu cei care aşteaptă în mod nefericit ca iubirea să apară? Şi ce se întâmplă cu cei sofisticați care reclamă cinic că au descoperit că dragostea este o ficțiune – cu acelaşi amestec ciudat de bucurie şi patos care caracterizează propria lor descoperire că Moş Crăciun nu există?

Într-un fel există multe asemănări între ideea de iubire şi cea a bătrânelului vesel, care la intervale rare vine în casa noastră în mod misterios pentru a ne aduce daruri. Trebuie doar să fim cuminți şi să ne ținem ochii închişi într-o aşteptare plină de tensiune, şi Moşul va veni în zgomot de zurgălăi de clopoței, bătăi de copite

de reni şi fulgi de zăpadă, pentru a se pogorî asupra noastră cu cadouri. Bineînțeles, domnul Moş Crăciun ne va evita dacă ne trece prin cap să încercăm să descoperim cum vine şi cum pleacă.

Iubirea romantică este un concept la care se renunță greu. Încă ne dorim să avem inimile tulburate de dragoste. Ne dorim ca inimile noastre să fie asaltate şi cucerite de o forță misterioasă în fața căreia să fim total neputincioşi. Şi suntem la fel de încăpățânați în a renunța la iubire, aşa cum suntem la a renunța la miturile copilăriei noastre. Pentru mulți dintre noi, criteriul iubirii adevărate este să fie condimentată cu puțină tristețe. Trebuie să fie cantitatea suficientă de durere în suflet, insomnie, lipsa atenției şi a concentrării asupra muncii noastre. Dacă adăugăm aici şi puțină gelozie (dacă ar fi mai mult ar strica compoziția) am obținut formula secretă a iubirii romantice. Există cineva care să aibă dubii asupra valorii acestei formule? Nu o vedem prezentă din nou şi din nou în opere de artă de pe marele ecran, în seriale, în reviste şi suplimentele de duminică ale ziarelor?

Cum se compară acest tip de iubire cu cea pe care o căutam? Cum putem fi siguri că suntem într-adevăr îndrăgostiți dacă nu simțim în permanență o senzație ciudată în piept sau abdomen, împreună cu o dorință intensă de a fi cu persoana iubită? Când vedem doi oameni care locuiesc armonios împreună şi care îşi arată doar un sentiment de devotament, responsabilitate şi sentimentul că aparțin, ne gândim la ei nu ca la nişte „iubiți" ci ca la un cuplu. Spunem că nu mai sunt în stadiul romantic al iubirii lor, şi poate că ne pare rău pentru ei. Cât de palpitantă este comparativ, existența lui Don Juan sau a cochetei care colecționează romanțe ca hobby – şi îşi etalează trofeele pentru aprobare din partea prietenilor.

Există câteva fenomene cunoscute care ne conduc la suspiciunea îndrăzneață că poate romanticul nu este

ceea ce credem noi că este. Altfel, nu ne-ar conduce atât de des la suferință sufletească, durere și dezamăgire. Să luam în considerare încântarea romantică a unei iubiri neîmpărtășite, sau sa fim martori ocazionali când doi iubiți curajoși înfruntă o lume ostilă relației lor, și care dintr-o dată când văd obstacole dispărând pierd inclusiv dragostea. Sau să ne gândim cum cele mai puțin dorite stiluri de viață sunt adesea cele mai dorite în partener - nimeni nu se poate aștepta să fie fericit căsătorindu-se cu un Don Juan și totuși... Putem concluziona din toate aceste observații că iubirea romantică servește în principal la stimularea bunului simț și a unei judecăți corecte. Acest tip de emoție pare să fie aleasă în scopul de a vizualiza promisiuni care nu pot fi satisfăcute în viața reală. Este un vis cu ochii deschiși al unei persoane descurajate, care nu crede în fericirea sa viitoare și caută plăceri nerealiste pentru a-și alina disperarea.

Este posibil să existe și alte tipuri de iubire? Cum ar fi ele? Ne-ar răsplăti pentru renunțarea la ideea de iubire romantică?

FUNCȚIA IUBIRII

Iubirea, ca orice altă emoție, funcționează mereu în scopul susținerii țelurilor fundamentale ale unui individ. Prezența sau absența iubirii, direcția și gradul său, la fel ca și durabilitatea, depind în fiecare caz de atitudinea de bază față de relația dintre sine și cealaltă persoană. Astfel, pentru individul cu grad mare de interes social, iubirea poate fi cea mai mare contribuție pe care o poate face cineva cuiva, dăruind tot ceea ce are și tot ceea ce este. Iubirea poate deveni astfel cea mai sinceră expresie a dorinței unei persoane de a aparține, de a simți că are un loc.

Însă în situația individului cu interes social scăzut, dragostea poate fi un instrument de ostilitate și poate „servi" dorinței de a rămâne în afara comunității. În

acest caz putem găsi pasiunea și chiar violența care însoțesc uneori acest tip de iubire neînțeleaptă sau interzisă. Este nevoie de emoții puternice pentru a suprima bunul simț și conștiința, și pentru a facilita respingerea obligațiilor față de comunitate. Cu cât este mai mare opoziția față de logica vieții sociale, cu atât cineva trebuie să-și găsească un alibi mai convingător pentru a-și justifica sfidarea. Și unde poate găsi un alibi mai bun decât într-o dragoste în care se simte neajutorat?

Dacă recunoaștem că alegem direcția iubirii noastre în concordanță cu scopurile noastre fundamentale, se poate spune că noi decidem dacă să ne îndrăgostim sau nu. Bineînțeles, această decizie este una de care de obicei nu suntem conștienți.

Conștientizarea faptului de a fi îndrăgostit este un moment de importanță psihologică majoră, caracterizat de dorința de a te dărui și de a-l accepta pe celălalt, de interes susținut și exclusiv față de cealaltă persoană și de a dori să fii împreună cu aceasta.

Existența iubirii este amenințată ori de câte ori atitudinea noastră față de celălalt se schimbă. Când interesul nostru social scade printr-o descurajare profundă, devenim sensibili la influențe pe care până în acel moment le-am ignorat. Acolo găsim o ușoară fisură în visul de iubire și începem să căutăm gradul de perfecțiune pe care merită să-l atingă dragostea noastră.

Astfel, iubirea depinde de scopurile celui care iubește. Dacă acestea sunt direcționate către cooperare și respect mutual, iubirea poate fi o binecuvântare pentru sufletul fiecăruia dintre parteneri. Dacă reprezintă o descurajare și o retragere de la participare, lipsită de încredere, iubirea poate deveni instrumentul diavolului pentru distrugerea datoriei și a decenței.

„Numai un om curajos este capabil să experimenteze iubirea adevărată".[4]

IUBIREA CA UNA DINTRE CELE TREI SARCINI ALE VIEȚII

Semnificația iubirii pentru un individ depinde de cum își folosește iubirea relativ la întreaga sa situație de viață. Iubirea este o Sarcină a Vieții cu care se confruntă fiecare om ca parte a responsabilității umane. Există o interrelaționare definitorie între Sarcina Iubirii și alte două sarcini ale vieții și anume Sarcina Muncii și Sarcina Prieteniei și a relațiilor sociale. Succesul în viață înseamnă rezolvarea acestor trei sarcini. Toate pot fi împlinite dacă există sentimentul comuniunii sociale, curajul și dorința de cooperare. Un soț bun în general este un angajat bun și un prieten bun. Pe de altă parte, cel care fuge de dragoste și căsătorie este un laș și probabil că se retrage și din alte arii ale vieții.

Această interacțiune între cele trei Sarcini ale Vieții poate lua și o întorsătură contradictorie. Este posibil să folosești o obligație împotriva celeilalte. O persoană poate deveni atât de copleșită de dragoste că nu mai are timpul sau mintea limpede necesară pentru a munci. Ea folosește în mod neutil dragostea, împotriva celorlalte Sarcini ale Vieții. Sau poate deveni interesată în mod exclusiv de munca sa, în scopul de a evita orice relație cu sexul opus sau contactul social. Dragostea poate fi folosită împotriva vieții într-o mie de feluri. Chiar și căsniciile fericite sunt bazate ocazional pe dorințe antisociale ale celor doi indivizi de a evita implicarea socială. Pe tărâmul dragostei însăși, o componentă a iubirii poate fi folosită pentru a o

[4] Erwin Wexberg, *The Psychology of Sex.* Farrar & Rinehart, New York, 1931.

distruge pe alta: atracția sexuală pentru o persoană poate fi opusă cu înțelegerea și compania altei persoane. Fiecare din metode împiedică o uniune armonioasă, deși „sentimentul" de iubire este simțit în ambele cazuri.

DEFINIȚIA IUBIRII

Acum este mai clar de ce nu se poate oferi un răspuns satisfăcător întrebării, „Ce este Iubirea?" Dintr-un punct de vedere științific, trebuie să includem în termenul de iubire toate emoțiile legate de atracție dintre două persoane, de la cea mai ușoară simpatie la cel mai profund devotament, cu sau fără dorință sexuală evidentă. Însă trebuie să includem orice tip de atracție sexuală indiferent de obiect, fie el o persoană de sex opus sau nu. Acest concept are, bineînțeles, o valoare mică pentru orice aplicație practică. Nu există posibilitatea de a decide obiectiv care iubire este adevărată, care este nesinceră; care este reală și care imaginară. Iubirea ca emoție este profund subiectivă. Iubirea este ceea ce cineva numește iubire – și cineva numește iubire orice emoție puternică, fie ea creată pentru devotament sau dominație, pentru rai sau iad, pentru fericire sau nefericire.

Pentru a înțelege de ce atât de mulți oameni folosesc eronat sau nu își folosesc abilitatea „naturală" pentru a iubi, de ce atât de mulți sunt dezamăgiți și nefericiți, și de ce căsătoriile armonioase și satisfăcătoare par să devină din ce în ce mai mult o excepție, trebuie să ne uităm la factorii socio-culturali. Abia după aceea putem să ne așteptăm la un răspuns legat de faptul că majoritatea dintre noi nu avem încredere în noi înșine și în alții, și asta face uneori ca iubirea constructivă să fie imposibilă. Aparent nu suntem pregătiți pentru iubire. Și ceea ce mulți numesc iubire nu este ceea ce poate fi numită iubire.

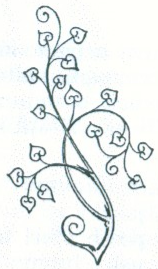

II.

Lupta de Putere între Sexe

FRUSTRĂRILE DRAGOSTEI - O PROBLEMĂ SOCIALĂ

Milioane de oameni suferă din iubire, milioane sunt loviți de flagelul geloziei, dezamăgirii și dezgustului de partenerii lor, milioane sunt nefericiți în căsnicii fără bucurii, sau singuri și neiubiți într-o singurătate adâncă. Această situație nu poate fi explicată simplu prin lipsa de adaptare a unor indivizi. De câte ori o problemă privește o mare parte a populației, trebuie să căutăm cauze mai profunde, fie în structura societății, fie în alte circumstanțe nefericite care ne afectează pe toți în diverse grade.

Astfel, bărbat sau femeie, acesta acționează ca reprezentant al sexului său. Problemele maritale ale domnului X și fricțiunile între J și prietenul ei devin, prin identificare cu problemele miilor de bărbați și femei, un semn caracteristic al unui conflict general între sexe. Chiar și cei care neagă existența unui astfel de război între sexe nu pot evita să fie ei înșiși implicați. Alții care sunt conștienți de acesta, rareori recunosc motivul real pentru această luptă. Se naște el cumva din diferențele biologice sau psihologice dintre

bărbați și femei? Sau este cauzat de tensiuni generale din viața noastră socială actuală?

Pare că există un antagonism „natural" între bărbat și femeie, ceea ce a cauzat fricțiune și război oriunde au existat bărbați si femei. „Boala dragostei", gelozia și adulterul sunt la fel de vechi precum rasa umană. Însă frecvența lor și implicațiile lor variază. Avem un motiv întemeiat să credem că generațiile anterioare de bărbați și femei - să zicem acum o sută sau două sute de ani – erau mai satisfăcuți și mai apropiați decât îi găsim astăzi. Insatisfacția sexuală și nepotrivirea stilurilor de viață din relațiile de cuplu actuale sunt mai frecvente decât oricând, cu diferențe semnificative observate în diverse țări și națiuni. În mod superficial, ar putea părea că factorii geografici sau rasiali sunt cei care determină aceste diferențe. Problemele maritale din țările anglo-saxone sunt diferite de cele din țările latine, cele din Europa de cele din China, cele dintre creștini de cele dintre mahomedani; însă comparând aceste diferențe, ajungem să realizăm că un factor este pretutindeni de importanță decisivă în determinarea naturii și tipului problemei: poziția femeii în societățile respective. Chiar mai mult, orice intensificare sau creștere îngrijorătoare a frecvenței conflictelor maritale coincide cu schimbări majore în relațiile sociale dintre sexe.

POZIȚIA SOCIALĂ A FEMEII

Astăzi, chiar sub ochii noștri, poziția socială a femeilor se schimbă; și trebuie să înțelegem natura și direcția acestei schimbări pentru a evalua corect implicațiile sale. Evident, femeia nu mai este dependentă de bărbat așa cum era înainte, și se bucură de mai multe drepturi decât s-ar fi bucurat vreodată. Mulți bărbați și chiar și multe femei care cred cu convingere în superioritatea masculină, privesc această independență a femeilor ca o cauză a tuturor

relelor. Sunt convinşi că fericirea în căsătorie ar fi recâştigată, pacea între sexe restaurată, dacă femeile ar fi repuse în poziția de supunere, fără libertățile sociale, sexuale şi profesionale de care se bucură astăzi. Cei care pledează pentru aceasta idee cred în inferioritatea biologică a femeii şi privesc prezenta egalitate crescândă între sexe ca fiind nenaturală şi dezastruoasă. Ei fac referire la aspectele de inferioritate fizică ale femeilor în statură şi capacitate musculară şi, în particular, se referă la dimensiunea relativ mai mică a creierului feminin, ca dovezi suficiente a desemnării naturale a femeii ca ființă subordonată. Moebius[1] vorbea despre „imbecilitatea fiziologică" a femeilor: „Mergeți la femei? Nu vă uitați biciul!" este sfatul filozofului care l-a venerat pe „Superman" (Nietzsche, *Thus Spake Zarathustra).* Mai recent, antropologul german Waldeyer[2] a afirmat că, „O largă colecție a măsurătorilor şi statisticilor dovedeşte că femeia are un creier mai mic, forță fizică redusă, păstrează mai multe trăsături de infantilitate şi copilărie în viața de adult, etc. De aceea, ...toate eforturile de a stabili o egalitate completă între cele două sexe şi de a deschide tuturor femeilor căile de activități de care se bucură bărbații, este o greşeală şi se va dovedi un eşec."

Istoria dovedeşte totuşi că această concepție a inferiorității feminine este nejustificată. Susținătorii acestei doctrine neagă sau nu ştiu că femeile nu au fost mereu sexul subordonat.

[1] Paul Julius August Moebius, *Uber den Physiologischen Schwachsinn des Weibes.* C. Marhold, Halle, 1901.
[2] Waldeyer, *The Somatic Differences of the Two Sexes.* Open address to the German Society of Anthropology at Essen, 1944. Science, vol. 103, 1946.

CONFUZIA OMULUI DE ŞTIINȚĂ

Omenirea a trecut prin perioade culturale în care femeile erau dominante. Din nefericire, nu avem o cunoaştere general acceptată a dimensiunii şi extensiei dominației numită matriarhat. Deşi sună incredibil, oamenii de ştiință au interpretat adesea greşit dovezile privind societățile conduse de femei. Contradicțiile în interpretările faptelor evidente sunt la fel de vechi ca diferențele dintre organizațiile sociale matriarhale şi patriarhale. Istoricii greci descriind evenimentele istorice din Egipt şi atenienii uimiți de condițiile din Sparta au făcut aceeaşi greşeală şi au comis neintenționat aceleaşi falsificări; aceşti bărbați care trăiau sub hegemonie masculină nu au fost capabili să înțeleagă condițiile şi obiceiurile într-o societate matriarhală.

Acest lucru era adevărat atunci, şi este adevărat şi astăzi. Când Bachofen[3] a publicat prima carte despre matriarhat în 1861, el a scos în evidență relații sociale nerecunoscute anterior. Sfârşitul secolului XIX a adus în prim plan un număr mare de publicații ştiințifice despre culturile matriarhale, descriind societăți antice şi comunități primitive sub dominație feminină. Cercetarea sociologică a fost realizată în perioada emancipării feminine. La începutul secolului XX a avut loc o revoluție completă a istoricilor, sociologilor şi antropologilor. Westermarck[4] a fost un exponent al acestei schimbări în gândirea contemporană. Timp de decenii a fost considerat neştiințific în America să se vorbească despre matriarhat. În mod curios, oamenii de ştiință din Europa, cel puțin înainte de îndepărtarea

[3] J. Bachofen, *Das Mutterrecht.* Krais and Hoffmann, Stuttgart, 1861
[4] Edward Westermarck, *The History of Human Marriage.* The Macmillan Company, New York, 1921.

fascismului, nu au participat la această dezvoltare retrogradă, şi liderii sociologii au continuat să recunoască existenţa culturilor matriarhale, până la ascensiunea Nazismului[5]. Publicaţiile lor sunt aproape necunoscute şi puţin citate în cercetările americane contemporane. A fost nevoie de efortul lui Robert Briffault[6] pentru a restaura demnitatea ştiinţifică a opiniilor ridiculizate anterior. De la disputa sa publică cu Westermarck, se poate vorbi din nou despre matriarhat.[7]

---

[5] Waldeyer (cf. p. 21) afirmă că „femeia în toate timpurile a deţinut practic o poziţie inferioară bărbatului"

[6] Robert Briffault, *The Mothers.* The Macmillan Company, New York, 1927.

[7] În acest moment majoritatea liderilor sociologi şi antropologi resping în continuare comunităţile care au fost vreodată guvernate de femei. R. H. Lowie *(Primitive Society;* Liveright, New York, 1920), binecunoscut în domeniu, afirmă hotărât că „nu există exemplul unui matriarhat adevărat" şi că femeile nu au fost niciodată conducători; în timp ce Briffault, Mathilde şi Mathias Vaerting (*The Dominant Sex;* G. Allen and Unwin, Londra, 1923), şi mulţi alţii raportează un număr mare de descoperiri ştiinţifice care să susţină contrariul. Lowie şi alţi antropologi de marcă ignoră societăţile antice care au avut supremaţie feminină extinsă, cum ar fi Creta, Sparta şi Egiptul timpuriu. Ei studiază mai ales societăţile primitive prezente unde există multe dovezi de structuri matriarhale specifice – moştenirea matriliniară, rezidenţa matrilocală şi condiţii similare pe care le-au descris fără a admite că aceste privilegii sociale neobişnuite ale femeilor indică diverse grade şi stagii de conducere matriarhală. Trebuie să fim de acord cu Lowie că „fenomenele sociale nu sunt simple, şi în aceleaşi condiţii, datorita unui număr necunoscut de factori concomitenţi, se vor produce rezultate diferite în zone diferite."
(În *General Anthropology,* editată de Franz Boas. D. C. Heath & Company, Boston, 1938). Varietatea de forme şi structuri rezultate nu trebuie să împiedice recunoaşterea bazei fundamentale a tuturor fenomenelor matriarhale. Se pare că lucrările lui Ruth Benedict şi, în special, ale lui Margaret Mead pot iniţia o nouă tendinţă a credinţei în antropologie. Concluziile lor par să fie mai mult în conformitate cu observaţiile noastre psihologice asupra

Relaţia dintre sexe sub matriarhat nu este numai interesantă în sine, dar ne dă indicii importante pentru înţelegerea condiţiilor existente astăzi. Din cunoştinţele noastre legate de societăţile matriarhale, conflictele prezente cu privire la sex şi căsătorie câştigă un aspect diferit. Toate funcţiile caracteristice şi drepturile bărbatului în societatea noastră sunt recunoscute ca funcţii sociale ale sexului dominant, în timp ce sub anumite circumstanţe, femeile au posedat toate drepturile şi privilegiile care sunt atribuite în prezent culturii bărbaţilor. „Superioritatea presupusă a bărbatului nu are nici baze biologice, nici mentale sau

---

comportamentului uman. „Teoriile antropologilor sunt ipoteze plauzibile rezultate după studii exhaustive asupra popoarelor primitive. Însă constatările diversificate şi generalizările contradictorii rezultate, amână acceptarea fără rezerve a acestei teorii." spune Baber (Marriage and the Family; McGraw-Hill, New York, 1939), sintetizând situaţia. Din acest motiv, se pare că fiecare generalizare este nejustificată, fie că este vorba de afirmaţia că matriarhatul a precedat întotdeauna structura patriarhală a societăţilor civilizate, sau că matriarhatul adevărat nu a existat niciodată. Sub diverse condiţii sociale, orice tip de organizare socială pare a fi posibil.

Este evident că conceptele ştiinţifice cu privire la matriarhat variază ca timp şi loc; opiniile acceptate aici sunt respinse în altă parte şi ceea ce a fost considerat adevărat ieri pare greşit astăzi şi poate fi recunoscut ca fiind corect din nou mâine. Este o întrebare interesantă dacă aceste schimbări în conceptele ştiinţifice sunt produse numai de descoperiri ştiinţifice noi, care le-au anulat pe cele de dinainte, sau dacă ele reflectă influenţele sociale la care omul de ştiinţă este nu mai puţin expus decât orice alt membru al unui grup. De asemenea, opiniile contradictorii confuze în multe domenii ştiinţifice, aşa cum sunt antropologia şi sociologia, istoria, psihiatria şi psihologia, şi chiar fizica, indică relativitatea oricărei descoperiri ştiinţifice, care reflectă mai mult punctele de vedere individuale ale oamenilor de ştiinţă decât adevărul absolut, care, probabil, nu există. Putem presupune că confuzia în rândul oamenilor de ştiinţă reflectă confuzia întregii epoci culturale, a societăţii în care trăim?

psihologice. Orice superioritate existentă este pur şi simplu o funcţie a condiţiilor economice".[8] (Am prefera să spunem sociale – R.D.)

Observaţiile făcute asupra animalelor aflate în captivitate, care trăiesc în relaţii de grup apropiate, dezvăluie condiţii similare. „Între maimuţe, cel mai puternic animal guvernează cuşca şi are parte de toate împerecherile sexuale. Nu contează dacă masculul sau femela îşi asumă rolul animalului dominant. Daca femela este cel mai puternic specimen, acţionează sexual la fel ca un conducător mascul."[9]

CELE PATRU DREPTURI ALE SEXULUI DOMINANT

Superioritatea unui sex asupra altuia, poate fi caracterizată de anumite privilegii. Aceste privilegii, prin care poziţia dominantă a unui anumit sex este stabilită în comunitate, includea drepturile politice, sociale, economice, precum şi sexuale.

Acum o sută de ani, drepturile politice erau exclusiv în mâinile bărbaţilor. Femeile ca şi conducători au fost excepţii în societăţile masculine, iar aceste excepţii au apărut numai în anumite situaţii, în societatea feudală. Femeile nu erau admise nici măcar în funcţii politice şi administrative.

Drepturile sociale erau în conformitate cu politica de supremaţie. Femeile nu posedau nici un drept social. Privilegiile lor sociale derivau exclusiv din poziţia soţului, tatălui, fratelui său. Femeia îşi schimba statutul social după bărbatul de care depindea. Orice

[8] W. Beran Wolfe, *A Woman's Best Years,* Emerson Books, New York, 1935.
[9] A. H. Maslow, Individual Psychology and the Social Behavior of Monkeys and Apes. *Int. Journal of Individual Psychology,* vol. 1

poziţie socială putea fi obţinută prin căsătorie. Singură ea nu era nimic, prin bărbat - orice!

Statutul economic al unei femei a fost în concordanţă cu dependenţa sa socială. Nici o putere economică nu a fost disponibilă pentru ea. Ea putea lucra doar pentru bărbaţi, fie în gospodărie în propria familie, sau ca servitor undeva. Femeia nu a putut moşteni sau poseda proprietăţi. Câştigurile ei aparţineau stăpânului familiei sale. El putea deţine proprietatea, putea face contracte, putea acţiona sau putea fi acţionat în justiţie.[10]

DREPTURI SEXUALE SPECIFICE

Sexul dominant, de asemenea, avea anumite privilegii, care puteau fi numite drepturi sexuale. Pare greu de înţeles ce ar putea să însemne termenul de drepturi sexuale. Oricine are dreptul „natural" de a se căsători, dreptul de a iubi, dreptul de a-şi satisface dorinţa sexuală. Ce alte drepturi sexuale sunt de conceput? Şi totuşi existau unele. Modul în care aceste drepturi „naturale" erau folosite era de maximă importanţă. Regulile de conduită erau definite clar pentru fiecare sex în parte. Anumite privilegii erau rezervate exclusiv pentru sexul dominant. Aceste privilegii, în ceea ce priveşte viaţa sexuală, implicau activitatea în selectarea, abordarea, şi câştigarea unui partener şi, de asemenea, libertatea de a fi promiscuu.

În perioada de dominaţie masculină extremă, femeile nu erau decât obiecte ale dorinţei masculine, proprietăţi pe care bărbatul putea să le dobândească într-un număr nelimitat. Se considera normal ca bărbatul să fie poligam, în timp ce femeile erau forţate să fie devotate unui singur bărbat. Mahomedanii şi

[10] Ray E. Baber, *Marriage and the Family,* McGraw-Hill, New York, 1939

chinezii, cei din urmă până recent, ilustrează condițiile sub extrema supremație masculină.

Sub matriarhat condițiile erau diferite.[11] Femeile posedau putere politică. Ele determinau poziția socială pentru bărbatul cu care se căsătoreau şi pentru copiii lor. Bărbatul căsătorit intra în clanul soției lui şi copiii moşteneau numele mamei. În timp, valoarea social profesională a fost monopolizată de către femei. Femeile reprezentau inteligența şi erau o parte competentă a comunității. După toate probabilitățile cele mai importante descoperiri din prima cultură umană pot fi atribuite femeilor. Foarte probabil, femeia a fost cea care a descoperit utilizarea focului, a inventat gătitul, îmbrăcămintea, cusutul şi croitul. Se presupune că femeile au descoperit şi s-au implicat primele în munca în agricultură. Bărbatul a fost într-o poziție subordonată, un servitor şi asistent al ingeniozității feminine. El a fost util în special ca vânător şi soldat. Aceste profesii puteau presupune implicit pericole la care femeile nu ar trebuiau să fie expuse. Femeia era solicitată pentru munca ce necesita inteligență şi finețe. Vânătorii şi soldații nu au fost considerați proeminenți social.[12] Din punct de vedere matriarhal putem înțelege de ce în Sparta copiii de sex masculin au fost omorâți imediat după naştere, dacă aceştia nu erau puternici şi sănătoşi. Probabil nu ar fi fost buni soldați, şi nu ar fi fost de altfel de nici un folos

[11] Toate referirile la istoria matriarhatului dacă nu sunt indicate altfel, sunt luate din materiale mari de cercetare ştiințifică elaborate de către Briffault (Mamele) şi Vaerting (Sexul dominant).

[12] Se presupune că formarea şi selecția bărbatului pentru forța fizică a devenit decisivă în dezvoltarea statutului social al bărbatului. El a rămas mai degrabă cel mai nesemnificativ soldat avansat la funcția de primă putere în comunitate, şi de acolo, până de curând.

comunității. Nu acelaşi lucru era valabil pentru fete. Dreptul lor de a supraviețui nu a fost niciodată contestat, indiferent de deficiențele fizice sau personale. Ele au fost acceptate necondiționat ca membri de valoare ai comunității.

În rând cu poziția lor socială se aflau şi drepturile sexuale, ca privilegiu indiscutabil al femeilor. În Sparta de exemplu, femeile aveau drepturi exclusive de libertate sexuală, în timp ce bărbaților li se impuneau toate restricțiile în activitățile lor sexuale, chiar şi castitatea extremă. Sub matriarhat, femeile îşi alegeau soții, iar bărbatul trebuia să aştepte pasiv. În unele triburi, femeia plătea familiei bărbatului cu care urma să se căsătorească, şi îl trecea din clanul lui într-al ei.

MODESTIA FEMEII, O NECESITATE CULTURALĂ

Aceste fapte dovedesc că atitudinea pasivă a femeii nu este înnăscută şi nu se bazează pe structura ei fizică sau pe funcția ei maternă inerentă. Rolul ei de mamă nu este responsabil de pasivitatea feminină şi nici de obligația ei de a fi pură şi castă. Nici privilegiile sexuale speciale nu sunt o consecință necesară a capacității bărbatului de a procrea un număr nelimitat de copii. Noțiunea că modestia şi moralitatea sunt reguli stricte doar pentru unul dintre sexe îşi are originea în condițiile sociale care produc astfel de concepții legate de comportamentul sexual „corect". Episodul următor va ilustra cum comportamentul sexual depinde doar de convențiile sociale.

Se spune că în timp ce Napoleon se afla în Egipt, s-a plimbat odată printr-un mic sat arab. Intrând pe neaşteptate într-o colibă, s-a trezit față în față cu mai multe femei arabe. Observând intrusul, acestea şi-au ridicat imediat fustele pentru a-şi acoperi fețele. Să-şi expună organele genitale însemna prea puțin, însă era de neconceput să-şi expună fețele unui bărbat.

Este evident deci, obiceiurile şi tradiţiile sociale sunt responsabile de modurile de viaţă pe care generaţiile noastre cu accentul pe ştiinţele naturii, vor să le pună pe seama nevoilor biologice şi psihologice.[13] Oamenii din perioada matriarhală găsesc la fel de multe motive bune pentru obiceiurile lor precum găsim noi astăzi pentru societatea noastră patriarhală.

Există comunităţi matriarhale în care o femeie care nu a avut nici un iubit are şanse slabe să se căsătorească. După ce a avut mai multe relaţii devine mai dorită. Dacă nu a iubit-o nimeni înainte, înseamnă că ceva nu este în regulă cu ea. În timp ce în cultura masculină, o femeie cu copii nelegitimi are mai puţine şanse să-şi găsească un soţ decât o fată fără o asemenea povară, în condiţii matriarhale o fată care şi-a dovedit fertilitatea înainte de căsătorie este categoric preferată.

În cultura noastră, care până nu demult era strict patriarhală, obiceiurile au fost diferite faţă de cele din perioada matriarhală unde adulterul era adeseori interzis doar bărbatului. Pentru el, putea să însemne moartea. Până nu demult, femeile trebuiau să aştepte în mod pasiv şi inocent până când un bărbat se decidea să aleagă. Virginitatea era pretinsă femeii, pentru că orice experienţă sexuală înainte de căsătorie era privilegiul bărbatului. Este greu de crezut că până nu demult, indiferent cât de talentată sau îndemânatică sau bună şi respectată era o fată, nimic nu o putea ajuta dacă nu îşi proteja o mică membrană: adică „onoarea" ei. Nici un bărbat nu-şi mai dorea să o ia de soţie. Femeile care sfidau această tradiţie socială deveneau proscrise. Fără îndoială că în acelaşi timp, bărbatul

[13] „Bărbatul este modelat de obiceiuri, nu de instincte." Ruth Benedict, *Patterns of Culture,* Houghton Mifflin Company, Boston, 1934.

avea dreptul social la privilegii sexuale şi putea să fie necredincios, în contrast cu preceptele religioase, morale şi chiar legale existente. Bărbaţii care se lăsau în voia plăcerilor sexuale în afara căsătoriei, nu riscau decât foarte puţin să-şi piardă statutul social. Doar recent a intervenit o schimbare. Astăzi acest drept al bărbatului este pus sub semnul întrebării, dar nu contestat în totalitate, în timp ce cu douăzeci sau cincizeci de ani în urmă, bărbatul obişnuit se putea bucura de privilegiile sale fără nici o provocare.

DECLINUL SUPERIORITĂŢII BĂRBATULUI

O schimbare radicală pe parcursul ultimilor o sută de ani este destul de evidentă. Superioritatea masculină dispare. Statutul femeii se îmbunătăţeşte treptat. Drepturile politice ale femeilor se apropie de cele ale bărbaţilor. Femeile au noi drepturi sociale şi economice. Ele se bucură de propriul lor statut social individual şi practică aproape orice profesie. Se întâmplă chiar ca bărbaţii să devină dependenţi social sau financiar de soţiile lor. Femeile profită de libertăţile sexuale care înainte le erau negate. Cum s-au întâmplat toate acestea?

Pe la mijlocul secolului trecut a început procesul de dezvoltare a drepturilor femeii ca parte a transformării sociale şi economice din structura societăţii noastre. Aşa cum era proprietăţii private a influenţat poziţia femeilor şi a pus adesea capăt condiţiilor matriarhale, tot astfel schimbările economice au influenţat statutul femeii. Sub influenţa capitalismului, fiecare individ putea să obţină drepturi şi privilegii civice depline dacă deţinea o sumă de bani. Noua structură socială evalua individul în funcţie de bani. Aceasta a dus la sfârşitul feudalismului care recunoştea exclusiv nobilitatea moştenită şi la proclamarea drepturilor omului.

Liberalismul care a urmat oferea fiecărui individ, cel puţin teoretic, şanse egale de a accede la o poziţie

socială acceptată. Ideea de drepturi egale la naştere a dus la eliberarea şi emanciparea grupurilor opresate înainte. Muncitorii, oamenii de culoare, copiii şi femeile au început să fie priviţi ca fiinţe umane cu drepturi recunoscute. Apoi, puterea bărbatului asupra femeii a scăzut. În Europa, Primul Război Mondial a accelerat acest progres. Înlocuindu-i pe bărbaţi, femeile au câştigat accesul la profesii inaccesibile înainte şi au dobândit o nouă recunoaştere socială. Cu noua lor independenţă economică, şi-au asumat o nouă libertate sexuală – dezvoltare forţată şi vederile înguste a bărbatului. Noua situaţie oferea bărbatului şansa să îşi satisfacă dorinţele sexuale cu femei de acelaşi nivel social fără să plătească preţul ca înainte - căsătoria. Acum putea să-şi găsească o amantă care nu-i cerea nici bani, nici să capituleze. Nu trebuia nici să-şi asume responsabilitatea deplină şi nici să renunţe la mult râvnita lui libertate. Totuşi, în acest fel îi oferea femeii sale libertatea exprimării sexuale şi de a avea relaţii extramaritale. Astfel privilegiile sale au început să se evapore.

DRAGOSTEA CA RĂZBOI

Pe vremea când femeile erau umilite şi supuse, războiul dintre sexe era uşor de înţeles ca o revoltă a oprimaţilor împotriva tiranilor lor. Termenul de luptă se foloseşte în orice limbă pentru a descrie relaţiile de iubire. El reflectă acest etern război. O persoană atractivă este „periculoasă". Primele flirturi sunt comparate cu o strategie. O femeie este o cetate care urmează să fie asediată şi în final cucerită de un bărbat, în timp ce ea trebuie să încerce să „reziste". Sub asalt ea poate „slăbi"; iar acceptarea completă a „inamicului" se numeşte „ruină". Chiar dacă aceşti termeni se folosesc în glumă, ei arată spiritul războinic ce guvernează jocul iubirii. Această luptă pentru posesia

celuilalt caracterizează uniunea dintre cel puternic – sau agresorul – şi cel slab care trebuie cucerit.

Unii şi-ar putea imagina că atunci când presiunea unei persoane faţă de cineva de celălalt sex încetează, tensiunea dintre ei s-ar reduce proporţional. Cu toate acestea se întâmplă chiar contrariul. Pe vremea când femeile trebuiau să asculte, nu aveau de ales şi de aceea îşi acceptau statutul, mai mult sau mai puţin, pentru că aşa stăteau lucrurile. De exemplu, în secolele trecute se întâmpla frecvent ca în unele sate mici din Germania, un soţ ţinut sub papuc să primească un ultimatum de la vecinii săi pentru faptul că, dacă nu dorea sau nu era capabil să-şi supună soţia, trebuie să părăsească satul împreună cu familia sa. Dacă o femeie îşi domina soţul, superioritatea tuturor celorlalţi bărbaţi era pusă în pericol prin exemplul ei. S-a presupus întotdeauna că bărbatul trebuie să domine. Acesta era dreptul său şi datoria sa. De ce? Pentru că el purta pantalonii.

În prezent, această regulă puternică şi obligatorie prin care bărbatul trebuie să domine iar femeia să asculte a devenit repede învechită. În noul său statut, femeia poate să se răzvrătească împotriva opresiunii (şi poate purta foarte bine pantalonii - RC). Ea luptă împotriva unui destin care o condamnă la supunere. Ea cere drepturi, şi este dornică şi poate să lupte pentru ele. Prin urmare, relaţia dintre sexe a devenit mai tensionată decât oricând; războiul dintre sexe a ajuns la un stadiu de violenţă care ameninţă să distrugă orice urmă de cooperare şi înţelegere dintre ele.

ANARHIA PREZENTĂ

Acest război intensificat a dus la o anarhie completă în relaţia dintre bărbaţi şi femei. Până acum, nici o femeie sau bărbat nu putea să scape de regulile stricte. Acum, odată cu căderea vechilor legi, fiecare bărbat şi fiecare femeie trebuie să-şi stabilească o poziţie individuală în relaţie cu celălalt sex. Nici o

femeie nu este obligată să se supună, şi nici un bărbat nu se mai poate baza doar pe masculinitatea sa. Drept rezultat, în fiecare cuplu de astăzi vedem o distribuţie variabilă a puterii. Uneori bărbatul deţine întreaga autoritate, la fel ca şi în vremurile de superioritate masculină extremă, iar în alte cazuri femeia are drepturile pe care sexul ei le deţinea în perioada matriarhatului. Fiecare cuplu trebuie să-şi găsească locul său între aceste două extreme, şi rareori reuşesc să stabilească cu adevărat echilibrul. Vechea convingere că bărbatul este obligat să fie superior este în orice caz abandonată. Mulţi bărbaţi şi femei se mai agaţă încă de această veche tradiţie; deşi adeseori femeile nu recunosc faptul că se simt inferioare, iar bărbaţii, deşi se îndoiesc de capacitatea lor de a domina, se mai simt încă obligaţi să-şi demonstreze superioritatea. Resentimentul bărbatului şi al femeii faţă de presupusa superioritate masculină a fost denumit de Alfred Adler „protestul masculin"[14]. Fiecare vede în sexul opus o ameninţare a prestigiului personal; şi desigur, tensiunea şi ostilitatea generală dintre sexe cresc.

Anarhia caracterizează relaţia dintre bărbaţi şi femei din orice ţară, deci nu există o regulă cu privire la poziţia femeilor din diferite ţări. Ne putem aştepta la diferenţe când comparăm culturi eterogene, de exemplu cultura orientală cu cea occidentală. Dar uimitoare sunt diferenţele dintre oameni care aparţin aceluiaşi cerc de cultură.

În faza actuală de tranziţie de la patriarhat, în fiecare ţară se poate găsi orice tip de relaţie dintre un bărbat şi o femeie, variind de la completa dominare a bărbatului, până la controlul tipic matriarhal al femeii,

[14] Alfred Adler, *The Neurotic Constitution.* Moffat, Yard & Company, New York, 1917.

coexistând în toate gradele între cele două extreme. Pretutindeni există un progres în eliberarea femeii de sub dependenţa supusă, atingând diverse stadii în diferite ţări. Ca şi regulă, ţările latine au rămas în urmă în această dezvoltare. Emanciparea a început acolo mai târziu, poate pentru că procesul de industrializare a fost întârziat. Statutul femeilor din Italia şi Franţa, de exemplu, poate fi cu greu comparat cu statutul femeilor din Rusia. Condiţiile matriarhale totuşi, nu există în nici una din ţări, deşi unii bărbaţi sunt înclinaţi să considere condiţiile din Statele Unite drept matriarhale – prin contrast istoric. În realitate, nu există nici un indiciu de regulă matriarhală în Statele Unite; doar că femeile americane au realizat un tip neobişnuit de egalitate.

LUPTA PENTRU ŞI ÎMPOTRIVA EMANCIPĂRII FEMEII

Dezvoltarea este rapidă. Ceea ce poate fi spus cu adevărat despre o ţară astăzi, poate să nu fie corect câţiva ani mai târziu. O analiză scurtă şi superficială a situaţiei prezente din mai multe ţări poate să indice schimbările rapide. Societăţile patriarhale puternice nu mai există printre oamenii cultivaţi. Ultima fortăreaţă de supremaţie masculină a dispărut odată cu abolirea poligamiei în Turcia şi China. Schimbarea a fost nu doar o problemă administrativă, ci şi o expresie a schimbării în poziţia femeilor. China ar putea fi considerată încă, cea mai în urmă referitor la emanciparea feminină. Cu excepţia oraşelor mari, bărbaţii îşi mai pot lua încă concubine fără a stârni dezaprobarea socială. Ei îşi pot lua chiar şi o a doua soţie fără formalitatea unui divorţ, cu condiţia ca prima soţie să nu fi născut un fiu. Poziţia socială a femeii este încă îmbunătăţită dacă are un fiu, deşi nu mai este considerată complet fără valoare dacă nu are unul. În oraşele mari chinezeşti, femeile participă deja la

activitățile politice, culturale sau de gimnastică, ceea ce indică întotdeauna egalitate socială.

Situația din Germania este foarte interesantă. Primul Război Mondial a adus o tendință clară și rapidă spre egalitate, controlată de apariția Național Socialismului. Fascismul a scos la iveală caracterul său reacționar prin mai mulți indici de tip feudal, adeseori nerecunoscut, și prin tendința de a reinstaura hegemonia masculină. A redus femeia la locul ei inițial în casă și considera că rolul principal era acela de a crește copiii. A încurajat un fel de poligamie împingându-i pe bărbați să procreeze copii în mod liber. Restabilind o societate de sclavie în unele țări ocupate, femeile „sclave" erau folosite în principal ca obiecte sexuale și erau chiar deportate în case de toleranță.

În Rusia, tendința spre egalitate s-a accelerat imediat după revoluție. Femeilor li s-au acordat mai multe drepturi decât au fost acordate oriunde în altă parte. Dar în ciuda egalității legale, Rusia a mai păstrat încă unele semne că este o țară a bărbaților. Iar tendința recentă arată o întoarcere categorică, exprimată prin regulile reinstaurate, care dau dreptul autorităților să intervină și să regleze viața sexuală privată a cetățenilor săi. Încercările anterioare de a accepta femei combatante în armată au fost mai târziu descurajate, iar locul lor în armată este încă discutat. Puterea politică se află încă cu precădere în mâinile bărbaților. Această discrepanță dintre egalitatea legală și cea faptică este caracteristică condițiilor prezente în toată lumea. Inițial s-a înregistrat un avans în multe țări prin stabilirea egalității constituționale, însă practica rămâne în urmă.

Orice discuție deschisă despre poziția femeii în Statele Unite va avea de înfruntat opoziție. Concepțiile noastre personale bazate pe tradiție, pe cunoștințele culturale și pe educație ne determină să acceptăm sau

să respingem anumite fapte și să creăm emoții, împiedicând o analiză obiectivă și cauzală. Dacă am trage concluzia că femeile au de fapt aceleași privilegii ca și bărbații, am mulțumi multe femei. Le-ar plăcea să audă acest lucru, pentru că ele sunt mândre de realizările lor. Chiar și unii bărbați ar fi de acord, fie cu un zâmbet condescendent, fie cu nemulțumirea că femeile au deja prea multe drepturi. Din nefericire pentru ambele categorii, o evaluare imparțială ar scoate la iveală fapte care le-ar irita auto-mulțumirea. Pentru că – fie că le place sau nu să audă – femeile din America nu au încă privilegii depline. Oricine vrea să creadă că egalitatea există deja își dezvăluie doar punctul său de vedere patriarhal, teama sa de un progres care ar putea însemna supremația femeii. Chiar și femeile contribuie la această confuzie. Ele alunecă în gloria superiorității imaginare, o amăgire nutrită de bărbații care doresc să distragă atenția femeilor de la adevăratul premiu pus în joc. Haideți să ne confruntam cu realitatea faptelor: cele patru drepturi pe care le-am definit, și anume, *cel politic, social, economic* și *sexual*, nu sunt încă acordate în mod egal femeilor și bărbaților.

Politic: Constituția recunoaște femeilor aceleași drepturi ca și bărbaților. Dar pot oare femeile să profite de ele? Sufragiul feminin deplin este cert, însă în realitate eligibilitatea femeilor este categoric limitată. Chiar și femeile, cu greu pot să-și imagineze o femeie ca un bun președinte al Statelor Unite – deși ele își reafirmă credința în deplina egalitate. Bărbații care din mai multe motive le admiră pe femei, le pun la îndoială cu emfază perspicacitatea politică. (Cât de mult se înșeală!)

Social: În acest domeniu americancele s-au apropiat cel mai mult de egalitate și, în unele privințe, poate părea că au depășit-o chiar. Însă această aparență superficială se datorează disprețului

bărbatului față de „trivialitatea" socială. Drept dovadă, un bărbat necăsătorit este încă mai bine acceptat din punct de vedere social, decât o femeie necăsătorită. La nivel de funcție socială, femeile necăsătorite sunt la fel de respinse precum de doriți sunt bărbații necăsătoriți. O femeie care se căsătorește cu o persoană sub nivelul ei social riscă mai mult decât un bărbat în situația acestuia, și, cel mai important, aceste femei acceptă numele soților lor, și nu viceversa.

Economic și Profesional: Deși statisticile arată că cea mai mare parte a proprietăților americane sunt deținute de femei – cine administrează banii? Cu siguranță, bărbații – care constituie marea majoritate a celor care manevrează finanțele. Nu ar trebui să fie nimeni dezamăgit de faptul că unele femei ocupă poziții înalte în afaceri și comerț. Ele sunt încă excepții; și ca o regulă, munca feminină este în general considerată mai puțin valoroasă, așa cum este exprimată prin salariile mai mici, pe care femeile le primesc pentru aceleași sarcini ca și bărbații. Puține femei care sunt atât de mândre de statutul lor prezent știu că până și astăzi multe universități fie le exclud pe membrele facultăților din cluburile universitare, fie le permit intrarea în sălile clubului numai pe ușa din spate. Femeile sunt practic excluse din multe profesii mai mult *de facto* decât *de jure*. Întrebați orice doctoriță despre lucrurile neobișnuite împotriva cărora a trebuit să lupte. Rareori întâlnim femei inginer, iar armata și marina sunt încă prerogative masculine în ciuda recentelor incursiuni. Mai mult, există un consens general, ca în perioade în care șomajul este ridicat femeile ar trebui să renunțe la slujbele lor, decât să rămână bărbații inactivi. În timp ce se consideră normal ca bărbații să le întrețină pe femei, un soț dependent financiar de soția sa este privit cu dispreț. Multe probleme maritale își au originea în convingerea bărbaților că masculinitatea se dovedește în principal

prin sprijinul financiar. Femeile cu succes în afaceri, demonstrează adeseori deschis tendința lor de a se comporta „bărbătește", demonstrând astfel că se îndoiesc de faptul că pot fi la fel de bune fiind doar femei.

Sexual: toată agresivitatea sexuală pentru care americancele sunt faimoase, nu poate ascunde faptul că, în cea mai mare parte, femeile își mai așteaptă încă bărbatul și nu viceversa. Multe tragedii din viața sentimentală a americancelor sunt cauzate de dorința lor de a-l respecta și admira pe bărbatul iubit. Aceasta provoacă tragedii, deoarece este foarte greu pentru fetele noastre bine educate și sofisticate să găsească bărbați care să le fie superiori, iar când îi găsesc le displace superioritatea lor și îi provoacă. Multe femei refuză să se întâlnească cu un bărbat mai scund decât ele, deși le place să se uite de sus în jos la ei. Căsătoriile în care femeia este mai în vârstă decât soțul cresc ca număr, însă reprezintă încă o mică minoritate. Unei femei îi e rușine să recunoască dacă soțul nu îi este superior, pentru că aceasta ar însemna că nu este „un bărbat adevărat."

EȘECUL STRĂLUCIRII ȘI A AL CAVALERISMULUI

Un lucru care îi oferă femeii falsa impresie de egalitate sexuală cu bărbații, este dorința acesteia de a etala cât mai mult din atracția ei sexuală. Fata strălucitoare cu corp filiform este admirată și invidiată, trezind dorința de a fi întrecută, în măsura în care capacitățile fizice și financiare o permit. Puțini stau să se gândească că în acest fel femeile se transformă de bună voie în obiect al dorinței sexuale a bărbaților – nu foarte diferit de femeile din harem. Etalarea atractivității sexuale a fost întotdeauna o metodă folosită de sexul inferior pentru a câștiga atenția sexului dominant.

Prea puțină importanță este acordată diferenței dintre atragerea atenției și câștigarea unei stime de sine reală. Bărbații plătesc pentru feminitate același preț pe care l-au plătit întotdeauna pentru umilire, iar femeile sunt astăzi la fel de naive pentru a accepta acest tip de mită. Mai mult, monedele antice mai sunt încă valabile. O tehnică onorabilă de care fetele moderne sunt capabile este cavalerismul. Aceasta pare să fie o expresie de mare stimă a feminității. Dar este cu adevărat? Nu cumva cavalerismul este o atitudine a celui puternic și auto-suficient față de cel slab și neajutorat? Același tip de comportament față de o femeie sceptică, cu greu ar fi denumit cavalerism. Cavalerismul pe care bărbații noștri îl arată poate fi interpretat de unele femei drept laşitatea unui bărbat speriat. Acesta este însă vechiul truc masculin de a acorda glorie unei femei în scopul de a camufla adevărata degradare. Cavalerismul a atins apogeul în Evul Mediu. În vremea cavalerilor și a trubadurilor, femeile erau idolul cavalerilor; virtutea cea mai de seamă era serviciul adus domniței sale. Pentru ea lupta în bătălii, în numele ei câștiga victoriile. Scria poezii lăudându-i frumusețea, puritatea și drăgălăşenia. Astfel suntem învățați în școli, iar fetele care ascultă sunt încântate de o asemenea adorație a feminității. Probabil ele nu au auzit că atunci când un cavaler dorea să își onoreze un oaspete în mod deosebit, nu putea să acorde un compliment mai mare decât să-i ofere propria soție pe timpul nopții. Aceasta era cel mai de preț și mai valoros dar pe care îl putea depune la picioarele musafirului său. Nimeni nu a realizat ce umilință a implicat acest lucru – nimeni nu a întrebat-o pe domniță ce își doreşte.

Cavalerismul plasează întotdeauna femeile pe o poziție inferioară. Dacă o fată aşteaptă ca însoțitorul să-i deschidă uşa, poate crede că pretinde considerație. Ea poate chiar asocia dependența sa cu intenția de a-l

face să se simtă util. În realitate, ea se plasează pe sine pe poziția de ființă neajutorată care are nevoie de sprijin și protecție. Insistența bărbaților de a fi în serviciul lor exprimă uneori mai puțină considerație decât ar vrea fetele să creadă. Să le ajute pe femei, să aibă grijă de ele, să le dea cadouri – acestea sunt lucruri făcute mai mult de dragul celui care oferă, ca afirmare a superiorității sale. Tradițiile apărute în perioada patriarhală invită bărbații și femeile deopotrivă să continue vechea farsă.

Există câteva tehnici noi, însă jocul este tot cel vechi. Cultura noastră de azi cunoaşte multe metode de a pune femeia pe un piedestal ceea ce pare să ofere venerație, dar care însă nu face decât să ascundă disprețul. Femeile au voie să investească timp și bani pentru frumusețea lor. Li se dă ocazia să cultive inteligență și rafinament. Sunt libere să meargă la muzee, conferințe, concerte și expoziții, în timp ce bărbații „trebuie" să câştige banii. A câştiga bani pare să fie datoria bărbaților, dar în realitate însă este privilegiul lor. În loc să sprijine femeile, ei le conduc. Multe fete consideră că bărbații le stimează proporțional cu banii pe care îi cheltuiesc pentru ele. Ele nu își dau seama că pretinzând o considerație deosebită, le cer acestora să plătească pentru ceea ce ei cumpără: companie feminină, frumusețe, zâmbet și machiaj. Motivul pentru care bărbații se căsătoresc cu femei frumoase și scumpe este dorința lor de a le etala, la fel cum ar etala bijuterii scumpe, inutile prin ele însele, aceste femei nu contribuie decât la prestigiul proprietarului lor.

SEMNIFICAȚIA CULTURALĂ A EMANCIPĂRII

În mod cert, încrederea crescută a femeilor în ele însele va afecta profund modul nostru de viață, la fel ca și până acum. Aceasta multiplică dificultățile pe care le au bărbații și femeile când trăiesc împreună.

Nesiguranța generală datorată prezentei instabilități economice, sociale și politice îi determină pe bărbați și femei să fie mai temători față de orice amenințare la adresa prestigiului lor. Competiția crescută a femeilor mărește suspiciunea bărbaților; iar încercarea bărbatului de a păstra femeia în limitele sale o irită. Fiecare îl privește pe celălalt mai mult ca pe un inamic decât ca pe un coechipier. Trăiesc împreună, însă nu se înțeleg reciproc. Nu pot trăi unul fără altul, dar nu se pot înțelege unul cu altul. Căsătoria nu mai oferă nici măcar o soluție la problema sexuală, la fel cum divorțul nu mai rezolvă problema conjugală.

Acest conflict dintre bărbați și femei reprezintă doar o parte din conflictul contemporan dintre grupurile de oameni în general, precum lupta între clase, conflictul dintre generații, lupta dintre rase și credințe, războaiele dintre cetățeni și sistemele guvernamentale. Acest antagonism se bazează pe frică reciprocă și neîncredere, care pornește din încercarea celor de la putere de a guverna și a-și menține dominația, precum și din resentimentul și rebeliunea a milioane de ființe neprivilegiate care pe bună dreptate refuză să rămână supuse. Nu ne putem aștepta la sfârșitul luptei, până când omenirea nu termină procesul de stabilire a egalității pentru toți membrii săi.

Pentru prima dată în istoria umanității abordăm problema egalității dintre bărbați și femei. Încă nu am stabilit egalitatea, însă progresul este rapid. De-a lungul secolelor iubirea și sexul au fost neclare pentru bărbați, pentru că inegalitatea nu a permis niciodată un echilibru stabil între sexe. În unele culturi femeile erau dominante, în altele bărbații. Dominația unui sex, atunci când era provocată cu succes, devenea supunere. Însă egalitatea nu a existat niciodată. Prezenta lucrare caracterizează tendința generală a schimbărilor sociale din zilele noastre. Deși abordarea

egalității intensifică lupta și conflictele, rezultatul final pare să fie unul sigur. Bărbatul își pierde supremația, iar femeia nu va fi capabilă să domine din nou. Odată ce se realizează un echilibru stabil între sexe, se poate ajunge la o nouă armonie, necunoscută în trecutul istoric. Probabil că atunci sexul nu va mai fi o eternă enigmă, despre care bărbații au scris poezii și piese de teatru în loc să încerce să o descifreze. Sexul a fost o amenințare la adresa culturii, atât timp cât bărbații și femeile au trăit împreună ca tirani și servitori. Ca instrument de unificare a partenerilor egali, poate lua forme necunoscute înainte de omenire. Astfel, războiul dintre sexe dobândește importanță pentru întreaga perioadă de tranziție în care trăim.

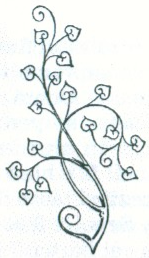

III.

Conceptul de Sex

BAZA SOCIALĂ A TRĂSĂTURILOR SEXUALE

Rolul pe care ambele sexe trebuie să-l joace este după cum am văzut, determinat de structura socială din comunitate. Cu toate acestea convenţiile sociale de astăzi nu impun un comportament precis nici unui sex. Fiecare individ trebuie să-şi stabilească propriul mod de comportament ca bărbat sau femeie. Există multe moduri de exprimare a „masculinităţii" sau a „feminităţii". Depinde de fiecare individ să decidă ce fel de bărbat sau femeie doreşte să devină.

Atât timp cât privim masculinitatea ca fiind identică cu superioritatea – şi fără îndoială mulţi bărbaţi şi femei aşa consideră – conceptele pe care le dezvoltăm despre propriul nostru rol sexual corespund acestei preconcepţii. Până şi cei mai înflăcăraţi campioni ai egalităţii feminine vor declara probabil, că „un adevărat bărbat" trebuie să fie puternic, independent, curajos şi de încredere, şi că orice bărbat care nu corespunde acestor cerinţe are trăsături „feminine". Cuvântul *efeminat* sau *fetiţă* indică discreditarea calităţilor „feminine". În realitate, responsabilitatea, dorinţa de a munci, de a contribui, şi

chiar de a sprijini, nu sunt încă recunoscute ca obligaţii ale nici unei fiinţe umane, indiferent de sex. Noţiunea de bărbat ca sexul cel mai puternic, determină multe idei neobişnuite care duc la confuzie în concepţiile oamenilor cu privire la rolul lor sexual, la obligaţiile şi limitele lor.

De la vârste fragede copiii dobândesc concepţii clare, dar nu întotdeauna corecte, legate de rolul social atribuit sexului lor. Ei sunt impresionaţi şi stimulaţi prin implicarea socială a sexului, înainte de a realiza importanţa emoţională şi psihologică. Ca regulă, băieţii au mult mai multă libertate în orice fel de activitate. O fată care se comportă ca şi un băiat este numită băieţoi, termen care implică trăsături specific masculine. (Apelativul *băieţoi* este cu mult mai puţin disprepuitor decât termenul critic de *fetiţă*). Să ajute acasă, să gătească, să facă curăţenie şi să coase, sunt încă lucruri cerute fetelor, în special în comunităţile care păstrează obiceiurile europene. Astăzi şi bărbaţii spală vase uneori; dar încă cu condescendenţă. Totuşi obiceiul indică o tendinţă generală spre o mai bună cooperare, încă dificilă pentru bărbaţii europeni.

Multe femei cred că locul lor în societate este subordonat. Ele fie se supun soţilor, căutând compensaţii într-un mod feminin, fie se revoltă şi evită orice este feminin. Prima încercare poate fi aceea de a câştiga un loc respectabil într-o lume masculină cultivând farmecul şi neajutorarea şi evitând responsabilitatea, pe scurt străduindu-se să aibă o atitudine de „doamnă". A doua este reprezentată de manifestarea protestului masculin prin refuzul atingerii maturităţii feminine. Ele urăsc să arate feminin, ignorând funcţia menstruală. Multe fete nu ajung la aceste extreme cedând presiunii generale şi acceptând suferinţele pentru a arăta bine. Însă indiferent cât de feminine pot să pară, protestul lor devine vizibil în diferite ocazii. Ca femei, ele pot

încerca să demonstreze că pot fi la fel de bune ca orice bărbat şi poate chiar mai bune. Foarte des evită să-şi recunoască opoziţia faţă de bărbaţi şi nu îşi dau seama ce anume a dus la dificultăţile sexuale şi conjugale.

UN CAZ DE FETIŞISM TRANSVESTIC

Respingerea rolului feminin poate atinge extreme aproape de neimaginat. Într-o zi m-a consultat un pacient tânăr. Când a fost întrebat de problemele sale, acesta a dezvăluit că era fată. Pacientul era în jurul vârstei de 25 ani. Înfăţişarea masculină era determinată nu doar de îmbrăcăminte, ci şi de modul hotărât în care vorbea şi de maniere specific masculine. Până şi vocea semăna mai mult cu a unui bărbat cu deficienţă glandulară, decât cu a unei femei. Ea venise pentru că avea nevoie de ajutor într-o situaţie neobişnuită. Pentru a obţine o slujbă în Austria trebuia să prezinte actele de identificare. Ale ei dezvăluiau numele ei feminin, ceea ce era stânjenitor şi confuz. Ea încerca acum să primească permisiunea de a-şi schimba numele cu unul masculin. Am fost stupefiat. Cum putea să poarte haine de bărbat având în vedere că aşa ceva era interzis pentru o femeie? Mi-a arătat un permis scris de la poliţie şi mi-a explicat cum l-a obţinut. Când purta haine de femeie, atrăgea o atenţie neplăcută pe stradă, pentru că toată lumea credea că era un bărbat deghizat în femeie. Umbla ca un băiat, întreaga ei atitudine era categoric bărbătească, astfel încât poliţia a fost forţată să-i dea acest permis neobişnuit.

Un examen fizic a scos la iveală trăsături sexuale primare şi secundare normale; sânii erau pe deplin dezvoltaţi, distribuţia părului era tipic feminină, la fel şi şoldurile. Menstruaţia era regulată. O analiză de laborator a dovedit că glanda funcţiona normal. Nu exista nici cea mai mică dovadă de anormalitate fizică sau biologică. Dezvoltarea ei neobişnuită s-a dovedit a fi cauzată de factori diferiţi. S-a născut într-un sat din Austria, fiind primul copil al unui fermier. În acea parte a lumii, fetele nu erau foarte preţuite. Ţăranii aveau nevoie de cel puţin un băiat care să moştenească ferma şi să-l înlocuiască pe tată, când acesta

vroia să se retragă. Prin urmare, părinţii ei speraseră că va fi băiat. Din nefericire pentru fată, doi ani mai târziu s-a născut un băiat. Nu e greu de imaginat reacţia ei la această situaţie. Înţelegând situaţia precară în care se afla, a refuzat să accepte un rol secundar. A profitat pe deplin de cei câţiva ani în plus pe care îi avea pentru a-şi menţine superioritatea faţă de fratele ei, atât fizic cât şi mental. Totuşi, acest lucru nu era suficient, astfel încât el a supus-o dominaţiei sale. El era băiat, iar ea doar o fată. Pentru a învinge în această bătălie, ea trebuia să depăşească şi acest handicap. Astfel încât a început să se comporte ca un băiat. Se juca numai cu băieţi şi a devenit mai sălbatică decât oricare dintre ei. Era un băieţoi obişnuit, dar chiar şi această compensaţie era insuficientă. Era încântată să îl îmbrace pe fratele său în haine de fată, în timp ce ea îşi lua hainele lui.

Părinţilor le-a plăcut toată mascarada şi au încurajat-o. Toată lumea credea că era „drăguţ". Ea a auzit multe comentarii favorabile despre ea, că arăta ca un băiat; oamenii au remarcat că ar fi fost un băiat mai bun decât fratele său care devenise destul de supus şi docil, şi în timiditatea lui era dependent de sora lui mai puternică. Acest succes a încurajat-o, bineînţeles, să continue şi chiar să-şi intensifice eforturile. Când a crescut mai mare, s-a adaptat tot mai mult şi mai mult acestui râvnit rol masculin. În fiecare mişcare a ei, în mers, în ţinută, era un băiat tipic. A început chiar să-i placă fetele, însă într-un mod protector şi galant. Când a început să se dezvolte fizic, a luptat împotriva oricărui semn de feminitate. Îşi ura sânii. Îi presa purtând haine strâmte, ca să nu fie prea evidenţi. Îşi neglija menstruaţia complet şi nu o lăsa să-i afecteze nici o activitate atletică. Nu a dezvoltat vreodată nici o trăsătură, aptitudine sau caracteristică feminină, iar părul ei era tuns ca al unui băiat.

Cel mai mare moment de triumf l-a avut atunci când a obţinut permisul de la poliţie să poarte haine de bărbat. Însă logica pe care încerca să o sfideze a dus-o la noi conflicte. Acum avea nevoie de un nume masculin. Acest lucru nu era simplu conform legii austriece; dar cum autorităţile au fost obligate să cedeze prima data, devenea necesar şi logic să facă şi următorul pas şi să îi acorde permisiunea să

folosească un nume care să fie aplicabil ambelor sexe. Dar o expertiză psihiatrică a fost solicitată de către poliție. Fata a fost foarte entuziastă. Am încercat în zadar să o conving că, în ciuda succeselor sale, încă se lupta cu o bătălie pierdută. Ea rămâne totuşi femeie, indiferent de capacitatea ei de a se prosti şi de a-i prosti pe alții. Numai dacă acceptând rolul ei sexual, ea îşi asumă să ajungă în dificultăți şi mai mari. Dar, ca multe persoane cu tulburări sexuale, ea nu a vrut nici un sfat sau ajutor, şi a refuzat categoric să discute despre problemele ei psihologice.

Spre surprinderea mea, a venit din nou la mine după aproape un an. La început am crezut că poate va accepta acum tratamentul psihiatric. A venit doar să îmi ceară un alt sfat în lupta ei împotriva societății, care o marcase ca pe o ființă inferioară. Se îndrăgostise de o fată, şi se aştepta ca eu să fac posibilă această căsătorie. Bineînțeles, acest lucru era mai presus de puterea oricui, şi nu am mai văzut-o niciodată de atunci.

IMITAREA SEXULUI „SUPERIOR"

Ori de câte ori echilibrul dintre sexe este distrus, iar sexul oprimat are posibilitatea să se ridice, acesta imită comportamentul şi manifestările sexului superior. Există exemple de astfel de tendințe în anumite comunități primitive. Într-o astfel de perioadă de declin a structurii matriarhale este posibil să se observe o formă specială de comportament – şi adeseori neînțeleasă şi greşit interpretată - numită *sindromul couvade* (sarcina simpatetică - partenerul sau altă femeie experimentează unele simptome şi comportamente ale mamei - RC). După naşterea unui copil, tatăl lua copilul cu el în pat şi stătea acolo câteva zile, în timp ce mama trebuia să facă toate treburile casei şi să aibă grijă de tată şi copil. Se pare că bărbatul încerca să imite rolul femeii. Acolo unde femeile sunt dominante, orice este tipic feminin poate apărea de dorit pentru bărbați. Ne întrebăm dacă bărbații din

acea perioadă nu ar fi încercat chiar să rămână însărcinați dacă le-ar fi permis natura.

Studii similare pot explica comportamentul femeilor de astăzi. În unele medii, fumatul a devenit mai popular printre femei decât printre bărbați, iar bărbații trebuie să recurgă la pipe pentru a menține un fel de diferență. Obiceiul vechi al americancelor de a fuma pipe a caracterizat schimbările sociale şi emanciparea femeilor pe vremea pionieratului american, ceea ce le oferea sarcini şi drepturi pe care nu le mai avuseseră niciodată. Exista o egalitate faptică mai mare între bărbați şi femei decât în alte țări. Impulsul care poate chiar contracara o repulsie inițială față de fumat, se naşte din dorința femeilor de a fi masculine, aşa cum se exprimă la tineri dorința de a se simți adulți. Alte semne caracteristice ale stării noastre actuale de tranziție sunt tendințele femeilor de a purta haine masculine sau de a avea coafură masculină. Toate aceste imitații nu înseamnă o egalitate reală, ci indică doar o încercare a femeilor de a accentua schimbarea din statutul lor.

ROLUL SEXELOR

Fiecare individ îşi dezvoltă o concepție anume despre rolul sexului său, acceptarea sau respingerea ducând la modificarea atitudinilor personale şi la afectarea vieții de zi cu zi. Atitudinea unei femei față de treburile casnice de exemplu, este un test despre ceea ce ea consideră a fi rolul femeilor. Argumentele pro şi contra nu trebuie să ne descurajeze. Putem auzi motive solide pentru care treburile casnice sunt dorite sau detestate. Numărul femeilor care preferă treburile casnice oricărei alte slujbe scade constant. Multe femei urăsc o astfel de „profesie" deoarece o consideră inferioară sau umilitoare. Această asociere îi reține de asemenea pe mulți bărbați să participe la treburile casnice. Acestea au fost responsabilitatea femeii

pentru atâtea secole, încât va dura o perioadă până când bărbaţii şi femeile vor privi cu obiectivitate anumite sarcini necesare pentru bunăstarea tuturor.

De-a lungul perioadei de oprimare totală, femeile erau excluse într-o anumită măsură de la manifestarea artistică. Actriţele şi dansatoarele erau considerate decăzute şi indecente din punct de vedere social. Multe femei care îşi caută locul în societate pun azi accentul pe interesul lor în artă, muzică, teatru, dans, etc., până la punctul în care arta devine aproape un ţel al femeii. Nu este oare privilegiul şi datoria oricărei fiinţe umane, indiferent de sex, să participe la manifestarea artistică?

Mulţi bărbaţi au cedat interesul lor pentru artă femeilor. Un băiat interesat să studieze pianul este adeseori considerat efeminat. Deseori, femeile reuşesc foarte greu să-şi convingă soţii să li se alăture la workshop-uri sau concerte de operă, să citească, sau să viziteze muzee şi expoziţii. De fapt, unele femei nici măcar nu încearcă în mod sincer, pentru că sunt mândre de această deosebire dintre interesele lor. Iar bărbaţii sunt mult prea încântaţi să plătească un preţ atât de mic pentru a-şi continua supremaţia.

Concepţia generală despre rolul masculin pare să fie aceea că datoria bărbatului este în primul rând să facă bani. Această concepţie este periculoasă. Ea plasează exclusiv în mâinile bărbatului puterea pe care banii o oferă încă. În acelaşi timp, împiedică aprecierea bărbatului în materie de cultură şi cunoştinţe generale, ceea ce ar putea schimba şi tempera puterea sa economică. Pericolul utilizării greşite şi fără scrupule a acestei puteri creşte odată cu neglijarea auto-educaţiei din partea bărbatului. Dacă femeile continuă să fie amăgite de avantajele unui sprijin confortabil, ele îşi vor prelungi dependenţa.

Tendinţa de a împărţi sarcinile sociale între sexe nu are la bază factori biologici, iar anumite sarcini nu sunt nici inferioare şi nici superioare. Sunt pur şi simplu

datorii umane. În distribuţia muncii, anumite sarcini sunt atribuite fiecărui sex din obişnuinţă şi tradiţie; acestea sunt considerate plăcute sau neplăcute în funcţie de poziţia socială a sexului care realizează fiecare funcţie în parte. Pentru a menţine o viaţă de cuplu satisfăcătoare, sarcina de a face treburile casnice şi aceea de a aduce bani acasă au o importanţă egală. Dacă credem sincer în egalitate, vom fi gata să facem ceea ce este cel mai necesar şi mai constructiv la un moment dat, şi vom da o mică importanţă la ceea ce este considerat în general rolul sexual potrivit. În ciuda tuturor cuvintelor lor frumoase, puţini bărbaţi sau femei sunt până acum gata să trăiască de pe poziţii de egalitate. Problemele actuale de adaptare masculină şi feminină nu pot fi rezolvate doar separând activităţile masculine de cele feminine, şi stabilind cine şi cât de competent este funcţie de sexul pe care îl are. O asemenea decizie ar putea opri temporar competiţia, însă amână stabilirea cooperării între sexe.

SEX ŞI ORDINE SOCIALĂ

Capacitatea bărbaţilor şi a femeilor de a se privi reciproc ca fiinţe umane şi nu doar ca obiecte sexuale, este adeseori împiedicată de aparent nedorita dorinţă sexuală. Astfel asaltaţi, suntem înclinaţi să ne privim pe noi înşine ca biete victime ale naturii dezlănţuite. Ca urmare, sexul în sine pare a fi un pericol – o putere sălbatică ce ne ameninţă cultura şi relaţiile sociale. Nu este uşor să realizăm faptul că sexualitatea nu apare niciodată împotriva intereselor aşa numitelor sale victime. Intenţiile victimelor, într-adevăr, sunt uneori antisociale şi deseori îndreptate împotriva sexului opus. Dar sexualitatea în sine nu este o ameninţare; este mai cu seamă un instrument.

Dar de ce suntem întotdeauna atât de înfricoşaţi de sex – atât de uşor de iritat şi de deranjaţi de acesta?

Pentru adolescenți, sexul nu determină nici un motiv de ruşine. Să fie asta pentru că nu conştientizează? Este nevoie ca exprimarea sexului liber să implice indecență? O examinare minuțioasă a dezvoltării sexuale şi stabilirea noțiunii de sex la copil duce la înțelegerea mecanismului ruşinii şi păcatului, aşa cum arată analizele sociologice asupra obiceiurilor şi tradițiilor din anumite societăți.

Freud[1] considera că, pentru a menține viața socială, trebuie să se izoleze în mod rigid sexul; că numai prin suprimarea artificială a unor tendințe şi a expresiei sexuale libere, poate fi întărit comportamentul social al ființei umane. Alții privesc destinderea prezentă referitoare la sex ca o cauză a întregului rău: dacă oamenii ar deveni mai „morali", convulsiile sociale prezente ar înceta. Ştim, în orice caz, că acele comunități care, deşi puternic restricționate, se află fără doar şi poate într-o stare de confuzie şi neliniște profundă, în timp ce alte comunități, în care oamenii trăiesc cu o expresie sexuală candidă, mascată, chiar tolerând promiscuitatea, arată o mică fricțiune şi mențin o viață socială deosebit de organizată. Nu sexualitatea este cea care amenință societatea. Scopul de a izola sexul nu duce implicit la salvarea societății; mai degrabă, este necesar pentru a subjuga un sex şi a depriva jumătate dintre membrii săi privind drepturile lor sexuale. Evidența în această privință apare în faptul că sexul dominant reuşeşte întotdeauna să depăşească restricțiile neconvenabile. Modestia şi castitatea sunt impuse în primul rând sexului slab.

Însă această impunere duce la anumite restricții asupra ambelor sexe. Femeile, în rolul lor de mame, insuflă propria lor sfială şi timiditate asupra fiilor, iar

[1] Sigmund Freud, *Das Unbehagen in der Kultur*. Internationaler Psycho-analytischer Verlag, Wien, 1930.

bărbații trebuie să se supună anumitor restricții. Pentru a fi acceptabili, ei trebuie să respecte sentimentele soțiilor, mamelor şi surorilor. Consecințele psihologice rezultate din restricțiile sociale impuse astfel, dau sensul ruşinii şi al păcatului, care sunt insuflate membrilor fiecărei societăți, cu scopul de a păstra caracteristica convențiilor sociale ale fiecărei comunități.

SEX ŞI RELIGIE

Suprimarea şi lipsa aprecierii sexului sunt deseori atribuite învățăturilor religioase. Crezurile religioase reprezintă mai cu seamă condițiile sociale pe care sunt fondate. Trebuie să recunoaştem că religia în sine nu este opusă moravurilor uşoare. Ceremoniile religioase implică atitudini extrem de diferite față de actele sexuale, de la necesitatea lor până la interzicerea lor, conform culturilor respective. Pe de o parte, găsim prostituția religioasă a unor comunități antice greceşti, iar pe de altă parte, celibatul şi castitatea, solicitate de alte religii. Creştinismul a apărut în perioada când omul a conceput pentru prima oară ideea de drepturi egale, fără a fi capabil să le materializeze, datorită condițiilor politice, economice şi sociale care existau în acea perioadă. Societatea nu era pregătită pentru egalitate, iar femeile erau încă exploatate. Dar stabilit pentru prima oară, acest ideal al egalității între bărbați şi femei solicita de la bărbat aceeaşi castitate pe care bărbatul o impunea femeilor. Totuşi, biserica nu a putut niciodată să împiedice în totalitate bărbatul să utilizeze privilegiile pe care societatea i le-a atribuit.

De aceea, relaxarea actuală cu privire la pretențiile morale stricte, nu este un atac asupra religiei, ci asupra superiorității masculine. Astfel concepțiile liberale precum dragoste, căsătorie, curtare, divorț, nu sunt nici

antisociale, nici antireligioase, ci dau expresia emancipării femeilor.

IMPRESIILE COPILULUI DESPRE SEXUL OPUS

Atitudinea individului față de propriul sex corespunde atitudinii sale față de celălalt sex; ambele atitudini determină comportamentul acestuia. Noțiunea de „celălalt sex" sau sexul opus se dezvoltă în decursul copilăriei mici. Primele răspunsuri emoționale față de persoana de sex opus sunt de o mare importanță. În general, tatăl şi mama dau primul exemplu despre cum conviețuiesc împreună un bărbat şi o femeie. Un copil mic, cu înțelegerea sa limitată, nu poate realiza faptul că condițiile de acasă sunt unice şi caracteristice doar familiei sale şi că nu sunt predominante. Pentru copil, situația de acasă reprezintă întreaga lume. Şi de aceea, relația dintre părinți apare ca unica posibilă între bărbați şi femei. Astfel, copilul îşi construieşte propriile sale concepte despre viața de cuplu. Fără a realiza acest lucru, părinții pot influența astfel atitudinea copilului față de căsătorie sau față de relația de cuplu. Părintele de sex opus, ca reprezentant al său, afectează deseori viața sexuală viitoare a copilului, în mod decisiv. Un frate de sex opus poate avea aceeaşi semnificație predestinată.

Dacă un băiat şi mama sa, ori o fată şi tatăl său sunt deosebit de devotați unul celuilalt; relația poate deveni un obstacol pentru copilul ajuns adult şi care va dori să dezvolte o relație de cuplu. Un bărbat tânăr, care este preferat şi deci foarte alintat şi răsfățat de către mama sa, nu îşi poate imagina că altă femeie va fi la fel de devotată lui. Foarte frecvent, această îndoială îl împiedică să se îndrăgostească şi să se căsătorească. El nu este pregătit pentru a întâlni o femeie pe baza *principiului oferă-şi-primeşti*, după cum se cere într-o căsătorie fericită. Aceeaşi situație se poate întâmpla de

asemenea în relația dintre tată şi fiică. O fetiță care este puternic ataşată de tată se poate aştepta de la soț la aceeaşi înțelegere, răbdare, îndrumare şi protecție. Ea este convinsă că nici un bărbat nu poate avea aceeaşi superioritate relativă precum tatăl său.

Această problemă pare deosebit de predominantă în zilele noastre. Femeile protestează împotriva poziției de sex inferior, însă pe de altă parte, ele visează la un soț pe care sa îl admire. Se agață în continuare de ideea că bărbatul trebuie să fie mai puternic, mai sigur decât ele. Dar câți bărbați poate găsi o femeie, care să o aprecieze la superlativ, aşa cum o aprecia tatăl atunci cât era copil? O femeie tinde să fie dezamăgită, deoarece rareori poate descoperi un astfel de bărbat. Chiar dacă l-ar întâlni, ea nu-l va accepta. Fiind nemulțumită de superioritatea acestuia, ea se poate retrage sau îi poate găsi culpă, astfel încât îl poate desconsidera.

COPIII DEVIN TEMĂTORI FAȚĂ DE SEX

Copiii noştri cresc într-o lume a confuziei, unde toate valorile, tradițiile şi obiceiurile sunt bulversate. Ochii lor iscoditori nu dau greş atunci când ne observă şi ne văd temerile şi inhibițiile. Noțiunea lor despre sex este distorsionată de depistarea fricțiunilor dintre bărbați şi femei, şi de conflictele cauzate de sex. Fantoma superiorității masculine intimidează băieții impunându-le obligații pe care nu se aşteptau să le îndeplinească, şi invită fetele să se revolte împotriva rolului lor secundar. Protestul masculin al băieților şi fetelor investeşte sexul cu toate aceste amenințări, umiliri şi degradării. Maniera în care copiii iau prima oara cunoştință cu sexualitatea ca mecanism psihologic accelerează sentimentul de pericol. Cu mult timp înainte ca cei mici sa experimenteze funcțiile propriilor lor organisme, ei aud despre modul de a face dragoste, despre relațiile sexuale şi consecințele lor.

Ceea ce aud este uneori plăcut. Adulții vorbesc liber în prezența copiilor mici, pentru că ei consideră că un copil nu înțelege. Totuși, chiar dacă un copil nu poate înțelege adevăratul sens al cuvintelor și ideilor, el poate simți semnificația remarcilor. Astfel, copiii învață despre pericolele sarcinilor, despre decăderea legată de experiențele sexuale. Mare parte din ceea ce aud despre sex este legat de suferință, dizgrație, dezavantaj sau chiar dezastru. În special, fetele devin conștiente mai devreme de dezavantajele și pericolele care afectează în primul rând femeile. Nu este de mirare că femeile sunt mai înclinate decât bărbații sa privească sexualitatea ca fiind un concept brutal, inuman și bestial.

ILUMINAREA SEXUALĂ

Această impresie generală asupra sexului este întărită prin maniera în care copiilor li se vorbește despre „fapte de viață". Iluminarea sexuală este foarte adesea însoțită de un anume șoc psihic, întrucât dezvoltarea, de altfel normală, este în general împiedicată de opoziția părinților de a-și îndeplini obligațiile lor educaționale. Din păcate, părinții care au fost ei înșiși ghidați de restricții legate de problemele sexuale, sunt stânjeniți de întrebările copilului, și fie nu răspund deloc fie, dacă nu își ceartă copilul, evită problema. Copilul simte în acel moment că trebuie să fie ceva greșit în ceea ce privește obiectul lui de interes, dacă nu chiar și cu el însuși. Mulți copii conformiști, îndeosebi fetele, nu afișează nici un interes deschis asupra subiectului, iar timiditatea și tendința lor de a evita orice contact cu această problemă „periculoasă" poate împiedica acceptarea lor în legătură cu orice insight, sau poate produce un șoc intens în cazurile în care ei se confruntă în mod forțat cu faptele. În cel mai fericit caz, copiii al căror interes a fost inițial frustrat, trec printr-o perioadă de latență aparentă, în care nu

manifestă interes sexual în nici o privință, până când dorința de a deține mai multe cunoștințe devine presantă. Dacă sunt foarte norocoși, ei găsesc consilieri sau alți adulți interesați, care să le ofere informațiile necesare într-o manieră adecvată, ocazională și limpede. În general totuși, sursele de informare sunt fie cele sordide, oferite de adulți pervertiți, literatură pornografică, ori discuții senzaționale și morbide cu prieteni și colegi pe jumătate informați.

Întreaga problemă ar putea fi atât de ușor de soluționat în mod adecvat, dacă părinții ar fi binevoitori și suficient pregătiți să răspundă. Cele două cerințe pentru orice adult întrebat de un copil sunt: (1) Să fie lipsit de jenă și aversiune. Este dreptul firesc al copilului de a fi informat, chiar și la o vârstă foarte fragedă. Părinții nu resping întrebarea copilului referitoare la proveniența luminii solare. Dar această întrebare este o problemă mult mai îndepărtată de problemele sale vitale decât răspunsul la întrebarea: „De unde vin copiii?" (2) Să răspundă la orice întrebare pe care copilul o poate pune, în mod corect, dar niciodată mergând mai departe decât solicitarea adresată prin întrebare. Exprimarea întrebărilor unui copil dezvăluie exact interesul acestuia, și capacitatea sa de înțelegere. Astfel părinții trebuie să asculte cu atenție semnificația literală a întrebării. Neglijarea acestei reguli este una dintre cele mai frecvente surse de jena pentru părinți. În loc să asculte întrebarea copilului, ei își imaginează care va fi următoarea întrebare; dar nu se întâmplă acest lucru, sau cel puțin nu înainte de a trece luni sau ani. Atunci când copilul întreabă pentru prima oară: „De unde vin copiii?", răspunsul corect în sens literal este: „De la mamă". Nu există nimic rușinos în acest fapt, cu excepția implicațiilor nedorite pe care adulții le asociază imediat acestuia. Copilul, în orice caz, este satisfăcut. Mult mai târziu, el va întreba: „Cum vin copiii din

mamă?" Răspunsul, din nou, este simplu: „De la tată", şi, din nou, este fără prea multe implicaţii grafice, deoarece copilul nu este interesat de mecanismele fiziologice. Chiar şi la întrebarea pusă după mai mulţi ani: „Cum vin copiii de la tată în mamă?" se poate răspunde făcând referire la dragoste şi căsătorie, ceea ce va satisface curiozitatea copilului.

În acest mod, un părinte înţelegător şi echilibrat din punct de vedere emoţional poate conduce copilul la maturitate, atunci când, pentru mai multe informaţii tehnice, pot fi solicitate serviciile unui consilier, psiholog, profesor sau medic, dacă numărul mare de cărţi informative nu satisface interesul.

Există o singură atenţionare de făcut atunci când copilul pune întrebări. Părinţii trebuie să se asigure că aceste întrebări sunt exprimările sincere ale interesului, şi nu o modalitate de a atrage atenţia. Orice persoană care beneficiază de metode de educaţie parentală poate recunoaşte cu uşurinţă aceste întrebări prefăcute prin secvenţa lor rapidă şi structura lor repetitivă identică.

INVESTIGAREA SEXUALĂ TIMPURIE DIN PARTEA COPILULUI

Un alt factor intervine în dezvoltarea unei atitudini fireşti faţă de sex pentru copii, îndeosebi pentru băieţi. Copiii, privindu-şi trupurile ca parte a unei lumi străine, le examinează cu deosebită atenţie. Părinţii foarte anxioşi, descoperind acţiunile de auto-investigare, devin extrem de preocupaţi şi încearcă, deseori stângaci, să împiedice orice atingere a organelor genitale. Ar fi mai puţin periculos dacă ar ignora aceste prime investigaţii ale corpului, decât să înspăimânte copilul, pentru că ştim că masturbarea timpurie se dezvoltă mai puţin dintr-o înclinare naturală a copilului, decât ca o consecinţă a interferenţelor violente ale părinţilor asupra unor

acţiuni inofensive şi nesemnificative. Majoritatea aşa-numitelor obiceiuri proaste la copii sunt cultivate cu agilitate, deşi neintenţionat, de către părinţi, care nu realizează faptul că acel copil este înclinat să repete orice mişcare de la care este împiedicat în mod forţat. Astfel, această interferenţă a adulţilor în investigarea curioasă, departe de a împiedica masturbarea, încurajează în mod simultan practica şi induce conflicte mentale, care devin mult mai periculoase în timpul adolescenţei decât orice consecinţe fizice. Inducerea în copil a ideii că organele sexuale nu sunt curate şi sunt taboo, şi astfel asociindu-le cu păcatul, otrăvesc mintea copilului.

Primele experienţe sexuale ale unui copil afectează, de asemenea, atitudinea sa faţă de sex. Aceste experienţe apar foarte devreme. Crescând, el este pe cale să le uite, însă toţi copiii experimentează entuziasmul sexual, unii în mod definit, iar alţii doar vag. Adulţii îşi sărută copilul pe gură, fără suspiciunea vreunei reacţii. Gâdilările de natură sexuală nu sunt restricţionate la nici o vârstă. Unele jocuri, anumite practici din gimnastică sau mişcări repetate dau naştere la excitaţii similare. Senzaţia de teamă poate deseori provoca excitaţie sexuală. Copiii sunt incapabili să explice aceste sentimente, deşi ei obţin o mare satisfacţie de aici. Părinţii pot ajuta la diminuarea „răului" rezultat din aceste experienţe misterioase, dacă sunt încă prietenii copiilor lor. Majoritatea părinţilor prin implicările anterioare, au pierdut dorinţa copilului de a avea încredere în ei în ceea ce priveşte sexul. Discuţiile ocazionale fără iritare sau jenă pot îndepărta confuzia copilului şi clarifica unele teme legate de sexualitate. O atitudine mai relaxată poate împiedica conflictele şi dezamăgirile de mai târziu, cauzate de patternuri de excitare.

Modul în care o experienţă din copilărie poate afecta considerabil adaptarea sexuală a fost demonstrat de o

femeie care suferea din cauza incapacității sale de a se bucura de actul sexual. Ea tânjea după o gratificare specifică, pe care nu a putut niciodată să o obțină în căsătoria sa. În cursul discuțiilor noastre, ea devenea conștientă de ceea ce o deranja. Odată, fiind mică, în timp ce se legăna a experimentat o senzație deosebit de încântătoare în organul genital. Ea putea să o reproducă prin legănare. Mai târziu, deși aștepta aceeași excitare într-o relație sexuală, niciodată nu a mai găsit-o. Prin urmare, a trecut de la un partener la altul. Cu siguranță, nu acesta era motivul real pentru care ea nu a putut găsi niciodată un partener potrivit. Această fată avea o concepție eronată despre dragoste. Ea nu căuta nici o dragoste reală, ci doar o anumită excitație genitală. Prima sa experiență i-a oferit o idee total greșită despre plăcerea sexuală. Acum ea dorea doar această plăcere specifică și nu un partener de cuplu. Evident, ceea ce se aștepta să obțină dintr-o relație și dintr-o căsătorie nu era în nici un fel legat de dragoste.

PREGĂTIREA PENTRU IUBIRE

Experiențele timpurii cu privire la excitațiile sexuale, mângâieri și pasiuni sunt foarte importante în stabilirea patternului nostru legat de emoții și sentimente, și pentru modul în care facem dragoste. Dragostea dintre oameni este foarte complexă și complicată. Actul sexual este doar o parte, și chiar și porțiunea aceasta nu este simplă și asemănătoare la toți oamenii. Învățăm să iubim pe măsură ce învățăm să mergem și să vorbim, dezvoltându-ne propriul mers și propriul nostru limbaj. Modul în care facem dragoste este dat de episoadele de excitație sexuală timpurie și modelat de orice nouă practică și experiență de viață. Comportamentul nostru actual în dragoste este pregătit și dezvoltat prin toate experiențele noastre anterioare.

Este, într-adevăr, descurajatoare ideea că relația dintre bărbat și femeie este influențată de atât de multe experiențe deranjante din copilărie. Generația în

creștere are șanse slabe de a dezvolta o impresie adecvată despre iubire. Rareori o descoperă în mediul lor. Chiar și cele mai afectuoase mame au deseori atât de multe trăsături egoiste, de impunere și posesie, pe care se pare că nu le pot clasifica drept dragoste maternă, ca în exemplul unei iubiri adevărate. Primele impresii în legătură cu sexul și dragostea sunt decisive. Atât de mulți dintre noi cresc cu așteptări eronate, „povești adevărate" și filme erotice, așteptări ce nu reprezintă nici o compensare pentru căsătoriile nefericite. Din contră, prin intermediu lor se distorsionează realitatea și se inflamează mintea cu imagini de atracție sexuală, frumusețe și acte sexuale, ce nu pot fi atinse în viața reală. Cât de multă dezamăgire și resentimente sunt cauzate de aceste iluzii legate de actul sexual! Părem a fi prinși într-un teribil cerc vicios. Noi înșine suntem aduși pe tărâmul noțiunilor eronate și atunci când ne căsătorim și ne creștem proprii copii, avem destul de puțin să le oferim.

Puțini părinți sunt conștienți de cât de mult influențează propria lor atitudine față de sex ideile copiilor lor. Copilul fie acceptă linia directoare a părinților, fie se răzvrătește în direcția opusă. În mod surprinzător, devreme în viață copilul își dezvoltă o idee despre iubire ca sursă de suferință sau ca oportunitate pentru puțină plăcere și gratificare superficială, ori învață că iubirea și căsătoria pot fi o bază pentru traiul în comun. El poate descoperi că dragostea implică nu numai primire ci și, de asemenea, dăruire.

PERIOADA ADOLESCENȚEI

Atitudinea personală a copilului aflat în creștere față de sexe și față de propria fiziologie sexuală determină modul în care mai târziu, el va aborda dragostea și căsătoria. Aceasta influențează alegerea unui partener și creează conflicte, care pot periclita sau

intensifica fericirea în cuplu. Orice eroare sau distorsiune în aceasta atitudine devine evidentă în adolescență. Această perioadă de creştere este probabil mai dificilă astăzi decât în vremurile anterioare. Părinții tind să își supra-protejeze copiii. Ei doresc să îi mențină în continuare dependenți, parțial datorită propriului lor sentiment de inadecvare ce îi face neîncrezători în capacitatea copilului de a avea grijă de el însuşi, şi parțial din cauza faptului că necesitatea arzătoare pentru păstrarea prestigiului personal, nu le permite să piardă prețuita lor dominare şi să devină egali, ca prieteni mai în vârstă ai copiilor lor. Prin urmare, orice expresie de încredere în sine sau independență a copilului poate fi un semn de pierdere a controlului din partea părintelui.

Tensiunea care apare între părinți şi copiii adolescenți este deosebit de neproductivă pentru ultimii, deoarece coincide cu perioada de tensiune cauzată de dezvoltarea lor fizică. Cei mai tineri experimentează sentimente noi atunci când glandele lor sexuale se maturizează. Este ca şi cum ei ar fi plasați într-o nouă lume. Persoanele din jur provoacă în adolescent sentimente noi şi stânjenitoare, pe măsură ce acesta devine conştient de calitățile lui sexuale. Băieții şi fetele apar într-o lumină diferită. Totul se schimbă pe măsură ce copiii cresc. Ei devin nefireşti în mişcări şi se simt nesiguri în trupurile lor în plină schimbare. Nu ar trebui să mire pe nimeni faptul că sunt extrem de uşor de enervat. Convingerile lor de bază legate de propriul sex şi de atitudinea lor emoțională şi ideologică față de celălalt sex sunt stabilite şi stabilizate prin experimentare şovăielnică şi confuzie.

Este de datoria noastră să-i ajutăm pe aceşti tineri în alinarea suferințelor lor. Ei au tot dreptul să aibă sprijinul nostru, în decursul acestei perioade, care este cea mai dificilă în viața lor. În perioada modificărilor

importante din relațiile umane, prietenia este cel mai important ghid prin această confuzie. Educația ajută la evitarea sau cel puțin la temperarea crizei. Prin însuşirea unei mai bune înțelegeri cu ajutorul educației parentale, copilul în creştere învață să-l privească pe celălalt ca pe un camarad, iar diferențele sexuale devin astfel mai puțin importante, astfel încât compatibilitatea viitoare este facilitată.

CELE TREI FUNCȚII ALE SEXULUI

Trebuie să recunoaştem că sexul uman poate fi folosit în scopuri variate. În primul rând, sexul serveşte ca bază pentru procreare. Dorința sexuală ajută la păstrarea fiecărei ființe în serviciul menținerii şi conservării speciilor. Regulile religioase şi legile statului privesc această funcție ca pe unicul scop permisiv al sexului, orice activitate sexuală în afara căsătoriei şi orice protecție sau întrerupere a sarcinii fiind interzisă sau ostracizată.

În al doilea rând, sexul poate fi utilizat ca instrument pentru gratificare personală, ca unealtă a plăcerii. Pe măsură ce omul a învățat să evadeze din constrângerea naturii, actul sexual a avut loc independent de procesul de procreare. Astăzi, cele două funcții, şi anume fertilizarea şi sexul ca plăcere, sunt pentru cele mai multe persoane complet nerelaționate, procentul actelor sexuale care conduc la sarcină fiind destul de redus. Însă plăcerea implică multe senzații, unele dintre ele având sensuri şi semnificații complet diferite şi uneori contradictorii. Plăcerea poate implica gratificare superficială şi mai curând întâmplătoare, sau emoții profunde, care implică întreaga personalitate. Genul de recompensare obținută determină rolul pe care sexul în joacă în viețile oamenilor. Există persoane care consideră plăcerea de orice natură ca fiind singurul motiv pentru a trăi; pentru aceste persoane, sexul este mai curând o

sursă infinită – probabil singura sursă – de plăcere. Hedonismul lor sau „foamea de plăcere", după cum o denumeşte Wexberg[1], îi determină să caute orice oportunitate pentru a obţine puţină plăcere, fără a lua în considerare preţul sau consecinţele. Hedoniştii sunt de obicei persoane dezamăgite şi cinice, cu o viziune redusă asupra vieţii ca întreg. Ei nu cred în viitorul şi fericirea proprie, şi astfel nu le pasă ce se va întâmpla mai târziu. Pentru ei, plăcerea trebuie să compenseze sentimentul lor de eşec. În aceeaşi categorie sunt incluşi cei care utilizează sexul în scopul obţinerii puterii, prestigiului, statutului social, sau superiorităţii personale.

O a treia funcţie a sexului este cea de unificare. Sexul este un instrument care poate uni două persoane mai strâns decât orice altceva. Prin sex, cei doi pot devin unul, fizic şi spiritual. Această funcţie de unificare a sexului oferă de asemenea plăcere. Însă este o plăcere fundamental diferită faţă de plăcerea descrisă anterior. Recompensa sa este mai profundă şi mai de durată. Ea presupune să te dăruieşti cuiva, în vreme ce hedonismul implică în primul rând obţinerea unui avantaj de la celălalt. În timp ce excitarea hedonistă caută variaţie şi depinde de impulsul de moment, dorinţa de unificare caută stabilitate şi fericire viitoare.

Sentimentul subiectiv de iubire poate implica toate cele trei tipuri de funcţii sexuale. Prima şi a treia funcţie implică un program la scară largă, în timp ce a doua funcţie implică mai cu seamă tendinţa de căutare a gratificării ce pare să neglijeze valorile umane şi sociale.

---

[1] Erwin Wexberg, *The Psychology of Sex*. Farrar & Rinehart, New York, 1931.

Se pare că în zilele noastre, sexul şi-a pierdut în mare măsură funcţia primară, însă oamenii nu au găsit-o încă pe cea de-a treia, de împlinire a unificării. Conceptul de sex ca fiind util doar pentru plăcere este predominant şi priveaţă oamenii de gratificare profundă, de dragoste de lungă durată, de încredere şi devotament.

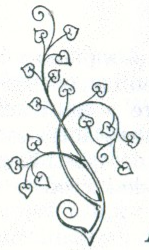

IV.

Alegerea unui Partener

Modul în care alegem un partener poate fi un test decisiv cu privire la concepția noastră despre iubire și căsătorie. În momentul alegerii, punem în acțiune tot ceea ce am gândit, am așteptat și lucrurile de care ne-am temut. Alegerea unui partener nepotrivit poate fi privită ca fiind primul pas către perturbarea relației de cuplu, sau ca ultim pas în abordarea eronată a celuilalt sex. Mulți oameni nu fac nici măcar un pas. Să alegi sau să nu alegi – aceasta este întrebarea pe care o plagiază de când lumea.

Actul de a alege este nu numai deosebit de important, dar și extrem de semnificativ psihologic și științific. Ca un flash de lumină, acesta ilumineză brusc întreaga situație, răspândind lumina asupra forțelor care au produs fulgerul. Analogia iluminării explică chiar mai bine procesul de alegere.

COMUNICAREA INTERPERSONALĂ NECONȘTIENTIZATĂ

Momentul în care decidem în favoarea cuiva, are la bază un număr de interacțiuni care au precedat acest pas final de ambele părți. Într-un caz, două persoane ce se întâlnesc pentru prima oară pot comunica impresii, opinii și promisiuni neexprimate, și pot ajunge la o

înțelegere fără ca nici una dintre ele să fie conștiente de participarea la joc. Vorbesc din privire, exprimând admirație, suspiciune, dispreț. Mișcări slabe ale mâinilor, mimica feței, cuvintele aparent fără importanță, tonul vocii, ținuta și întreaga înfățișare dezvăluie personalitatea și reacțiile sale față de celălalt. Orice s-ar petrece între doi oameni, este reciproc și promovat din ambele părți, deși poate părea ca și cum doar unul dintre ei a început mișcarea și își asumă astfel responsabilitatea pentru acțiune. O astfel de concluzie, în orice caz, este o greșeală bazată pe o observație inadecvată. Ochiul nostru lipsit de acuratețe interpretează eronat fulgerul de lumină ca plecând doar dintr-o singură direcție, deși cunoaștem astăzi faptul că fulgerul este consecința descărcărilor electrice din ambii poli, în mod simultan.

Știm mult mai mult unii despre alții decât realizăm. Impresiile noastre conștiente sunt doar o mică parte a cunoștințelor noastre reale, care se bazează pe ceea ce suntem obișnuiți să numim intuiție, premoniție, sau mai puțin sclipitor, o simplă bănuială. O analogie cu ochiul poate clarifica acest mecanism: Doar o mică parte centrală a retinei (țesutul ochiului, care permite obținerea vederii) oferă o distincție clară a formei și culorii, în timp ce un spațiu mai mare, care înconjoară secțiunea retinei servește pentru a oferi impresii vagi ale locației și mișcării obiectelor. De aceea, fotografia pe care o parcurgem cu privirea este mult mai amplă, mai bogată și mai profundă decât cea pe care o putem focaliza prin atenție concentrată. Acest lucru este valabil și pentru celelalte simțuri. Cu ajutorul urechii, recunoaștem un ton fără a fi conștienți că trăsăturile sale derivă din supra-tonuri, care nu pot fi percepute direct. Acest exemplu este necesar pentru a înțelege faptul că acceptarea sau rejectarea unei alte persoane este bazată pe mult mai multe informații și pe acceptul nostru, ce scapă în totalitate observării conștiente.

Fără a fi conştienţi de mecanismele psihologice implicate în procesul de alegere a unui partener, nu putem înţelege problemele esenţiale implicate.

ALEGEREA UNUI PARTENER SATISFACE AŞTEPTĂRILE PERSONALE NECONŞTIENTIZATE

Scopurile secrete şi aşteptările persoanei, îl ghidează pe acesta asemenea unei busole. Involuntar, răspunde numai acelor stimuli ce se potrivesc planurilor sale, şi va recunoaşte doar acele oportunităţi care confirmă aşteptările sale. O fată care doreşte să se mărite alege în mod invariabil un bărbat care să îi ofere ceea ce pretinde. Cererile ei, în orice caz, nu sunt neapărat limitate la cerinţe de bun simţ, pe care o fată de vârstă medie este învăţată să le exprime viitorului său soţ. Exprimarea conştientă a acestor nevoi în cuplu poate varia – cineva poate căuta compania, altcineva, creşterea în plan social şi financiar, iar altcineva poate căuta distracţie şi divertisment – toate vor cooperare, înţelegere, apreciere, devotament şi încredere. Foarte puţine dintre ele, aleg un soţ care să fie capabil să întrunească sau să menţină aceste calităţi.

Şi totuşi alegerea nu este întotdeauna una norocoasă. Există nevoi personale profunde care influenţează decizia finală; şi oricât ar părea de necrezut, fiecare obţine de la partener exact tratamentul pe care în mod neconştientizat îl aştepta încă de la bun început. Cererile ce sunt gratificate atunci când acceptăm brusc sau treptat o persoană ca fiind partenerul potrivit, nu sunt convenţionale – nu cele legate de bunul simţ comun. Ne simţim atraşi atunci când întâlnim pe cineva care ne oferă prin personalitatea sa ocazia de a ne împlini patternul personal, care răspunde punctului nostru de vedere şi concepţiei noastre despre viaţă, care ne permite să continuăm sau să reînviem planurile pe care le avem încă din copilărie. Jucăm chiar un rol foarte important

în evocarea şi stimularea în cealaltă persoană a comportamentului la care ne aşteptăm şi de care avem nevoie. Într-o altă companie, acelaşi partener s-ar putea comporta complet diferit.

TRECUTUL INFLUENŢEAZĂ PREZENTUL

Un factor ce influenţează adesea selectarea unei anumite persoane îl reprezintă asemănarea cu alte persoane, care au fost anterior obiecte ale afecţiunii noastre. Asemănarea poate consta în caracteristici fizice sau comportamente sau, ceea ce este mai important, în trăsături de caracter, care promit restabilirea unei relaţii deja familiare. Experienţele anterioare cu o persoana de sex opus influenţează atitudinea noastră faţă de o persoană de sex opus din prezentul nostru. Cu cât mai intense au fost aceste experienţe timpurii, cu atât este mai puternică influenţa lor în ceea ce priveşte stabilirea unor noi relaţii. Puterea acestor impresii timpurii poate fi măsurată nu numai prin intensitatea şi durata emoţiilor trăite în trecut, fie ele plăcute sau nu, cât mai ales prin influenţa pe care acestea le-au avut atunci când ne-am format imaginea cu privire la viaţă. Acest fapt explică de ce experienţele timpurii din copilărie, chiar dacă au fost de natură mai degrabă întâmplătoare şi nelegate de emoţii puternice, afectează atât de frecvent alegerea unui partener de cuplu. Ele joacă un rol important în definirea planului vieţii noastre, iar relaţiile de mai târziu îl pot schimba foarte puţin. Un bărbat care în copilăria sa a fost răsfăţat şi s-a bazat pe ajutorul celorlalţi va fi probabil în mod special impresionat în viaţa sa de femeia care îl acceptă aşa cum este. Cu cât a fost mai răsfăţat şi acest lucru s-a întâmplat încă din copilăria mică, cu atât alegerile sale viitoare în materie de parteneră de cuplu vor fi mai aproape de modelul femeii care l-a răsfăţat – de regulă

mama sau o soră mai mare. Astfel de impresii timpurii duc adesea la definirea unor preferințe cu privire la sexul opus.

GUSTURILE PERSONALE

Gusturile noastre pentru iubire pot fi adesea depistate în trecut prin persoanele de sex opus care au răspuns dorințelor noastre. Atitudinea noastră prezentă poate fi agresivă sau retrasă, curajoasă sau timidă şi se poate schimba chiar din când în când. În orice moment ne bazăm pe acele imagini din trecut atunci când facem alegerea, în conformitate cu nevoile noastre proprii şi cu cerințele vieții noastre de zi cu zi.

Oricum, preferințele noastre reflectă gânduri şi fantezii care nu se bazează numai pe experiențe personale, ci sunt stimulate de întregul nostru mediu. Gustul personal exprimă nu numai dorința unui singur individ, ci evaluările grupului căruia individul îi aparține. Partenerul considerat ideal şi care este cel mai dorit, este cel care respectă un pattern comportamental al figurilor ideale create de imaginația întregului grup. Idealurile se schimbă odată cu schimbările condițiilor sociale. Moda, vestimentația feminină, şi chiar siluetele lor, sunt influențate de condițiile sociale şi de statutul femeii, precum şi de toate evenimentele care influențează viața societății. Războiul, prosperitatea, depresia economică sunt imediat reflectate în vestimentație; este uimitor cât de rapid şi de exact sunt înregistrate schimbările vestimentare survenite datorită schimbării statutului social al femeii. Coafura, lungimea fustei, accentuarea sau deghizarea conturului şi a siluetei sunt răspunsurile caracteristice, deoarece femeia, prin accentuarea caracteristicilor masculine sau feminine,

nu numai că influențează preferințele bărbatului, dar îşi exprimă inclusiv evaluarea cu privire la opinia bărbatului.[1] Popularitatea uriaşă a unui artist şi succesul său în ceea ce priveşte influențarea gustului erotic într-un număr mare de persoane, arată faptul că acest artist simte tendințele sociale generale şi devine exponentul acestora, adeseori fără să realizeze. Starurile de cinema şi actorii au în general un loc fruntaş în ceea ce priveşte reprezentarea nevoilor şi influențarea formării tipurilor ideale. Este aproape imposibil să se distingă gradul de contribuție al unei personalități puternice față de solicitările publicului. Influența şi răspunsul sunt probabil interdependente.

O nouă şi complicată tendință, anume o tendința clară de a alege bărbați sau femei mai în vârstă ca şi parteneri, necesită o anumită atenție şi analiză. În primul rând, bărbații din ziua de astăzi au fost mult mai răsfățați în copilărie decât în trecut. Iar în al doilea rând, statutul lor privilegiat de bărbați i-au făcut pe unii să refuze asumarea unei înalte responsabilități ca mascul superior, şi să caute în permanență o parteneră care să întruchipeze imaginea mamei.

Pe de altă parte, fata care îşi doreşte – moştenirea sa culturală din trecut – un astfel de om superior o dată descoperit anterior în persoana tatălui ei, caută dar nu îl regăseşte printre bărbații de vârsta sa. De aceea caută adesea un partener mai matur, mai experimentat şi mai bine situat, care îi oferă respect patern şi protecție, pe care nu le va regăsi printre contemporanii cei mai competitivi. Persoanele mai în vârstă, pe partea lor,

---

[1] O combinație haotică a caracteristicilor masculine şi feminine este caracteristică modei americane; societatea noastră combină un amestec ciudat de emancipare feminină şi de suprimare, care cu greu poate fi găsit în alte părți. Moda feminină fie imită tiparele masculine, fie accentuează feminitatea extremă, prin cutezanța agresivității.

sunt mult mai dispuse să accepte responsabilitatea în schimbul recompensei superiorității lor asupra celor mai tineri, plini de admirație: experiența lor bogată le permite să își mențină mult mai ușor superioritatea fără a se opune partenerilor. Alegerea unui partener mult mai în vârstă sau mai tânăr poate reprezenta o tendință constructivă către o uniune fericită sau străduința pentru succes ieftin; totul depinde de cum interpretezi, dacă este vorba despre curaj sau de timiditate.

SEMNIFICAȚIA FRUMUSEȚII

Foarte strâns legată de gusturi este semnificația frumuseții. Artiștii pot căuta după o *sectio aurea* pentru a decide obiectiv ce este frumos, dar oamenii obișnuiți încă judecă frumusețea subiectiv. Frumusețea este ceea ce ne place – orice ne place să vedem. Gustul personal arbitrează frumusețea, mai ales în ceea ce privește sexul. Frumusețea feminină, puterea masculină – deoarece puterea unui bărbat trece drept frumusețe – aceștia sunt factorii decisivi în alegerea unui partener. Dar de ce oare am ales aceste standarde personale? Teoriile mai vechi exprimă faptul că cele două atribute indică sănătatea și, pentru că sănătatea este cea mai importantă în procreare, se pare că acestea oferă o fundație solidă pentru selectarea unui partener. Oricum, aceste teorii nu explică de ce am făcut frumusețea un prerogativ feminin și puterea unul masculin.

Faptul că acestea sunt standardele noastre demonstrează încă o dată gândirea noastră patriarhală. De fapt sănătatea nu este o bază pentru ca frumusețea și puterea să fie luate în considerare; tipurile de frumusețe morbidă nu sunt mai puțin atrăgătoare din punct de vedere erotic, iar mușchii ascund adesea corpuri decăzute și minți deteriorate.

Adevărul este că într-o societate patriarhală frumusețea și puterea sunt valori sociale; sexul feminin trebuie să fie „cel frumos" deoarece se bazează pe aparență, atrăgând privirea bărbatului vizat care, după aceea, defilând cu mândrie alături de frumusețea soției sale, se poate lăuda cu cucerirea sa și poate atrage invidia altor bărbați. El, pe de altă parte și-a impresionat partenera cu puterea sa cu care garantează protecție și dominare. Un bărbat drăguț pare efeminat, deoarece el acționează conform metodelor feminine, în timp ce o femeie musculoasă pare masculină. De aceea frumusețea și puterea devin elementele atracției sexuale, numită acum „sex appeal". Schimbările sociale curente în relația dintre sexe vor modifica și aceste valori. Frumusețea feminină poate înceta să mai fie o calitate socială și să fie judecată mai mult pe baza preferinței individuale intime, sau ar putea chiar deveni total nesemnificativă.

Implicațiile termenului de sex appeal exemplifică acest tip de schimbări. Deși este aparent de natură fizică, atracția sexuală devine din ce în ce mai mult o expresie a unor procese mintale și emoționale, decât a unor calități fizice. Acest lucru devine mai evident pe măsură ce atracția frumuseții pure se diminuează. Dar prin ce se distinge sex appeal-ul de frumusețe? Frumusețea trezește admirație într-un bărbat, pe când sex appleal-ul produce excitație. Fata cu sex appeal intenționează să excite, fie că este sau nu conștientă de această intenție. Și mai mult, ea știe că poate reuși. Lipsa atracției fizice nu este un obstacol, deoarece frumusețea este un atu doar din întâmplare. Orice femeie poate dezvolta sex appeal, dacă devine interesată în cucerirea erotică și își descoperă abilitatea de a excita. Foarte multe femei devin deodată atractive ca răspuns la atenție și afecțiune neașteptate, care le schimbă concepția despre ele însele. Sex appeal-ul la bărbați nu înseamnă „vopseaua războinicului" și

dezvăluirea unei aluri ascunse pentru a atrage imaginația excitată a femeilor, ci este expresia aceleiași dorințe de a cuceri și încrederea în succes.

În ciuda importanței mari acordate sex appeal-ului, este totuși naiv să fim impresionați de el. De regulă persoanele cu sex appeal nu își găsesc perechea potrivită. Atunci când o fată cu sex appeal se căsătorește, fie își păstrează dorința de a excita bărbați și își face gelos și nefericit partenerul, fie, dacă găsește satisfacție, își pierde sex appealul, și o dată cu el și partenerul, care a ales-o tocmai pe acest motiv. În ambele cazuri, ea perturbă echilibrul care exista în momentul în care s-a căsătorit. Dorința de a excita indică o sete pentru gratificare care nu poate fi niciodată ținută în frâu. Este mai degrabă îndreptată spre obținerea atenției și spre noi cuceriri, decât către mulțumire și o relație de cuplu pe termen lung.

Frumusețea, prin stimularea unor astfel de erori, poate deveni astfel mai degrabă un handicap decât un avantaj pentru succesul relației de cuplu. Femeile frumoase se pot baza mai mult pe atenția pe care o pot primi, decât pe abilitatea lor de a avea un rol decisiv în societate. Ambiția falsă și vanitatea, combinate cu dependența de opiniile celorlalți, creează lipsă de încredere în sine. De aceea frumusețea, care evocă răsfățul, se interpune frecvent în calea dezvoltării unor calități constructive și afectează sentimentul de cooperare. Prin urmare, multe femei frumoase nu pot avea căsătorii de succes. Ele primesc atenție și admirație; ele găsesc plăcere în gratificarea sexuală; dar viețile lor rămân adesea goale. Teama de îmbătrânire planează deasupra capetelor lor. Fata fermecătoare și Don Juan-ul sunt doar două dintre tipurile de parteneri nepotriviți. Cu toate acestea, cele două tipuri sunt adesea alese.

Gusturile și preferințele sunt în mod conștient induse pentru a te îndrăgosti de un partener. Ele

exprimă, oricum, motivațiile intrinsece de care nimeni nu este în totalitate conștient. Întregul proces de selectare și alegere se bazează pe procese psihologice profunde, care nu sunt accesibile introspecției și autoanalizei. În timp ce toată lumea știe și simte ceea ce el își dorește, recunoscându-i dorințele și visele, el rămâne neconștient în legătură cu direcțiile și scopurile reale, mai ales atunci când intențiile nu sunt în concordanță cu bunul simț comun și sunt direcționate împotriva convențiilor sociale și a criteriilor logice ale unei situații de viață.

O persoană bine adaptată social dotată cu curaj, încrezătoare în sine și în propriul său viitor și fericire va alege intuitiv un partener care promite o uniune fericită și armonioasă. O persoană descurajată, pesimistă, poate să își dorească dragoste, afecțiune și căsătorie, însă așteptările sale pesimiste o vor devia de la drumul bun. Fie nu va recunoaște o ocazie, fie va fugi de ea, pentru că nu se potrivește schemei sale de acțiune. Apărările sale o pot face să dezvolte o serie de atitudini și comportamente care provoacă, și în același timp scuză dificultățile și frustrările sexuale și maritale.

CREAREA DISTANȚEI

„Distanțarea" este o armă caracteristică nevoii de autoprotecție. Oricine încearcă să evite capitularea completă poate crea distanță, în modalități diverse. Un mod de distanțare este divizarea obiectelor iubirii. Atracția în mai multe direcții de către mai multe persoane de sex opus, face imposibilă acceptarea pe deplin a unei singure persoane. Distincția dintre iubirea spirituală și atracția sexuală, dintre afecțiune și senzualitate, se dovedește eficientă pentru acest scop. Un bărbat poate iubi o femeie expansivă, rafinată, pe care însă nu îndrăznește să o abordeze sexual; ea poate cei drept, să se potrivească cu imaginea mamei sau a

surorii, aşa cum sugerează Freud[2], dar această „revelaţie" psihologică nu-şi atinge scopul. Acest tip de femeie a fost foarte probabil aleasă deliberat de bărbat pentru a menţine distanţa, adesea trezind repulsia fetei, care nu este deloc încântată de o astfel de venerație. Imaginea pe care o foloseşte cineva şi scopul pentru care o utilizează, trebuie diferenţiate. Vom înţelege eronat situaţia, dacă ne mulţumim cu a descoperi o „fixaţie incestuoasă" pentru mamă sau soră. De asemenea, preferinţa exclusivă pentru femei fără educaţie sau inferioare din punct de vedere mintal sau social, ca partenere sexuale, are prea puţin de a face cu evitarea unei venerații a „imaginii mamei", ci mai degrabă cu păstrarea superiorităţii masculine şi evitarea unei uniuni satisfăcătoare în căsătorie. „Devalorizarea, ca şi idealizarea, produce distanţă." (Alfred Adler)[3]. Dacă ne simţim atraşi sexual de o persoană pe care însă nu o putem stima, în timp ce o altă persoană ne inspiră încredere şi admiraţie, dar nu ne stimulează din punct de vedere sexual, nu este vina celeilalte persoane. În realitate, ne oferim pur şi simplu pe bucăţi. Îl acceptăm pe unul doar sexual şi pe celălalt spiritual – şi îl acuzăm pe celălalt că nu ne-a stârnit în ambele feluri. Ce şmecherie în a confunda cauza şi efectul!

ALEGEREA UNUI PARTENER NEPOTRIVIT

Un alt mod obişnuit de a câştiga distanţă şi de a evita uniunea completă, îl reprezintă alegerea unui partener care se află deja într-o alta relaţie. Aceasta

[2] Sigmund Freud, *Uber einen besonderen Typus der Objektwahl beim Manne, Sammlung kleiner Schriften zur Neurosenlehre.* Internationaler-Psychoanalytischer Verlag, Wien, 1922.
[3] Alfred Adler, *Das Problem der Homosexualitat, Erotisches Training und erotischer Ruckzug.* S. Hirzel, Leipzig, 1930.

este o modalitate plină de succes de a evita responsabilitatea. Mulţi bărbaţi şi femei au instincte puternice în a alege parteneri care nu sunt liberi. Ei înşişi sunt miraţi de „neşansa" lor şi se întreabă de ce oare toate persoanele de care se simt atraşi se dovedesc ca aparţin altora.

O tânără fată s-a plâns de acest tip de ghinion. Nu a reuşit niciodată să se detaşeze de relaţiile anterioare. „Chiar niciodată?" a fost întrebată. Ea a admis, „Da, o dată." Dar în ce circumstanţe! Era foarte îndrăgostită de un bărbat pe care îl idealiza. Brusc sentimentele ei pentru el au dispărut. Ea se gândise, până în acel moment, că motivul pentru care i se risipise dragostea fusese acela că devenise conştientă de defectele lui şi că descoperise că îl pusese încă de la început pe un piedestal pe care nu îl merita. Ceea ce nu fusese capabilă să realizeze înainte era faptul că această schimbare de atitudine a apărut exact atunci când omul s-a despărţit de vechea iubită şi s-a decis să se dedice complet acestei fete. Aceste situaţii nu sunt coincidenţe. Acum era în lumina reflectoarelor şi trebuia să trăiască pe faţă cu iubirea sa pătimaşă. Aceasta a fost cauza reală pentru care s-a răzgândit.

Această poveste demonstrează un punct de vedere foarte important. O persoană cu o atitudine psihologică corectă îşi abate interesul de la un partener de viitor, atunci când realizează că există obstacole de netrecut. Pentru o persoană care evită uniunea aceasta este însă ocazia potrivită pentru a se îndrăgosti. Îşi oferă singură „undă verde". Pe de altă parte, îşi pierde imediat interesul atunci când circumstanţele devin brusc favorabile. Atunci foloseşte lumina roşie de interzis.

UNDA VERDE PENTRU DIRECŢIA GREŞITĂ

Un bărbat a încercat să se însoare până la vârsta de patruzeci de ani. A încercat din greu, dar fără succes. Când era în jurul vârstei de douăzeci de ani, a vrut să se căsătorească cu o fată care ezita să se mărite cu el. O uimise

deoarece a cerut-o în căsătorie imediat după ce se cunoscuseră. Cererile au continuat, dar cu cât el insista mai mult, cu atât ea ezita mai tare. Cu cât ea se retrăgea mai mult, cu atât el o presa mai tare. În cele din urmă a renunțat. Ani mai târziu, a descoperit că renunțase exact în momentul când ea era mai dispusă să accepte să se căsătorească cu el. Este pur și simplu o coincidență? Apoi el s-a îndrăgostit de o femeie care era căsătorită. Ani la rând a încercat să o convingă să-și lase soțul. Ea nu arăta nici o înclinație spre separare și atunci el a renunțat.

Nu a mai găsit pe nimeni o perioadă, până când s-a îndrăgostit de o văduvă. Au avut o relație potolită timp de mai mulți ani, dar și ea a refuzat să se căsătorească cu el, deși admitea că-l iubește. Cu toate acestea prefera să primească pensia soțului decedat, care îi oferea independență totală. Bărbatul își aducea aminte foarte clar ziua în care a realizat pentru prima dată că era îndrăgostit de ea. Într-o vară, într-o duminică după-amiază, erau împreună în grădina unui restaurant și el îi spunea că dorea să o ia cu el la țară într-o zi, pentru a-și vizita părinții. Ea a ezitat, apoi a spus: „Nu". A simțit o durere în suflet și a avut un șoc când a realizat cât de mult ținea la ea.

Ceea ce nu a realizat însă era că în acel moment a devenit de fapt conștient de aversiunea femeii de a se căsători cu el, exprimată prin refuzul acesteia de a-i cunoaște părinții. Aceasta a fost pentru el unda verde – semnul că nu există speranță, lucru care pentru oricine altcineva ar fi indicat lumina roșie de interzis. Când în cele din urmă a părăsit-o și a mers să consulte un psihiatru, era disperat, deși încă era în căutarea frenetica a unei soții. Îi era greu să-și imagineze cum ar putea găsi una, deoarece își stabilise o strategie inteligentă de obiecții, pe care o aplica oricărei posibile pretendente care îi era prezentată de prietenii și rudele bine intenționate. Dacă femeia era de o vârstă apropiată vârstei sale nu îl atrăgea, iar dacă fata era tânără se temea că nu ar putea s-o satisfacă și că ea îl va trăda. Suspiciunea de a fi înșelat și de a se căsători doar pentru bani și siguranță financiară era trezită de fata săracă, iar fata cu bani sau venit bun îl speria prin independență, ceea ce îl depriva de a avea influență asupra ei.

O analiză a dezvăluit următorul istoric. Fusese educat în zona rurală a Austriei, în care bărbații se bucură de privilegii deosebite. Fusese puternic impresionat de rolul superior pe care tatăl său puternic și dominant îl jucase în familie; el încerca să își imite cât mai bine tatăl. Mama și sora sa fuseseră victimele tiraniei prin care băiatul încerca să-și exprime masculinitatea sau, mai degrabă, conceptul despre masculinitate. El dorea să ocupe aceeași poziție ca și tatăl său, dar se îndoia de capacitatea sa de fi la fel de puternic. Acesta era conflictul său tragic. Devenise ezitant și foarte precaut pe de o parte – și prea agresiv pe de altă parte. Dorea să se căsătorească și să devină „șeful", dar, în același timp, se temea de incompetența sa. Fără a realiza acest lucru, se angaja în relații cu femei numai dacă, și atâta timp cât, acestea nu doreau să se căsătorească cu el. Astfel își menținea dorința de a se căsători, în timp ce își păstra solitudinea.

În timpul psihoterapiei pacientul a început să se înțeleagă pe sine. Și-a pierdut tensiunea și simptoamele nervoase care îl însoțeau. La câteva luni după tratament a venit să-mi spună că se logodise. Am fost interesat să aflu cum el, care se întreba mereu cum și unde să găsească fata potrivită, a reușit în cele din urmă să o întâlnească. Mi-a spus următoarea poveste.

În timp ce urmărea un spectacol de circ, a descoperit, jos pe primul rând o fată tânără, foarte frumoasă, care l-a atras foarte tare. În timp ce se gândea cum s-o abordeze, a descoperit că era însoțită de un tânăr care i se părea vag familiar. Așa că și-a încercat norocul și a mers la ei și a avut mai mult noroc decât se așteptase. După ce s-a prezentat bărbatului, a aflat că se cunoscuseră într-o călătorie – și că acest bărbat era „numai" fratele fetei. Câteva săptămâni mai târziu el și fata se logodeau.

Această poveste este importantă deoarece ilustrează problema. Atunci când oamenii întreabă „Cum pot găsi un partener?" le vom spune „Mergeți la circ?" Viața ne oferă o multitudine de ocazii tuturor, dar de noi depinde cum le folosim. Doar atitudinile și așteptările greșite sunt responsabile dacă nu găsim pe nimeni sau dacă întâlnim numai persoane nepotrivite.

ATRACȚIA FAȚĂ DE DEFICIENȚE

Foarte mulți oameni se îndrăgostesc sau se simt atrași de o persoană care le oferă cea mai slabă posibilitate de uniune armonioasă. Adesea perspectivele maritale bune sunt neglijate în favoarea unei alegeri discutabile. Două tendințe secrete sunt în primul rând responsabile de acest lucru: dorința de a menține superioritatea, și speranța de a suferi. Prima duce la alegerea unui partener inferior sau nepotrivit, cealaltă conduce la alegerea unei persoane care, în ciuda anumitor calități, provocă insatisfacții sau chiar tortură, garantând numai consolarea unui martiraj. Foarte adesea un partener este ales pentru defectele sale. Este destul de simplu de descoperit de ce persoanele legate într-o căsătorie nefericită s-au ales una pe cealaltă. Nemulțumirile pe care cineva le spune cu voce tare împotriva partenerului, indică exact calitățile care înainte de căsătorie au stimulat atracția și dragostea.

O femeie trăia o căsătorie foarte nefericită. Soțul său juca jocuri de noroc, nu avea o slujbă stabilă, îi lua banii cu forța, dacă era necesar, mințea și era extrem de iresponsabil. Ea era o femeie de treabă, sinceră și bună și nu putea înțelege de ce tocmai ea, din toți oamenii, trebuia să aibă un astfel de partener – ea, care întotdeauna își dorise o casă liniștită și un soț decent. Atunci când am întrebat-o a admis că în momentul în care își cunoscuse soțul, un alt bărbat o ceruse în căsătorie. Conform descrierii sale, acela era tipul de bărbat care i-ar fi acordat siguranță și confort, companie și devotament. Cu toate acestea l-a preferat pe soțul său, care era și atunci un pierde-vară, jucător și afemeiat. S-a simțit mai atrasă de el, fără a ști însă de ce; credea că el are nevoie de ea, că va fi capabilă să-l schimbe și să-i scoată la suprafață calitățile pe care ea le simțea în el. Aceasta fusese raționalizarea sa; adevăratele motive nu le cunoștea. În copilărie fusese neglijată în favoarea fraților săi și, deoarece se simțea inferioară acestora dintr-un punct de vedere –

sexul ei – ea a încercat să le fie superioară în alte privințe, muncind mai mult decât frații săi, fiind mai de încredere, asumându-și responsabilități mai mari decât era obligată. Ca adultă, încă avea nevoie de acest sentiment de superioritate – de aici și alegerea unui soț slab și instabil.

În mod frecvent o persoană rămâne în memorie ca partenerul ideal – șansa pierdută a unei vieți întregi. De ce recunoaștem astfel de potriviri numai după ce ocazia este pierdută?

Un pacient mi-a spus că se îndrăgostise de o fată care era așa bună și plăcută încât nu a sperat să mai găsească una la fel. Ar fi fost soția ideală. Nu putea înțelege de ce de fiecare dată, prin orice mijloace, ajungea să se certe cu ea. Deși ea ținea la el și el o plăcea foarte mult, relația lor s-a încheiat din cauza acestor certuri fără sfârșit. Acum el admite că, în perioada când o curta, se gândea adesea că ea este prea inteligentă și eficientă pentru el, și că el nu va putea niciodată să se ridice la nivelul ei. La scurt timp după, s-a îndrăgostit de o fată nesemnificativă, răsfățată și frivolă, care totuși i-a oferit posibilitatea de a-și demonstra propria superioritate. S-a căsătorit cu această fată; și bineînțeles, viața cu ea era nefericită.

Un alt pacient se plângea de soția sa, deoarece nu avea inițiativă și nici eficiență. Este prea pasivă și nu își asumă nici o responsabilitate. Pacientul susține că, în ciuda stării sale nervoase, el ar fi fost o persoană plină de succes, dacă soția sa ar fi fost mai capabilă și cu mai multă încredere în ea însăși. Acest lucru deoarece el trebuie să aibă grijă de tot, în interiorul și în afara casei. Ea este mai mult un obstacol decât un ajutor, nu poate face economii și nici casa nu o face mai atrăgătoare. Atunci cum de s-a căsătorit tocmai cu ea? El a răspuns că atunci el nu știa că ea este așa. Am invitat-o pe soție pentru a discuta cu ea. Este o femeie timidă, dar sinceră și deschisă. Povestea ei este că el îi înfrânează si îi îndepărtează orice posibilitate de a fi utilă. Încă înainte ca ea să acționeze el o descurajează și își asumă singur sarcina respectivă. Ea a observat că el se enervează și devine iritabil dacă ea ia vreo inițiativă sau își asumă vreo responsabilitate. De aceea, pentru a evita conflictele, ea trebuie să lase totul

pe seama lui. Ea crede că el doreşte ca ea să depindă de el şi probabil are şi dreptate.

Acest lucru explică de ce s-a căsătorit el cu ea: s-a îndrăgostit de ea mai ales pentru că era ineficientă şi pasivă. Asta este ceea ce îşi dorea – o persoană inferioară care să se uite în sus spre el. Dacă ea ar fi fost diferită, superioritatea sa domestică ar fi fost pusă în pericol; mai mult, nu ar fi avut scuze sau portiţe de ieşire pentru nereuşitele sale din întreaga viaţă. El era fiul cel mai mare, care dorea să rămână mereu primul. În cadrul familiei avea un statut, dar îi era greu să-şi realizeze ambiţiile în afara familiei.

Un bărbat se plângea de o soţie dominatoare, care îi asigura numai o mică alocaţie, nu îl lăsa niciodată singur şi îl cicălea şi critica mereu. Este probabil că el s-a căsătorit cu ea tocmai pentru aceste calităţi. Un băiat răsfăţat de mamă, el era timid cu fetele. Când a cunoscut-o pe aceasta, el a fost încântat de solicitudinea ei. Ea îi dădea sfaturi despre hainele lui şi despre cum să se comporte. În loc să dorească să fie scoasă în oraş, în locuri scumpe, ea prefera serile liniştite acasă, pentru a economisi banii. Era diferită de celelalte fete pe care le cunoscuse, şi lui i-a plăcut acest lucru. Când s-au căsătorit, nu i-a mai plăcut ceea ce el însuşi cauzase. Oare nu ştia cum este ea în realitate? Sau poate că ea se schimbase? În nici un caz. Dar probabil că nu ar fi fost mai fericit cu nici o altă soţie, dacă ar fi ales alta.

Adesea, dezamăgirile cu un anumit tip de partener duc la recăsătorirea cu tipul opus acestuia. Unele persoane cu un pattern de viaţă destul de rigid selectează mereu acelaşi tip şi nu învaţă niciodată să se înţeleagă. Cei mai curajoşi aleg extrema opusă care, oricum, nu conduce la fericire conjugală neapărat. O femeie care a fost extrem de dezamăgită de un soţ fără scrupule, care nu o respecta, s-a îndrăgostit după divorţ de un om foarte metodic, pe care te poţi baza, care însă a fost atât de prudent încât nu s-a căsătorit cu ea. Un bărbat care a fost dominat de prima soţie, s-a căsătorit apoi cu o fată frivolă, care nu avea deloc simţ pentru

căsătorie, gospodărie sau copii. Extremele au acelaşi efect – lipsa unităţii şi fricţiuni în loc de cooperare.

Oricât de sincere sunt nemulţumirile, o schimbare a soţului sau soţiei în sensul unei mai bune conformităţi nu va fi de ajutor. Calităţile deranjante nu numai că atrag, dar sunt constant provocate din nou în timpul căsătoriei. Chiar şi atunci când vechile virtuţi se transformă în defecte, aceste defecte au scopul de a menţine echilibrul odată stabilit. Cumpătarea logodnicei este adesea văzută ca o avariţie de către soţ. Generozitatea este văzută ca extravaganţă. Nevoia de asigurare devine dorinţa de a domina. Ordonarea se transformă în meticulozitate exagerată. Preferinţa pentru viaţa de casă devine domesticitate plictisitoare. Dar ar fi cu siguranţă periculos pentru persoanele criticate să-şi schimbe comportamentul. Pacientul care se plânge cu amărăciune de incapacitatea şi de ineficienţa soţiei, respinge orice urmă de încredere în aceasta. Soţul ţinut sub papuc s-ar simţi neglijat fără respectul „datorat". Femeia care plăteşte datoria soţului jucător ar pierde satisfacţia responsabilităţii sale şi a propriului sacrificiu, dacă soţul său devine banal şi „plictisitor". Soţul care se plânge de flirturile soţiei şi-ar pierde probabil interesul pentru ea, dacă ea nu ar mai atrage admiraţia şi atenţia celorlalţi bărbaţi. Fiecare este de fapt interesat să menţină defectele partenerului.

RĂSPUNSUL STILURILOR DE VIAŢĂ

Factorii care determină alegerea unui partener sunt corelaţi cu conflictele ce rezultă mai târziu în timpul căsniciei. Relaţia nu este numai una de alegere conştientă şi de concluzii logice; ci este mai profund bazată pe integrarea celor două personalităţi. În momentul în care două persoane decid să se căsătorească, simt potrivirea stilurilor de viaţă. Chiar şi o căsătorie încheiată ca urmare a unui accident în

care partenerii s-au îmbătat şi au fost atraşi sexual unul de celălalt, reprezintă un acord mai profund al celor două personalităţi decât se crede în general. Deşi o astfel de alegere este considerată pur accidentală şi în general duce la dezamăgire şi desfacerea rapidă a căsătoriei, ea reprezintă totuşi reflectarea reală a celor două personalităţi implicate. Direcţiile lor generale în viaţă s-au unit, indiferent de cât a durat acordul lor.

Acordul dintre două persoane şi potrivirea celor două stiluri de viaţă nu înseamnă identitatea stilurilor de viaţă. Din contră, este nevoie de diferenţe complementare. Două persoane care doresc fiecare să domine cu greu se pot potrivi. Nici doi martiri. Oricum trebuie făcută distincţia între calităţile psihologice nesemnificative şi stilul de viaţă care este important într-adevăr. Soţul şi soţia pot fi ambii ambiţioşi sau ambii nemulţumiţi, dar totuşi să se înţeleagă; calităţile lor identice îi pot uni mai mult. Dar punctul decisiv nu este dat nici de calităţi, şi nici de interesele comune, după cum cred mulţi, ci de patternul de viaţă, de metoda prin care îşi dispută superioritatea sau suferinţa, pentru succes sau siguranţă. Acest lucru explică de ce adesea o persoană care a fost primul născut în familia de origine se căsătoreşte cu mezinul; o persoană dominantă cu una supusă; de ce o brută găseşte un sfânt, iar derbedeul pe victima sa protectoare. Aceste tipuri, în pereche aşa cum apar, constituie media cuplurilor căsătorite. Iar extremele nu sunt aşa excepţionale precum ar crede cineva.

Doamna F. şi-a format personalitatea în competiţie cu sora sa mai mică, pe care a întrecut-o din punct de vedere mental, şcolar şi social. Şi-a menţinut poziţia de prim născut împingându-şi rivala în jos, câştigând astfel aprobarea părinţilor. Fără a fi conştientă de acest lucru, a contribuit la deficienţa totală a surorii sale. S-a căsătorit cu un bărbat care crescuse în umbra unei surori mai mari foarte ambiţioase. În ciuda certurilor constante şi nefericirii

profunde a căsătoriei lor, în ciuda plângerilor mutuale în legătură cu „incompatibilitatea" lor, ei se potriveau perfect unul în viaţa celuilalt. Chiar dacă soţia considera de nesuportat lipsa de interes intelectual şi de graţie a soţului, era evident că aşa o cucerise – şi probabil că a căpătat exact ce îşi dorea.

Doamna O. a crescut ca fiind unica fată printre mai mulţi fraţi. Avea o puternică manifestare a protestului masculin şi dorea întotdeauna să joace rolul bărbatului. Soţul său pe de altă parte avusese un frate mai mare cu tendinţe foarte masculine. El îşi dezvoltase de mic ideea că nu era un „bărbat adevărat". În timp ce fugea de orice competiţie masculină şi îşi găsea refugiul în artă, soţia sa îşi ducea bătăliile cu lumea masculină, nu fără a-l blama pentru lipsa sa de putere şi pentru natura sa efeminată, pentru insatisfacţia lor reciprocă şi pentru dificultăţile lor financiare şi sociale. Erau întotdeauna certaţi, deşi se potriveau cu siguranţă.

Următoarea istorie conjugală poate părea fantastică, şi cu toate acestea se referă la un cuplu care era privit de prieteni şi de cunoştinţe ca o familie obişnuită din clasa mijlocie. Atât soţia, cât şi soţul sunt inteligenţi şi îşi păstrează bine secretele. Fata s-a căsătorit cu iubitul mamei sale. De ce s-a îndrăgostit de el? Îşi ura mama deoarece nu era de acord cu infidelitatea sa şi cu lipsa de respect pe care aceasta o arăta tatălui său, dar mai ales pentru că mama sa o prefera în mod ostentativ pe sora sa mai mică. Încă din copilărie se simţea respinsă şi neglijată în favoarea surorii sale şi căuta compensaţii în recompense senzuale de diverse tipuri. Deşi declara că îl respectă şi îl admiră mult pe soţul său, recunoştea probabil calibrul exact al acestui bărbat care o „sedusese" pe fiica amantei sale. Ar fi putut să suspecteze ce i se pregătea, atunci când a utilizat toate metodele pentru a-l face să se căsătorească cu ea.

Imediat după nuntă, el şi-a exprimat puternic aversiunea pentru ea, i-a spus că nu îi pasă de ea; simţea că îl păcălise să se căsătorească cu ea. Ea a acceptat în tăcere această atitudine, şi-a păstrat dragostea şi a aşteptat să se întoarcă atunci când el a plecat la scurt timp după aceea. El s-a întors destul de repede – deoarece se potriveau. Dar i-a

adus un cadou: gonoreea. Chiar şi acest lucru nu i-a perturbat dragostea pentru el. Apoi el a lăsat-o a doua oară, imediat după ce îi născuse un copil. Ea a aşteptat în continuare cu răbdare până când el s-a întors din nou la ea – de data aceasta cu sifilis. Nici acesta nu a fost un motiv suficient pentru ea ca să-l părăsească. Cele câteva persoane care cunoşteau situaţia nu puteau înţelege supunerea ei răbdătoare. Unii au încercat să o pună pe seama dependenţei sexuale. Desigur, senzualitatea era singurul ei ideal şi era dispusă să sufere pentru el. Dar, în acelaşi timp, ea îşi folosea suferinţa ca un mijloc de a-şi pedepsi soţul, aşa cum anterior îşi pedepsise mama cu acelaşi truc. Astfel ea a obţinut superioritatea asupra torţionarului vinovat. Multele mici incidente au dezvăluit cum ea a provocat în partenerul său comportamente inadecvate, atunci când puţin bun simţ ar fi fost suficient pentru a-l pune la locul său. Intenţia sa secretă de a fi victima „inocentă" era motivul pentru care îl alesese pe acest bărbat pentru a-i fi soţ, şi pentru care se agăţase de el după ce acesta o tratase atât de brutal. De fapt, în această căsătorie problema principală nu era soţul, aşa cum ar putea crede unii, ci „sfânta soţie".

ADEVĂRATELE MOTIVE ALE ATRACŢIEI

Adevăratele motive pentru care alegem un partener rămân adesea secrete şi ele sunt înlocuite de raţionalizări plauzibile. Mulţi cred în căsătoria din siguranţă. Nu se obţine nici o siguranţă prin căsătorie. Nu există deloc siguranţă în viaţă. Căsătoria nu rezolvă nici o problemă; rămâne o problemă în sine, care trebuie rezolvată şi nu face decât să adauge o nouă sarcină la cele deja existente cu care ne confruntăm în viaţă. Unii se căsătoresc pentru beneficiul social sau financiar. Bineînţeles un soţ, mai ales o soţie, poate creşte prin statutul partenerului, iar uneori bărbaţilor le plac banii soţiilor lor. Dar chiar şi aceste tendinţe de a profita de funcţia sau de bunăstarea unui partener indică un ţel mai personal şi mai general, care ajunge dincolo de aparentele obiective sociale sau economice.

Există bărbaţi suficient de naivi care se căsătoresc pentru că li se pare că este mai ieftină căsătoria decât întreţinerea unei prietene pentru recompensarea sexuală. Nimeni nu scapă să plătească un preţ pentru ceea ce primeşte; de aceea, sperând să cumpere mai ieftin, ajunge prin a simţi că a fost înşelat. Dar motivul adevărat pentru care se căsătoresc oamenii, indiferent de cel conştient, este dorinţa puternică de asociere, nevoia fundamentală a oamenilor de a „aparţine" unui mecanism social, care este parte a naturii umane.

Aşa cum s-a dezvoltat personalitatea prin eforturile copilului de a se integra alături de ceilalţi, aşa şi stilul de viaţă rezultat ne atrage către persoane care se potrivesc cu metoda noastră proprie de interacţiuni sociale. Sexualitatea şi instituţia socială a căsătoriei fac ca alegerea maritală să fie mai intimă decât oricare altă relaţie umană; de aceea structura fundamentală a personalităţii individuale este demonstrată mult mai decisiv în alegerea unui partener, decât prin oricare altă afiliere umană.

DRAGOSTEA LA PRIMA VEDERE

Abilitatea noastră de a detecta, într-un moment scurt, personalitatea unei alte persoane, şi de a determina – chiar dacă neconştient – că se încadrează în planurile noastre, este demonstrată de binecunoscutul fenomen de îndrăgostire la prima vedere. Aşa cum un homosexual simte imediat atunci când întâlneşte un altul, astfel şi noi simţim imediat în ce măsură cineva corespunde aşteptărilor noastre.

O femeie tânără, foarte atrăgătoare şi inteligentă, era căsătorită cu un om de afaceri înstărit, care îi era extrem de devotat. Aveau o casă frumoasă şi un copil pe care amândoi îl adorau. Mariajul lor părea mai degrabă plin de succes şi satisfăcător. Ea era o femeie activă, iar el îi acorda libertate completă. Ea făcea călătorii frecvente în toată Europa, în compania copilului. Într-una din aceste călătorii ea a fost

dată complet peste cap – nu a putut înțelege niciodată cum s-a putut întâmpla așa ceva. A întâlnit un om de care s-a îndrăgostit imediat, atât de puternic încât a renunțat la tot pentru el – la soțul ei, la casa ei, chiar și la copilul său iubit. Pentru a crește și mai mult perplexitatea ei, individul de care se îndrăgostise era un bărbat simplu, plictisitor și în nici un caz chipeș. Avea o slujbă instabilă ca pianist într-o formație și o educație medie. Era incapabil de emoții profunde. Era o alegere nepotrivită pentru orice fată, și nimeni nu putea înțelege ce o atrăsese pe ea la el. Ea în mod sigur nu putea să-și explice. Era pur și simplu unul dintre misterele dragostei.

După ce ea a suferit considerabil și după ce omul a părăsit-o în ciuda tuturor sacrificiilor făcute de ea, femeia a mers la un psihiatru pentru a primi ajutor. Analiza istoricului ei a rezolvat misterul. Fusese singurul copil al unui tată bogat care își devotase întreaga viață ei. Ca și copil, ea a avut tot ce dorise. Astfel încât întotdeauna dorise și obținuse mai mult. Dorința sa de a excela și de a fi venerată era egalată numai de nesiguranța pe care o avea în ea însăși. Avea nevoie de dovezi continue ale superiorității sale asupra celorlalți. Aceste dovezi îi erau necesare pentru a sufoca sentimentul constant de inadecvare, deoarece nu realizase nimic și nu avusese nici un succes sau recunoaștere prin efort constant. De aceea, atunci când soțul o ceruse de soție, îl acceptase ca fiind perfect potrivit în schema sa. Devotamentul său era o recunoaștere a superiorității ei, venitul său îi oferea nu numai un statut social, dar și o gratificare a fiecărei dorințe.

Eforturile ei de a-și testa puterile asupra lui erau fără limită. Cu cât cerea mai mult, cu atât mai puțin oferea ea – iar el se supunea. L-a lăsat singur luni de zile, călătorind prin lume, nu din dorința de aventură – era oricum plictisită – ci pentru că astfel putea testa supunerea soțului său. Dar cu cât el îi oferea mai mult, cu atât mai greu de mulțumit era ea. A început să simtă dependența ei de clemența soțului. În timp ce ea încerca să-l domine, el crescuse mai mult, iar ea devenea insignifiantă. Cu toate acestea ea nu și-a permis niciodată să se implice prea mult în admirația altor bărbați, deoarece principiile sale morale o ajutau să-și mențină

superioritatea. În cele din urmă a întâlnit acest pianist care i-a zguduit pământul de sub picioare.

Acum nu este dificil să înțelegem ce a atras-o. A găsit în el persoana căreia îi era superioară din toate punctele de vedere. A utilizat la maxim această posibilitate, pe care a recunoscut-o instinctiv de la prima lor întâlnire. Ea nu depindea de nici una dintre acțiunile lui. Superioritatea ei se baza pe propria sa contribuție. Desigur ea nu putea face prea multe, deoarece nu era instruită. Contribuțiile ei constau în sacrificiile ei; totul consta în renunțările ei: la copil, la soț, la casă, la viața socială și la sutele de convenienețe. Această femeie frumoasă și bogată intra în viața acestui nimeni ca o zeiță. El a fost flatat și a acceptat-o ca pe un dar din rai. Dar atunci când au început pretențiile ei, el a renunțat categoric la orice obligații din parte lui. S-a ajuns la certuri. O perioadă ea l-a ținut la degetul mic. Dar el s-a răzvrătit împotriva tiraniei ei și s-a simțit, pe bună dreptate, abuzat. Faptul că el a părăsit-o a semnificat colapsul final al luptei ei pentru superioritate. Stilul ei de viață trebuia schimbat pentru ca ea să revină din nou la viață și la societate.

Acest caz demonstrează nu numai cât de mult poate realiza la un moment dat o persoană despre alta, cât și cum tendințele secrete pot conduce la o anume alegere. Atunci, cum putem oare fi siguri că am ales persoana potrivită? În primul rând trebuie să ne amintim că iubirea și căsătoria reprezintă numai o problemă a vieții. Atitudinile noastre față de sexul opus corespund abordării noastre în ceea ce privește viața în general – asupra oricărei probleme cu care viața ne confruntă. *Dacă ne mișcăm în direcția cea bună – în acord cu evoluția și cu direcția curajului și interesului social, în direcția cooperării cu alții, pentru a contribui și a rezolva problemele – atunci alegerea noastră va fi automat cea potrivită.* Dacă direcția noastră este greșită, cum ne putem aștepta să alegem cu înțelepciune? În alegerea unui partener este testată întreaga noastră adaptare personală.

EMOȚIILE NU SUNT DECÂT SERVITORI CREDINCIOȘI

Emoțiile noastre sunt întotdeauna reprezentative pentru sensul nostru de mișcare. Putem avea încredere în propriile noastre emoții, în sensul că ele ne vor aduce exact ceea ce ne așteptăm. Ne pot conduce către nefericire, dar aceasta nu este vina lor; emoțiile sunt doar servitori care îndeplinesc cererile stăpânilor lor. Stăpânii responsabili sunt intențiile și așteptările noastre, perspectiva noastră asupra vieții. Acțiunile noastre – și alegerea unui partener este una dintre ele – ne pot face conștienți de direcția noastră. Iubim pe cineva pentru eșecurile sau pentru calitățile sale? Îl alegem pentru că ne așteptăm la protecție și la alte avantaje materiale sau pentru că ne înțelegem? Este dragostea noastră bazată doar pe plăcerea pe care o obținem din ea, sau pe sentimentul apropierii umane? Astfel de întrebări ne pot face conștienți de atitudinile eronate și ne pot induce ideea de a ne schimba perspectiva asupra vieții.

ESTE RAȚIUNEA O BAZĂ DE ALEGERE?

Acum se ridică întrebarea următoare: ce rol ar trebui să joace rațiunea în alegerea partenerului? Deoarece sentimentele noastre nu ne dau garanția direcției corecte, unii ar putea fi tentați să prefere rațiunea de a iubi, ca bază pentru căsătorie. Oricum rațiunea nu poate servi, dacă nu este sprijinită de emoție. Dacă o alegere este utilă și se bazează pe tendințele sociale și cooperante, vor apărea și emoțiile. Poate că astfel de emoții nu vor fi atât de impetuoase sau copleșitoare ca și o pasiune care trebuie să înfrângă bunul simț și obiecțiile și să glorifice o alegere greșită. Sentimentele care sunt conforme cu rațiunea sunt de altă natură; afecțiunea tăcută și atașamentul puternic par o bază mai solidă decât fervoarea violentă. Dar o

alegere care nu este susținută de nici un sentiment nu poate fi niciodată rezonabilă, deoarece schemele calculate indică respingere personală. Partenerul care este ales numai prin rațiune, fără a trezi nici un sentiment, nici măcar un sentiment puternic de simpatie, se va dovedi nepotrivit. Este ales probabil pentru răceala sa. O astfel de căsătorie oferă foarte multă distanțare, deoarece nu produce apropiere, căldură sau cedare. Oricum, ocazional distanțarea spirituală și emoțională folosită ca apărare de partenerul „rezonabil", poate fi abandonată pe parcursul căsniciei, dacă un partener inteligent reușește să construiască încredere și curaj.

Acest tip de uniune era aproape o regulă în trecut atunci când căsătoriile, planificate de a tot importanții părinți, se bazau de regulă pe convenience. Timp de secole, iubirea nu preceda mariajul ci se construia după nuntă. *În zilele noastre, o persoană independentă, care intră într-o căsătorie cu atitudinea unui calcul la rece așteaptă de regulă oportunitatea de a se îndrăgosti de altcineva. O astfel de pasiune „neprevăzută" ajută apoi foarte bine la crearea și menținerea unei distanțe maritale și mai mari, împiedicând orice efort al celuilalt soț de a obține o cooperare mai sinceră.*

Este imposibil de spus dacă iubirea sau rațiunea reprezintă o bază mai de încredere pentru o căsătorie fericită, deoarece una fără cealaltă indică o atitudine eronată. Iubirea în sine este prin definiție nedemnă de încredere, deoarece nu reușește să-și manifeste tendințele sale constructive prin conformitate cu logica sau rațiunea, iar rațiunea devine nerezonabilă dacă nu este acompaniată de sentimente sincere. Aceste adevăruri simple ar fi mult mai ușor de recunoscut, iar întrebarea rațiune contra iubire nu ar apărea atât de frecvent, dacă generația noastră nu ar fi nedumerită de schimbările actuale ale culturii noastre, mai ales în ceea ce privește relația dintre sexe. Noua

independență a individului în general, şi a femeii în particular, creează o dorință de „libertate", care conduce mai degrabă la a fi rezervat în a accepta obligații, decât la independența reală. Iubirea este mai mult o dorință de acceptare a unei persoane de sex opus, decât o scuză pentru a respinge pe oricine nu ne trezeşte dragostea.

FUGA DE CĂSĂTORIE

Fără a-şi recunoaşte atitudinea lor greşită, mulți bărbați şi multe femei încearcă din răsputeri să îşi găsească un partener - şi continuă să încerce; şi atât de mulți rămân singuri şi fără partener. Ei nu pot, sau cel puțin nu doresc, să iubească; ei nu aparțin nimănui, şi nimeni nu le aparține. Rareori recunosc motivul real pentru care reuşesc cu *succes* să evite căsătoria. O fată dă vina pe sărăcie, alta pe bogăție. Fata săracă deplânge faptul că lipsa de haine frumoase şi neputința de a socializa cu prietenii, sunt cauzele pentru care nu îşi găseşte bărbatul potrivit; fata bogată se plânge de faptul că toți bărbații îi vor doar banii şi nu pe ea. O fată se consideră prea urâtă pentru a atrage bărbați, şi o alta se plânge de faptul că frumusețea ei reprezintă o sursă de dezamăgire. În realitate unele sunt refuzate la locul de muncă pentru ca sunt prea frumoase. Fetele frumoase tind uneori să nu privească atenția bărbaților ca un semn de apreciere personală; se simt folosite pentru că nimeni nu este interesat de gândurile sau ideile lor, ci doar de strălucirea lor.

Toate aceste raționamente pot suna corecte, dar nici unul nu este adevărat. Exista fete sărace sau bogate cu căsătorii fericite, fete urâte care reuşesc să găsească bărbați foarte atrăgători, şi fete frumoase care au căsnicii de succes. Greşeala este mai vizibilă când o fată se consideră prea scundă, iar o alta îşi învinuieşte în întregime înălțimea - alta nasul, cealaltă uşoara

curbură a coloanei vertebrale, sau orice alt defect nesemnificativ.

Bărbații găsesc în egală măsură motive pentru incapacitatea lor de a-şi găsi partenere, deşi, trăind într-o lume a bărbaților, sunt încă alegători privilegiați. Drept urmare ei îşi învinovățesc deseori defectele, dar mai mult pe cele financiare sau circumstanțele familiare şi, de cele mai multe ori, defectele sexului opus. Pe măsură ce femeile dobândesc statut egal cu al bărbaților şi imită metodele masculine, şi ele devin critice şi încearcă să-şi explice singurătatea prin lipsa de bărbați potriviți. În realitate toți, atât bărbați cât şi femei în egală măsură, sunt timizi şi descurajați. Privesc cu teamă căsătoria ca un test pe care nu se aşteaptă că îl vor trece cu succes. Cer siguranță de la partener pentru că nu o au în interiorul lor. Aceasta este baza atitudinii lor foarte critice şi al interesului față de prezentul apropiat. Aşteptările lor sunt atât de mari, încât nici o calitate sau avantaj nu poate garanta confortul şi interesul.

ÎN CĂUTAREA PERFECȚIUNII

Atitudinea lor este bine exprimată în episodul următor:

Doi bărbați pe stradă. „Bună, Bob. Ce ți s-a întâmplat? De ce arăți atât de deprimat?" Bob mărturiseşte că tocmai a întâlnit fata pe care a căutat-o întotdeauna: femeia perfectă. Nu înceta să vorbească despre frumusețea, şarmul, inteligența, caracterul şi înțelegerea, modestia ei. Şi era şi bogată. Într-un final prietenul l-a întrerupt. „Şi atunci care este problema?" „Nimic, în afară de ghinionul meu. Ea este în căutarea bărbatului perfect!"

Chiar există femei şi bărbați „perfecți"? Un lector a explicat odată că perfecțiunea nu poate fi găsită, şi pentru a-şi demonstra teoria, a întrebat audiența dacă vreodată cineva a auzit de femeia perfectă. Nimeni nu auzise. Dar de bărbatul perfect? Şi atunci se auzi o voce timidă: „Da,

domnule, am auzit!" Într-un colț stătea un bărbat slab, modest și umil. „Deci ați auzit de bărbatul perfect?" a spus vorbitorul. „Cine este?" Și vocea a răspuns „Primul soț al soției mele."

Perfecțiunea nu există în realitate, ci numai în visele noastre și, dacă suntem destul de naivi să gândim așa, în trecutul nostru. Dar ideea de perfecțiune este foarte reală și are o putere deosebită în a defăima ceea ce avem în prezent.

DORINȚE VERSUS INTENȚII REALE

O dorință puternică de căsătorie nu indică o intenție sinceră. Faptele sunt cele care contează.

O fată a avut, încă din copilărie, vise în legătura cu rolul ei viitor de soție și mamă fericită. Visele de obicei indică situații care sunt considerate nerealizabile. Încrederea duce la acțiuni, nu la vise. De ce fata aceasta nu are încredere în viitorul ei în căsnicie? A fost adânc descurajată de căsătoria nefericită a părinților, și a fost convinsă încă din copilărie, de rolul umilitor al femeii în căsnicie. Opinia sa care contrazicea visele și intențiile ei, a fost exprimată când și-a avertizat prietena cea mai bună să nu se mărite niciodată. Deși își considera motivele pentru acest sfat excelente, ea însăși intenționa să se căsătorească cât mai curând. Împotriva sfaturilor prietenilor și rudelor, a început o relație cu un tânăr care dorea să se căsătorească cu ea.

Anii au trecut - tânărul se arăta din ce în ce mai puțin dornic să se căsătorească, și într-un final a părăsit-o când ea se considera trecută de vârsta măritișului. Ea nu a știut niciodată motivul pentru care, dintre toți posibilii pretendenți, l-a ales pe acest tânăr. Poate fi contestat faptul că ea, care ascundea o mare frică de căsătorie în spatele nerăbdării, a descoperit destul de devreme o aversiune la fel de adâncă asupra căsătoriei la acel tânăr? Un anumit moment a dovedit în final tendința ei ascunsă de a evita căsătoria. Nu își poate explica de ce a întreținut relații sexuale cu bărbatul, chiar înainte de despărțire. Ea a negat orice intenție de a încerca să îl rețină prin împlinirea

dorinței sexuale. Știa că aventura era terminată. Atunci de ce și-a relaxat inhibițiile morale chiar în momentul în care nu mai exista nici o speranță pentru nici unul dintre ei? A fost „sinuciderea ei morală". Acum ea recunoaște că și-a refuzat dreptul de a se căsători cu un bărbat decent și potrivit. Și-a construit un alibi nou și durabil pentru „căderea" ei. După o terapie de succes și-a schimbat atitudinea personală față de bărbați și căsătorie, și mai târziu a fost fericită într-o căsnicie.

OPOZIȚIA FAȚĂ DE CĂSĂTORIE

Pe lângă cei care dezvoltă dorința de a se căsători fără a se îndrepta vreodată în direcția potrivită, există un număr mare de oameni care recunosc deschis intenția lor de a evita căsătoria. Unii fac din eșecul personal o virtute; ei contestă întreaga instituție a căsătoriei și privesc iubirea libertină și promiscuitatea ca expresie a unei vieți eroice. Cu alte cuvinte, transformă lașitatea în eroism. Unii bărbați denunță feminitatea ca o cauză a tuturor relelor, sau ca ceva josnic sau neglijabil. Vremurile în care bărbații trebuie să se străduiască din răsputeri pentru a-și păstra superioritatea masculină sunt caracterizate de o creștere generală a tendințelor homosexuale (ca în Grecia antică, unde democrația cerea egalitate feminină). Femeile care doresc să-și manifeste superioritatea ca femei, sunt de asemenea gata pentru experiențe homosexuale, susținându-se una pe alta prin descrierea bărbaților ca brutali, lipsiți de sensibilitate, animale needucate. Perversiunile sexuale exprimă dorința de a evita relații sexuale „normale"; adică indică fuga de sexul opus[5]. În cazul în care

[5] Perversiunile, în special homosexualitatea, sunt, în prezent, subiect de discuții științifice controversate. Unii le atribuie anormalităților biologice, alții le pun pe seama perturbării energiei sexuale. Experiența noastră cu pacienți homosexuali a

refugiul nu este complet, pot apărea impotența și frigiditatea. Acestea nu împiedică interesul, afecțiunea sau chiar atracția sexuală, dar fac ca uniunea completă, cel puțin în sensul fizic, să fie imposibilă.

CUM SĂ GĂSEȘTI PARTENERUL POTRIVIT

Nereușita în alegerea unui partener duce întotdeauna la nefericire personală, frustrare și auto-izolare. Deși singurătatea nu este limitată la persoanele necăsătorite, a rămâne singur aduce dezamăgire și disconfort.

Întrebarea dificilă pentru mulți este cum să găsești partenerul potrivit sau cum știm dacă o persoană este alegerea corectă. Din păcate, nu există o formulă de urmat. Prin faptul că cineva acceptă sau nu, acela își urmează linia personalității proprii; ce altceva este de făcut? Trebuie să acceptăm faptul că ceea ce găsim este ceea ce merităm. Problema este mai puțin legată de adecvarea persoanei și mai mult despre abilitatea și dorința proprie de a face tot ce se poate cu ceea ce suntem sau avem. Există o mare confuzie legată de cine este persoana potrivită. Confuzia este întreținută de literatură, teatru și filme. Conceptele poetice, religioase și romantice contribuie la prezumția că „o

dovedit că, deși ei sunt cei mai recalcitranți în ceea ce privește terapia, perversiunea lor este vindecabilă dacă reușim să schimbăm concepția fundamentală a pacientului cu privire la rolurile masculine și feminine. Reticența pacienților provine dintr-un sentiment puternic de justificare față de interesele lor perverse. Această convingere ascunde tendințe insesizabile și ajută la menținerea rolului eroic, dar nefericit, cu care se mândresc. Dacă suferă îndeajuns, atunci este gata de terapie, și nici o aberație biologică nu va sta în calea recuperării sale. În ceea ce privește „homosexualitatea latentă" termenul pare lipsit de sens când realizăm că sexualitatea umană este fundamental amorfă, fără vreo formă conturată, și poate fi direcționată către orice satisfacție în care individul dorește să se îndrepte.

căsătorie este făcută în rai", că destinul - nici mai mult nici mai puțin! - aruncă oamenii împreună și nici o forță nu îl poate opri. Astfel că oamenii tot așteaptă să se înfăptuiască „destinul" lor și ori nu îl găsesc, ori nu îl recunosc. Doar pentru că nu există nimeni care să pună lucrurile în ordine. Nu există nici o persoană în toată lumea care să nu să aștepte ca jumătatea cealaltă să îi completeze viața. Când cineva se îndrăgostește, crede ca a găsit persoana potrivită. Dacă ar fi adevărat, nu atât de mulți s-ar trezi din vis cu dureri de cap. Persoana ideală este un vis, configurat din idealuri, poezie, muzică, magie și misticism. Știința încearcă să demonstreze că o alegere poate fi mai bună ca alta.[5] Concluziile sunt mai puțin romantice decât practice. Mediul social, educația, prezența la biserică și interesele comune nu sunt predestinări mistice. Potrivit cercetărilor științifice, multe persoane de sex opus sunt alegeri bune și potrivite; și chiar și alegerea nefavorabilă implică doar o probabilitate mai mică de fericire conjugală - nu o imposibilitate. *Factorul principal în alegerea corectă este dorința de alegere în sine, plus bunul simț și determinarea de a face tot ce e mai bine cu ceea ce primim.* Acei care acționează corespunzător vor găsi mereu partenerul ideal - ceilalți nu vor fi niciodată satisfăcuți.

Cu cât mai puțin curaj are cineva cu atât alegerea va fi mai greșită, pentru că acela caută mai mult scuze decât șanse. Dar orice alegere permite unele oportunități favorabile. Nici o persoană nu este total de neacceptat, nimeni nu este idealul perfect. Totul depinde de ceea ce vedem și ceea ce descoperim în partenerul nostru.

[5] Ernest W.Burgess și Leonard S.Cottrell, *The Prediction of Success or Failure in Marriage*, Prentice-Hall, New York, 1939.

CORECTAREA UNEI ALEGERI GREŞITE

Pot două persoane care trăiesc într-o căsătorie nefericită să corecteze greşeala alegerii nepotrivite prin desfacerea ei, sau vor comite o nouă greşeală prin ruperea relației umane pe care deja au stabilit-o? Este mai uşor să rupi legăturile casnice create decât să faci altele noi mai bune. Sarcina care urmează, de a alege din nou nu va fi mai uşoară decât încercarea de a ne adapta la situația prezentă. Noi înşine suntem sursa succesului sau a eşecului. Nu putem scăpa de noi înşine şi deci nu ne putem îmbunătăți condițiile de viață fugind. Dacă relația noastră cu sexul opus este nefericită, trebuie să începem să ne redescoperim pe noi înşine. *Dacă cineva este blocat într-o căsătorie nefericită, nu este nevoie să caute un nou partener care să se ridice la înălțimea sentimentelor sale, poate încerca să redescopere partenerul prezent şi, cu mai multă înțelegere, a doua alegere a aceleiaşi persoane se poate dovedi a fi mai norocoasă.* Există situații în care separarea oferă singura posibilitate pentru supraviețuirea personală, dar divorțul nu indică întotdeauna incompatibilitate. Multe căsnicii pot fi salvate şi multe alegeri greşite pot fi transformate în unele corecte, dacă oamenii înțeleg mai bine cum să trăiască împreună.

V.

Conviețuirea în Cuplu

LOGICA CONVIEȚUIRII SOCIALE

Pentru psihologi toate problemele conjugale se prezintă în două aspecte. Primul aspect se referă la indivizii implicați şi personalitățile lor, şi al doilea la tehnicile şi metodele pe care le folosesc pentru a relaționa. Este posibil să recunoaştem scopurile din spatele acțiunilor unei persoane şi natura dificultăților sale, prin înțelegerea dezvoltării sale proprii a modelului său de viață, a pregătirii şi nivelului său de înțelegere. În mod similar, dat fiind că toate dificultățile sunt sociale ca natură, şi orice dificultate în experiența unui individ nu este astfel o problemă exclusiv personală, este necesar să recunoaştem interacțiunile umane şi relațiile care produc condițiile existente şi atmosfera socială. Alfred Adler a fost primul care a expus problemele individuale şi conflictele din perspectiva lor esențialmente socială. În încercarea de înțelegere a pacienților, el a descoperit „logica vieții comunitare"[1], de asemenea denumită şi

[1] Alfred Adler, Understanding Human Nature, Greenberg Publishers, New York, 1927.

„logica de fier a traiului în comun" pe care pacientul nevrotic o disprețuiește și atacă. El a formulat câteva legi care pot fi folosite în viața de grup, atunci când oamenii doresc să se înțeleagă unii cu alții. Reguli clare de cooperare sunt esențiale pentru păstrarea oricărei relații umane armonioase. Toate eșecurile din viață, toate nefericirile și dezamăgirile au la bază nerespectarea și violarea regulilor necesare de cooperare.

Ce înseamnă cooperarea? Este, după cum mulți ar crede, o obligație morală a fiecărui individ față de sine? Observăm cu ușurință lipsa acesteia în alții, și atunci îi recunoaștem importanța. Dar este greu de perceput lipsa de cooperare în noi înșine. Deși avem idei clare despre ce înseamnă cooperarea, le aplicăm doar în măsură limitată în ceea ce ne privește.

ȘTIINȚA COOPERĂRII

Cooperarea ca subiect de cercetare pare să impună considerarea unor valori ce aparțin mai puțin științei și mai mult religiei și eticii. Este ușor pentru știință să ignore valoarea sa. Totuși, psihologia nu poate face asta, pentru că obiectul ei este chiar persoana pe care o evaluează. Psihologia ca știință trebuie să încerce în mod deliberat să-i accepte prezența subiectului de cercetare în procedura de cercetare și să găsească unele metode pentru a depăși efectele nedorite ale prezenței sale. Psihologia ca știință trebuie să rămână independentă de subiectivitate atât cât este uman posibil; trebuie să se abțină de la evaluări umane - dar trebuie să le analizeze.

Putem evita evaluarea irelevantă și nedorită când definim cooperarea, fără referire la moralitate sau etică, prin a nu încerca să determinăm dacă un fapt este „bun" sau „rău". Prin sublinierea rezultatelor la care un act va duce, vom rămâne în orice caz obiectivi și vom putea obține o descriere potrivită a cooperării.

Acele fapte care perturbă relațiile umane pot fi privite ca fiind în contradicție cu regulile cooperării. Toate acele fapte care tind să elimine neînțelegerile și antagonismul din relațiile umane par a fi în acord cu regulile cooperării. *Cooperarea este interacțiune, lucru armonios făcut împreună cu un scop comun, înțelegere și asistență reciprocă.* Toate acele fapte care stimulează sau cresc aceste condiții pot fi considerate conforme regulilor cooperării, și orice creează neînțelegere, dezacord și opoziție, ca încălcându-le. Cunoașterea clară a acestor reguli poate ajuta considerabil în îmbunătățirea cooperării vitale și la evitarea greșelilor dezastruoase. Investigarea tuturor factorilor implicați nu este încă încheiată. Putem spera că vom obține a imagine mai clară prin cercetarea integrală a psihologiei, științelor sociale și probabil antropologiei. Oricum, deja știm unele din fundamentele pe care se bazează cooperarea. Mai ales în cazul căsătoriilor fericite, analiza acestor reguli de cooperare este imperativă, de bine ce căsnicia este cel mai apropiat mod de a trăi împreună - cea mai intimă asociere între două ființe umane.

Natura umană este esențialmente socială, și calitățile umane rezultă din interacțiune umană. Ființele izolate pentru câțiva ani - un marinar naufragiat de exemplu, își pierd toate calitățile tipic umane. Modul de a răspunde la contact uman este bazat pe un sentiment social înnăscut. Acesta, rezultat al sutelor de mii de ani de trai în comun, este moștenit ca un potențial și trebuie dezvoltat în fiecare copil nou născut până la cel mai înalt nivel necesar ordinii noastre sociale din cultura prezentă. Abilitatea de a coopera este bazată în primul rând pe cantitatea sentimentului social pe care o persoană îl dezvoltă în copilărie și după aceea.

Sentimentul social înseamnă interes social; este expresia sentimentului de a aparține. Lipsa

sentimentelor sociale suficiente limitează cooperarea; adesea fiind imperativă apărarea împotriva celorlalți care ne par inamici. Sentimentul de ostilitate rezultat împiedică cooperarea, la fel cum sentimentul social o întreține.

Sentimentul de apartenență presupune încredere în alții, care sunt recunoscuți și acceptați ca semeni, și încredere în sine ca sursă de putere care ne ajută să facem față oricărui eveniment. Frica este principalul obstacol în cooperare. Ființele umane dezvoltă sentiment social și acționează cooperant atât timp cât frica nu le împiedică înclinațiile naturale. Dorința de a coopera este curmată doar de un sentiment de inferioritate care produce o compulsie către auto-apărare. Atitudinea defensivă este asumată în mod inutil în fața unui pericol imaginar, de cele mai multe ori când simțim o amenințare a prestigiului personal. Toți ne dorim să cooperăm și suferim dacă nu putem.

De bine ce frica este obstacolul principal în calea cooperării, cum o putem evita? Aparent, o metodă este stabilirea unui sentiment de siguranță. Dar siguranța în sine nu există. Moartea, boala și dezastrele ne amenință în mod constant - și așa va fi mereu. Nu putem stabili siguranța pentru că nu putem controla perfect aceste amenințări. Putem totuși, să cultivăm încrederea în sine și în semenii noștri. Putem cultiva orice ne oferă acceptare în ochii lor și să apreciem orice calități pe care ei le au. Numai siguranța de sine ne poate ajuta să facem față situațiilor ce nu țin de noi. *Siguranța de sine manifestată sub stres este curaj.* Curajul și încrederea de sine constituie singura bază posibilă pentru sentimentul de siguranță, fondată pe realizarea faptului că indiferent ce se întâmplă, vom putea să depășim momentul și să îl trăim cât mai bine.

ATITUDINILE FUNDAMENTALE PRO SAU CONTRA COOPERĂRII

Există astfel două grupuri opuse de calități sau atitudini:

Sentimentul social	Ostilitate
Încredere în alții	Neîncredere și suspiciune
Încrederea în sine	Sentimente de inferioritate
Curaj	Frică

Sentimentul social înseamnă încredere în alții, care este imposibilă fără încrederea în sine, exprimată prin curaj. Aceste patru calități sunt sursa fundamentală a acțiunii de cooperare, în timp ce opusul lor reprezintă cauza generală a necooperării. Din aceste atitudini fundamentale rezultă unele tipare comportamentale, pe care le denumim în mod superficial trăsături de caracter. Ura, invidia, gelozia, egoismul, îngâmfarea, și deprecierea sunt mecanisme de apărare folosite de un individ pentru a-și fortifica refuzul de a participa la grupul său social. Acceptarea, bunăvoința, generozitatea și toleranța, pe de altă parte, exprimă tendințe de cooperare.

Două percepții greșite derivă dintr-o idee eronată asupra cooperării umane. Una este credința că resentimentul poate duce la o îmbunătățire sau este chiar o condiție a acțiunilor îndreptate spre îmbunătățire. Oamenii care nu conștientizează structura psihologică a resentimentului - originea sa, consecințele - tind să ignore faptul că resentiment înseamnă sentiment ostil îndreptat *împotriva* unui lucru neplăcut. Dar avem nevoie de emoții ostile pentru a remedia situații și condiții neplăcute? Mulți oameni tind să creadă acest lucru. Cât de mult greșesc! Schimbările constructive nu necesită ostilitate. Din contra, acțiunile ostile în general mai mult distrug

decât repară, pentru că au ca rezultat mai mult dispute şi neînţelegeri. Nu dezvoltăm sentimente de ostilitate de dragul unei îmbunătăţiri. Ostilitatea apare numai când ne pierdem încrederea în succesul propriu. Atât timp cât cineva crede că poate realiza o schimbare, nu se va întoarce împotriva situaţiei iniţiale; dar în momentul în care apare îndoiala, apare şi resentimentul. Deşi o soţie poate să nu fie de acord cu obiceiurile soţului, atât timp cât există o speranţă că el se va schimba nu se va simţi iritată. Resentimentul ei exprimă descurajarea ei crescândă. Cum resentimentul este bazat pe *frică şi lipsa încrederii*, el previne orice soluţie satisfăcătoare. O rezolvare reală nu poate fi realizată fără acceptare. Şi acest termen necesită clarificare.

Acceptarea nu este identică cu acordul. Dacă am accepta numai când suntem pe deplin aprobaţi, ne-ar rămâne foarte puţine de acceptat. Nimeni nu are numai calităţi care să ne placă, dar asta înseamnă să nu putem accepta pe nimeni? Acceptarea include mai mult decât buna înţelegere. Este expresia unei atitudini pozitive faţă de ceva sau cineva, fără să ţină cont de neajunsurile şi deficienţele existente. Abilitatea noastră de a influenţa presupune o atitudine prietenoasă şi înţelegătoare. Numai atunci putem influenţa oamenii spre cooperare; numai atunci putem dezvolta planuri constructive pentru a depăşi obstacole. Soţul se va adapta bucuros dorinţelor soţiei dacă se va simţi în întregime acceptat de către ea, dar se poate îndrepta în direcţia opusă dacă simte resentimente şi respingere din partea ei.

A doua idee eronată despre principiile cooperării ţine de credinţa generală că atunci când interesele se ciocnesc, nimic nu poate fi făcut în afară de luptă sau renunţare. Oricum, în oricare din cazuri, cooperarea va fi distrusă şi nimic nu va fi de câştigat. Renunţarea înseamnă capitulare, umilire şi în ultimă instanţă

revoltă şi opoziţie. Lupta şi războiul în general se termină în suprimare. Şi aici, de asemenea, ura apare în cel înfrânt, şi lipsa de siguranţă în cazul învingătorului. Există situaţii care par să necesite lupta. Dar aceste situaţii sunt deja consecinţele unor ostilităţi anterioare. *Lupta în sine nu pune capăt ostilităţilor niciodată.* Ea rezolvă anumite faze ale războiului pentru o perioadă limitată de timp. Chiar dacă aduce victorie temporară, prin ripostă nu facem altceva decât să ne pregătim de următoarea răbufnire a ostilităţilor mai mult sau mai puţin deschise, dacă nu suntem capabili de a stabili o nouă relaţie de egalitate şi încredere reciprocă.

Aşa cum acest lucru este valabil pentru relaţiile dintre naţiuni şi grupuri, la fel este şi între părinţi şi copii, soţi şi soţii. Puţini din contemporanii noştri sunt pregătiţi pentru a privi interesele divergente cu un spirit de cooperare. Lipsa de sentiment social, curaj şi încredere este responsabilă de convingerea lor eronată potrivit căreia o soluţie poate fi găsită în luptă sau capitulare. Este necesară o atitudine potrivită pentru a rezolva controversele fără violarea demnităţii şi respectului de sine a persoanelor implicate. Deşi oamenii au trăit împreună de mult timp, încă suntem corigenţi în ceea ce priveşte convieţuirea. Democraţia care a apărut la orizontul societăţii umane acum cinci sau şase mii de ani, este încă un ideal la care tindem. Psihologia şi psihiatria pot promova relaţii democratice prin analiza şi corectarea indivizilor şi a relaţiilor dintre ei.

RELAŢIILE SE BAZEAZĂ PE INTERACŢIUNI

Orice se întâmplă între doi oameni este expresia unui anume echilibru stabilit la scurtă vreme după ce s-au întâlnit prima oară, şi este supus unor schimbări periodice. Acestea rareori schimbă structura relaţiei; ele sunt de fapt modificări sau schimbări de metode.

Nici un incident care afectează relația, indiferent cît de neplăcut sau plăcut, nu poate fi atribuit numai uneia dintre părți. Ambele părți sunt responsabile în mod constant, indiferent de cât de activ este unul sau de pasiv pare celălalt. Cel care terorizează nu este mai mult vinovat decât martirul care permite continuarea cruzimii. Tirania în căsătorie nu poate fi menținută fără acceptarea indulgentă; curajul şi respectul de sine o opresc mereu.

Din păcate, din moment ce nimeni nu se cunoaşte pe sine, părțile implicate rareori recunosc contribuția lor şi influențele lor asupra celuilalt. Această interacțiune şi îndemn reciproc are ca rezultat un tablou mult mai complex în cazul în care familia include mai multe persoane - copii sau rude. Un echilibru real există întotdeauna, el este susținut de o înțelegere secretă şi neconştientizată între toți membrii. Dacă o persoană din grup îşi schimbă fundamental poziția, obiceiurile, atitudinea sau caracterul, schimbarea va avea efecte vizibile asupra fiecărui membru al familiei, şi mai ales asupra celor cu care s-a angajat într-o anumită competiție. Aliații au de obicei o platformă mai fermă care îi ține împreună. Echilibrul între competitori şi dușmani este unul mai delicat, continuu schimbat şi restaurat, dar menținut mereu. Acesta este tipul de echilibru care duce la schimbarea constantă de metode şi emoții, deoarece fiecare din părți răspunde impulsiv la cea mai mică schimbare a celuilalt. Sentimentele de înțelegere şi furie pot atinge alternativ extreme, ca acceptare sau respingere fățişă.

Din nefericire, această relație haotică este o caracteristică definitorie a vieții de familie prezentă, unde competiția reciprocă devine un mod standard de relație între soț şi soție, părinți şi copii, frați şi surori indiferent de vârstă. În consecință, fiecare problemă sau conflict care distruge pacea familiei nu poate fi

analizat „logic" din punctul de vedere al celui care are dreptate sau al celui care nu are dreptate. Trebuie să înțelegem semnificațiile psihologice ale problemei din perspectiva persoanei care a creat-o. Nu contează dacă un conflict este minor şi obişnuit sau decisiv şi dezastruos; trebuie să facem diferența între conținutul logic şi semnificația psihologică. Iar soluția trebuie să fie în concordanță atât cu regulile generale de conduită umană cât şi cu structura psihologică a principiilor.

SEMNIFICAȚIA LOGICĂ VERSUS SEMNIFICAȚIA PSIHOLOGICĂ

Iată un exemplu simplu în legătură cu un incident care poate apărea în orice familie:

Soțul vine acasă obosit de la lucru, după câteva întâmplări nefericite la birou. Soția a fost acasă toată ziua, aşteptând nerăbdătoare seara, plănuind să meargă cu el în vizită la nişte prieteni. El refuză. Este prea obosit. Ea replică, „Da, ştiu, eşti mereu prea obosit când eu vreau să ieşim undeva. De data asta insist să vii cu mine". Şi de aici porneşte cearta. Ea va plânge sau va fi bosumflată, şi el poate va ceda la final, se va îmbrăca şi va pleca cu ea. Dar asta nu e soluția, dacă ei stau acasă sau ies în oraş. Dacă el cedează, se simte victimizat şi, nervos cum este, nu se va bucura de petrecere. Dacă, pe de alta parte, el ripostează puternic, probabil ei se vor certa toată seara şi probabil vor petrece o noapte nedormită, trezindu-se dimineața gata de o nouă ceartă.

Toate elementele unui conflict tipic pot fi identificate în acest mic incident. Cooperarea este în mod clar deranjată, dar ar fi greşit să dăm vina pe soție sau pe soț şi pe conflictul lor de interese. Dacă soțul şi soția ar fi fost în bune relații, sentimentul nu s-ar fi născut în nici unul dintre ei, că celălalt nu are pic de înțelegere şi nu arată pic de considerație. În mod logic, fiecare este justificat în legătură cu cererile sale. Dar nu contează cine are sau nu dreptate. Dacă erau în

relații bune unul cu celălalt, puteau ușor să ajungă la o înțelegere în funcție de importanța dorinței fiecăruia. Dacă vizita este una neobișnuită, soțul ar fi putut să treacă peste oboseală și poate chiar s-ar fi simțit bine. Sau dacă oboseala și descurajarea lui erau semnificative, soția devotată poate ar fi preferat să-l înțeleagă, decât să meargă în vizită la niște prieteni obișnuiți. Dacă importanța vizitei și oboseala bărbatului sunt amândouă speciale, ar fi dificil de decis, dar o decizie care ar duce la ceartă nu ar ajuta la eliminarea presiunii. *Dorința fiecăruia de a lua în considerare și părerea celuilalt va duce mai repede la înțelegere decât apărarea propriei dorințe.*

Aspectul psihologic al problemei poate însă să se ascundă mai adânc - în refuzul general al soțului de a avea contact social, și în incapacitatea soției de a-și face o viață plăcută și de a-și oferi un sens în timpul zilei. Sau ea poate fi tipul autoritar, nemulțumită de faptul că soțul procură bani și suport, dar dornică să primească întreaga lui atenție și timp, când el nu dorește să le acorde. Incidentul descris este mai degrabă o ocazie de apariție a unui resentiment și mai adânc care ar putea ieși la suprafață.

Ori de câte ori apare un conflict, prima decizie pe care părțile o vor lua – definitivă, deși neconștientă - este dacă să folosească aceste incidente ca ocazie pentru ceartă, pentru a răni și a fi rănit, sau să încerce sincer să își rezolve problema. Dacă tendința este ca cei doi să se certe, nu exista soluție până când unul dintre ei nu găsește explicații pentru această înclinație. Aici întâlnim unul din cele mai mari obstacole din calea unei căsătorii fericite: *credința generală că ceva poate fi obținut prin ceartă.* Ca urmare amândoi se învinovățesc, se ceartă și devin agitați - și își pregătesc câmpul de luptă pentru următoarea ceartă. Sunt mai puțin interesați de găsirea unei soluții și mai mult

interesați de a avea dreptate (sau de a avea ultimul cuvânt - RC).

A câștiga sau a pierde această ceartă nu ajută la nimic. Ceea ce ar ajuta este sentimentul social – sentimentul de a aparține - care face din fiecare conflict o problemă comună, nu o problemă legată de ceea ce își dorește ea sau el. Sentimentul social creează un „noi" în care atât el cât și ea reprezintă doar o parte. Conflictele de interese devin oportunități pentru a dobândi unitate printr-un efort comun, stabilind condiții de care amândoi s-ar bucura - în acest caz, fie a sta acasă, fie a merge în oraș. Încrederea stimulează încrederea reciprocă și dorința de ajutor reciproc. Dacă el își pune dorințele în mâinile ei, ea ar putea să considere dorințele lui mai presus decât ale ei. Acest lucru este valabil mai ales pentru copiii care vor schimba încăpățânarea cu disponibilitate, dacă sunt întrebați ce ar trebui făcut. Adulții nu sunt cu mult diferiți.

REFUZUL MAI PUTERNIC DECÂT IMPUNEREA

Mulți oameni cred că forța ajută. Dacă nu pot forța problema fizic, așa cum fac de cele mai multe ori în cazul copiilor, o fac moral sau mental. Aici trebuie să recunoaștem caracterul agresiv al forței contrastând cu rezistența pasiv-agresivă. Impunerea cu forța înseamnă violarea respectului față de celălalt. Rezistența, pe de altă parte, este de multe ori înșelătoare; ea nu prea păstrează respectul de sine. Vechii romani dovedeau o fină înțelegere a regulilor cooperării când cereau ca cei doi Consuli să acționeze numai când erau amândoi de acord. Votul negativ al unuia era mereu mai puternic decât dorința celuilalt. Ceea ce unul dorea nu mai conta când celălalt nu era de acord. Aceasta ar trebui să fie și regula în viața familială. În cazul nostru, soția este cea care dorește să iasă în oraș, în timp ce soțul preferă să stea acasă; ea

este cea care doreşte *să facă* ceva iar el nu este de acord. Alegerea lui ar trebui să fie mai puternică decât cererea ei. Înseamnă mai mult efort pentru el să facă ceea ce nu doreşte decât pentru ea să se abţină de la ceea ce vrea foarte mult să facă, exceptând cazul în care, fireşte, ea poate să îl convingă.

Din păcate, vechea regulă a veto-ului este rar aplicată, deoarece cei mai mulţi oameni nu pot face uşor diferenţa între impunere şi refuzul de a ceda. Dacă nu obţin ceea ce *doresc*, se simt înşelaţi şi frustraţi. (Această atitudine este tipică în cazul copiilor răsfăţaţi; existenţa ei în lumea adulţilor este un indicator de cât de puţin s-au maturizat de fapt). *În cazul unui conflict de interese este indicat ca fiecare să fie lăsat să facă ceea ce doreşte; să nu fie forţaţi, dar nici să nu permită impunerea.* De prea multe ori eşuăm să recunoaştem distincţia dintre cele două şi aplicaţiile practice ale acestui principiu. *În spatele acestei dificultăţi stă lipsa de respect atât de des întâlnită la rudele apropiate. Ele pur şi simplu nu se respectă, în ciuda devotamentului şi al iubirii necondiţionate.*

SURSELE LIPSEI DE RESPECT

Există multe motive pentru care oamenilor le este greu să trateze alţi membri ai familiei cu respectul cuvenit. Oricare ar fi motivul, poate fi regăsit în temerile personale şi în sentimentele de inferioritate. Cu toţii suntem înclinaţi să fim critici în faţa defectelor rudelor pentru că ne identificăm cu ei. Defectele lor reflectă propriile noastre valori şi propriul nostru statut. Ne simţim ruşinaţi de eşecurile lor, ca şi cum ar fi ale noastre. Dacă am fi mai siguri pe noi înşine, de propria noastră valoare şi poziţie, am putea accepta mai uşor defectele noastre şi pe cele ale rudelor apropiate, deoarece nu le-am considera expresii ale valorii şi semnificaţiilor proprii. O persoană care are încredere în sine poate să-şi privească greşelile,

limitările şi neajunsurile în mod corespunzător, fără să le considere în mod eronat teste de valoare socială. Respectul pentru membrii propriei familii este deci strâns legat de respectul de sine. Cel care se teme de ruşine şi umilinţă în general, devine sensibil în mod excesiv la imperfecţiunile rudelor sale. Mai mult, dacă cineva se simte neajutorat în faţa propriilor nerealizări, va avea sentimente de iritare şi le va exprima, fie pasiv şi în tăcere, fie într-un mod deschis şi agresiv. Ambele duc la lipsa de respect asupra demnităţii şi valorii celorlalţi.

Un alt motiv al lipsei de respect din multe familii este nivelul de competiţie în care trăim, atât în lumea exterioară cât şi în interiorul cercului intim al familiei. Am descris deja de ce soţii şi soţiile se privesc în ziua de azi ca şi concurenţi. Copiii, de asemenea, sunt în competiţie unii cu alţii. Ei se luptă pentru dragostea şi atenţia părintească. Fiecare îl priveşte pe celălalt ca pe o ameninţare la adresa poziţiei proprii, dezvoltând un sentiment de competiţie strânsă, şi depăşindu-se pe rând - adesea prin aceasta se înţelege introducerea unui element de nelinişte şi dezacord în viaţa de familie. Aceeaşi competiţie există între părinţi şi copii. Cele două generaţii duc o luptă în familie pentru prestigiu. Într-o lume care oferă atât de puţină siguranţă şi durabilitate aprecierii personale, părinţii încearcă în mod obişnuit să impresioneze prin superioritatea lor în faţa celor care par să opună cea mai mică rezistenţă. Mulţi părinţi nu recunosc faptele de ostilitate şi de luptă care sunt atât de des privite ca iubire exuberantă şi afecţiune copleşitoare. Umilinţa şi admiraţia domină relaţia dintre copii şi părinţi mai des ca respectul şi demnitatea umană. Ar fi bine să tratăm rudele şi copiii - şi părinţii - la fel cum tratăm cunoştinţele întâmplătoare pe care le întâlnim în societate. Suntem mai curând obişnuiţi să tratăm interesele antagoniste din societate, în mod politicos şi

cu respect față de alții. Nu am putea folosi această tehnică și aceste cunoștințe și în interiorul familiei?

INTIMITATEA POATE PERTURBA PRIETENIA

Legăturile de familie în sine nu pot garanta relații prietenești. Curtatul sau fermecatul nu mai sunt la fel de necesare și după căsătorie ca și înainte, potrivit zicalei eronate privitoare la inutilitatea urmăririi tramvaiului după ce te-ai urcat în el. Din contra, legăturile strânse cer mai multă atenție și înțelegere pentru păstrarea prieteniei și afecțiunii. Este mult mai ușor să te înțelegi bine cu oameni pe care îi vezi rar. Distanța facilitează armonia. Este necesar ca în căsătorie să accepți și să îți placă cealaltă persoană, chiar și când este nespălată sau nepieptănată. Dar de ce ne străduim să fim pe placul oamenilor complet străini sau prietenilor ocazionali, mai mult decât la cei la care ținem? Părinții fac aceeași greșeală când așteaptă dragostea copiilor doar pentru că le-au dat naștere. Devotamentul și respectul trebuie mereu să fie câștigate. O atmosferă plăcută în familie este evidentă în mai multe feluri. Tonul vocii tatălui, mamei și al copiilor când discută unii cu alții dovedește dacă există înțelegere și respect, sau neînțelegere, umilință și forță. Ar trebui să ne ascuțim mai bine urechile pentru a descoperi aceste semne subtile ale unei cooperări defectuoase. Din păcate, nu ne putem auzi pe noi înșine așa cum le sună celorlalți în ureche. O descoperire care ne-ar ajuta să facem acest lucru ar merita cu siguranță Premiul Nobel pentru Pace.

INTIMIDARE ÎN LOC DE FERMITATE

Bunătatea nu exclude fermitatea. Din contra, o persoană poate fi amabilă numai dacă este sigură pe ea, sigură de impresia pe care o face, și sigură pe succesul final. A fi hotărât presupune aceeași încredere de sine.

Fermitatea nu presupune impunere. Cu cât suntem mai puțin hotărâți și siguri, cu atât mai mult tindem să intimidăm și să ne impunem. Această intimidare reciprocă este mult prea des întâlnită în viața de familie. Desigur, nu stârnim frică în mod deliberat, dar nouă ne este cu siguranță frică. Așa cum doi oameni care se întâlnesc în mod neașteptat la mijlocul nopții pe o stradă întunecată, fiecăruia fiindu-i frică de faptul că celălalt ar dori să-l jefuiască, și negândindu-se nici unul că și celălalt tremură de frică, *mulți soți și soții trăiesc cu frica de a fi neglijați, de a nu fi apreciați, de a fi dominați sau abuzați, frustrați sau umiliți.* Ei își vor recunoaște temerile confidențial, în fața unei a treia persoane, dar este dificil să-i convingi că și celuilalt îi este frică de asemenea. Nici unul nu recunoaște frica celuilalt, mai ales în ceea ce privește superioritatea relativă; toți suntem înclinați să-i considerăm pe ceilalți, sau măcar să considerăm că încearcă să ne fie superiori. Desigur, metodele și armele războiului sunt clar recunoscute ca atare doar dacă sunt folosite de către adversar; le considerăm pe ale noastre inofensive și pline de intenții bune, negând altora orice motiv de autoapărare când vine vorba de noi.

LOGICA FOLOSITĂ CA ARMĂ

Toate certurile casnice conțin fundamental aceeași structură. Dacă asculți soțul sau soția, ești convins că cel care a vorbit ultimul are dreptate. Și amândoi au dreptate - sau cel puțin ei cred că au. Altfel ar acționa în mod diferit. Logica devine o armă care poate fi folosită, și este folosită de către oricine se ceartă. Dar în realitate, cearta nu este niciodată legată de problema de a avea sau nu dreptate - ci numai de a face pe plac sau a te opune, de a fi de acord sau nu. Mărul discordiei joacă, în general, un rol secundar și accidental. Problema a ceea ce este bun sau rău apare numai când cooperarea este zdruncinată și fiecare dorește să dea

vina pe celălalt pentru conflictul apărut. Oamenii sunt remarcabil de deştepţi şi se adaptează în mod surprinzător în scopul de a-şi găsi motive pentru justificarea acţiunilor lor. Minţile lor iscusite inventează provocări uşoare pentru a-l incita pe celălalt la acţiuni mai drastice care devin mai târziu cauze justificabile pentru eventuale ostilităţi.

A PRETINDE ÎN LOC DE A CÂŞTIGA

Metodele de a mulţumi sunt uşor de găsit, dar sunt mult prea puţin folosite. Când vrem să mulţumim pe cineva toţi suntem în stare să facem acest lucru, deşi unii sunt atât de descurajaţi în dorinţa lor de a fi plăcuţi, încât nici nu mai încearcă. Toţi avem sute de moduri pentru a ne arăta afecţiunea şi de a o atrage. Cu toate astea în viaţa de familie insistăm în primul rând asupra drepturilor noastre şi încercăm să primim înainte de fi dispuşi să dăm. Altfel ne simţim înşelaţi. Dacă nu obţinem ceea ce dorim, sau ceea ce credem că meritäm, îi pedepsim pe ceilalţi, deşi în felul acesta diminuăm dorinţa celuilalt de a participa şi el.

A DA VINA PE CELĂLALT

De bine ce nu ne cunoaştem pe noi înşine, sau nu admitem realele noastre intenţii, sau nu ne auzim tonul vocii, sau nu realizăm când provocăm, cum putem fi siguri dacă încălcăm regulile fundamentale ale cooperării sau dacă le percepem? Suntem capabili să ne evaluăm în mod corect numai dacă ne uităm la consecinţele acţiunilor noastre. Atunci putem determina dacă provocăm mai multă neînţelegere şi tensiune sau dacă promovăm o bună înţelegere. Această procedură totuşi, presupune ca noi să ne abandonăm orice speranţă de a da vina pentru orice dezacord din familie pe factori din afara noastră. Nici a da vina pe noi înşine nu ajută. Învinovăţirea, scuzele,

nemulţumirile - toate indică descurajare şi resentiment. Ori de câte ori detectăm în noi o astfel de înclinaţie, putem fi siguri că vom încălca regulile cooperării. Emoţiile noastre sunt ghizi buni, dacă îi privim ca indicatori ai propriilor noastre intenţii şi nu, aşa cum o fac mulţi, ca pe o „reacţie" firească la stimuli din afară. Asumarea întregii responsabilităţi pentru emoţiile noastre, ne deprivează de scuze, dar ne ajută să câştigăm experienţă şi să gestionăm situaţia. Când recunoaştem emoţiile ostile ca arme deliberat folosite pentru război, ele pot stimula reorientarea, reevaluarea condiţiilor de viaţă şi a membrilor familiei, astfel încât noi emoţii, mai binevoitoare şi mai curajoase, se vor dezvolta. Înţelegerea corectă, presupusa lipsă de afecţiune nu va mai fi scuza pentru neglijarea îndatoririlor umane, ci o provocare pentru dezvoltarea unui nou interes social.

Există nenumărate motive pentru care dragostea dispare. O femeie se plângea că nu mai poate să îşi iubească şi să îşi accepte soţul, pentru că el nu făcea absolut nici o greşeală. „Nu îţi poţi imagina cât de greu este să trăieşti alături de un bărbat care este perfect. Nu mai suport. Dacă ar face ceva greşit măcar o dată! Dacă ar fi nervos pe mine! Dar nu, indiferent ce fac este bine. Şi dacă nu fac ceva, tot este bine. Niciodată nu se enervează. Poţi trăi cu un înger?" Oricât de incredibil ar suna, se pot auzi astfel de plângeri frecvent. Ele nu arată decât că dacă cineva doreşte să găsească un motiv de dispută, întotdeauna va găsi. Lipsa defectelor serveşte ca motiv la fel de bine ca mulţimea lor.

Problema care apare astfel este dacă defectele personale sunt cauzele reale ale conflictelor maritale. Este adevărat că respingem pe cineva din cauza defectelor sale? Nu cred. Atât timp cât acceptăm şi iubim pe cineva, defectele sale nu contează, când refuzăm să-l acceptăm, defectele nu fac decât să ne ofere un motiv bun pentru ostilitatea noastră.

Descoperim defecte pe care le-am ignorat înainte când se potriveau planului nostru. Atunci de ce ne respingem unii pe alții, cauzând suferință nesfârșită atât nouă cât și altora? Este mereu vorba despre problema importanței noastre care interferează cu fericirea sau cooperarea noastră. Atât timp cât ne simțim apreciați, recunoscuți, prețuiți și alintați, totul este în regulă. Dar din momentul în care ne simțim inferiori sau inegali, cel mai bun prieten ne devine dușman.

Acest sentiment de inferioritate nu are nici un temei real, dar compensările, mai exact o stare de superioritate, pot fi manifestate în multe feluri. Poziția de victimă martirizată poate părea pentru orice observator o stare de clară inferioritate și umilire, dar persoana care afișează această poziție găsește pentru sine o oportunitate pentru superioritate morală. Suferința unei torturi fizice sau psihice poate chiar să intensifice „victoria" spirituală, astfel martirul și torționarul se pot înțelege bine pe baza distribuirii puterii. Unul se bucură de dominarea psihică, celălalt de corectitudinea lui. Dar martirul poate să se revolte imediat și să respingă partenerul dacă acesta ar încerca vreodată să fie atent și binevoitor, deoarece atenția ar însemna înfrângere și ar distruge echilibrul. Această situație este desigur extremă, dar trebuie să ne amintim că acceptarea reciprocă înseamnă înțelegere asupra echilibrului care permite fiecărei părți să compenseze în felul său sentimentul de inadecvare. Tensiunea nu este niciodată cauzată numai din turbulențe externe. Presiunea economică sau socială, neșansa, apropie de obicei soțul și soția. Dacă echilibrul din interiorul cuplului este zdruncinat de aceste greutăți, atunci apar tensiunile. De cele mai multe ori aceste adversități nu sunt cauză a neînțelegerilor casnice - ele sunt mai degrabă un test despre abilități de cooperare. Ele aduc la suprafață conflicte ascunse și

resentimente care indică faptul că sentimentul de apartenență este inadecvat în cazul ambelor părți, și că ele nu sunt dornice să rămână împreună pe perioada de criză. Ei caută numai ocazii să se învinuiască reciproc pentru schimbări.

NOI DECIDEM REACȚIILE NOASTRE

Este firesc să devenim critici în ceea ce îi privește pe ceilalți când suferim de propriile noastre neajunsuri. În acel moment devenim interesați de greșelile celorlalți. În mod normal interesul nostru social ne ajută să observăm și să ne bucurăm de calitățile semenilor noștri. Toți au calități, exact așa cum toți au defecte. Dacă punem accent pe defecte sau pe calități ne indică atitudinea față de acea persoană. Acest lucru este valabil pentru oameni sau viață în general; ambele sunt atât de bogate și atât de colorate încât putem să stabilim clar ceea ce vrem - bun sau rău. Nu depinde de frecvența experiențelor plăcute sau neplăcute; avantajele și dezavantajele pe care le găsim în viață sau într-o anumită persoană ne reflectă propriile noastre reacții.

În ce măsură depinde de noi dacă respingem sau acceptăm ceva, este demonstrat de următorul caz:

Un pacient trăia într-o căsnicie neobișnuită. Nu avea relații sexuale cu soția sa de mai mulți ani, deși amândoi erau tineri. Ea nu îi trezea interesul, spunea el, și nu era atras de ea fizic. Recunoștea deschis că are amante și le lăuda calitățile și dovezile de afecțiune. Cum s-a dezvoltat acest echilibru? El a crescut în competiție cu o soră mai în vârstă, încercând din copilărie să își demonstreze „superioritatea masculină". Din nefericire, nevoia lui de a se simți un bărbat puternic nu a fost niciodată satisfăcută. Tatăl dominant pe care încerca să-l imite, îi oferea prea puternic dovada propriei inadecvări. Drept urmare, a dezvoltat un comportament prin care îi tiraniza și îi manipula pe ceilalți pentru a-i fi satisfăcute capriciile,

evitând foarte atent orice situație în care ar deveni evidentă inferioritatea sa. S-a însurat destul de tânăr, când a găsit o fată total devotată lui și gata să trăiască sau să moară pentru el. Ea era o menajeră frumoasă, și îi oferea un „templu" confortabil unde el era încoronat ca zeu.

Totuși, după câțiva ani, el a devenit neîncrezător și s-a răzvrătit. La fel ca înaltele preotese din sanctuar, ea exercita o anumită presiune asupra lui - în favoarea confortului și pentru binele său, dar dându-i senzația că este forțat. Grija ei pentru binele lui l-a dezgustat. Superioritatea ei morală îl amenința și îi amplifica frica de a fi dominat. Deodată s-a hotărât să o părăsească. Ea a devenit isterică și i-a căzut în genunchi la propriu, îmbrățișându-i picioarele și l-a implorat să o păstreze ca sclavă. Putea să facă ceea ce dorește, atât timp cât putea sta cu el și-l putea servi. El a simțit atunci că îi este salvată poziția de superioritate și a rămas. Pentru a-și testa puterea, i-a ignorat eforturile prin faptul că intra în casă cu pantofii murdari sau îi aducea jigniri asemănătoare. I-a sfâșiat inima, dar ea suferea în tăcere. A început să se întâlnească cu alte femei, nu fără a-i mărturisi experiențele și succesul. Ea tânjea după iubirea și afecțiunea lui și el i le refuza pe ambele.

În timpul terapiei a înțeles concepția sa greșită de superioritate și greșeala efortului său de a evita orice presiune din partea lumii exterioare, exprimată în diverse simptome nervoase care l-au determinat să apeleze la asistență medicală. Într-o zi a venit și a povestit, evident uimit, o neașteptată relație sexuală cu soția sa din noaptea precedentă. Nu se putea înțelege. Timp de mai mulți ani o considera neatrăgătoare și respingătoare din punct de vedere sexual. Cum se putea simți deodată atras sexual de ea? S-a schimbat ea? Cu siguranță nu. El era cel care s-a schimbat, nu numai în atitudinea față de ea, dar față de viață în general, astfel încât o privea altfel și a devenit dispus să se implice din nou, fără să-i mai fie frică de posibilitatea de a-și pierde statutul. Din acel moment relația a devenit normală. El a renunțat la amantele sale, a căror admirație nu mai era necesară pentru a-și demonstra propria superioritate masculină.

CĂSĂTORIA NU ÎNSEAMNĂ RAIUL

Este dificil pentru doi oameni să fie prieteni zi și noapte, să se înțeleagă, să coopereze în toate aspectele vieții. În fața problemelor complexe și aproape de nerezolvat, nimeni nu se poate simți cu adevărat adecvat. Mulți aduc acasă ostilitatea și neînțelegerile din lumea exterioară și se întorc înapoi la ea obosiți și cu o nemulțumire crescândă. Dezamăgirea este cu atât mai mare cu cât cineva așteaptă să găsească raiul în căsnicie. Este o mare greșeală să priveşti căsătoria ca pe o soluție. Ea este o *sarcină*. Oamenii, în special femeile descurajate de viață, speră să găsească siguranța în căsătorie, și prin asta nu trăiesc decât o și mai mare dezamăgire. În timpurile mai vechi, căsătoria reprezenta o soluție pentru problemele femeii. Fără un soț, femeia nu conta - și nimic nu o mai putea afecta după ce se căsătorea. Astăzi lucrurile sunt diferite. Este greșit a sfătui o fată descurajată să se căsătorească. Cine se simte necorespunzător în ceea ce privește munca sau obligațiile sociale, va întâlni un eșec și mai mare în cazul cerințelor de cooperare în cadrul relației umane strânse din căsnicie. Asta nu înseamnă că oamenii ar trebui descurajați în ceea ce privește căsătoria. Ei nu pot fugi de sex și dragoste fără a deveni și mai adânc dezamăgiți. Ideea este că indiferent ce face cineva când este vorba de anxietate și lașitate, va avea un preț de plătit pentru ele. Fie că cineva va încerca să fugă de căsătorie sau să evadeze în ea, blestemul lașității îl va urmări. Curajul și sentimentele sociale, dacă nu s-au dezvoltat anterior, trebuie susținute în mod intenționat, în vederea pregătirii pentru căsătorie sau în vederea îmbunătățirii unei căsnicii deja existente.

ATITUDINEA CONTEAZĂ

Pare inutil să oferim anumite recomandări pentru o viață fericită. Multe cărți oferă sfaturi cu ce ar trebui făcut şi cu ce nu. Din păcate sugestiile, indiferent cât de competente ar fi, în general nu ajută. O persoană curajoasă, cu un interes social suficient, nu are nevoie de sfaturi, în timp ce o persoană temătoare, ostilă, care deja a trăit un eşec nu reuşeşte să urmeze nici cel mai bun sfat. Astfel am subliniat în acest capitol mai mult atitudinile fundamentale şi nu atât sfaturile cele mai bune. Nu există tehnică în sine care să garanteze fericirea conjugală - nu există reguli pentru problemele economice, sociale, sexuale care să prevină eşecul. Spiritul contează, nu metoda. Dorința de a coopera poate depăşi orice obstacol, şi fără cea mai mică dorință de acest gen obstacolele minore pot deveni copleşitoare. Ceea ce intensifică, între soț şi soție, sentimentul de apartenență, amplifică rezistența lor în fața amenințărilor din interior sau exterior. Orice concepție de viață bazată pe încredere şi credință - religioasă sau laică - amplifică înclinația şi competența spre o cooperare armonioasă şi generează o atmosferă de toleranță şi bunăvoință sinceră. Problemele care sunt de obicei considerate cauze ale nefericirii în căsnicie sunt în realitate situații test prin care atitudinile greşite sunt aduse la suprafață.

VI.

Gelozia

Faptul că gelozia este legată strâns de conceptul general al rolului sexului, arată că întreaga temă necesită clarificări. Semnificația şi implicațiile date fidelității şi posesivității tulbură adeseori prietenia dintre soț şi soție şi aduc la suprafață problemele personale care amenință înțelegerea şi armonia. Nu numai că gelozia exprimă competiția dintre bărbat şi femeie, bărbat şi bărbat, femeie şi femeie, ci intensifică această competiție. Deoarece investigațiile asupra acestei teme oferă atât de multe oportunități de a explora sursele multora dintre conflictele din căsătorie, ca şi diferențele dintre conținutul lor logic şi psihologic, este avantajos să folosim această temă ca punct de plecare în analiza problemelor concrete.

ESTE GELOZIA UN SEMN DE IUBIRE?

Există această convingere generală potrivit căreia gelozia şi iubirea trăiesc inseparabile, astfel încât iubirea fără gelozie pare imposibilă. Gelozia este frecvent privită ca măsură a gradului şi intensității iubirii, şi mulți realizează că sunt îndrăgostiți numai când devin geloşi. Pentru ei, puterea copleşitoare a

iubirii nu este descoperită cu adevărat decât prin impactul chinuitor al geloziei. Ei nu se opresc şi nu realizează câta furie, aversiune şi neînţelegere dezvoltă în scopul de a descoperi iubirea. În orice caz, cu greu scapă cineva de experienţa dureroasă a geloziei şi cu greu realizează sensul şi structura sa esenţială. Ne pierdem bunul simţ comunitar în timp ce suntem în ghearele geloziei, şi chiar şi după ce ne redobândim raţiunea şi devenim lucizi nu reuşim să îi vedem adevărata natură.

Natura emoţiilor antagoniste inhibă în general acceptarea conştientă a tendinţelor lor ascunse, deoarece aceste tendinţe sunt ireconciliabile cu dorinţa noastră de a menţine o opinie respectabilă asupra noastră. Astfel ne scuzăm una dintre cele mai vicioase intenţii - şi anume, de a răni persoana pe care o iubim – făcând referire la cele mai larg acceptate valori ale vieţii: iubirea, devotamentul, castitatea şi încrederea. Persoana geloasă îşi exprimă îngrijorarea faţă de aceste aspecte etice şi morale în timp ce neglijează cele mai elementare reguli ale decenţei.

Hai să vedem clar cum stau lucrurile: putem fi geloşi şi fără a fi îndrăgostiţi. Acest lucru este adevărat nu numai pentru relaţia dintre prieteni, dintre membrii familiei, sau dintre două persoane care nu sunt implicate într-o relaţie sexuală; bărbaţii şi femeile, vag interesate unii de alţii din punct de vedere erotic pot deveni geloşi fără nici o urmă de sentiment de adânc devotament. O fată care atrage atenţia mai multor pretendenţi poate deveni geloasă dacă unul din ei este în pericolul de a fi cucerit de farmecele unei alte fete. Pe de alta parte, infidelitatea în sine nu produce neapărat gelozie în cuibul dragostei. De multe ori bărbatul îşi iubeşte soţia pentru succesul pe care ea îl are în faţa altor bărbaţi. Fundamentul psihologic al geloziei este mai complicat şi deloc legat în mod direct de problema fidelităţii.

PROBLEMA FIDELITĂŢII

Fidelitatea este una dintre problemele majore ale căsniciei. Deşi este acceptată ca o valoare şi premiză absolută şi neechivocă, îndeplinirea ei este astăzi pusă sub semnul întrebării şi mai confuză decât a fost vreodată. În timpurile vechi, posedarea fizică a femeii a fost posibilă - prin forţă sau printr-o lege strictă (haremul), sau prin cruzime (sclavia). Chiar şi în acest caz în care exista o posibilitate mai mică de a înşela, gelozia violentă nu era împiedicată să apară. Astăzi, posedarea unei alte persoane, fie fizică sau mentală, este în totalitate imposibilă. Nu există nici o siguranţă asupra fidelităţii partenerului. Întrebarea care apare este de fapt dacă oamenii sunt capabili de fidelitate. Îndoiala apare mai ales în legătură cu natura monogamică a bărbaţilor. Cercetătorii fac referire la diferenţe biologice care permit unui bărbat să conceapă nenumăraţi copii aproape consecutiv, în timp ce condiţiile fiziologice limitează o femeie la un copil pe an, sau chiar la doi ani - excepţie face cazul în care naşte tripleţi. Făcând distincţia psihologică între femei şi bărbaţi doar pe baza diferenţelor dintre mecanismele fiziologice este întotdeauna o procedură îndoielnică - în general folosită pentru a justifica privilegiile masculine.

Diferenţele biologice de necontestat au mici influenţe asupra obiceiurilor şi tradiţiilor. Abilitatea biologică a unui bărbat de a avea cincizeci de copii deodată nu înseamnă nimic de fapt; atunci când îşi poate reprima cele patruzeci şi nouă de dorinţe faţă de alte femei, poate la fel de bine să îşi controleze şi dorinţa pentru care doreşte să fie investit. Feministele care încearcă să promoveze dreptul femeii la imoralitate sexuală, ar putea la fel de bine să sublinieze că femeia este capabila fiziologic de mult mai multă satisfacţie sexuală decât poate oferi un bărbat. Trebuie

să ne amintim că toate condițiile vieții umane nu sunt guvernate de forțe ale naturii, cum ar fi pornirile și impulsurile biologice și fiziologice, ci de convenții sociale. Monogamia, de aceea, nu are nimic în comun cu structura intrinsecă a naturii umane. Bărbatul poate trăi monogam sau poligam - iar femeia face parte din procesul de împerechere. Dezvoltarea monogamiei poate fi explicată prin apariția civilizației, odată cu apariția familiilor. În timpul evoluției omenirii, ideea de „individ" opusă celei de masă, clan, rude s-a dezvoltat. Progresul uman înseamnă stabilirea și extinderea conceptelor și motivațiilor individuale. Monogamia reprezintă cea mai puternică legătură dintre doi indivizi. Creștinismul, primul concept din punct de vedere istoric al egalității umane fundamentale, stipulează, în cel mai puternic mod cu putință, monogamia ca relația ideală între bărbat și femeie, într-o perioada în care condițiile sociale, și mai ales conceptul de iubire în societatea antică, oferea bărbatului drepturi de poligamie ca prerogativ al supremației sale.

Acest ideal al unei loialități și devotament nezdruncinat și infinit a fost menținut și intensificat de-a lungul ultimelor secole, deși suntem încă departe de a-l atinge. Nu numai că multe din condițiile sociale și morale țintesc spre monogamie; o dorință adânc psihologică pentru o uniune completă și durabilă ridică monogamia la statutul de vis al umanității. Din motive psihologice, monogamia în adevăratul său sens este mai mult un vis decât realitate, deși este solicitată și supravegheată oficial.

CAUZE ALE INFIDELITĂȚII

Problema fidelității creează confuzie datorită nesiguranței cu privire la natura fidelității. Dintr-un punct de vedere materialist, fidelitatea se refera la castitate fizică - o atitudine care necesită distincții

foarte complicate și neobișnuite dacă este păstrat idealul de monogamie creștin în condițiile prezente. Rămâne controversat momentul exact la care adulterul începe. Unii sunt înclinați să privească o strângere caldă de mână sau o privire adânca în ochii celuilalt ca depășind limitele comportamentului decent. Alții nu au nici o obiecție împotriva unui sărut sau chiar a unei îmbrățișări pasionale. Dacă includem visele și gândurile ca și criteriu, cu siguranță puține din ideile noastre pot fi menținute. Însuși Creștinismul a găsit o modalitate de a lega dorința spirituală de castitate cu inabilitatea psihologică a omului de a o atinge. Distincția dintre dorința spiritului și slăbiciunea „cărnii" este de fapt expresia conflictului din interiorul nostru. Dar asta înseamnă că trebuie să ne învingem natura umană pentru a fi fideli? Unii cred că da. Ei cred în antagonismul ireconciliabil dintre dorința sexuală de satisfacere nelimitată și obligația socială legată de castitate. În realitate, dorința de varietate sexuala este, așa cum am demonstrat, la fel de puternic conectată cu aspirațiile sociale cât și cu devotamentul față de o anumită persoană. Ostilitatea, frica și împotrivirea care împiedică devotamentul complet și dăruirea și care creează această dorință pentru varietate, nu stăvilește pornirile sexuale, dar ostilitatea și antagonismul pot folosi capacitățile sexuale în asumarea tendințelor antisociale. „Slăbiciunea cărnii" este expresia îngrădirii sentimentului social al omenirii într-o lume care, și în prezent, creează încă dificultăți acestora pentru a ajunge la cooperare umană, curaj și sentimentul de a aparține. Factorii psihologici care pun în pericol relațiile umane stau în calea cooperării necondiționate și a acceptării reciproce fără rezervă. Ei fac din monogamia adevărată mai degrabă o excepție și împiedică interesul exclusiv personal și sexual permanent.

Sensibilitatea noastră în fața tentațiilor se naşte din dezamăgiri, certuri şi opoziție, atât de des întâlnite în căsnicie. Dorința de varietate se naşte nu accidental ci întotdeauna în legătură directă cu un anumit conflict marital. Tendințele poligame apar când o persoană este descurajată în iubirea sa, când doreşte să se retragă, să pedepsească, sau sa pretindă avantajele şi drepturile specifice sexului său. Nici un individ care găseşte totală satisfacție în căsnicia sa, nu va căuta în altă parte. Dar deoarece capacitatea noastră de a iubi este limitată de descurajări şi neplăceri, aproape oricine într-o anumită perioadă a vieții sale de cuplu a simțit dorința de varietate. Mai ales când înaintăm în vârstă dorința de a ne demonstra abilitatea de cucerire şi de a câştiga, duce de multe ori la setea de alte experiențe. Expresia legală a acestei dorințe este divorțul, care oferă oportunitatea de a avea numeroase experiențe sexuale fără ca principiul monogamiei să fie violat pe față.

ESTE POSIBILĂ PRIETENIA ÎNTRE BĂRBAȚI ŞI FEMEI?

În acest moment este necesară o discuție despre prietenia platonică. Frecvența cu care această întrebare este pusă reflectă un scepticism general. Desigur, există unele obstacole naturale pentru un asemenea tip de prietenie. Dacă un bărbat şi o femeie sunt devotați unul altuia, dacă au multe interese comune, dacă se simt apropiați şi prietenoşi, în mod natural intervine sexul. Când acest lucru se întâmplă, nu mai vorbim de prietenie ci de iubire.

Este oarecum ciudat să facem diferența dintre dragoste şi prietenie, ca şi cum ar fi contradictorii, ca şi cum dragostea sinceră nu ar include şi prietenia. Totuşi, când vorbim de prietenie între sexe ne referim la o relație „platonică", fără vreo atracție sexuală evidentă. Una din şcolile de gândire, psihanaliza lui Freud, susține că orice tip de simpatie şi interes

personal devotat, chiar şi între persoanele de acelaşi sex, este bazat pe aşa-numita dorință sexuală latentă. Validitatea unei asemenea teorii este foarte mult provocată. Cu siguranță ea nu oferă spațiu pentru relațiile de prietenie umană ca atare. Nu explică diferența evidentă dintre o relație pur umană si una nuanțată sexual.

Întrebarea cât este de posibilă existența unei relații personale apropiate lipsită de interes sexual de ambele părți, îşi poate găsi un răspuns numai când recunoaştem că noi înşine suntem stăpânii propriilor sentimente şi le putem crea sau suprima pe oricare dintre ele în concordanță cu înclinațiile noastre. Putem chiar să stabilim orice tip de relație cu o persoană de acelaşi sex sau de sex opus. Putem chiar să dezvoltăm reacții sexuale sau să le oprim. O simplă prietenie dintre un bărbat şi o femeie poate să se dezvolte, de exemplu, când ambii sunt îndrăgostiți de altcineva. Aceasta pare a fi condiția favorabilă pentru menținerea unei prietenii „platonice", deşi orice prietenie între persoane de sex opus poate fi menținută fără interferența dorințelor sexuale, dacă şi atunci când ambii sunt determinați să nu privească spre celălalt ca spre un posibil obiect ale plăcerii erotice.

Acest lucru însă nu va preveni un soț gelos sau o soție geloasă să nu fie iritat/ă de o prietenie reală între partener şi o altă persoană de sex opus. Menționarea unei posibile infidelități este doar o scuză convenabilă, deoarece gelozia nu este limitată la sfera sexualității; gelozia poate fi trezită şi în cazul membrilor unei familii, de oricine din exterior care trezeşte interesul partenerului, uneori chiar şi de munca sa. Astfel, o prietenie a unui partener nu este obligatoriu să perturbe sau să pericliteze armonia căsniciei. Soții sau soțiile pot să-şi păstreze relațiile de prietenie atât timp cât au încredere unii în alții, cu condiția ca nici unul să nu îşi dorească să îl posede pe celălalt în totalitate.

RĂSPUNSUL PENTRU NESERIOZITATE

Cum să cultivi şi să înveţi fidelitatea pare să fie una din cele mai dificile probleme pentru căsnicie şi convieţuirea în cuplu. Din nefericire, suntem nesiguri nu numai pe parteneri, ci şi pe noi înşine. Deci, atât timp cât ambii parteneri au încredere că vor face faţă problemelor împreună şi în mod onest, nici o problemă nu va afecta în realitate relaţia de cuplu. Indiferent cât de dificilă va fi o problemă - şi problema infidelităţii cu siguranţă nu este una uşoară - ar trebui şi poate fi rezolvată împreună, cu condiţia ca ambii să procure încredere, încurajare şi dorinţa de a găsi soluţii. Cu cât problema pe care oamenii reuşesc să o rezolve împreună este mai mare, cu atât mai puternică devine relaţia lor, pentru că pe parcursul situaţiei dificile de cuplu cei doi se pot regăsi cu ajutorul greutăţilor. După ce pericolul este depăşit, apare un sentiment puternic de recunoştinţă pentru ajutorul reciproc oferit şi înţelegerea reciprocă ce adânceşte sentimentul de a aparţine în cuplu.

Mulţi consideră gelozia ca pe un răspuns neadecvat faţă de tendinţele de neseriozitate venite din partea partenerului. Ei consideră că nu există alternativă, aleg să nu închidă deliberat ochii şi să păstreze o ignoranţă imperturbabilă care s-ar putea dovedi mult mai confortabilă, dar care nu rezolvă problema. Uită de fapt că gelozia nu a rezolvat niciodată nici o problemă. În loc să readucă înapoi partenerul rătăcitor, nu face decât să adâncească prăpastia şi să pericliteze uniunea. Suspiciunea şi frica duc inevitabil la ostilităţi pe faţă, şi agravează problema care l-a determinat de la început pe partener să caute în exteriorul căsniciei aventuri erotice.

Ar trebui atunci să ignorăm pericolul de a ne pierde partenerul? Sau să îi permitem să fie infidel? Nimeni nu poate recomanda aşa ceva. Dar în realitate nici un

pericol nu este evitat prin gelozie. Putem cu uşurinţă recunoaşte nechibzuinţa unei femei căreia îi este în mod constant frică de faptul că soţul ei sănătos ar putea deceda într-o zi, şi închipuirea unei posibile complicaţii. Este evident că temerile ei ascund alte probleme decât cele legate de o pierdere puţin probabilă. Acelaşi lucru este valabil şi în cazul geloziei. Teama de a pierde partenerul nu provoacă în sine gelozie. La fel nici pierderea unui partener. Un soţ care suferă profund din cauză că soţia l-a părăsit pentru un alt bărbat, poate să-şi argumenteze sentimentele prin a insista că nu poate trăi fără ea. Greşeala din convingerile lui ar deveni imediat evidentă dacă el ar fi întrebat ce ar simţi dacă ea ar deceda. Ar admite atunci că alternativa ar fi înfricoşătoare şi totuşi... Aici ar trebui să ne oprim şi să descoperim că este vorba de o iubire mai neobişnuită care în realitate îl determină să o prefere moartă decât să trăiască cu un alt bărbat.

Infidelitatea este deseori numai o sperietoare. Orice privire pe care un soţ o aruncă poate prevesti posibile complicaţii fatale. Uşoarele tendinţe de infidelitate nu sunt mai frecvente sau mai periculoase decât o răceală obişnuită. Poate duce la pneumonie fatală, dar de cele mai multe ori nu. Să bagi un om în pat după primul strănut este la fel de nesăbuit ca a-l lăsa afară în ploaie când are temperatura crescută. O răceală obişnuită necesită tratament corespunzător; şi ignorarea şi exagerarea pot fi dăunătoare. Primele semne de interese extraconjugale indică o tulburare a relaţiei de cuplu. Ignorarea sau atenţia exagerată poate duce la complicaţii. Un partener înţelept şi înţelegător va găsi multe căi subtile de a readuce înapoi partenerul aventuros fără să-i îngrădească sentimentul de libertate şi independenţă. Gelozia nu este nici de ajutor nici necesară.

Dacă frica de pierdere şi frica de infidelitate nu impun neapărat gelozia, ce anume o cauzează? În

scopul de a înțelege orice emoție umană trebuie să îi descoperim meritele actuale şi să îi subliniem scopurile. Gelozia nu previne niciodată pierderea sau infidelitatea. Dar atunci ce anume este obținut prin gelozie?

SCOPUL GELOZIEI

Deoarece sentimentele noastre ne impresionează atât de puternic şi de convingător că noi avem dreptate iar celălalt greşeşte, ne este greu să acceptăm o interpretare psihologică a propriei noastre gelozii. Gelozia poate avea diferite înțelesuri: totul depinde de scopul pentru care este folosită gelozia. Sentimentele neliniştitoare pot fi regăsite numai ca suport al comportamentului social perturbat. Un asemenea comportament este în general direcționat către una dintre următoarele patru direcții:

Scuze pentru lipsurile personale
Atragerea atenției
Dobândirea puterii
Răzbunarea

SCUZE PENTRU LIPSURILE PERSONALE

Îndoiala de sine este un factor esențial. Atât timp cât nu ne îndoim cu privire la adecvarea noastră, influența şi atracția noastră, nu putem fi geloşi. Nici cea mai dificilă situație nu va provoca suspiciune şi teamă într-o persoană curajoasă, sigură pe abilitățile sale de a depăşi pericole. Devenim geloşi atunci când ne întrebăm dacă oferim destul. Devenim speriați de ideea că altcineva poate oferi mai mult - devenim geloşi, provocând certuri şi dezamăgire, care la rândul lor ne servesc să devenim şi mai nesiguri de poziția noastră din viața celuilalt; şi asta intensifică gelozia noastră. În acest cerc vicios, gelozia este legătura ce ne permite să

acționăm ostil şi agresiv, deşi ştim bine că nu ar trebui să o facem. Cu ajutorul bunului simț, am putea recunoaşte că trebuie să ne împăcam cu defectele noastre. Lipsa noastră de curaj ne interzice să le acceptăm. Dacă ne este frică devenim incapabili să facem lucrurile să meargă mai bine, avem nevoie de emoții pentru alte compensări. Şi paradoxal, gelozia ne împiedică să fim buni când ştim că nu suntem destul de buni.

Sentimentul de inadecvare se poate referi la valoarea personală a cuiva în general, sau la suficiența unuia sau altuia, sau în final la statutul deținut printre persoanele de acelaşi sex. Problema valorii personale preocupă indivizii care încă din copilărie au avut tendința de nu se încrede în propria valoare. Există multe moduri de a masca această lipsă de încredere. La unii poate fi dorința de perfecțiune şi nici meritul, nici talentul, nici admirația nu împiedică persoana în a se simți neglijată. Siguranța este dorită, dar niciodată atinsă. De bine ce numai moartea este sigură, căutarea siguranței este lipsită de speranță. Sentimentul de insecuritate devine tortură şi pretinde compensări. Gelozia acționează ca justificare pentru cereri pe care bunul simț nu le poate permite. Persoana care caută o garanție pentru securitate, în ceea ce îl priveşte pe partenerul ei, este geloasă în mod constant, indiferent de ceea ce obține.

Gelozia temporară apare deseori chiar în momentul în care devenim conştienți de neajunsurile noastre în ceea ce priveşte obligațiile maritale. Dorința de a acuza este de multe ori o încercare de a evita acuzațiile. Acest mecanism psihologic duce la situații ciudate. Foarte des un interval de încredere este imediat urmat de o criză de gelozie. Povestea care urmează nu este unică.

O tânără trăia într-o căsnicie nefericită. Nu mai ținea la soțul ei, ale cărui calități şi comportamente le disprețuia. Aşa că în final s-a decis să divorțeze. Înainte de despărțirea

definitivă, a plecat într-o vacanță pentru a vedea cum îi va afecta pe amândoi separarea aceasta temporară. S-a simțit grozav, liberă și relaxată, și fără vreun interes profund și a început o relație cu un tânăr. Când s-a întors acasă, așa cum era de așteptat, soțul ei nu era la gară pentru a o întâmpina. Ea s-a simțit rănită, a fost supărată, și pentru prima dată a simțit gelozie. Și-a imaginat că soțul ei este cu o altă femeie, neglijând-o profund. Acest nou sentiment nu i-a schimbat atitudinea față de el și la puțin timp au divorțat, dar acest incident straniu a uimit-o. Pentru un moment, ea s-a suspectat că s-ar putea să îl iubească neconștientizat, dar nu era adevărat, și a mers înainte cu acțiunea de divorț. Ceea ce s-a întâmplat de fapt a fost că pentru prima dată ea a devenit nesigură dacă s-a comportat sau nu corect în ceea ce privește relația cu el, dacă și-a îndeplinit responsabilitățile de soție și femeie. Fără această îndoială, nu ar fi sperat ca soțul ei, înainte întotdeauna atent și în prezent aproape total străin, ar aștepta-o la gară; și fără gelozie, nu și-ar fi permis să îi ceară ceva după ce ea a greșit.

Un element frecvent în gelozie este competiția cu persoanele de același sex. Relația noastră cu o persoană de sex opus este mult influențată de atitudinea noastră față de cei de același sex. Femeia a cărei viață se concentrează mai mult asupra bărbatului și care astfel privește orice altă femeie ca un posibil dușman de moarte, poate crede că soțul este un biet naiv pus în pericol de orice felină care plănuiește ceva. Competiția dintre bărbați este mai mult focusată pe afaceri și slujbă, și femeile joacă un rol minor, dar nu total neglijabil. Bărbații care se îndoiesc de propria masculinitate, care invidiază alți bărbați considerându-i „bărbați adevărați" așa cum ei nu au fost niciodată, sunt înclinați să fie sensibili la favorurile pe care soțiile lor le acordă altor bărbați. A treia parte atrage deseori mai mult interes și provoacă mai multe emoții decât soția a cărei infidelitate pare a fi motivul întregii revolte. Gelozia nefiind de loc îndreptată către parteneră, face ca actele ostile

susținute de sentimente corespunzătoare, să nu fie direcționate în primul rând asupra ei, ci împotriva concurentului care este privit ca fiind superior sau posibil superior.

Ca expresie a unei mari descurajări, în competiție fie cu partenerul sau cu cineva de același sex, gelozia servește drept scuză pentru intensificarea războiului și pentru acte de agresiune sau nepolitețe pe care în alte condiții o persoană decentă, iubitoare, nu și le-ar permite niciodată. Vinovatul care comite asemenea fapte, mută propria vină către victima sa.

ATRAGEREA ATENȚIEI ȘI CÂȘTIGAREA PUTERII

Sentimentul de inadecvare și de inferioritate stimulează străduința spre compensații. Metoda cea mai simplă și mai la îndemână este încercarea de a câștiga atenție. Oamenii care sunt nesiguri dacă sunt destul de iubiți și apreciați, cer în permanență semne de devotament. Gelozia le servește mult în atingerea scopului. Orice interes exterior care pretinde timp și atenție din partea partenerului devine periculos - orice atenție acordată unei alte persoane devine o încălcare a dreptului de proprietate. Această cerere permanentă pentru atenție duce deseori la tiranie, în special dacă cerința inițială pentru atenție nelimitată nu este pe deplin gratificată. Sentimentul ulterior de a fi neglijat duce la intensificarea cerințelor. Sub pretextul iubirii și devotamentului, persoana geloasă urmărește fiecare pas al partenerului. Și Dumnezeu să-i apere pe amândoi, dacă partenerul supervizat nu urmează strict regulile impuse! Dacă nu dorește să accepte responsabilitatea pentru izbucnirile de durere, suferințe și violență, ar face bine să se supună atent cererilor partenerului gelos. Acesta din urmă, este desigur, total „inocent", fiind condus de emoții care sunt mai puternice decât „cele mai bune intenții"; și,

mai presus de toate, suferința indiscutabilă îi „absolvă" orice greşeală.

Doamna O. a crescut ca singura fată între mai mulți frați. Era mereu în centrul atenției şi a reuşit să îşi păstreze această poziție. Când s-a căsătorit, a suferit mult din cauza sentimentului de gelozie, despre care recunoştea că este nemotivat. Îl întreba mereu pe soțul ei despre experiențele lui anterioare cu femeile în ciuda faptului că - sau poate din cauza asta?! - el o asigura mereu de faptul că ea era mult mai atrăgătoare şi o iubea mai mult decât a iubit vreodată pe cineva. Ea însă se îndoia de capacitatea ei de a se ridica la nivelul frumuseții fizice a altor femei. Nu făcea un secret din faptul că este geloasă şi petrecea ore întregi în discuții chinuitoare cu soțul ei. Prin intermediul geloziei ținea sub control orice mişcare a lui. De fiecare dată când se simțea neglijată îl suna la birou, încercând să afle dacă era cu altă femeie. Sub presiunea geloziei ei, îl împiedica să o lase singură, neținând cont de obligațiile lui profesionale şi sociale care l-ar fi ținut departe de ea. La un moment dat, când eforturile ei de a-l ține acasă au eşuat, a folosit gelozia ca armă împotriva lui şi imediat şi-a programat o întâlnire cu un alt bărbat, pentru a-l face şi pe el gelos. Se baza pe gelozie sub orice formă, suferind din cauza ei sau provocând-o.

CĂUTAREA RĂZBUNĂRII

Dacă acest război intensificat prin tiranie şi izbucniri pline de reproşuri, nu garantează poziție şi putere - şi nu o face niciodată, pentru că nu face decât să crească nevoia de opoziție şi rebeliune a partenerului - atunci ultima fază a ostilităților deschise este atinsă. Gelozia devine astfel o armă teribilă a răzbunării. În mod ingenios, persoana geloasă detectează punctul slab în care poate fi atacat şi prin care poate fi rănit duşmanul „cel mult iubit". Sub protecția furiei, cele mai nesăbuite acuzații sunt exprimate, cele mai tăioase remarci rănesc adânc în respectul de sine şi demnitatea victimei, astfel încât

ceea ce rămâne este un maldăr tremurând de disperare zdrobită, uneori lipsită de orice demnitate umană.

PROVOCAREA GELOZIEI ÎN PARTENER

Nu foarte rar provocăm gelozia fără să ne dăm seama. Ținând partenerul în suspans prin faptul că nu te angajezi în relație, duce deseori la un sentiment de insecuritate şi inadecvare. Uneori oamenii provoacă gelozia în partener pentru a câştiga sau recâştiga interesul şi atenția. Alteori provoacă gelozia pentru a avea un motiv de ceartă sau pentru orice alt motiv pe care nu îl recunosc față de ei înşişi.

Unul din studenții mei se plângea amarnic de gelozia soției sale. În ultimele luni se certau zilnic. Ea îl acuza că îşi petrecea timpul cu alte femei sau că acorda prea multă atenție familiei lui şi pe ea o neglija. O scurtă analiză a acestei situații şi în special a condițiilor în care s-au declanşat certurile a dus la dezvăluirea unui fapt uimitor. El s-a trezit confruntat cu un examen dificil şi decisiv la facultate. În acel moment a debutat gelozia soției. A fost doar o coincidență? Desigur că nu. Fără să fie conştient de ceea ce făcuse, el şi-a schimbat atitudinea față de ea într-un fel în care ea nu s-a putut abține să nu devină suspicioasă. În timp ce înainte el era un soț foarte atent şi delicat, acum o neglija. Venea mai târziu acasă decât promitea, nu se arăta interesat de problemele ei, era mult prea stresat şi agresiv. Nu este de mirare că ea bănuia existența unei alte femei. Iar el, în loc să îi spulbere suspiciunile, le-a amplificat prin certuri şi mustrări, fără să menționeze adevăratele probleme.

Această situație putea fi privită ca o simplă neînțelegere între soț şi soție; dar era mult mai mult decât atât. Prin plângeri repetate în legătură cu faptul că gelozia soției îl făcea să nu poată studia şi îl împiedica să se concentreze, la final recunoaşte cât de convenabilă devenise această gelozie. Îi oferea o scuză pentru greşelile ulterioare şi îi mângâia vanitatea. Oricine nu este familiarizat cu creativitatea minții umane va considera că este imposibil ca

el să fi provocat intenționat, deși neconștientizat, gelozie în partenera sa. Explicația poate părea stranie, dar ceea ce a urmat ne dovedește cât este de corectă. La scurt timp după ce i s-a explicat că el provoca fără să-și dea seama certuri și neînțelegeri pentru a scuza propria lui inadecvare, situația de acasă s-a schimbat. După ce a conștientizat planul său secret, i-a fost imposibil să-l mai continue. Fără vreo acțiune anume sau efort din partea lui, soția a încetat să mai fie geloasă. El însuți era uimit de schimbările de acasă după ce și-a învins frica de auto-analiză și a încetat să mai caute scuze.

ÎNȚELEGÂND ȘI AJUTÂND UN PARTENER GELOS

Este necesar să înțelegem psihologia unei persoane geloase; în caz contrar rămânem orbi la adevăratele cauze. Informația psihologică trebuie gestionată foarte atent, dacă se poate evita dezastrul. Hai să ne oprim un moment și să analizăm valoarea paragrafelor precedente! În cazul unei persoane geloase ele nu prea folosesc la nimic, pentru că ea nu se poate vedea clar în timp ce cedează emoțiilor. Oricine se confruntă cu o persoană geloasă nu va găsi că este dificil să recunoască factorii psihologici. Dar la ce îi va folosi acest lucru? Acesta este cel mai decisiv punct al oricărei informații de ordin psihologic. Trebuie să înțelegem că psihologia, ca orice dispozitiv uman, poate fi folosită în scopuri bune sau rele. Poate fi folosită ca cea mai puternică armă de distrugere - sau poate fi bază pentru simpatie și înțelegere. Dacă victima unei persoane geloase va folosi descoperirea științifică pentru a demonstra adversarului că își folosește emoțiile doar pentru a primi atenție sau pentru a tiraniza, rezultatul va fi departe de a fi benefic. Nu va face decât să enerveze și agraveze și mai mult relația nefericită. Insightul psihologic poate fi folosit corespunzător doar prin evitarea atentă a oricărei expresii verbale a ceea ce cineva cunoaște, folosind în

schimb cunoștințele pentru comportamente adecvate și acțiuni utile.

Putem ajuta un partener care este gelos? Ce poate face soțul care are o soție geloasă? Cei mai mulți oameni care au experimentat această situație vor nega că este ceva de făcut. Ei vor sublinia probabil faptul că cealaltă persoană și-a pierdut uzul rațiunii. Ei nu știu că prin rațiune indică o încercare cu adevărat inutilă de a convinge. Pentru că apelează la metode greșite, consideră situația incurabilă.

Să ne imaginăm o situație și mai des întâlnită. Soțul, venit acasă seara, își găsește soția într-o tăcere ursuză. Nu îi răspunde la salut. Tensiunea plutea în aer. „Ce s-a întâmplat cu tine?" Ea tot nu răspunde. Este evident că este furioasă. El, de asemenea, devine la rândul lui nervos și cere niște explicații. Într-un final ea izbucnește „Te poți întoarce la prietena ta. Ce te mai deranjezi să vii acasă?"

Ce va face soțul într-o asemenea situație? Dacă este atent și grijuliu, va încerca să o convingă să se elibereze, sa o convingă că greșește. Foarte curând va face greșeala tipică de a se scuza de întârziere. Ea nu îl va crede, indiferent ce va spune el. La rândul lui el va deveni tot mai agitat și mai nervos. (Oamenii vorbesc prea mult și prea multe – la furie și supărare. Comunicarea poate apropia oamenii dacă sunt într-o relație prietenoasă; dar atunci când se ceartă și sunt nervoși, cuvintele sunt la fel de grele asemenea unor tăieturi și lovituri și dor mai tare ca orice atac fizic.)

Acesta este procedeul uzual în cazul unei dispute între îndrăgostiți geloși: cel acuzat încearcă să se dezvinovățească. Cu toții credem atât de mult în logică și înțelegem atât de puțin din psihologie! În loc să acționăm psihologic, încercăm să vorbim logic.

Logica nu este atât de eficientă pe cât înclinăm noi să credem. Putem avea cu adevărat dreptate, dar greșim când încercăm să explicăm că avem dreptate.

Uităm să luăm în considerare dacă situațiile duc sau nu la raționamente logice. Nu contează dacă ai sau nu dreptate, și este clar că nu este suficient să ai dreptate. Chiar dacă greșim, putem reuși dacă acționam corect din punct de vedere psihologic. Dar nu vom reuși niciodată dacă avem dreptate din punct de vedere logic și acționăm greșit din punct de vedere psihologic. Atitudinea oponentului nostru, susținută de emoții puternice, nu va fi niciodată schimbată de argumente, fie ele logice sau nu. Pentru fiecare argument inteligent pe care îl folosim, celălalt va avea alte trei și mai bune. Rezultatele vor fi doar indignarea reciprocă și agresivitatea - o ceartă până la capăt până când ambii devin epuizați și răzbunători, pedepsindu-se reciproc până la extreme.

O altă greșeală este caracteristică pentru atitudinea față de o persoană geloasă. Deoarece nu înțelegem ce este în mintea lui, nu putem înțelege cauzele suferinței sale; recunoaștem numai nedreptatea care ni se face nouă. Ne simțim acuzați fără motiv, răniți fără justificare. Propria noastră inadecvare față de situația precară ne face nervoși. Pentru că nu știm ce să facem, devenim ostili și ripostăm la rândul nostru. În loc să existe o singură persoană care greșește, acum sunt două.

Destul de des sentimentele de gelozie pot fi combătute într-o manieră înțeleaptă și subtilă - dacă suntem siguri pe noi, dacă ne abținem să ne considerăm umiliți sau abuzați. Un zâmbet discret, o dovadă de răbdare, un sărut plin de tandrețe, un cuvânt de afecțiune sinceră pot face minuni. Putem găsi o distragere plăcută a atenției, care va calma agitația, dacă putem avea răbdare măcar puțin. Cearta sau mustrarea nu vor promova niciodată relaxare semnificativă. Numai după ce atmosfera se destinde și tensiunea dispare apare oportunitatea pentru ajutor eficient.

Și persoana geloasă are nevoie de ajutorul nostru. Să îi spui că greșește este superficial. Oricine își știe greșeala în a fi gelos. În realitate, el este mai departe de a greși decât pare din perspectiva logică. Dar deoarece nu se înțelege pe sine, se exprimă defectuos. Acuzațiile sunt greșite din punct de vedere logic. Dar *sentimentul* de inadecvare sau neglijare nu este fals. Este un fapt psihologic. Un partener înțelegător poate face multe pentru a încuraja și pentru a oferi un anumit sentiment de securitate. Soacra, sau un bărbat, sau o femeie imaginară sunt numai elemente întâmplătoare. A discuta despre ei este pe lângă subiect. Doar asigurările față de cel drag cu privire la iubirea și afecțiunea purtată pot vindeca de la rădăcina gelozia acestuia. Semnele de apreciere și respect pot distruge orice înclinație spre gelozie. Să îl lași pe celălalt să știe cât de mult este dorit și câtă nevoie ai de el poate ajuta în a-și depăși sentimentul de inadecvare.

O altă greșeală frecventă ar trebui să fie evitată. În timp ce ne certăm și ne aducem reproșuri, jignim și disprețuim, în general cedăm în fața cererilor persoanei geloase. Încercăm să mulțumim prin abandon. Promitem să nu ne mai întâlnim cu celălalt bărbat sau cealaltă femeie vreodată, sau să ne vizităm mama mai rar. Dar aceasta nu duce la nici o soluție. Ea stimulează convingerea că dacă suntem mustrați suficient, atunci vom ceda. În afară de asta, acțiunea noastră nu duce la conștientizare din partea celui care acuză. Deși gelozia triumfă, partenerul triumfător realizează disconfortul pe care l-a provocat, și fiecare victorie accentuează și mai mult frica de o înfrângere finală de neevitat. Aceste câteva aspecte trebuie luate în considerare când avem de a face cu o persoană geloasă: nu vă scuzați, și nu încercați să argumentați sau să convingeți; dar nici nu cedați. Fiți fermi, și faceți ce credeți că este corect. Capitularea ajută la fel de

puțin ca şi lupta. Dar dați în schimb partenerului ceea ce îşi doreşte - afecțiune şi devotament.

GELOZIA CA PROBLEMĂ PSIHIATRICĂ

Din punct de vedere psihiatric, este foarte dificil să vindeci persoane grav tulburate de gelozie. Dacă vin pentru ajutor, doresc ajutor împotriva partenerului. Ei vor demonstra cu toată puterea de convingere intelectuală nedreptatea şi lipsa de corectitudine a partenerilor. Foarte rar sunt pregătiți să te informeze despre ei înşişi. Doresc o schimbare în comportamentul partenerului, nu în al lor. Ajutorul şi influența terapeutică pot fi eficiente numai dacă persoana geloasă este sinceră în dorința ei de a fi ajutată.

O metodă de a vindeca o persoană geloasă este aceea de a-i demonstra în mod convingător ceea ce îşi doreşte. Faptul de a-i cataloga emoțiile şi comportamentul lipsite de sens şi prosteşti nu va avea nici un efect. Asemenea remarci şi reproşuri nu îşi vor atinge deloc scopul. În primul rând, trăirea sa este reală. Poate că nu are sens, dar există şi doare. Mai mult, chiar persoana geloasă poate accepta că gelozia sa este irațională. Dar acest lucru ajută? Din contra, umbreşte adevărata problemă. Nimeni nu are emoții fără sens; se poate doar să nu le înțeleagă semnificația.

Psihoterapia geloziei, este deci o problemă de psihoterapie generală. Cauzele fundamentale ale tulburării trebuie analizate primele, iar pacientul trebuie ajutat să se înțeleagă pe sine, nu numai în ceea ce priveşte conflictele prezente, dar şi referitor la întreaga sa viață, la stilul vieții sale. Totuşi, această înțelegere nu este suficientă, şi nici măcar semnificativă, decât dacă duce la schimbare, la corectarea ideilor ce interferează cu creşterea, la reorientarea în ceea ce priveşte poziția şi atitudinea sa socială. Sentimentele de inferioritate nejustificate, dar

de înțeles, trebuiesc eliminate; deficiențele legate de interesul social al pacientului, bazat pe experiențele sale sau interpretările greşite din copilărie, trebuiesc depăşite. În acest mod pacientul dezvoltă un curaj nou şi încredere în sine în a face față problemelor sociale într-un mod cât mai eficient şi corect.

Persoanele foarte tulburate se pot împotrivi efortului de a fi tratate, deşi pot pretinde că sunt în căutarea unui ajutor. Gelozia unui alcoolic cronic nu poate fi tratată fără ca pacientul să fie vindecat de prima dependență. Gelozia este uneori un simptom al unei probleme mentale mult mai serioase, clasificată drept o stare paranoică; uneori este o idee obsesivă care aparține unei categorii de nevroze severe. În aceste cazuri prognosticul tratamentului nu este bun.

DEPĂŞIREA PROPRIEI NOASTRE GELOZII

Pentru persoana obişnuită este mai important să ştie ce poate face pentru propria vindecare dacă suferă de tendința de a fi geloasă. O privire în interiorul propriilor tendințe poate ajuta mult. Fără îndoială, când sunt implicate propriile noastre emoții, insightul este dificil şi cu atât mai mult schimbarea. De îndată ce găsim scuze pentru comportamentul nostru pe baza sentimentelor şi a emoțiilor noastre, excludem motivul ca factor eficient. Emoțiile fortifică atitudinile atât de mult încât nici o altă influență nu va avea succes. De aceea este atât de dificil să ne depăşim propria gelozie.

De ce abandonăm motivul, cel care ar inhiba emoțiile? Parțial pentru că este caracteristic tuturor emoțiilor să apară şi să dispară fără vreun motiv clar sau logic. Suntem deci convinşi că nu prea putem să le influențăm, dar putem să le schimbăm prin propria noastră capacitate de a raționa. Ideea că emoțiile sunt de necontrolat - că sunt mai puternice decât motivația - este parte a culturii noastre care datează de mii de ani. Nu este adevărat că trupul este mai slab decât spiritul.

Trupul nu poate face nimic dacă spiritul nu permite. În spatele unor sentimente puternice şi iraţionale stau intenţii concrete şi foarte practice. Este posibil să ne depăşim emoţiile, dacă suntem suficient de curajoşi să admitem semnificaţia şi implicaţiile lor, tendinţele şi obiectivele lor.

Dacă suntem geloşi, nu este suficient să recunoaştem că ne-am comportat greşit; putem face asemenea afirmaţii şi să continuăm să simţim că intenţiile au fost bune. Insightul autentic presupune cercetarea actualelor noastre intenţii. Vrem să primim mai multă atenţie? Vrem să exercităm presiune şi putere? Intenţionăm să rănim, sau să găsim scuze pentru eşecul în căsătorie? Numai după ce recunoaştem întreaga noastră responsabilitate pentru intenţii ca şi pentru emoţiile noastre ne vom putea ajuta. Soţia care este geloasă pe soţul ei pentru că îşi vizitează mama în loc să vină acasă nu este îngrijorată de fapt din cauza soacrei, şi nici măcar din cauza soţului; ci din cauza ei, a poziţiei şi a valorii sale. Prin faptul că devine geloasă ea încearcă să îi demonstreze soţului că nu o poate neglija, că nu îi este permis să ţină la nimeni altcineva mai mult decât la ea; şi dacă nu îi acordă atenţie aşa cum ea îşi doreşte, atunci va trebui să îşi folosească timpul şi energia certându-se cu ea. Şi dacă nu se conformează dorinţei ei, va avea de suferit.

Cel mai bun mod de a depăşi sentimentele de antagonism este de a înţelege scopul pentru care alegem să le creăm şi să le cultivăm. Dacă ne înţelegem şi admitem sincer aceste scopuri, descoperim cât de bine ne putem stăpâni emoţiile. Acest insight este destul de dificil de atins. Suntem gata să admitem factorii psihologici care aparent au cauzat emoţiile noastre; îndoiala din noi şi din alţii, sentimentele de inadecvare, competiţia cu persoanele de acelaşi sex - sunt uşor de recunoscut. Dar această recunoaştere ajută foarte puţin atât timp cât acceptăm aceste fapte

ca fiind definitive. „Este adevărat, dar ce pot să fac?" Insightul cu privire la scopurile noastre ţine de o cu totul altă dinamică psihologică. Realizarea faptului că noi provocăm gelozia pentru a domina ne slăbeşte emoţiile, astfel încât nu mai poate fi folosită ca scuză adecvată pentru acţiunile noastre.

ÎMBUNĂTĂŢIREA ÎNCEPE CU NOI

Gelozia produce un cerc vicios. Când îşi face loc într-o relaţie de cuplu, situaţia tipică de conflict răsare: în loc să înţeleagă că gelozia unuia din soţi este problema comună pentru amândoi, fiecare se întoarce împotriva celuilalt şi aşteaptă ca celălalt să rezolve conflictul. Fiecare este dispus să coopereze, numai dacă celălalt nu ar face ca acest lucru să fie atât de dificil. Şi totuşi atât timp cât fiecare cere celuilalt să se schimbe primul, nu există speranţa pentru îmbunătăţire. Totul devine doar o luptă pentru superioritate, un concurs despre cine cedează primul. Şi niciunul nu va ceda. Aşa că ambii devin descurajaţi şi scăderea optimismului intensifică agresivitatea şi îi convinge pe amândoi că nimic nu mai poate fi salvat în afară de prestigiul propriu. Astfel ei sunt încleştaţi într-o luptă unde plătesc cu nefericire pentru o victorie de care se pot bucura doar câteva minute - până la următoarea înfrângere. Ei nu conştientizează cât de mult ar putea face pentru rezolvarea problemei.

Una din premizele fundamentale în găsirea unei soluţii este admiterea faptului că punctul de pornire este propria persoană. Nu există punct de pornire mai potrivit pentru o acţiune de succes şi de efect. În confruntarea cu orice problemă maritală, singura întrebare care duce la o soluţie constructivă este „Ce pot face *eu*?" Prin efortul sincer de a descoperi cu ce poate contribui fiecare, orice uşă poate fi deschisă chiar şi în cazul unei situaţii grave sau aparent fără speranţă. Nici o situaţie nu poate fi atât de disperată

încât să nu ofere nici o posibilitate de îmbunătățire. Găsirea celui mai bun răspuns posibil nu elimină mereu disconfortul şi nemulțumirea, dar va duce în general spre o soluție mai puțin complicată şi în final către o soluție satisfăcătoare care la început ar fi putut să pară imposibilă. Mulți cer o soluție perfectă pentru o problemă încă necoaptă pentru o concluzie satisfăcătoare. Ei uită că există încă o cale de îmbunătățire. Oricât de înceată ar părea, de regulă este singura cale ce duce către cooperare şi satisfacție.

Aceste concluzii se pot aplica oricărei probleme din relația de cuplu. Am ales gelozia doar ca un exemplu, pentru a ilustra caracterul oricărei neînțelegeri. Ca să concluzionăm discuția noastră cu câteva sugestii practice care sunt aplicabile atât în cazul geloziei cât şi în cazul oricărei tulburări: Deşi fiecare persoană trebuie să înceapă cu sine şi de la sine, totuşi cel care suferă mai puțin în relație poate oferi mai multă asistență. La începutul unor certuri în dragoste, persoana geloasă este probabil cea mai nefericită - deci, celălalt are o şansă înainte ca amândoi să se simtă la fel de nefericiți. Ce poate face acesta?

În primul rând, trebuie să încerce să înțeleagă perspectiva partenerului. De ce este gelos? Şi ce a făcut el neintenționat ca să amplifice gelozia în celălalt? Soția nu a reuşit să îi ofere soțului suficiente semne de devotament, sau poate i-a provocat o senzație de nesiguranță? Poate că, din vanitate, l-a convins că nu este destul de bun pentru ea? După ce a reuşit să îndrepte această greşeală a ei, care a contribuit la apariția prezentei tensiuni, ea poate să continue să îi ofere soțului încurajare şi suport, evitând reapariția unei noi dispute abia încheiate, perfect conştientă de faptul că el are nevoie de ajutorul ei acum şi nu după. Şi ajutându-l pe el, ea se ajută pe sine, acum şi nu mai târziu.

Cum putem evita să devenim geloşi? Dacă suntem cu adevărat conştienți şi dornici să menținem pacea şi armonia în căsnicie, ar trebui să devenim atenți la orice semn de ostilitate în noi înşine. (Este caracteristic pentru nesiguranța noastră să fim foarte sensibili la orice semn de ostilitate - dar numai din perspectiva altor persoane față de noi înşine.) Orice sentiment de ostilitate pe care îl simțim ar trebui să fie un avertisment. Ce se întâmplă cu noi? Detectăm cumva o scădere periculoasă a încrederii în sine, sau un pesimism copleşitor care ne afectează curajul? Atunci vor urma pericolul şi distrugerea. Să nu ne păcălim singuri - sursa indignării noastre pare să fie externă, dar de fapt este în interiorul nostru. Este momentul să analizăm încotro ne îndreptăm. De ce ne îndoim de noi înşine? De ce nu căutăm o soluție pentru a ieşi din problemă în loc să ne adâncim în ea? Avem nevoie de emoții, dar emoții precum entuziasmul, speranța, nerăbdarea, optimismul şi simpatia. Hai să fim îngrijorați de orice sentiment de ostilitate pe care îl simțim.

Prin găsirea celei mai bune abordări psihologice în ceea ce ne priveşte, ne pregătim să găsim calea spre îmbunătățirea noastră. Situația conflictuală este doar un simptom. Nu o putem trata fără să atacăm deteriorarea de bază care o generează. Nu ne putem aştepta să ne schimbăm sentimentele fără să ne schimbăm atitudinea față de viață - părerea despre noi înşine, metodele pe care le folosim. Fiecare conflict este un test al nostru ca ființe umane, şi al interesului nostru social. Dacă ne lăsăm descurajați, dacă devenim ostili şi ne pierdem sentimentul de a aparține, conflictele pot duce la dezastru. Altfel, conflictele pot stimula progresul şi evoluția, crescându-ne înțelepciunea şi experiența, provocând o îmbunătățire a modului în care funcționăm în viață şi crescându-ne încrederea de sine. Fiecare situație conflictuală tratată

adecvat este un pas înainte. Ea ne dezvăluie greşelile din viaţă, limitele noastre de socializare. Numai oamenii timizi se dau înapoi din faţa fricţiunilor; pentru cei curajoşi problemele există în scopul de a fi rezolvate. Hai să acceptăm această provocare de a progresa. Hai să învăţăm să cerem mai puţin şi să trăim mai bine, mai fericiţi, împreună.

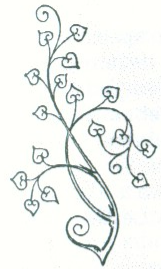

VII.

Problemele şi Conflictele Maritale

NATURA PROBLEMELOR UMANE

Sunt nenumărate problemele cu care trebuie să ne confruntăm în convieţuirea noastră cu semenii. Întreaga noastră viaţă este dedicată depăşirii obstacolelor. Căsătoria este cu siguranţă un avantaj, pentru că aduce împreună doi oameni, pentru a se ajuta reciproc în lupta pentru existenţă. Dar deşi căsătoria ne ajută în atingerea Sarcinilor Vieţii - ea este de asemenea o sarcină care trebuie întâmpinată. În căsnicie nu întâlnim numai problemele generale ale vieţii, dar şi problemele speciale care apar în timpul căsătoriei. Putem considera problemele ca un test dat capacităţii noastre de a le rezolva. Problemele noastre conjugale sunt un test al abilităţii noastre de a trăi împreună cu o altă fiinţă umană.

Aceste idei sugerează că fiecare problemă este legată de nivelele diferite ale personalităţii şi vieţii noastre. Conţinutul unei probleme apare mai întâi la nivelul superficial. Suntem conştienţi de greutăţile care apar. Acest sentiment subiectiv de calamitate pare să fie cauzat în totalitate de o situaţie concretă şi bine definită. Conflictele economice, sociale, profesionale

sau sexuale par să pretindă eforturi speciale. Dacă aceste eforturi nu rezolvă problema, dezamăgirile şi deconectarea apar. La început, susţinerea şi sfaturile se limitau la indicaţii specifice care trebuiau studiate pentru a păstra cooperarea şi armonia în viaţă sau căsătorie. Sugestiile oferite erau tehnice, recomandând urmarea unor proceduri specifice pentru a ajunge la anumite circumstanţe evidente. Legile scrise direcţionează conduita personală.

Psihologii moderni găsesc în spatele oricărei probleme concrete o structură total diferită de problema evidentă în sine, care poate fi considerată mai mult un simptom. Fiecare problemă este legată de o anume situaţie de viaţă, care este construită din toate forţele ce converg din exterior şi care se întâlnesc cu atitudinea noastră personală, care îşi are originea în trecutul nostru - stilul de viaţă, formarea noastră, instruirea.

Orice discuţie constructivă despre problemele care cauzează deconectare şi fricţiune trebuie să dezvăluie erorile psihologice care au provocat problemele sau care împiedică găsirea de soluţii satisfăcătoare. Deşi ni se pare că întâlnirea noastră cu viaţa rezultă în ciocniri reale şi concrete care dor, insultă, şi uneori chiar ucid, în realitate conflictul există doar în noi înşine. Întrebarea dacă realitatea chiar există, sau este numai în închipuirea noastră, a fost o simplă problemă filosofică - una foarte confuză - până când fizicienii au descoperit „natura spirituală" a problemei, descoperind că orice substanţă concretă, oricât de tangibilă ar fi, este în întregime formată din unde abstracte şi imateriale. Scaunul pe care cineva stă este real, este făcut din lemn sau metal. Oricine s-ar aştepta să găsească acelaşi material indiferent cât de adânc analizează constituenţii scaunului, dar se înşeală. Dacă merge destul de departe, poate găsi particule care sunt formate din electroni, neutroni şi alte entităţi

nefericirea noastră. Este greu de crezut, dar adevărat, că moartea, boala, războiul şi sărăcia provoacă doar o mică parte din nefericirea care tulbură umanitatea în prezent. Capacitatea fiinţei umane de a se adapta celor mai atroce condiţii este surprinzătoare. Suferinţa noastră se regăseşte în interior. Ea vine din atitudinea noastră cu privire la modul în care vedem lucrurile şi ia naştere în mintea noastră. Asta nu înseamnă că îndrăznim să dăm uitării condiţiilor de viaţă; ci din contra, recunoaştem acum mai mult decât oricând existenţa unei interrelaţii între fapte şi minte. Suntem conştienţi că mintea omului creează fapte şi condiţii şi că ea însăşi este stimulată de condiţii şi experienţe. Există o interacţiune permanentă între individ şi mediul lui înconjurător. Dar dacă o situaţie este plăcută sau neplăcută, depinde doar într-o mică măsură de situaţia însăşi. Atitudinea noastră este cea care produce acceptare sau refuz – şi doar refuzul este corelat cu senzaţii neplăcute.

Atitudinea noastră determină semnificaţia faptelor. Faptele ca atare, viaţa ca atare, nu sunt nici bune, nici rele - plăcute sau neplăcute. Ce facem din ele contează. Există posibilităţi infinite în aproape orice; chiar şi moartea sau durerea pot fi acceptate şi binevenite. Durerea ca semn al vindecării sau al progresului (durerea resimţită în timpul naşterii, sau ca prim semn al recuperării în urma unei paralizii) poate fi extrem de plăcută. Binele se poate naşte din orice, la fel ca şi răul. Ele pot fi distruse sau stimulate de o anumită condiţie. Propria noastră determinare, propriile noastre preconcepţii pot să ne direcţioneze către frumos sau către urât, către salvare sau către dezastru. Apercepţia transformă realitatea în ficţiune: vedem ceea ce ne place să vedem, găsim ceea ce ne aşteptăm să găsim. Învăţăm din experienţă numai într-un anumit grad, pentru că ne „creăm" propriile experienţe; adică le

ordonăm şi le interpretăm, mai mult ca sigur, după cum preferăm.

Această interpretare „idealistă" a vieţii este acuzată de faptul că neglijează orice conflict produs de stimulii externi nouă. În concordanţă cu experienţele noastre zilnice, viaţa pare să fie determinată de puternice forţe înconjurătoare, în faţa cărora forţa noastră individuală păleşte. Ereditatea sau condiţiile pentru igienă, securitatea economică sau şomajul, războiul sau bunăstarea influenţează decisiv cursul vieţii noastre. Este puţin probabil ca un grup de oameni persecutaţi sau oprimaţi să cuprindă sau să dea naştere unor indivizi fericiţi; de asemenea, oamenii confruntaţi cu foametea sunt rareori optimişti. Putem spune că forţele sociale sunt mai importante decât atitudinile personale?

Punctele de vedere contradictorii sunt responsabile pentru existenţa multor neînţelegeri în relaţiile personale, în cercetare şi în consiliere. Materialismul şi idealismul reprezintă diferite aspecte ale vieţii. Pentru mult timp abordările economice şi sociologice ale problemelor umane au fost exclusiv materialiste; din contră, concepţiile religioase şi filozofice au fost mai mult sau mai puţin idealiste. Cu toate acestea, astăzi ne mişcăm către o concepţie integralistă a vieţii. Descoperim în psihologie, cât şi în sociologie tendinţe mecaniciste şi idealiste. Comportamentaliştii, de exemplu, recunosc doar influenţele palpabile asupra individului, în timp ce semanticii consideră că interpretările şi concepţiile personale sunt factori decisivi. Pare dificil să unifici cele două puncte de vedere. În încercarea noastră de a combina aceste două aspecte, ambele pertinente, dar părând să se contrazică reciproc, primim asistenţă de la ştiinţele moderne ale naturii. Fizicienii scot în evidenţă faptul că ceea ce noi numim cauzalitate este legea mulţimilor, care poate fi numită „probabilitate statistică" – în timp ce

singularitatea pare să fie nedeterminabilă şi imprevizibilă în mişcare şi rapiditate. Aplicată omului, cauzalitatea are consecinţe interesante.

Factorii sociologici sunt influenţe materiale ce determină destinul *maselor*. Acest tip de influenţe este decisiv doar pentru mulţimi, nu şi pentru individ. Numărul şomerilor din Statele Unite ale Americii depinde de condiţiile economice şi sociale, a căror influenţă este strict deterministă. Orice îmbunătăţire a acestor condiţii duce la scăderea şomajului, în timp ce orice deteriorare a lor duce la creşterea corespunzătoare. Această relaţie este deterministă. Dar dacă unul dintre noi este şomer, nu este determinat de condiţiile sociale şi economice sau de numărul persoanelor neangajate. Depinde de noi cum întâmpinăm această necesitate de a ne câştiga existenţa. Dacă ne dăm silinţa şi o facem în mod eficient, e posibil să obţinem un loc de muncă – deşi acest lucru poate fi în defavoarea altcuiva, care poate fi concediat[2] – sau să se creeze un loc de muncă pentru noi.

Aceasta este abordarea idealistă a unei probleme, în contrast cu determinismului cauzal. Ambele abordări au o valoare definită, atâta timp cât o folosim pe prima în cazul problemelor individuale, iar pe a doua în analizarea problemelor generale. Procentajul persoanelor ce comit acte de suicid într-o anumită comunitate rămâne în mod surprinzător constant de la an la an, şi este corelat cu condiţiile economice sau de circumstanţele sociale şi politice care pot să crească sau să scadă numărul acestora. Pe timp de război sau revoluţie, numărul persoanelor care comit suicid în general descreşte. Dar chiar dacă individul alege să se sinucidă sau nu, alegerea sa nu depinde nici de preţul

[2] A nu fi interpretat, bineînţeles, ca soluţie a şomajului!

alimentelor, nici de război. Deşi expus tuturor influenţelor generale, acţiunile lui nu sunt complet determinate de acestea şi nu există nici un factor decisiv şi nealterabil, care să îi determine în totalitate alegerile. Persoana este liberă să îşi facă planuri şi să acţioneze în concordanţă cu acestea. Propria sa atitudine, adoptată pe moment, dar pe baza şi în concordanţă cu propriul stil de viaţă, decide ce paşi va face şi ce cale va alege în mişcarea sa.

FUNDAMENTUL CONFLICTELOR MARITALE

Toate problemele maritale au la bază condiţiile sociale generale ale timpurilor noastre. Acesta este motivul pentru care, aşa cum am mai menţionat deja, problemele miilor de bărbaţi şi femei sunt asemănătoare. Fiecare exemplu de conflict sau fricţiune între soţ şi soţie reflectă influenţa problemelor generale cu care se confruntă azi umanitatea. Insecuritate economică; neajutorarea pe care atât de mulţi o simţim în faţa problemelor sociale, politice şi economice ale vremurilor noastre; lipsa de stabilitate, produsă de schimbările profunde ale valorilor şi moralităţii; dezintegrarea societăţii în unităţi mici, fiecare urmându-şi propriul interes; suspiciunea profundă faţă de ceilalţi, născută dintr-un predominant spirit competitiv şi rivalitate; şi mai presus de orice, lupta pentru prestigiu dintre bărbaţi şi femei – acestea sunt elementele ce transformă dispute nesemnificative şi triviale în dispute acerbe şi pline de semnificaţie. Chiar cunoscând aceste fapte, nu ajută mai deloc în rezolvarea situaţiilor neplăcute apărute între soţi şi soţii. Pentru a fi utile, cunoştinţele trebuie să fie aplicabile. Din nefericire, sfaturile teoretice singure au o valoare limitată, deoarece atitudinea personală este cel mai important factor ce se află în spatele situaţiei. A se înţelege pe sine şi a-l înţelege pe celălalt, a descifra aspectele relevante ale fiinţei

umane, se poate dovedi a fi cea mai bună asistență de care poate beneficia o persoană în confruntarea sa cu viața și cu relația de cuplu.

PROBLEMA INCOMPATIBILITĂȚII SEXUALE

În scopul dezbaterii noastră despre obstacolele din calea fericirii, haideți să ne îndreptăm atenția asupra celor mai profunde conflicte și nevoi umane. Compatibilitatea sexuală este considerată a fi unul dintre fundamentele înțelegerii între soți, de bine ce căsătoria este instituția legală care oferă gratificare sexuală. Destul de neobișnuit, satisfacția sexuală reciprocă este mai degrabă o excepție decât o regulă în cazul căsniciilor din ziua de astăzi. De bine ce frecvența înaltă a lipsei satisfacției sexuale a devenit tot mai evidentă, un număr impresionant de cărți au fost scrise cu scopul îmbunătățirii relației sexuale între soți. S-a scris mult despre diferențele de ritm sexual dintre bărbați și femei și despre cum se pot depăși obstacolele create de acestea. Cititorii au devorat acest tip de literatură, sperând să primească un răspuns la foamea lor pentru experiențe sexuale satisfăcătoare. Multe cupluri au găsit ceva alinare prin intermediul acestor cărți. Mă întreb totuși dacă soluționarea diferențelor de acest gen a fost rezultatul sfaturilor tehnice furnizate de cărți sau al atitudinii unui cuplu dezamăgit, reunit de o curiozitate reciprocă și de aventura împărtășirii unei sarcini comune. E posibil ca acest obiectiv comun să ducă la crearea unei uniuni a scopurilor și a intereselor, mai profundă și mai de durată decât aceea realizată prin căsătorie; dar o tehnică nouă de una singură nu poate să aibă efecte permanente și nu poate salva o căsătorie aflată la răscruce.

Fraza „incompatibilitate sexuală" este mult prea utilizată și de cele mai multe ori este utilizată greșit, ca

paravan al respingerii. Fără îndoială, fiecare individ este mai atras de o anumită categorie a sexului opus. Experiențele anterioare și înclinațiile personale sunt cele care determină aceste preferințe. Deși se întâmplă – ce-i drept, destul de rar – ca o persoană să simtă atracție pentru mai multe categorii de persoane de sex opus, manifestarea acestor preferințe contează doar în momentul curtării. După căsătorie, alți factori influențează relația sexuală. „Tipul" preferat poate să devină foarte rapid neinteresant. Am vorbit mai înainte despre cazul bărbatului care și-a redescoperit sexual soția după ce fusese convins că ea nu îl va mai putea provoca sexual niciodată. Lipsa interesului sexual în general, eșecul stimulării sexuale, diversitatea dorințelor sexuale, tehnicile sexuale improprii, impotența și frigiditatea, repulsia sexuală sau aversiunea, toate acestea nu sunt rezultatul incompatibilități sexuale, ci al conflictelor personale. Ele reflectă atitudinile contrarii ale celor doi soți; iar aceste atitudini sunt cele care influențează comportamentul sexual. Fără nici o instrucțiune tehnică – ce are, fără îndoială, meritul său – două persoane care se iubesc cu adevărat se pot descoperi una pe cealaltă din punct de vedere sexual și se pot simți atrase permanent una de cealaltă.

Materialiștii exagerează importanța caracterului sexual și al satisfacției depline. Ei cred în predestinare sexuală și în consumarea fizică a dorinței. Dar haideți să analizăm datele. De cele mai multe ori, noaptea nunții se dovedește a fi cea mai mare dezamăgire și ea marchează de prea multe ori, începutul deziluziei și nefericirii maritale. Mirele și mireasa nu reușesc să se satisfacă reciproc și nici nu reușesc mai târziu să se înțeleagă unul pe celălalt. Ei spun că nu sunt compatibili sexual sau că se trezesc luați de valul pasiunii, arzând de dorință, după care flacăra dispare brusc. Odată ce dorința le-a fost satisfăcută, ei caută

noi stimuli sexuali, noi aventuri, noi experiențe. Până și în cazurile mai puțin grave, oamenii par să creadă că stimularea sexuală nu poate supraviețui rutinei zilnice; că e nevoie de noi experiențe pentru a menține flacăra aprinsă – monotonia ucide plăcerea. Milioane de oameni cred că există compatibilitate sexuală înnăscută și că dispariția dorinței este normală, deoarece experiențele lor par să meargă spre această concluzie, iar ei se găsesc în imposibilitatea de a percepe în profunzime aceste experiențe.

SATISFACȚIA SEXUALĂ NECESITĂ ADAPTARE RECIPROCĂ

Când două persoane intră într-o relație sexuală, fiecare aduce cu sine propria personalitate, o mulțime de experiențe anterioare și, bineînțeles, constituția fizică. Trebuie să fie o coincidență extraordinară dacă cei doi se potrivesc perfect. A face dragoste este o artă a cărei perfecțiune poate fi atinsă prin antrenament, ca în orice altă artă. Cu cât sunt mai buni artiștii, cu atât mai repede se ajunge la compatibilitate. Chiar dacă nu cunosc arta deloc și chiar dacă atitudinile lor inițiale diferă, ei pot să învețe împreună. Fiecare relație sexuală este un proces de adaptare reciprocă care presupune mai mult decât actul inițial de dezlănțuire a pasiunii.

Haideți să începem mai întâi cu diferențele cu care se pot confrunta doi iubiți: fiecare dintre cei doi poate fi activ sau pasiv, dominator sau supus, maestru sau discipol. Fiecare poate fi agresiv sau răbdător, nemilos sau sensibil, centrat pe sine sau atent. Toate aceste trăsături sunt reflectate în comportamentul sexual. În unele trăsături sau obiceiuri poate exista o înțelegere naturală, o armonie reciprocă. Dar putem oare să ne așteptăm ca acest lucru să se întâmple cu toate trăsăturile și obiceiurile personale? Cât de puține lucruri cunosc partenerii unul despre celălalt până să

se apropie – și tocmai de asta cât de ușor sunt dezamăgiți! Mai mult, ei își reîntâlnesc în celălalt tot trecutul lor personal. Tot ce au trăit ei, tot ce le-a făcut plăcere, tot ce au visat – totul iese la suprafață în momentul uniunii. Sute de oameni se întâlnesc într-un singur cuplu.

Dar iubiții nu conștientizează prezența participanților nevăzuți și sunt dezamăgiți când descoperă că participanții nu se potrivesc. Toată afecțiunea care a fost dată și primită, toată emoția îndreptată către persoana iubită, imaginea mamei sau a tatălui, a fratelui sau a surorii, ale iubiților sau iubitelor – toate se regăsesc în personalitatea celui cu care ne unim în dragoste. Nu ne confruntăm cu o persoană adevărată ci, la început, cu simbolul a tot ceea ce am iubit, a tot ceea ce am așteptat. Chiar dacă circumstanțele sunt favorabile, iar persoana se ridică la așteptările noastre, mai devreme sau mai târziu ne trezim din vis. Acela este momentul în care trebuie să ne recunoaștem partenerul și să-l iubim. Dar dacă îl iubim pentru ceea ce reprezintă el în mintea noastră, vom fi dezamăgiți și vom bate în retragere. Dragostea poate supraviețui doar dacă noua experiență este îndeajuns de puternică încât să învingă trecutul și să deschidă un nou capitol al dorințelor și așteptărilor noastre. Dacă partenerii eșuează în a se adapta reciproc relației de cuplu, apare dezamăgirea sexuală și lipsa crescândă a armoniei.

Domnul și doamna A. mi-au cerut sfatul cu privire la viața lor sexuală nesatisfăcătoare. Erau devotați unul celuilalt. Un spirit rafinat de cooperare i-a ajutat să se înțeleagă unul pe celălalt și să își rezolve în general toate problemele din viața de cuplu; însă din punct de vedere sexual, ei se îndepărtaseră complet și se regăseau acum în situația de a nu se mai satisface reciproc. Factorul decisiv al dezamăgirii lor s-a dovedit a fi diferența dintre trăsăturile lor emoționale. Doamna A., era unicul copil al unei mame

pline de afecțiune și crescuse într-un mediu plin de tandrețe și de devotament. Pe de altă parte, domnul A. plecase de acasă la vârsta de 13 ani, își purtase singur de grijă din acel moment și își petrecuse tinerețea ca marinar. Când a luat hotărârea de a se așeza la casa lui și de a-și întemeia o familie, doamna A. l-a impresionat cu devotamentul ei matern, de care el s-a îndrăgostit. Ea îl iubea pentru că era independent, un bărbat puternic ce îi promitea protecție și stabilitate. Nu se înșelaseră nici unul în privința celuilalt, dar omiseseră un aspect. Tandrețea ei nu putea fi manifestată fără ca el să nu o dorească sexual. El îi refuza încercarea de a fi pur și simplu aproape, sărutându-l și mângâindu-l, iar ei îi displăcea modul lui brutal de a o poseda. De-a lungul anilor, resentimentele lor au devenit din ce în ce mai puternice, rezultând în impotența lui și în pierderea dorinței sexuale, pentru că el simțea supunerea ei reticentă și supărătoare. Amândoi au eșuat în sarcina de a învăța să se bucure de lucrurile care îi făceau plăcere celuilalt; fiecare s-a simțit trădat în așteptările sale „justificate". Ambii vroiau să primească, dar nu să și ofere satisfacție.

ATITUDINILE MAI IMPORTANTE DECÂT TEHNICILE

Străduința pentru obținerea recompensei din nefericire este foarte comună și este sursa multor fricțiuni și dezamăgiri. Puțini recunosc că a fi satisfăcut presupune a satisface. Nu numai că nu intenționează să satisfacă, ci și trăiesc pentru sine și nu pentru celălalt. Ce contează sunt doar sentimentele lor, propriile lor abilități, dacă se simt răniți sau respinși. Nu reușesc să scape de ei înșiși. Dragostea satisfăcătoare înseamnă să experimentezi și să trăiești prin intermediul celuilalt, fără rezerve, fără condiții. De îndată ce unul dintre cei doi simte un sentiment de impunere a dorinței proprii, mintea se îndepărtează de celălalt și se centrează pe sine.

Același lucru este valabil și în cazul în care se dezvoltă un sentiment de obligație sau de amenințare la adresa propriei persoane. Deși partenerul se poate concentra asupra îndeplinirii propriilor sale obligații, acest sentiment de datorie este incompatibil cu empatia față de celălalt. Orice interes afară de plăcerea și gratificarea reciprocă distrage și distruge emoția. Impotența și frigiditatea sunt consecințe ale retragerii emoționale. Sunt mecanisme nevrotice și ascund adevăratele intenții, ca orice alte simptome nevrotice. În timp ce părem preocupați de satisfacere și de satisfacție, suntem de fapt mai preocupați de propriul prestigiu, de propriul eșec și de alte probleme de apărare. Multe femei ezită să își joace rolul de femeie în comunitatea din care fac parte tocmai din cauza resentimentului cu privire la propria feminitate, iar acest resentiment cauzează frigiditate. Adesea, femeile nici nu conștientizează că sunt frigide, deoarece își iubesc soții și se simt atrase sexual de ei. Le lipsește însă orgasmul, ce reprezintă capitularea totală. Altele așteaptă în van o anumită stimulare pentru că nu conștientizează că ele sunt cele care împiedică evoluția la capacitate maximă a propriilor emoții. Impotența masculină este similară. Impotența înseamnă fie dorința de a te păstra neexcitat, de a te păstra la distanță, fie reflectă o îndoială profundă cu privire la masculinitate, la a fi un „bărbat adevărat". Stimularea sexuală redusă sau lipsa emoțiilor profunde provoacă mereu atitudini rezervate și dorința de îndepărtare, care își au originea adeseori în nemulțumiri maritale și neînțelegeri în alte sfere ale vieții.

Este necesar să luăm în considerare diferențele de ritm sexual la bărbați și femei și care au fost dezbătute atât de mult în ultima vreme. Ce este în general trecut cu vederea este faptul că bărbații și femeile trebuie să se adapteze unul celuilalt în orice circumstanțe, pentru că nu există două persoane care să fi trăit aceleași

experienţe. Primejdia într-o relaţie sexuală vine din tendinţa de impunere a ambilor parteneri. El sau ea ar trebui să acţioneze şi să reacţioneze diferit, mai încet sau mai rapid, mai blând sau mai brutal, adăugând sau eliminând anumite acţiuni. Fără nici o îndoială, ne educăm reciproc, dar niciodată prin impunere. Impunerea nu face altceva decât să irite şi să creeze dezacord şi împotrivire.

Dacă satisfacţia reciprocă nu este obţinută automat, trebuie reînceput procesul de adaptare proprie. Femeile sunt mai des dezamăgite decât bărbaţii. Reacţiile lor întârziate pot fie să aibă rădăcini fiziologice, fie să reprezinte expresia atitudinii lor general ezitante faţă de împlinirea sexuală, impusă se pare de convenţiile sociale. Acest antrenament al pasivităţii le face pe femei să ceară mai mult şi să fie dezamăgite, în aşteptarea unei soluţii din partea partenerului. Apoi un cerc vicios duce la resentimente şi la o neliniştе profundă în relaţia sexuală.

De fapt femeile şi bărbaţii seamănă mai mult decât ar vrea materialiştii să creadă. Două persoane unite în acceptare reciprocă necondiţionată au remarcabila capacitate de asimilare. Astfel, tot ceea ce se întâmplă cu unul este automat împărtăşit celuilalt. Rămâne încă unul dintre miracolele umanităţii cum oamenii sunt capabili de a transmite sentimente şi gânduri celorlalţi, trecând peste propriile lor constrângeri trupeşti. Atât timp cât temerile şi anxietăţile nu intervin, atât timp cât rămân receptivi şi relaxaţi, impulsul emoţional al oricăruia dintre cei doi îi va influenţa pe ambii parteneri. În astfel de condiţii, orice emoţie şi satisfacţie apare simultan, indiferent de acţiune sau de tempo-ul său. Adaptarea reciprocă nu are limite. Totul depinde de dorinţa nedefinită de a-l accepta pe celălalt, necondiţionat, fără resentimente, fără nemulţumiri sau disconfort. Totul este bine atât timp cât face plăcere amândurora. Dacă satisfacţia sexuală nu apare decât la

un partener, ea echivalează cu abuzul sexual al partenerului, nu foarte diferită de viol[3]. Dragostea este o sarcină reciprocă; sexul este înţelegere reciprocă[4].

DRAGOSTEA ARE NEVOIE DE ATENŢIE CONSTANTĂ

Conştienţi de acest lucru, cei doi soţi vor încerca să stimuleze afecţiunea, pentru a obţine o reacţie în partener, în loc să se concentreze asupra drepturilor personale. Prea mulţi sunt aceia care uită, după căsătorie, că au puterea de a fermeca şi de a incita. Ei cred că certificatul de căsătorie le dă dreptul la satisfacţie. Iar când aşteptările lor nu se materializează, cer mai mult în loc să încerce să atragă mai mult. Multe femei fac eforturi mari de a fi cochete şi atractive atunci când merg în oraş sau în vizită la prieteni, dar neglijează acest aspect atunci când se află în intimitate. Ele iau iubirea soţului de-a gata în loc să încerce constant să îşi câştige admiraţia şi afecţiunea în ochii acestuia. Odată căsătorite, nu mai sunt interesate dacă incită sau nu sentimentele şi emoţiile partenerului şi uită toate mijloacele subtile prin care au reuşit să-l cucerească. Unele consideră chiar că astfel de eforturi sunt umilitoare. Nu, ele vor fi iubite exact aşa cum sunt! Nu există nici o femeie îndeajuns de frumoasă şi de tânără care să nu aibă nevoie de şiretlicuri pentru a menţine trează afecţiunea soţului

---

[3] „Cine îşi umileşte şi critică aspru partenerul de sex opus, nu va avea niciodată acces la fericirea adusă de iubire". W.Beran Wolfe. *How to Be Happy though Human*. Farrar and Rinehart, New York, 1931

[4] „Tot ceea ce rezultă din înţelegerea celuilalt dă naştere lucrurilor bune, tot aşa cum totul este inutil atunci când cineva nu este în armonie în relaţia cu partenerul". Sofie Lazarsfeld, Rhythm of Life, Greenberg publisher, 1934.

ei, tot aşa cum nu există nici o femeie prea bătrână sau prea urâtă care să nu poată păstra iubirea partenerului vie.

Bărbaţii, pe partea lor, se comportă cam în acelaşi mod. După căsătorie sau cel mult după ce luna de miere s-a terminat, ei uită atât de des toate acele „dulci nimicuri" care produceau atâta plăcere – sau le păstrează de ochii lumii pentru a demonstra public devotamentul faţă de parteneră. Ei nu conştientizează că femeia are nevoie de dovezi ale iubirii şi ale afecţiunii şi că nici un sentiment nu este evident în sine dacă nu este manifestat în mod repetat. Curtarea unei femei după căsătorie nu este nici dificilă, nici lipsită de satisfacţie. Însă bărbaţii nu sunt, cel mai adesea, educaţi să facă aşa ceva. Ei consideră că femeia are „obligaţii" maritale şi îşi cer dreptul la satisfacere sexuală ca parte a înţelegerii făcute. Mulţi cred chiar că dorinţa masculină este importantă şi că femeia trebuie să i se supună de fiecare dată când ea se manifestă. Ei cred ca femeia ar trebui să se supună întotdeauna şi să fie mereu pregătită să ofere fără a cere nimic în schimb.

Ideea superiorităţii lor masculine susţine această gândire greşită şi adesea fatală a multora dintre bărbaţi. Ei nu au învăţat că reacţiile la dorinţele sexuale sunt datoria ambilor parteneri, şi că orice divergenţă într-o relaţie sexuală trebuie privită ca o problemă comună ce poate fi rezolvată numai dacă ambii parteneri îşi unesc eforturile pentru sarcina comună.

FIECARE PROBLEMĂ ESTE O SARCINĂ COMUNĂ

Este vital pentru fericirea maritală să recunoaştem că orice problemă din relaţia de cuplu este o sarcină comună ce necesită încurajare şi ajutor reciproc. Nu orice divergenţă serioasă ce apare pune în pericol neapărat cuplul; din contră, în mod frecvent chiar îi uneşte pe cei doi şi poate face ca relaţia să fie şi mai puternică. Seriozitatea problemei nu are nici o

importanţă. Totul depinde de capacitatea partenerilor de a-şi fi alături odată confruntaţi cu o situaţie dificilă. Punctele de vedere comune şi un puternic set de valori acceptate de ambii parteneri cresc rezistenţa în faţa oricărei situaţii nefericite. Simţămintele religioase profunde, concepţiile filosofice asupra vieţii la care aderă ambii partenerii oferă stabilitate unei căsătorii. Nu trebuie să înţelegem însă că diferenţa de religii sau părerile contradictorii sunt neapărat un handicap. Aceste diferenţe necesită o mai mare înţelegere – un simţ al toleranţei extrem de dezvoltat. Acest lucru în sine implică valori morale puternice care pot compensa excelent lipsa dăunătoare a compatibilităţii.

SOCRII REPREZINTĂ O SARCINĂ COMUNĂ

Una dintre cele mai mari şi cele mai des întâlnite ameninţări la adresa armoniei căsătoriei sunt socrii. Nu spun că divergenţele care pleacă de aici sunt mai greu de rezolvat decât celelalte, dar în acest caz există tendinţa puternică de a învinui partenerul şi familia sa pentru conflictele iscate. În general, mama soţului şi familia acestuia sunt mai perturbanţi. În timp ce mama unei fetei cel mai adesea primeşte cu drag un băiat în familie, mama unui băiat tinde să creadă că nici o fată nu este îndeajuns de bună pentru „progenitura" sa. Există, bineînţeles, multe excepţii de la regulă, dar experienţa arată un uşor avantaj în favoarea mamei fetei. Indiferent din care parte vine primejdia, dacă nu este considerată o sarcină comună de ambele părţi ea va duce la dezamăgire şi dispute. Altfel, unul ajunge sa îl acuze pe celălalt că este parţial şi că nu are înţelegere.

Odată ce este stabilit acest conflict, o soluţie satisfăcătoare este blocată. Încercarea de a-l convinge pe celălalt că nu are dreptate este greşită şi nu ajută şi cu siguranţă nu duce la o mai bună înţelegere a problemei. Soacra de băiat uită destul de uşor că şi el suferă din cauza atitudinii ei opresive sau indulgente,

chiar dacă la un moment dat acesta se simte obligat să-şi facă datoria de fiu bun şi să îşi apere mama de acuzaţiile ce îi pot fi aduse. Realizând acest conflict dintre o mamă şi o soţie, ambele iubite, o soţie isteaţă îşi va susţine soţul în loc să-l tulbure cu nemulţumirile sale, oricât de justificate ar fi acestea. Nu este greu să găseşti o soluţie eficientă unei situaţii pe care mulţi o consideră fără ieşire, dacă îţi foloseşti imaginaţia şi inteligenţa în direcţia corectă. Cel puţin pentru moment, diferenţele existente între membrii unei familii nu pot fi înlăturate. Dar căsătoria nu trebuie să aibă neapărat de suferit de pe urma acestora.

Doamna R. mi-a cerut sfatul: se căsătorise de foarte puţin timp şi se înţelegea perfect cu soţul său. O singură problemă părea să fie de nesoluţionat – familia soţului. Ea se afla la capătul puterilor şi încerca să afle ce soluţie să adopte pentru a nu face greşeli care să îi pericliteze căsnicia. Soţul locuise înainte de căsătorie cu sora lui care reuşise mereu să îl împiedice să aibă vreo relaţie prea strânsă cu vreo fată. Aşadar, el nu era chiar tânăr când se îndrăgostise de doamna R. care reuşise cu mari eforturi să învingă opoziţia familiei lui. Sora, care se temuse de pierderea ajutorului financiar, fusese atât de enervată că refuzase pur şi simplu să participe la nuntă.

La puţin timp, sora îl invitase pe soţul doamnei R. să îi facă o vizită. El ezitase deoarece încăpăţânarea ei îi displăcea – dar în cele din urmă a mers. Doamna R., care nu fusese invitată, nu era deloc mulţumită de acest lucru, deoarece i se părea o manifestare directă a aversiunii cumnatei sale şi credea de cuviinţă ca el să refuze invitaţia. Resentimentele ei s-au revărsat în furie deschisă mai ales atunci când soţul ei s-a întors complet schimbat din vizită. Era rece, neprietenos, irascibil şi pentru prima dată de când erau căsătoriţi, atmosfera a devenit neplăcută şi tensionată. Situaţia a durat câteva zile. Nici un cuvânt nu a fost spus, după care lucrurile au revenit la armonia de dinainte.

Dar liniştea a fost superficială şi de scurtă durată. La câteva săptămâni, sora a sunat din nou să-l invite pe domnul R. De data aceasta doamna R. s-a împotrivit cu tărie vizitei,

lucru care a dus la prima dispută directă. Deşi nu şi-a învinovăţit soţia, domnul R. a acuzat-o de lipsă de înţelegere pentru că interferează cu obligaţiile pe care le are faţă de familia lui. În această situaţie se afla doamna R. cand mi s-a adresat. Să îl lase să continue şi să rişte ca el să fie întors împotriva ei de către cumnată? Reluarea relaţiilor cu familia sa ar putea să-l determine să se îndepărteze de ea. Sau să îşi exprime direct nemulţumirea legată de vizitele la sora lui, cu riscul de a isca noi conflicte. Acest lucru însă nu l-ar împiedica pe soţ să meargă pe ascuns să-şi vadă sora.

Am încercat să o conving pe doamna R. că nici împotrivirea, nici renunţarea nu vor fi de folos. Mai exista însă o soluţie. Domnul R. se afla cu siguranţă prins la mijloc, neştiind ce să facă. Devotamentul faţă de soţie se opunea loialităţii faţă de familie. De ce să nu primească ajutorul de la soţie? Şi astfel doamna R. a descoperit soluţia. A mers acasă şi i-a spus soţului că nu doreşte să îl îndepărteze de familia lui; dar crede şi i s-ar părea corect să meargă şi ea în vizită. Reacţia lui a fost imediată şi puternică. El i-a fost recunoscător pentru dorinţa de a merge cu el în vizită, după numeroasele umilinţe îndurate din cauza surorii lui. El a sunat-o pe sora lui imediat şi a întrebat-o dacă pot să îi facă amândoi o vizită. Ea s-a scuzat, promiţându-le că îi va primi altă dată - dar invitaţia nu a mai venit. Din acel moment, toate problemele privitoare la familia lui au fost rezolvate de cei doi împreună. Nu a mai apărut nici un conflict de acest gen.

Însă nu toate disputele legate de socri pot fi rezolvate aşa uşor. E nevoie de multă răbdare şi toleranţă să ai mereu de-a face cu persoane care iau ca pe o insultă existenţa în sine a soţiei tale. Dar atâta timp cât soţia nu lasă pe nimeni să intervină între ea şi soţ, atâta timp cât empatizează cu el, îl încurajează, îl susţine şi îl ajută să treacă peste conflictele interioare, nimic nu poate distruge armonia relaţiei lor. Uneori poate fi chiar capabilă să câştige în faţa soacrei, care va realiza în cele din urma că va trebui să o accepte pe noră şi că nu va putea să o scoată pe aceasta definitiv din inima fiului său.

Această soluție ideală ar putea să pară imposibilă la început, dar poate fi îndeplinită de o persoană curajoasă și sensibilă care are înțelegere empatică chiar și față de cei care doresc să o umilească sau să o rănească. Dacă e totuși imposibil, atunci soției nu îi rămâne decât să își convingă soțul că nu există nici o modalitate de a o ajuta pe mamă, indiferent cât de sincere sunt intențiile lor de a găsi una. Dacă vede în soție un partener sincer și fidel, dacă dobândește putere cu ajutorul ei și încredere în ea, soțul poate reuși în cele din urmă să își câștige independența față de mamă, independență pe care cei mai norocoși o câștigă în condiții mai puțin dramatice și dureroase. În orice caz, comportamentul adecvat al unei soții care nu renunță, dar nici nu luptă, ci înțelege și ajută, poate restabili echilibrul unei relații mamă-fiu care nu pune în pericol căsătoria.

Același lucru este valabil, bineînțeles, pentru rudele soției, în ceea ce îl privește pe soț. Gelozia și posesivitatea sa nu poate fi justificată doar pentru că se simte respins sau chiar umilit de rudele soției. Dacă el consideră că poate să ceară supunere soției sale sau crede că este de datoria femeii să își lase familia și să-și urmeze soțul, înseamnă că nu arată nici un fel de înțelegere față de condiția sa umană. Poate că va reuși să se impună, dar în cele din urmă va culege furtuna pe care a semănat-o. Divergențele nu pot fi rezolvate de impunerea soțului în fața soției, chiar dacă el consideră că are dreptul să facă acest lucru. Din nefericire, bărbații nu sunt pregătiți să ofere curaj și consolare soției, atunci când se confruntă cu situații neplăcute și dispute. Se pare că o anumită noțiune legată de superioritatea masculină îi împiedică pe aceștia să își manifeste sensibilitatea și înțelegerea. Sensibilitatea lor pentru propriul prestigiu este cel care contează cel mai adesea și par să creadă că ține de demnitatea lor să ceară și să impună supunere. Astfel, deși problema pare

a fi creată de socri, în realitate este creată de comportamentul dominant și opresiv al soțului.

DIFICULTĂȚILE ECONOMICE

Aceeași atenție este necesară ori de câte ori dorim să distingem realele probleme de cele aparente, atunci când analizăm orice altă sursă de conflict din relația de cuplu. Greutățile economice sunt adesea considerate a fi vinovate de distrugerea armoniei. „Când sărăcia bate la ușă, dragostea zboară pe fereastră". Sună bine – dar oare este adevărat? Am văzut multe căsătorii în care greutățile financiare au prevenit disoluția - și nu numai pentru că cuplul nu își permitea costul divorțului. Iar numărul ridicat al divorțurilor din perioadele de bunăstare economică nu se datorează doar capacității de a acoperi cheltuielile de divorț.

Momentele dificile pot să unească doi oameni așa cum pot să îi și despartă. Perioada recesiunii a întărit unele relații și a pus capăt altora. Orice neșansă este un test pentru curaj și sinceritatea partenerilor; este un test pentru fundamentul pe care este construită căsătoria. Dacă soția s-a căsătorit doar din considerente financiare, atunci cu siguranță pierderea veniturilor îndepărtează singurul temei al căsătoriei de acest tip. Pe de altă parte, dacă există un sentiment de apartenență, perioada dificilă poate să-l întărească. În condiții nefavorabile multe divergențe minore dispar, divergențe care sunt de cele mai multe ori în detrimentul relației. Necazurile mari nu lasă loc pentru preocupări legate de prestigiul personal. Orice dorință de a fi mai bun, temerile de a părea inferior, își pierd semnificația în fața amenințărilor fizice, economice și sociale. Femeile interesate anterior doar de distracții, aparențe și lux, devin adevărate partenere soților lor, sacrificându-și propriul confort procurând chiar suport financiar. Multe cupluri în astfel de circumstanțe au descoperit în partener trăsături și

calități nebănuite pe care nu le-au văzut până la acea vreme.

Nu putem nega că dificultățile financiare sunt cel mai adesea primele motive pentru destrămarea unei căsnicii. Dar experiența ne-a învățat să privim dincolo de aparență pentru descoperirea unor cauze mai profunde. Așa cum am spus mai înainte, poate că fundația unei astfel de uniuni să nu fi fost de la bun început îndeajuns de puternică pentru ca uniunea să supraviețuiască oricărui obstacol sau să fi fost atât de deteriorată de divergențele anterioare încât cea mai ușoară povară în plus, să devină picătura care umple paharul. În spatele oricărui eșec marital, trebuie să ne așteptăm la vechiul dușman al cooperării umane: supra-accentuarea prestigiului personal. Cum pot greutățile economice să afecteze mândria personală? Pentru a înțelege această întrebare, trebuie să recunoaștem o sursă mult mai profundă care pare să fie bazată pe dificultățile economice.

BĂRBATUL CA CEL CARE PROCURĂ

Concepțiile dominante privitoare la drepturile și îndatoririle soților conferă problemelor de ordin financiar o nuanță particulară. Multe femei își consideră valoarea socială în funcție de sumele de bani pe care soțul sau iubitul le cheltuiesc cu ele. Capacitatea financiară redusă a soțului apare ca vătămare intolerabilă a prestigiului său social. Orice bărbat care îndrăznește să pună în pericol vanitatea ei și care îi amenință statutul social trebuie să suporte durerosul său dispreț și indignare. Pe aceste temeiuri încep certurile între parteneri și acuzațiile reciproce. Dar există un revers al medaliei. Mulți bărbați își evaluează statutul social în funcție de cât câștigă. Această concepție este atât de răspândită – cel puțin așa era înainte de recesiune – încât orice bărbat care nu are venituri sau bani este considerat ratat. Un bărbat

suportă mai greu lipsa unui loc de muncă decât o femeie. Sentimentul profund de inadecvare pe care îl resimte un bărbat care și-a pierdut slujba sau averea crește intensitatea luptei pentru prestigiul personal în interiorul familiei și distruge echilibrul căsniciei.

Dacă soțul nu poate să mai susțină financiar familia, menținerea armoniei căsătoriei necesită mult curaj și demnitate de ambele părți. Soția tinde să vadă lipsurile ca pe o ofensă personală, interpretând eșecul bărbatului în a câștiga bani, ca dovadă de neglijare a sa și a familiei. Pe de altă parte, soțul resimte profund acest eșec, deși mândria îl împiedică să își manifeste sentimentul de rușine. Dar acțiunile sale demonstrează clar tentativele sale inutile și supărătoare de a compensa așa-zisul eșec. El poate protesta activ sau pasiv, refuzând să se ridice din pat și să contribuie cu ceva; sau se poate purta ca un tiran, dând ordine celorlalți membri ai familiei. În general, soția nu înțelege de loc de ce se comportă în felul acesta; iar furia ei crește pe măsură ce el devine din ce în ce mai puțin dornic să participe la treburile casei. Ea consideră că el trebuie să simtă *mai mult* datoria de a participa la aceste treburi de bine ce nu are un loc de muncă. Soția nu își dă seama că participarea lui la treburi pe care le consideră a fi obligația femeilor și, deci, inferioare lui, adâncește si mai mult sentimentul său de rușine. Iar cicăleala ei duce la accentuarea împotrivirii lui față de contribuția la treburile casei.

Dacă bărbații ar fi educați să considere treburile gospodărești ca nefiind inferioare, iar femeile ar fi educate că nu trebuie să aștepte ca bărbații să fie singurii care susțin financiar familia, atunci lipsa unui loc de munca a soțului ar crea cu greu probleme în căsnicie. Situația se schimbă oarecum atunci când vorbim de liber profesioniști, când veniturile nu au nici o legătură cu importanța pe care o are soțul ca artist, actor, scriitor, avocat sau om de știință. În toate aceste

domenii şi în multe altele, soţul se poate bucura de prestigiu profesional fără a fi bogat, iar soţia este mândră de el, deşi ea este cea care susţine financiar familia.

Schimbarea concepţiei cu privire la faptul că numai bărbaţii pot susţine financiar familia poate suscita dificultăţi în altă direcţie. Mulţi bărbaţi nu sunt de acord cu ideea ca soţia să fie angajată şi să aibă propriul venit. Ei văd acest lucru ca pe o umilinţă personală dacă partenera lucrează. Este vorba, de fapt, de lupta pentru supremaţie şi prestigiu care îl împiedică pe soţ să accepte ca soţie o femeie de carieră. Pentru o femeie care caută recunoaştere personală şi care doreşte să îşi aducă aportul într-un fel sau altul, acest lucru este un obstacol greu de depăşit. Nici lupta, nici renunţarea nu va ajuta. Lupta poate duce la destrămarea legăturilor căsniciei. Chiar dacă ea iese învingătoare, soţului îi va displăcea în permanenţă succesul ei şi, în unele cazuri, poate deveni atât de descurajat în competiţia cu soţia lui încât propria lui eficienţă va avea de suferit. Iar renunţarea ei va cauza resentimente care vor duce la o viaţă nefericită şi lipsită de sens sau la alte manifestări ale independenţei ei, la fel de supărătoare pentru soţul gelos.

Disputa dintre soţi nu înlătură posibilitatea unui acord care să rezulte într-un echilibru satisfăcător. Multe femei capabile şi dornice de a face carieră renunţă de bună voie pentru că îşi dau seama de efectele negative pe care l-ar avea asupra evoluţiei soţului. O astfel de decizie nu trebuie privită însă ca o formă de „renunţare". Aceasta poate fi luată în deplina cunoştinţă a beneficiilor pe care le aduce cu sine. Dar dacă soţia este interesată sincer de munca ei şi este hotărâtă să continue, concesia în faţa ameninţărilor şi a intimidării nu va rezolva problema. Ea trebuie să descopere modalităţi de a-şi menţine căsnicia şi de a evolua, în acelaşi timp, profesional. Acest lucru

presupune capacitatea de a câştiga aprobarea soţului ei. Contradicţiile şi lacrimile, ameninţările şi acuzaţiile nu vor face decât să adâncească disputa. Femeile curajoase, de carieră sunt îndeajuns de sensibile şi de ferme încât să-şi convingă soţul că nu are nimic de pierdut, nici măcar superioritatea masculină, dacă ea îşi găseşte propriul său domeniu de activitate.

Fie că disputa este creată de incapacitatea soţului de a susţine financiar familia sau de dorinţa lui de a face acest lucru de unul singur, principiile rămân valabile şi ele trebuie respectate dacă se doreşte evitarea conflictului. În primul rând, soţia trebuie să îşi dea seama de problema soţului şi să îl ajute să o rezolve. El are nevoie de încurajări chiar dacă – şi nu *pentru că* – încearcă să facă pe şeful. Soţul care îşi împiedică soţia să îşi urmeze cariera demonstrează astfel propria sa descurajare, teama sa că îi va fi imposibil să îşi menţină propria sa superioritate în faţa partenerei. Dacă soţia încearcă să îi arate că se înşeală, nu face decât să îi arate că a avut dreptate în a pune la îndoială devotamentul ei. De fiecare dată când apar probleme legate de prestigiu, de neîncredere, argumentele logice sunt inutile. Umilinţa nu poate fi evitată, umilindu-l pe celălalt! Exprimarea afecţiunii sincere, demonstraţiile de dragoste, întăresc sentimentul de apartenenţă şi pregătesc terenul pentru înţelegere reciprocă. Într-o atmosferă de încredere totală, până şi cele mai controversate conflicte pot fi rezolvate. Bineînţeles, o femeie care nu crede că soţul ei va fi vreodată de acord cu ea sau că îi va înţelege vreodată punctul de vedere, nu va face decât să provoace certuri şi dezamăgire.

POZIŢIA STRATEGICĂ A SOŢIEI

Lipsa de încredere în partener, bazată în general pe o dorinţă neconştientizată de a dovedi propria superioritate, este în mod frecvent forţa de mişcare din spatele situaţiilor neplăcute aparent inevitabile. Soţia

unui alcoolic, atât de compătimită şi admirată pentru stoicismul şi fidelitatea cu care face faţă situaţiei, în mod frecvent contribuie la starea de fapt mai mult decât îşi poate imagina cineva. Destul de des, o femeie ambiţioasă şi de succes, poate alege un soţ slab şi instabil. În timp ce se felicită pentru eforturile depuse pentru a-l ajuta şi a-l „salva", ea nu face de fapt decât să îşi aclame superioritatea în faţa slăbiciunii lui. Un bărbat nu se poate ridica niciodată la standardele unei astfel de femei. El nu poate concura cu virtuţile ei, iar adoptarea unui anumit comportament pentru a o pedepsi, nu îi oferă nici o satisfacţie. Soţul nu-şi dă seama că atitudinea lui nu face decât să-i întreţină soţiei superioritatea. Când vorbim de soţiile bărbaţilor alcoolici, vorbim de fapt de adevărate martire a căror suferinţă crescândă le ridică şi mai mult în slăvi.

În istoria unei astfel de căsnicii, vom descoperi multe momente în care soţia ar fi putut să-şi convingă soţul să renunţe la băutură. O atitudine fermă din partea soţiei l-ar fi putut determina pe soţ să conştientizeze consecinţele acţiunilor sale – de exemplu, destrămarea căsniciei într-o perioadă în care soţia îi mai este încă dragă şi nu-şi manifestă dispreţul şi nemulţumirea. Însă după fiecare ceartă, după fiecare ameninţare, soţia cedează, crezând în promisiunile soţului ei, deşi este conştientă că ele vor fi încălcate. Tratarea alcoolismului presupune educarea soţiilor mai întâi. Virtuţile ei se potrivesc perfect cu complementaritatea viciilor soţului, şi sunt tipice martiriului. Situaţia dezechilibrată nu există doar din greşeala unuia dintre cei doi, ci din vina amândurora.

Chiar dacă se lasă impresia că femeile sunt cele care dau naştere unor astfel de situaţii, vina nu este în exclusivitate a unui singur partener. Din nefericire, femeile suferă mai mult din pricina neînţelegerilor în cuplu. Dependenţa lor personală faţă de armonia căsniciei, le face mai sensibile – şi în acelaşi timp, mai

responsabile. De fapt, soarta unei căsătorii depinde mai mult de comportamentul femeii decât de cel al bărbatului. De secole întregi, soţiile au fost educate în spiritul familiei. Interesul lor faţă de tot ce presupune căsnicia, poate fi depăşit numai de un puternic protest masculin. Femeile sunt şi vor fi mereu sexul slab, dar întotdeauna au fost puterea din umbră. Această poziţie le permite femeilor să facă uz de altfel de metode şi nu de cele directe, agresive folosite de bărbaţi. Viclenia lor caracteristică, pentru care au fost adesea comparate cu pisicile, compensează lipsa lor de forţă fizică. Iar bărbaţii dansează după cum le cântă femeile, şi nu invers. Asta nu înseamnă că femeile nu au nevoie de sprijin şi de încurajări, însă ele îşi manifestă direct această nevoie, pe când bărbaţii evită aceasta recunoaştere din pricina mândriei masculine. Adeseori bărbatul puternic este de cele mai multe ori ca un copil, în timp ce femeia poate avea puterea de convingere a unei mame. Tocmai de aceea este mai bine să sprijinim femeile în încercarea lor de a-şi conduce bărbaţii, în loc să aşteptăm ca aceştia să accepte egalitatea dintre sexe.

Această capacitate de a-ţi conduce partenerul către un scop comun este decisivă atunci când apar conflicte de interese. Vor exista întotdeauna conflicte de interese, pentru că nu ne putem aştepta ca două persoane să aibă aceleaşi dorinţe, preocupări, acelaşi mod de a-şi petrece timpul şi de a se simţi bine. În unele cazuri, câmpul intereselor comune este lărgit, în alte cazuri îngustat. Fără îndoială este mai uşor să menţii participarea reciprocă atunci când partenerii au în comun interese şi, evident, armonia este menţinută mai uşor atunci când cei doi împărtăşesc mai multe interese în comun; dar în toate cuplurile este nevoie ca partenerii să îşi extindă aria de interese şi preocupări pentru a le include şi pe cele ale partenerilor de viaţă. Compromisul, renunţarea completă la stilul de viaţă anterior, creează lipsa satisfacţiei celui care face acest

lucru. E mult mai important să învățăm să acceptăm ceea ce ne displace, decât să îi cerem celuilalt să renunțe la ceea ce iubeşte, căci doar aşa se poate întări fundația căsătoriei şi se pot înlătura resentimentele. Din punct de vedere educațional o astfel de adaptare duce la evoluție, iar din perspectivă psihologică, la un sentiment de împlinire şi de intensificare a valorii sociale personale. Fiecare partener ar trebui să fie gata să încerce activitățile care îi plac celuilalt. Efortul sincer depus va înlesni renunțarea la unele activități care nu sunt pe placul ambilor soți.

În aceste cazuri, femeia joacă din nou un rol esențial, nu datorită capacității ei înnăscute de a conduce şi de a influența, ci datorită abilității sale de a se adapta mai uşor activităților preferate ale soțului. Dacă soțul este artist, om de ştiință sau dacă activitățile sale sunt culturale, el trezeşte, de cele mai multe ori, interesul soției pentru aceste domenii. Eşecul din acest punct de vedere poate duce la eşec în căsătorie. Cei mai mulți americani sunt interesați doar de afaceri şi muncă. Activitățile suplimentare sunt limitate doar la politică şi ieşiri la bere cu băieții. Arta, muzica, lectura, psihologia şi alte activități culturale sunt din ce în ce mai atrăgătoare pentru femei, dar din nefericire nu şi pentru bărbați. Foarte puțini bărbați se pot plânge de soțiile lor că doresc sa stea acasă, că refuză să meargă la un concert sau expoziții; în cazul femeilor sunt extrem de rare situațiile în care se întâmplă invers.

STIMULAREA UNOR NOI INTERESE

Oricine doreşte participarea, inițial refuzată de partener, mai întâi trebuie să-l câştige pe acesta de partea sa. Impunerea provoacă opoziție, sentimente contradictorii şi dezamăgire. O femeie mi se plângea la un moment dat că soțul ei citeşte doar ziare şi nu arată nici un fel de apreciere față de o carte bună. Într-o zi, i-a citit acestuia o introducere în filosofie dintr-o carte

relativ dificilă. Observând că nu ascultă, ea a recitit pagina. După ce soțul şi-a manifestat nemulțumirea în câteva moduri, ea a renunțat furioasă să îi mai stârnească interesul pentru literatura de calitate. Încercările eşuate de a stârni interesul soțului pentru artă sau literatură ne-ar putea face să credem fie că soția nu este întru totul nevinovată de situația existentă, fie că ea nu este îngrijorată cu adevărat de ignoranța soțului. Din contră, nemulțumirile legate de lipsa de interes a soțului ascund de cele mai multe ori satisfacția superiorității ei intelectuale. Mai mult, încercările ei descurajează şi amenință stima de sine a soțului deoarece apar tocmai când el ar avea nevoie de ajutor pentru a trece peste descurajările anterioare şi peste lipsurile sale.

Nu este vorba despre tehnică - sau *despre cum*; ci atitudinea este cea care determină succesul sau eşecul. Dragostea adevărată şi devotamentul, respectul şi aprecierea sinceră duc la mulțumire şi înțelegere reciprocă. Interesul autentic acordat partenerului, ne va ajuta să recunoaştem chiar şi fără pregătire academică în psihologie, de ce partenerul este reticent să se distreze sau să participe la anumite activități. Oboseala nu este o scuză pentru absența de la evenimente sociale; dacă acestea i-ar fi pe plac, nu ar mai simți oboseala. Un joc de cărți cu prietenii îl revigorează, iar tot ce nu ține de această activitate îl plictiseşte. Este posibil să nu aibă nimic în comun cu anumiți invitați pentru că nu a fost educat în spiritul interacțiunilor sociale. Poate va considera că astfel de activități sunt o pierdere de timp, pentru că nu iese nimic palpabil de aici. Este posibil să fie un tip materialist şi să găsească împlinirile materiale ca fiind singurele lucruri valoroase în viață. Sau poate doreşte să exceleze, să atingă perfecțiunea în tot ceea ce face; dacă este pe primul loc acasă şi la serviciu, printre asociații săi, el simte nevoia să fie la fel şi într-un grup

mai mare de cunoştinţe, iar eşecul îl descurajează. Nimeni nu îi acordă o atenţie specială şi se simte incapabil să concureze cu creativitatea şi sociabilitatea celorlalţi.

O soţie cu o sensibilitate şi o înţelegere faţă de nevoile soţului ei va reuşi să selecteze cunoştinţele şi prietenii, astfel încât să îi ofere şi acestuia o oarecare satisfacţie. Ea va încerca să îi schimbe subtil opiniile şi să-l determine să accepte noi valori în viaţa sa. De ce este mai uşor să îţi convingi partenerul să descopere plăcerea unui cămin plăcut, sau o cină delicioasă decât plăcerea de a citi o carte bună, din moment ce nu a experimentat-o pe niciuna dintre ele până la momentul acela? Cineva ar putea spune că deşi nu a gătit niciodată o cină delicioasă, cu siguranţă s-a înfruptat dintr-una măcar o dată în viaţa lui. El a fost cu siguranţă expus anterior muzicii sau literaturii, dar nu de bună calitate, aşadar trebuie să înveţe să aprecieze muzica bună şi literatura pe care o apreciază şi soţia, tot aşa cum îi apreciază calităţile de bucătăreasă. Pentru a avea succes, soţia trebuie să îi demonstreze partenerului că aprecierea lui, fie în materie de bucătărie, fie în materie de literatură şi muzică este esenţială pentru ea, că părerea şi modul lui de a evalua lucrurile contează pentru ea. Ea va reuşi astfel să-i crească stima de sine şi nu să o diminueze.

Orice lucru nou este neplăcut la început, neobişnuit şi surprinzător. Gustul în mare parte este influenţat de experienţe repetitive, de antrenament. Dacă o experienţă nouă este introdusă în viaţa cuiva, iar acea persoană nu este atentă să facă acea experienţă şi plăcută, atunci va fi nevoie de mult efort pentru a înlătura sentimentul iniţial de neplăcere. O soţie care îşi doreşte ca soţul să aprecieze un concert, fără ca el să fi înţeles vreodată muzica clasică, trebuie să se mişte încet. Ea trebuie să fie atentă în selectarea programului, şi să ia în considerare şi alte stimulente

care să înlesnească acceptarea. Nu ar trebui să fie dificil, atât timp cât el adoră compania ei şi încearcă să-i facă pe plac. Dar multe femei îşi micşorează şansele de succes prin condescendenţă - pentru că privesc lumea de afaceri a partenerului ca fiind inferioară. În loc să aprecieze capacitatea lor de a face faţă greutăţilor de zi cu zi, ele critică opoziţia lor, ezitarea şi lipsa lor de înţelegere. Astfel, ceea ce ar trebui să reprezinte o sursă de a petrece un timp de calitate împreună, se transformă în mărul discordiei – o datorie neplăcută pentru unul, şi un drept negat pentru celălalt.

Deşi în cele mai multe cazuri femeia este cea care este interesată de cultivare, în unele cazuri situaţia stă tocmai invers, bărbatul fiind cel interesat cultural. În orice caz, bărbatul îşi doreşte ca femeia să îi împărtăşească interesele, ce pot fi noi pentru ea. Ca o regulă, femeile au mult mai puţine dificultăţi în a-şi însuşi interesele şi activităţile partenerului, decât o fac bărbaţii. Când o femeie iubeşte un bărbat, ea nu simte nici o ameninţare la adresa prestigiului său dacă îi urmează acestuia, chiar şi în interese ce sunt considerate predominant masculine, cum este sportul. Numai dacă plăcerile lui îl îndepărtează, şi nu îi permit acesteia împărtăşirea unei plăceri comune (cum ar fi colecţionarea de timbre, meşteşuguri, tâmplărie sau nimicuri tehnice), ea se va împotrivi participării lui la aceste activităţi.

Atunci când nici unul dintre parteneri nu se opune activităţilor celuilalt, când amândoi arată toleranţă şi înţelegere, fiecare partener se va putea bucura de aceste activităţi, chiar dacă celălalt nu doreşte sau nu poate împărtăşi acele activităţi. Prezenţa conflictelor de interese nu este, deci, cauza dezamăgirii în cuplu, ci consecinţa lipsei de cooperare şi a unui interes deteriorat faţă de celălalt. Este perfect adevărat că foarte adesea munca şi preocupările în acelaşi domeniu

pot da naştere disputelor şi tensiunii, mai ales când apare spiritul de competiţie. Un cuplu căsătorit de ceva vreme dezvoltă interese identice de-a lungul convieţuirii împreună. Experienţele împărtăşite, întorsătura evenimentelor, impresiile plăcute sau neplăcute, mulţumirile şi grijile, toate acestea dau naştere unor legături strânse care duc la asemănări, nu doar psihologice ci şi fizice. Acest gen de fuziune este mai mult decât o obişnuinţă. Este dincolo de obişnuinţă şi are rădăcini mult mai adânci, şi include perspective comune asupra vieţii, gusturi şi opinii comune. Dezvoltarea de interese identice este naturală, şi totuşi implică eforturi autentice din partea ambilor pentru a îndepărta antagonismele ce pot apărea în scopul de a petrece un timp liber împreună într-un mod cât mai plăcut.

Un exemplu tipic de interese diferite şi de efecte neplăcute asupra armoniei maritale este cazul doamnei D. Ea este o femeie tânără cu preocupări liberale variate. S-a căsătorit cu fratele celei mai bune prietene. Pentru că împreună cu prietena sa aveau interese comune, s-a aşteptat ca soţul ei să aibă aceleaşi preocupări pe care le avea sora sa. În perioada de curtare, el s-a arătat foarte interesat de activităţile pe care le întreprindea ea. Căsătoria a avut loc în timp ce el era în armată, la scurt timp el fiind nevoit să plece peste ocean. Abia la întoarcere au început să se cunoască mai bine, iar dezamăgirea doamnei D. a fost inevitabilă. Ea şi-a dat seama că lui nu îi plăcea muzica clasică, doar opereta, iar convingerile lor politice erau total opuse. S-a simţit înşelată şi rănită; cu cât se certau mai mult şi îl critica pentru incapacitatea de a asculta un concert până la capăt, cu atât mai mult se lovea de reticenţa sa. Disputele lor au dus în cele din urmă la divergenţe sexuale. Ea îşi pierduse interesul - el cerea şi mai mult; ea se simţea abuzată şi răspundea ca atare. Când mi-a cerut sfatul, luase deja în considerare să intenteze divorţ.

După ce i-am ascultat toate nemulţumirile, i-am sugerat un interviu cu ambii prezenţi. Următoarele trei sesiuni au

scos în evidenţă faptul că el o iubea, că era fericit şi că nu înţelegea de ce ea nu este fericită. El a exprimat ideea că este dispus să facă tot ceea ce este necesar pentru a o face fericită. Dar ea a menţionat faptul că şi în trecut a promis cooperarea şi a eşuat în a se ţine de cuvânt. El a admis faptul că nu ştie ce să facă pentru a evita conflictele, şi deşi face toate eforturile să îi facă pe plac, nu reuşeşte decât să o enerveze şi mai tare.

Devenise clar că ea avea dreptate în plângerile ei; la nivel logic el greşea. Dar psihologic ea era cauza tuturor conflictelor apărute. Resentimentele ei, presiunea şi dezaprobarea erau adevăratele motive ale fricţiunilor din relaţia de cuplu. De bine ce ea era persoana cheie, şi de bine ce întreaga relaţie se baza pe atitudinea ei şi de bine ce el a fost dispus să se înţeleagă, am sugerat că ea este persoana care are nevoie de ajutor.

După numai câteva consultaţii, situaţia s-a schimbat complet. În momentul în care şi-a recunoscut partea de contribuţie în „jocul murdar", a încetat să mai provoace şi să îi poarte pică. Primul efect a fost o imediată îmbunătăţire a relaţiei lor afective şi au devenit prieteni. De bine ce ea a început să răspundă relaţiilor intime, l-a determinat pe soţ să nu mai aibă pretenţii exagerate. Din acel moment, ea a învăţat să îşi aprobe bărbatul altfel. Ea a realizat că pur şi simplu ar putea simpatiza cu dificultăţile şi cu eforturile depuse de el pentru a o însoţi la concert, în loc să îi reproşeze incapacitatea de a aprecia frumuseţea muzicii. A învăţat să îi aprecieze părerile politice critice în loc să-l contrazică şi şi-a dat seama că deşi îl critica pentru atitudinile sale nedemocratice, lipsa ei de toleranţă era, de fapt, nedemocratică. Un astfel de comportament poate încuraja o schimbare de atitudine şi de partea cealaltă; gusturile şi preocupările soţului pot evolua progresiv către un punct comun, atât timp cât soţia nu îi atacă imaginea de sine printr-o atitudine de dezaprobare violentă şi umilitoare.

Factorul decisiv în reabilitarea căsniciei doamnei D. a fost recunoaşterea faptul că nu contează cine are dreptate, contează acceptarea partenerului aşa cum este - şi că de aceea trebuie să înceapă cu sine, luând în considerare numai ce poate face ea.

TIMPUL LIBER ŞI VIAŢA SOCIALĂ

Astăzi, mai mult ca în trecut, recunoaştem importanţa recreării pentru echilibrul vieţii. Găsirea unei metode de a folosi timpul liber cât mai constructiv posibil e la fel de importantă ca găsirea unui loc de muncă. Dacă nu ne organizăm timpul liber aşa cum trebuie, nu vom fi capabili să dăm randament maxim la serviciu, şi nici să ne îndeplinim obligaţiile faţă de familie şi prieteni. Este o datorie a oricărui cuplu de a învăţa nu numai cum să conviețuiască, dar şi cum să-şi petreacă timpul liber împreună.

Dar putem oare să ne bucurăm de viaţă acum când există atâtea conflicte, ură şi nenorociri în jurul nostru? Există multe modalităţi de a te bucura de viaţă - tot felul de modalităţi. Bucuria poate fi răsunătoare sau discretă, pasionantă sau calmă; cu toate acestea, ea indică mereu un grad înalt de acceptare. Cei care nu se opun vieţii, cei care nu au resentimente se vor bucura mereu de viaţă. Ei pot face asta fie prin jocuri erotice sau sexuale, fie bucurându-se de simpla prezenţă a partenerului, indiferent de activităţile în care sunt angajaţi. Cuplurile se bucură de descoperirea unor noi preocupări comune sau de călătoriile făcute împreună. Dar ei nu trebuie să uite niciodată că mariajul nu înlocuieşte comunitatea căreia aparţine fiecare fiinţă – prieteni, cunoştinţe, naţiune, umanitate.

Indiferent cât de fericit ar fi un cuplu, partenerii trebuie să suporte consecinţele izolării de restul lumii. Ambii parteneri vor fi mulţumiţi într-o căsnicie bazată pe îndepărtarea de restul lumii; însă cei doi vor fi nevoiţi să-şi supravieţuiască unul altuia şi acest lucru îi poate împiedica să revină la o viaţă normală. Dacă au copii, ei vor încerca să îi apere de pericolele lumii înconjurătoare şi vor avea în cele din urmă de suferit, chiar dacă reuşesc sau nu să-i izoleze pe aceştia de lumea exterioară. Unitatea formată din cei doi

parteneri trebuie inserată într-o unitate socială mai mare, alcătuită din prieteni sau cunoştinţe comune, cărora amândoi să le aparţină. Contactele sociale de orice gen vin să completeze viaţa de cuplu, tot aşa cum munca şi timpul liber se completează reciproc. Neglijarea oricăreia din ele are efecte negative asupra cuplului.

Contactele sociale şi preocupările religioase, politice, artistice, ştiinţifice nu sunt manifestări ale ambiţiilor celor doi parteneri, ele reprezentând dovezi că ei aparţin unei lumi mai cuprinzătoare decât cea a familiei. Tendinţa de a sta departe de restul lumii indică personalităţi ostile şi interes social redus. Prin intermediul activităţilor menţionate, ne implicăm spiritual şi fizic în activităţile celorlalţi. Le împărtăşim gândurile, şi munca. De fapt, devenim parte integrantă a umanităţii, iar căsnicia devine ea însăşi element component al evoluţiei omenirii, în care umanitatea este implicata. Cu cât viaţa de cuplu este mai absorbită de curentul evoluţiei, cu atât mai mult este o parte a vieţii ca întreg, şi cu atât ea devine mai stabilă şi mai constantă în propria evoluţie. Prieteni buni, devotaţi ambilor soţi, sunt de real ajutor în momente de răscruce. Prietenii comuni nu numai că îmbogăţesc atmosfera de cuplu, dar sunt şi un punct de sprijin atunci când apar greutăţi, dezamăgiri, conflicte şi opoziţii care nu pot fi evitate complet, atunci când oamenii trăiesc împreună.

ADEVĂRATUL MOTIV AL DEZAMĂGIRILOR

În spatele unei probleme concrete sau divergenţe se află atitudini şi mentalităţi greşite. Multe dezamăgiri derivă din comparaţiile pe care le facem între aşteptările din trecut şi circumstanţele actuale. Din păcate, ambele sunt interpretate greşit. Rar suntem conştienţi de adevăratele noastre aşteptări şi în mod frecvent criticăm „vrabia din mână". Experienţele

noastre corespund aşteptărilor pe care le anticipăm, numai că eşuăm în a recunoaşte propriile noastre aşteptări sau contribuţia adusă la dezamăgirile cu care ne confruntăm. Confundăm reveriile sau visele cu ochii deschişi cu adevăratele aşteptări şi când lucrurile nu se întâmplă aşa cum ne-am dori, nu ne învinovăţim pe noi ci dăm vina pe factorii externi. Cu toţi ne dorim pace şi fericire, dar ne aşteptăm oare cu adevărat să le primim? Rar – şi de aceea facem puţin efort pentru a le obţine.

Ne purtăm în mod frecvent ca şi cum totul ar merge rău, ca şi cum fericirea nu ar putea fi atinsă. Nici măcar nu ne aşteptăm să acţionăm adecvat, pentru că ne lipseşte până şi încrederea în propria capacitate de a ne confrunta cu greutăţile. Ne vine greu să recunoaştem că şi noi contribuim la greutăţile şi problemele existente. Ne simţim provocaţi şi nu ne dăm seama cât de mult provocăm noi.

Atât timp cât menţinem până şi cel mai mic grad de încredere şi de speranţă, putem face faţă dezamăgirilor şi nemulţumirilor. Dar vine şi momentul în care simţim că nu mai putem rezista, că un rău ireparabil s-a produs în noi - că unele stricăciuni ireparabile au fost făcute. De fapt, nimic nu este ireparabil. Dar acest sentiment, fizic chiar, al unei decăderi interioare, este semn al capitulării, al refuzului de a mai coopera. Greutăţile cu care ne confruntăm nu sunt niciodată cauza acestui sentiment, ele reprezintă doar picătura care umple un pahar deja plin. O persoană care nu-şi pierde curajul, care consideră că problemele există doar pentru a fi rezolvate, nu trăieşte niciodată acest sentiment de renunţare. Ea nu va permite niciodată să se îndepărteze de partenerul de viaţă.

Acţiunile şi atitudinile noastre nu influenţează numai condiţiile în care trăim, ci şi comportamentul persoanelor din jurul nostru. Când viaţa de cuplu este frumoasă, ambii parteneri devin mai buni. Când, însă, lucrurile se înrăutăţesc, fiecare invocă la celălalt doar

defectele. Ca o consecinţă caracterul şi dorinţa de a coopera sunt deteriorate. Influenţa negativă a duşmăniei, a represiunii şi a acuzelor duc la evitarea reciprocă a responsabilităţii. Ambii parteneri se simt nesiguri şi sunt stimulaţi să acţioneze enervând, pedepsind, răzbunându-se. Fiecare devine ceea ce celălalt se aşteaptă, şi asta din nefericire nu duce la nimic bun. În orice caz, ambii sunt de acord cu un lucru, şi anume, că celălalt greşeşte.

GĂSIREA SOLUŢIILOR

Trebuie să fim empatici: această afirmaţie nu este doar teoretică, ea are aplicaţii foarte practice. Putem să ne schimbăm complet viaţa şi atitudinile celor din jurul nostru, schimbându-ne pe noi înşine. Schimbarea nu este uşor de făcut. Evoluţia pozitivă poate fi posibilă numai atunci când suntem capabili să începem cu noi înşine. Există multe persoane care încearcă să-şi educe şi să-şi schimbe partenerul. Foarte mulţi intră în căsnicie cu ideea de a-l schimba pe celălalt. Şi, într-adevăr, în relaţia de cuplu ne influenţăm şi ajungem chiar să îl schimbăm pe celălalt - dar nu impunându-i această schimbare. Numai prin propriul nostru comportament vom reuşi să îi influenţăm pe cei cu care trăim în comun.

Orice se întâmplă într-o căsătorie este exprimarea interacţiunii dintre soţi. În locul unor cereri de genul: „dacă el s-ar schimba, m-aş schimba şi eu" ar trebui să recunoaştem utilitatea unui discurs de genul: „dacă eu îmi schimb comportamentul, el nu mai poate continua aşa". Până şi cele mai mici schimbări de atitudine sunt reflectate imediat în comportamentul celuilalt. Fără să ne dăm seama, dăm dovadă de o sensibilitate neobişnuită şi de puteri remarcabile de coordonare. Din nefericire, ştim mult mai bine cum să ne luptăm şi cum să rănim, decât cum să facem pe plac. De aceea suntem mult mai eficienţi şi mai de succes în conflicte

şi dispute. De obicei, este nevoie de mai mult timp şi efort pentru a provoca reacţii plăcute, mai ales când conflictul a izbucnit deja. În relaţia maritală, o anumită parte a certurilor, competiţiei, ostilităţii şi neîncrederii, există cel mai adesea de la început; şi este nevoie de eforturi deliberate pentru a stabili o atmosferă de încredere sinceră şi de bunătate.

Nu toţi oamenii sunt răi sau maliţioşi. Binele şi răul se găsesc deopotrivă în fiecare dintre noi. Soţii au puterea de a scoate la iveală binele sau răul din celălalt. Dar ce ştiu ei unul despre celălalt? Locuiesc în aceeaşi casă, mănâncă la aceeaşi masă, împart acelaşi pat, toate activităţile lor au loc în doi – şi cu toate acestea cât de puţin se înţeleg unul pe celălalt! Fiecare cunoaşte obiceiurile celuilalt (în general, cele deranjante), ciudăţeniile, preferinţele şi ceea ce îi displace celuilalt. Ce au toate acestea de a face cu personalitatea profundă, cu aşteptările şi temerile lui, cu tot ceea ce face un om să acţioneze şi să se comporte într-un anumit mod? Soţii sunt gata să descopere simptomele, dar nu şi personalitatea din spatele lor. Iar dacă acestea nu sunt pe placul lor, doresc să le elimine, fără a fi dispuşi să dea atenţie nevoilor partenerului.

Destul de curios este faptul că, prea des soţii se înţeleg reciproc abia după ce ajung să se despartă. Divergenţele, temerile, lupta pentru prestigiu în cuplu i-au tulburat. În timp ce se blamează reciproc, ei caută scuze pentru incapacitatea lor de adaptare. Ignorarea sau batjocorirea nevoilor fundamentale ale partenerului, face mult mai uşoară continuarea luptei pentru sine. Tot ceea ce soţii spun unul despre celălalt este în general adevărat, deşi afirmaţiile lor par să fie contradictorii. Dar nu este important cine are dreptate şi cine greşeşte. Fiecare are dreptate din punctul lui de vedere, şi greşeşte din punctul celuilalt de vedere. Ideea este că atunci când iubim pe cineva, nu îl întrebăm dacă are dreptate sau greşeşte. De asta dragostea este

oarbă! Dar bineînţeles, dragostea nu este în totalitate oarbă. Dragostea spune „Te iubesc, chiar dacă nu eşti perfect. Te iubesc şi te accept aşa cum eşti". Însă atunci când imaginea de sine şi prestigiul sunt ameninţate, nu ne mai acceptăm unul pe celălalt aşa cum suntem. În lupta pentru propria noastră supremaţie, descoperim defecte în celălalt şi le folosim ca bune motive pentru a stopa propria cooperare. Pentru obţinerea fericirii, nu avem nevoie să ştim cine are dreptate şi cine nu. Să acceptăm calităţile şi defectele celuilalt – asta este important.

Trebuie să pornim din acest punct în care disputele şi dezamăgirile ameninţă căsnicia, sau o fac mai puţin confortabilă şi satisfăcătoare. Primul pas, prima condiţie pentru orice îmbunătăţire înseamnă acceptarea situaţiei, oricât de neplăcută ar fi, oricât de neplăcută este; este inutil să ne dorim să fie altfel. A-i face faţă problemei în mod corect şi cu curaj, este condiţia necesară pentru a găsi calea spre rezolvarea sa. Nu este întotdeauna uşor, mai ales când suntem timizi. Dar fuga nu dă niciodată roade, nici o problemă nu poate fi rezolvată în acest fel. Atunci când acceptăm să facem faţă situaţiei, când ne încurajăm şi gândim în termeni de „Ce pot face eu pentru îmbunătăţirea situaţiei?" - atunci suntem pe drumul cel bun. Numai abandonând iluzia că putem câştiga prin lupta de putere sau forţând situaţia, numai depăşind propriile noastre sentimente de inadecvare, numai admiţând că şi celălalt suferă şi el, numai atunci vom găsi soluţia. Poate lucrurile vor merge mai greu sau mai prost la început, dar pe măsură ce curajul va creşte ca rezultat al creşterii încrederii de sine datorate insighturilor, toate acestea ne vor face mai puţin vulnerabili şi mult mai eficienţi.

Următorul exemplu este caracteristic pentru sutele de episoade şi conflicte întâmplate în istoria oricărei căsnicii. Situaţia s-ar fi schimbat cu siguranţă şi

puteau fi evitate sau rezolvate uşor conflictele, dacă soţii ar fi înţeles motivele fiecăruia, dar şi cauzele ce au declanşat conflictele, şi interesele care îi animă pe amândoi atunci când se ceartă.

Doamna M. mi s-a adresat pentru o problemă nesemnificativă, dar care părea totuşi să îi ameninţe căsnicia. Căsătorită de un an, ea spune că se simte bine cu soţul ei în toate activităţile pe care le întreprind împreună, cu o singură excepţie care părea să fi luat proporţii atât de mari în ultima vreme, încât afecta armonia în toate aspectele vieţii de familie. Sexual şi social îşi erau tovarăşi devotaţi, afară de o singură neînţelegere.

Ea era nemulţumită de faptul că în ciuda eforturile ei, nu reuşea să-l facă pe domnul M. să îi dea la timp banii necesari pentru mâncare sau pentru orice cheltuială legată de casă. Ca să îi obţină, era nevoită să îi ceară de mai multe ori, iar dacă nu făcea acest lucru, el uita pur şi simplu până când săptămâna trecea. A încercat să discute cu el, i-a adus argumente, a trecut şi la ameninţări, dar nimic nu părea să funcţioneze. Cu cât se certau mai mult cu atât el se simţea mai puţin obligat. Ce putea sa facă? Mai mult, el începuse să o acuze că a devenit prea cheltuitoare şi că ar fi trebuit să aibă bani din săptămâna precedentă. „Din cei 15 dolari săptămânali cu care abia mă descurc, pentru că refuză să îmi dea mai mult". Ea pur şi simplu nu putea să înţeleagă de ce se purta atâta de mizerabil în această problemă, de bine ce cheltuia cu ea în mod cât se poate de generos în rest.

Ce putea ea să facă pentru a evita certurile, disputele şi umilitoarea cedare în faţa lui? Putem să-i înţelegem uşor situaţia. Era imposibil pentru ea să îşi plănuiască bugetul şi chiar meniul pe o săptămână. Pentru a face faţă cheltuielilor, ea era nevoită să se împrumute şi să acumuleze datorii, lucru pe care îl detesta. Ce putea să facă mai mult decât făcuse deja?

Iată-ne ajunşi la un moment cheie. În ciuda faptului că sunt atâtea femei în aceeaşi situaţie, niciuna nu reuşeşte să vadă soluţia. Un pic de înţelegere a bărbatului care vrea să facă pe şeful, le-ar fi scutit de atâtea nopţi nedormite, scene neplăcute, ore, zile şi săptămâni pierdute. Comportamentul

„irațional" al domnul M. pare irațional doar când e privit din perspectivă logică. Cu siguranţă nu are nici dreptul, şi nici justificarea să se poarte astfel. Dar privite din perspectivă psihologică, lucrurile stau altfel. Domnul M. îşi iubea mult soţia, îi era atât de devotat încât ea l-ar fi putut avea la degetul mic. Lucru care se şi întâmpla, cu această mică excepţie. El nu-şi putea exercita superioritatea decât în calitatea sa de susţinător financiar al familiei. Şi, fără să conştientizeze acest lucru, dorea să profite la maxim de acest avantaj. El voia să fie întrebat, voia să i se ceară. Dacă i-ar fi dat banii soţiei la începutul săptămânii fără nici o problemă, atunci şi acest ultim semn al autorităţii sale i-ar fi fost luat. În locul manifestării puterii sale nu ar fi făcut decât să îndeplinească încă o datorie faţă de soţie. Nu îi putea explica soţiei sale, pentru că nici el nu era conştient de această motivaţie psihologică. Aşa că ori de câte ori doamna M. îl acuza, venea cu tot felul de raţionalizări (scuze - RC) sau răzbunări meschine şi reproşuri nefondate, care nu făceau decât să o enerveze şi mai tare pe soţia sa. Şi astfel au ajuns în lupta de putere care le ameninţa căsnicia.

De îndată ce a înţeles situaţia, doamna M. a trecut peste orgoliu şi resentimente şi şi-a dat seama că *ea* putea să rezolve problema. În primul rând, din acel moment nu i-a mai displăcut faptul că trebuia să ceară ce i se cuvenea. Ea dorea ca el să fie fericit, şi dacă asta îl făcea pe el fericit, de ce să nu îi dea prilejul. Odată ce şi-a învins falsa mândrie, lucrurile i-au părut mai uşoare. Totuşi au rămas câteva dificultăţi. Trebuia să îl întrebe de câteva ori, de bine ce el nu dorea să îi dea din primul moment. Asta însemna şi că facturile nu puteau fi plătite la timp. Ce era, deci, de făcut? Ea şi-a dat seama care este soluţia. Suma pe care o cerea nu era importantă şi ar fi primit oricât, atât timp cât trebuie să ceară de mai multe ori. Aşadar, în loc de cincisprezece dolari pe săptămână, ea a început să-i ceară soţului o sută pentru a avea o rezervă în cazul în care nu şi-ar fi primit banii la timp în săptămâna care urma. Reproşurile şi certurile au devenit dintr-odată inutile.

Ceea ce a învăţat din această experienţă a fost mult mai profund decât lecţia legată de obţinerea banilor. Ea şi-a dat seama că adevăratul pericol se află în competiţia dintre ei, în

temerile lui că ar putea fi „fraierit", că ar putea să devină sclavul ei, şi că ea îşi dorea, fără motiv, acest lucru, din cauza ambiţiei şi răsfăţului său. Prin depăşirea unei simple probleme, ea a descoperit ce le periclita cu adevărat relaţia şi a găsit modalitatea de a rezolva *problema*.

SERVICII DE CONSILIERE MARITALĂ

De bine ce este dificil ca partenerii să se înţeleagă reciproc, e posibil ca uneori, cuplul să aibă nevoie să consulte pe cineva a cărui pregătire îi permite să asiste în procesul de adaptare maritală. Psihoterapeutul oferă servicii persoanelor „obişnuite" care se confruntă cu probleme obişnuite. Psihiatria nu mai e o ştiinţă care să se ocupe doar de diagnosticarea şi vindecarea nebuniei şi a disfuncţionalităţilor. Ea a evoluat de la analiza persoanelor cu mici probleme de adaptare la o adevărată ştiinţă studiind natura umană. Avem în prezent tehnici utile, care ne ajută să înţelegem tipurile de personalităţi şi de comportamente umane. Ori de câte ori este necesară o înţelegere mai profundă a problemelor umane, abordarea psihoterapeutică poate fi utilă şi uneori esenţială. În dorinţa lor sinceră de a depăşi situaţiile dificile, de a corecta şi a înlătura greutăţile existente soţii cer ajutorul unui consilier pentru ceea ce se numeşte consiliere maritală sau psihoterapie de cuplu. Pregătirea psihoterapeutică nu necesită neapărat pregătire medicală. Preoţii sau avocaţii, asistenţii sociali sau educatorii – toţi cei care au de-a face cu oameni aflaţi în situaţii stresante de viaţă, au nevoie de pregătire pentru a înţelege personalitatea umană.

Totuşi, atunci când dezamăgirea, eşecul, nemulţumirea duc la o tulburare mai profundă a personalităţii şi la apariţia unor simptome nervoase şi emoţionale, apare necesitatea intervenţiei unui

psihiatru. Ideea de a înfiinţa cabinete de consiliere maritală[5], unde cuplurile primesc ajutor din partea psihoterapeuţilor şi a asistenţilor sociali, a psihologilor şi sociologilor, merge mână în mână cu politica dezvoltării serviciilor din domeniul sănătăţii mintale, având în vedere bunăstarea publică. Devenim din ce în ce mai conştienţi că problemele de cuplu sunt cauzate de factori sociali şi de aici apare tendinţa de a crea astfel de centre de ajutor social, chiar dacă un astfel de proiect s-ar putea lovi de dezacordul altor domenii. Poate că acest nou serviciu va deveni parte integrantă a instituţiilor sociale.

DIVORŢUL CA PROBLEMĂ MARITALĂ

Trebuie să fim conştienţi însă că în pofida tuturor cunoştinţelor şi sfaturilor, apar la un moment dat dispute atât de mari şi contradicţii atât de serioase, încât menţinerea unei căsnicii satisfăcătoare devine imposibilă. Chiar dacă credem sau nu în divorţ, există căsnicii care ameninţă bunăstarea fizică şi mentală a adulţilor şi copiilor; separarea pare în astfel de situaţii singura soluţie. Pe de altă parte, ideea de divorţ poate apărea şi acolo unde mai există încă şanse de rezolvare a problemei, fie prin eforturi sincere venite din ambele părţi, fie cu ajutorul consilierii maritale. Nu există totuşi o regulă generală care să stabilească când sau în ce circumstanţe divorţul este justificat. Totuşi, în unele cazuri, măsura cea mai drastică se dovedeşte a fi şi cea mai bună. Unii cochetează cu divorţul din laşitate şi din dorinţa de a evita supunerea, contribuţia şi acceptarea. Alţii evită divorţul şi continuă o căsnicie mai mult decât nefericită doar pentru că nu au curajul să înfrunte viaţa singuri şi să-şi asume responsabilitatea

[5] Dr. Paul Popenoe a fost pionier în acest domeniu, el a organizat în 1930 Institutul pentru Relaţii Familiale din Los Angeles pentru servicii, educaţie publică şi cercetare.

pentru ei şi pentru copii. Orice acţiune ce are la bază frica, este periculoasă şi va duce la suferinţă şi nefericire.

Depinde de fiecare situaţie în parte, cum variază curajul şi încrederea în sine. Există totuşi un aspect care poate duce la recunoaşterea soluţiei potrivite, însă nu de unul singur. Trebuie luat în considerare ce este mai bine pentru toate persoanele implicate, mai ales atunci când sunt implicaţi şi copii. Un cămin plin de fricţiuni sau umilinţe, abuz sau brutalitate este mai rău decât o atmosferă de pace într-o familie mono-parentală. Este incontestabil faptul că ambii parteneri joacă un rol deosebit de important în creşterea copilului, dar dragostea şi spiritul de iubire şi bunătate sunt mai importante decât orice pe lumea aceasta. Orice persoană cu sentimentul responsabilităţii, gândeşte de două ori înainte de a lua hotărârea de a divorţa. Este preferabil ca înainte de a face acest lucru, să se consulte un expert, deoarece este greu să evaluezi de unul singur o situaţie în care interesele personale şi emoţionale sunt implicate.

Divorţul în sine este o problemă cu care se confruntă cuplurile căsătorite, iar evitarea acestuia poate veni numai prin cooperarea celor doi soţi, ca ultim act sau - pentru alţii - ca prin act al cooperării. Dacă cei doi soţi nu realizează că divorţul este o sarcină comună care trebuie rezolvată prin cooperare, procedura de divorţ se poate dovedi a fi sursa unor noi conflicte şi opinii divergente. În aceste cazuri, conflictul marital poate continua mult după încheierea divorţului, mai ales dacă sunt şi copii implicaţi.

Deşi decizia de a divorţa sau nu este luată de judecător, el nu poate cunoaşte toţi factorii implicaţi. Nu legea este cea care trebuie să permită divorţul. Orice legislaţie care nu ţine cont de factorii sociali şi psihologici care au dus la fricţiuni şi dezamăgiri şi în final la nevoia de divorţ a cuplului, poate fi nedreaptă în

unele cazuri. Fără o analiză completă şi profundă a situaţiei, a problemelor psihologice şi a persoanelor implicate, nimeni nu poate decide dacă divorţul este sau nu soluţia. Se pare că există o soluţie pentru a evita consecinţele deplorabile ce pot să apară în urma deciziei de a judeca sau nu un divorţ, şi anume instituirea unei obligativităţi de a consulta consilierul marital care poate oferi oportunitatea unei examinări individuale. Fiecare persoană implicată trebuie să deţină dreptul de a decide pentru sine şi de a-şi da seama dacă doreşte sau nu să îşi menţină obligaţiile maritale; dorinţa partenerilor este indispensabilă când este vorba despre orice tip de cooperare.

Pe vremuri, când oamenii erau mai obişnuiţi să se supună legăturilor personale şi constrângerilor acestora, interzicerea divorţului îi determina în cele din urmă să se împace cu condiţiile vieţii de familie aşa cum erau ele. Pentru că nu aveau nici o şansă de separare, probabil că erau mult mai înclinaţi să facă tot posibilul să-şi rezolve problemele. În vremurile noastre, omul consideră că are dreptul să se exprime liber. Orice încercare din afară de a forţa decizia poate creşte tensiunea şi nevoia de opoziţie. Astăzi nu există nici o şansă de a preveni divorţul prin interzicerea lui prin lege. Sentimentele negative rezultate, precum resentimentele faţă de partener, faţă de instituţia căsătoriei, ar creşte probabil şi mai mult antagonismul faţă de partener şi faţă de întreaga instituţie a căsătoriei. Acţiunile bazate pe acest gen de emoţii i-ar determina chiar şi pe cei care susţin o astfel de lege să creadă că interzicerea divorţului nu este o soluţie.

Nu putem să încheiem acest capitol fără a analiza puţin problemele care apar după divorţ. Odată ce libertatea a fost obţinută, o persoană poate să mai revină la viaţa de dinainte când era singură şi necăsătorită? Nu. Mai mult decât oricând încrederea în sine a fost puternic zguduită. Orice ţine de domeniul

eşecului ne afectează valoarea personală. Prestigiul personal pare să fie mai important decât orice altă calitate sau capacitate. Divorţul este privit adesea ca eşec personal. În special femeile sunt receptive la o astfel de evaluare eronată. Ele privesc sentimentul de nesiguranţă ca o consecinţă logică a faptului că sunt divorţate. Un astfel de sentiment reflectă de fapt îndoiala cu privire la propria persoană, o exagerată nevoie de protecţie, şi o percepere eronată cu privire la aprobarea societăţii. Ca o consecinţă, divorţul apare ca umilinţă. Puţin încrezătoare în viitorul lor şi convinse că se află într-o situaţie disperată, cele mai multe femei divorţate, fie se retrag complet din încercarea de a se recăsători, fie caută compensaţii superficiale şi ieftine.

Atitudinea pe care o avem faţă de dragoste şi sex reflectă întreaga noastră perspectivă asupra vieţii; relaţiile pe care le avem cu persoanele de sex opus reflectă atitudinea pe care o avem faţă de orice persoană din lumea aceasta. O femeie care depune eforturi şi se implică în progres şi evoluţie, va găsi mereu un loc în lume, chiar dacă e divorţată sau nu. Bărbaţii, rareori văd divorţul ca pe un eşec sau neşansă, şi sunt mult mai apţi să se bucure de noua lor libertate. Ei, şi nu femeia sau copiii, sunt cei care reuşesc primii să se desprindă de conflictele anterioare şi de dezamăgiri şi să profite de „unda verde" pentru a se bucura de noile posibilităţi.

LOCUL FEMEII ESTE ÎN COMUNITATE

Divorţul este doar unul din cazurile în care se manifestă atitudinile greşite ale femeilor. În trecut, când femeia era strict legată de viaţa de familie şi nu avea nici un statut în afara ei, iar singurele preocupări erau soţul şi copiii, divorţul putea fi considerat sfârşitul „carierei" sale. Astăzi, o astfel de atitudine, deşi încă frecvent întâlnită, nu e doar nejustificată, ci şi dăunătoare. Femeile care sunt ţinute într-o astfel de

dependenţă de către soţi sau familie, într-o societate care nu mai este şi nu mai poate fi patriarhală, au mult de suferit, mental şi emoţional. Nu numai că nu sunt pregătite să facă faţă unui divorţ, deşi divorţurile sunt tot mai frecvente azi, dar teama de a nu da greş le face neîncrezătoare şi adeseori le afectează capacitatea de a preveni o eventuală catastrofă în căsnicie. Incapacitatea lor de a-şi recunoaşte utilitatea în afara familiei, duce la alte consecinţe dezastruoase.

Numărul femeilor care suferă căderi nervoase în perioada de premenopauză creşte alarmant. Mulţi medici sunt înclinaţi să atribuie căderea nervoasă şi emoţională, schimbărilor ce au loc la nivelul sistemului endocrin, ca şi când „schimbarea vieţii" înseamnă numai schimbare biologică în funcţionarea glandelor. Studiile şi cercetările atente asupra pacientelor care suferă de melancolie, care poate varia de la depresii uşoare la psihoze severe, arată că factorul perturbator nu este dezechilibrul biologic al organismului, ci schimbările survenite în situaţiile de viaţă la care sunt expuse pacientele. Aceste perturbări se regăsesc în general la femeile care au fost mame şi soţii excepţionale şi care s-au trezit dintr-o dată fără nici o utilitate în viaţă. Căderea lor are de regulă legătură cu plecarea copiilor de acasă. Rolul de bunici nu este îndeajuns de satisfăcător, deoarece părinţii moderni nu permit bunicilor să „îşi bage nasul în afacerile lor" şi preferă să îşi ţină copiii departe de influenţa şi de răsfăţul bunicilor. Soţul, angajat în propriile afaceri şi activităţi sociale, nu poate acorda soţiei aceeaşi atenţie şi afecţiune pe care o acorda la începutul căsniciei. Soţia şi-a dedicat cea mai mare parte a timpului şi a interesului în creşterea copiilor; acum ea are mult timp la dispoziţie şi nu ştie ce să facă cu el. Rămân, bineînţeles, treburile gospodăreşti, dar acestea nu mai au nici semnificaţia şi nici sensul pe care îl aveau odată. Ca să aibă grijă de sine şi de soţ, nu mai are

nevoie de toate calitățile şi toată energia sa. Aşa că se gândeşte să se angajeze. Dar în ciuda faptului că a făcut voluntariat la un moment dat, ea nu are nici pregătire, nici aptitudinile pentru un post important. Aşa că nu poate decât să accepte un post neînsemnat, fără putere şi responsabilități, care contrastează puternic cu rolul său de regină, rol pe care l-a avut atâția ani.

Aflate în această situație, fără nici o speranță de viitor, multe femei au căderi nervoase; şi ceea ce este ciudat este că, de multe ori, ele sunt cele mai capabile. Rolul lor în viața de familie, rol pe care îl au chiar şi femeile cu educație superioară, le diminuează capacitatea de a funcționa în afara familiei. Am avea nevoie de o re-educare a părinților, a soților şi a soțiilor pentru a pregăti femeile de azi şi de mâine pentru rolul lor în societate. Multe dintre calitățile ei sunt risipite sau ignorate, atunci când femeia nu este încurajată să aibă o preocupare, un loc de muncă în afara familiei. Şi de pierdut nu are doar societatea care nu beneficiază de contribuția femeii, ci femeia însăşi, deoarece nu este pregătită să facă față pierderii statutului ei, fie în urma divorțului, a maturizării copiilor sau decesului soțului. Cazul din urmă este foarte important, deoarece femeile trăiesc mai mult decât bărbații. În primul rând, pentru că speranța de viață a bărbaților este mai scăzută decât a femeilor, şi în al doilea rând pentru că femeile se căsătoresc cu bărbați mai în vârstă în general. Pe măsură ce medicina recunoaşte treptat nevoile emoționale şi fizice ale persoanelor în vârstă, creând o nouă specialitate numită „geriatrie", devine din ce în ce mai clar că femeile au nevoie să se simtă utile întreaga lor viață, lucru care implică în mod necesar asumarea unui rol în afara casei. Reorientarea profesională a femeilor poate crea conflicte cu soții şi cu societatea ca întreg. Este însă nevoie de adaptarea tuturor pentru a putea rezolva problemele ce apar în familia şi în societatea în plină schimbare.

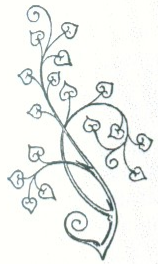

VIII.

Parentingul sau Creşterea Copiilor

Poate fi o căsnicie completă fără copii? Răspunsul la această întrebare depinde în mare măsură de condițiile sociale. Până de curând, căsnicia fără copii era considerată inutilă, aşa cum încă mai este considerată în unele comunități. O căsnicie fără copii îşi pierde semnificația, şi din acest motiv se poate destrăma. Umanitatea a evoluat, însă, şi a renunțat la această perspectivă „naturalistă", pentru că mortalitatea infantilă a scăzut, speranța de viață a crescut, iar fertilitatea a devenit mai puțin importantă pentru continuitatea speciei umane, a națiunilor şi a raselor. Concepțiile generale, culturale şi politice sunt factorii ce determină dorința de a avea copii, şi nu necesitățile economice.

Relația dintre condițiile economice şi numărul copiilor este complexă. În general, familiile care îşi permit să crească mai mulți copii au mai puțini decât cele care nu îşi permit. Unele cupluri îşi planifică acest aspect al vieții în funcție de posibilitățile financiare de a creşte copii. Să îți doreşti copii este firesc, dar forțele sociale din jurul nostru ne determină fie să ne reproducem fără limită, fie să controlăm fertilitatea până la absența totală a copiilor.

PLANIFICAREA FAMILIALĂ

Capacitatea de a învinge forțele exterioare și interioare îi dă omului puterea de a lua singur decizii. Trebuie să recunoaștem tendințele sociale contradictorii care afectează individul și complică problemele în căsnicie. Pe de o parte avem factorii politici și religioși care cer creșterea natalității, și este destul de clar de ce societatea încurajează nașterile. Comunitățile care luptă pentru superioritatea națională sau rasială au nevoie de o populație numeroasă pentru a putea cere mai multe drepturi și pentru a consolida forțele armate. Din perspectivă religioasă lucrurile se complică. Noțiunea de Providență Divină exclude ideea că omul are putere de decizie asupra vieții, care este dată sau luată doar de Dumnezeu. Un al treilea factor responsabil pentru existența familiilor numeroase se referă la indiferența și ignoranța care îi împiedică pe oameni să apeleze la planificarea familială.

Pe de altă parte, suntem confruntați cu forțe ce exprimă nevoia de natalitate controlată. Un anume simț al responsabilității previne ca unele cupluri să aleagă să nu aibă copii, deoarece nu pot oferi acestuia ceea ce simt că ar avea nevoie - stabilitate financiară, un mediu familial plăcut, o viață fericită și echilibrată, și perspective de viitor. Ei pun la îndoială dreptul fiecăruia de a aduce copii pe lume în vremuri atât de grele ca în prezent. Acest argument poate să fie rezultatul unui puternic simț al responsabilității, unei concepții de viață asemănătoare cu cea a lui Malthus[6], sau poate să fie doar expresia lașității și timidității personale. O persoană mai curajoasă își poate imagina existența copiilor acolo unde o persoană

[6] Thomas Robert Malthus, *An Essay on the Principle of Population.* J. Murray, London, 1817

neîncrezătoare nu reușește să conceapă nici propria supraviețuire. Tendințele egoiste sunt frecvent camuflate în spatele unor astfel de argumente. Femeile pot fi interesate mai mult de propriul aspect decât de maternitate, iar bărbații preferă să economisească decât să cheltuiască banii cu copiii. Creșterea unui copil cere sacrificarea timpului și a libertății de mișcare.

Natura argumentelor pro și contra existenței copiilor într-o căsătorie nu ne ajută să vedem ce influență au sau nu au copiii asupra destinului căsniciei. Rezultatul depinde foarte mult de forțele morale implicate. O familie cu mulți copii, rezultați fie din credința religioasă sau din sentimentul de mândrie națională și rasială a părinților, va avea de a face cu probleme diferite de cele ale familiilor în care copiii sunt rezultatul neglijenței sau a consumului de alcool. Pe de altă parte, căsătoria fără copii din cauza egoismului partenerilor diferă de cuplurile fără copii, în care partenerii sunt devotați exclusiv unul celuilalt. Evitarea nașterii unui copil din considerente pentru copil sau pentru părinți are efecte evidente asupra căsătoriei.

Din momentul în care omul a învățat să controleze natalitatea, numărul nașterilor a scăzut simțitor. Mai mult, întreaga semnificație a căsătoriei s-a schimbat odată cu emanciparea femeii. Viața de cuplu a înlocuit relația maternă. Dragostea a căpătat semnificație și fără consecințe „naturale". Sexualitatea nu mai este un simplu mecanism natural utilizat în scopuri reproductive. Sexul devine astfel independent de compulsiile naturale: el și-a schimbat funcția trecând de la instinct animalic ce are ca scop reproducerea, la practică umană în scopul obținerii satisfacției. Dragostea unește doi oameni într-un efort comun, iar copiii sunt doar o parte din funcționarea maritală. Soții

se percep ca parteneri de viață şi nu neapărat ca potențiali părinți.

ROLUL COPIILOR

Ca şi în trecut, apariția copiilor introduce o noutate în viața unei persoane, schimbând-o complet. Odată ce devenim părinți, nu mai suntem interesați de propria persoană, iar „eul" devine mai cuprinzător. Rolul de părinte creează un sentiment al unității dintre soți, incomparabil cu orice altă experiență comună. Actul de a aduce pe lume un copil - dacă este voluntar şi conştient - este unul dintre cele mai complexe manifestări ale interesului social – este sentimentul că aparținem comunității umane. Acesta indică o acceptare profundă şi neverbalizată a faptului că avem obligația de a da tot ceea ce este mai bun în noi şi de a participa la efortul comun al umanității. Persoanele responsabile şi gata să-şi asume responsabilitatea față de ceilalți, rareori vor ocoli asumarea rolului de părinte. Dorința de a trăi, preocupările legate de viitor, ne fac să ne dorim să aducem copii pe lume, pentru că prin aceasta oferim lumii mai mult decât pe noi înşine – oferim generația viitoare.

Există în ființa umană o dorință de a învinge moartea, o dorință de eternitate transmisă prin noțiunile de înviere şi reîncarnare. Spre exemplu, prin munca şi contribuțiile noastre, prin creațiile şi invențiile noastre încercăm să supraviețuim spiritual - tânjim după nemurire. Prin intermediul copiilor noştri chiar devenim nemuritori. Sunt puțini cei care îşi dau seama de toate implicațiile dorinței noastre de a supraviețui prin copii. Supraviețuire prin copii şi prin realizările noastre înseamnă să ne depăşim limitele personale. Aşadar munca pe care o depunem, copiii noştri - inclusiv copiii adoptați - servesc unui scop: prin intermediul lor ne asigurăm supraviețuirea spirituală, personală, ca ființe umane.

Ar trebui să distingem şi o altă motivație pentru a avea copii. Uneori părinții îşi doresc copii pentru a se asigura că cineva le va duce mai departe lupta, sau pentru a le împlini ceea ce ei nu au reuşit să împlinească în viață. Copiii nu sunt, pentru aceştia, expresia vreunui sentiment de apartenență sau a vreunui interes social. Acest gen de părinți nu doresc să contribuie la dezvoltarea umanității, ci vor numai complici care să îi ajute în lupta împotriva „destinului" şi a „lumii". Iar relația pe care o au cu copiii reflectă această ostilitate. Sunt incapabili să îşi trateze copiii ca pe nişte ființe umane. În cazul în care copiii nu se supun totalmente şi nu-şi acceptă rolul de extensie a ambițiilor şi dorințelor părinților lor, ei nu au nici o semnificație în ochii acestora. În aceeaşi situație se află şi copiii care sunt văzuți de către părinți ca înlocuitori pentru câini sau alte animale de casă, al căror rol e să satisfacă un sentiment de vanitate, de superioritate sau de satisfacție personală.

Pentru părinții care îşi recunosc copiii ca fiind ființe umane independente ce vin pe lume nu pentru beneficiile acestora, copiii sunt o sursă inepuizabilă de plăcere şi satisfacție, atât timp cât sunt tratați adecvat. Viața unui părinte este bogată, cu mult mai bogată decât a celor ce nu au copii. Asta desigur dacă părintele ține cont să nu devină sclavul copiilor şi să facă din acesta propriul său Dumnezeu. Dar rolul de părinte produce schimbări în comportamentul bărbatului, interesat exclusiv de job, filme, baruri, sau jocuri de noroc. Un părinte poate descoperi importanța instituției familiei, a facilităților educaționale şi a avantajului de a fi părinte. Un părinte care împărtăşeşte din propriile sale experiențe copilului şi care evită competiția cu propriul său copil, va obține cu siguranță recompense de la adolescent, iar cu această ocazie părintele însuşi îşi păstrează tinerețea.

În procesul de evaluare a rolului copilului în cadrul unei relații de cuplu trebuie să păstrăm în minte vechiul adevăr prin care ceva poate fi utilizat pentru a ne fi bine sau rău. Un copil poate fi o legătură pentru soți, sau poate deveni o sursă a conflictului. Totul depinde de cum este văzut copilul, ca un tezaur comun sau ceva pe care cei doi să se certe. Un copil atrage după sine o mare responsabilitate. Creşterea şi educarea copiilor este o sarcină foarte dificilă, şi este adeseori convenabil să dai vina pe celălalt. Ar trebui să depistăm toate obstacolele ce ne pot sta în calea împărtăşirii şi a cooperării, atunci când facem față dificultăților inevitabile în creşterea copiilor. Dacă ambii părinți realizează că sarcina creşterii şi educării copiilor, este o sarcină comună, şi că „Copiii sunt problema noastră", dacă ambii părinți sunt uniți în îndrumarea copiilor, atunci cu siguranță vor descoperi atât semnificația pe care un copil o oferă căsniciei, cât şi scopul profund de a fi căsătorit. Numai în acest fel pot deriva satisfacții profunde, ce pot compensa pericolele şi îngrijorările de neevitat.

Anumite probleme legate de rolul de a fi părinte sunt specifice numai perioadei noastre. Familiile mari, care odată erau des întâlnite, acum sunt neobişnuite. În special în oraşele în care media de copii pe cap de familie este de unul sau doi copii, rareori trei, şi foarte rar mai mulți. În aceste familii mai mici, părinții întâmpină dificultăți în educarea copiilor în mod corespunzător şi în îndeplinirea datoriilor lor sociale. În familiile mari, copiii se dezvoltă într-un mediu natural, influențându-se unul pe celălalt; mama nu are timp pentru unul singur în particular. Ea a trebuit să stabilească reguli generale pentru toți copiii săi. Însă în familiile mai mici, copiii sunt mult mai expuşi față de părinții lor. O metodă sau atitudine nepotrivită a unui părinte are consecințe profunde, deoarece nimic din

familie nu compensează deficiențele[2] educaționale ale părinților.

ROLUL TATĂLUI

Înainte de a discuta problemele de educație din familie, trebuie să clarificăm în mod special influența tatălui şi a mamei. Importanța faptului că părinții aparțin ambelor sexe a mai fost accentuată anterior.

Tatăl joacă un rol special în educația copilului. El reprezintă un exemplu despre cum sunt bărbații. Rolul bărbatului în familie depinde în sens general de modelul cultural dominant din fiecare familie. În grupările în care bărbatul a fost considerat o autoritate, tatăl reprezintă putere şi dreptate. Pentru copii, un astfel de tată este cu siguranță o sursă inepuizabilă de plăcere şi satisfacție atât timp cât ei sunt tratați şi îngrijiți cum se cuvine. Această imagine a bărbatului, deşi abandonată în multe cămine din America, este astăzi încă dominantă în cele mai multe părți ale lumii. Imaginea bărbatului dominant este accentuată de faptul că în cultura noastră, bărbatul are o voce mai groasă şi este mai înalt prin definiție, deoarece femeile aleg în general un partener mai înalt şi mai puternic decât ele. De asemenea, în general bărbatul este cel care câştigă bani, fapt care îi conferă anumite drepturi, făcându-l în acelaşi timp simbolul utilității. Deoarece tatăl este în general ocupat cu serviciul şi afacerea, cuvântul şi judecata sa înseamnă încurajare sau descurajare pentru copiii săi în privința muncii şi a afacerii. Timpul limitat pe care un tată şi-l poate

[2] „Casa este mediul de creştere natural şi cel mai important câmp de cultivare a curajului de a încerca şi de a învăța din înfrângeri, puncte de vedere obiective şi cooperare." N.E.Shoobs and G.Goldberg, *Corrective Treatment for Maladjusted Children.* Harper & Brothers, New York, 1942.

petrece în compania copilului său nu îi reduce ci dimpotrivă îi sporeşte importanţa; copiii abia aşteaptă acele momente pe care să le poată petrece cu tatăl lor. Ei îi vor urma sfatul, părerile, sugestiile foarte serios atâta timp cât acestea nu sunt contrazise de mamă.

În ciuda acestor influenţe paternale, în general bărbaţii consideră că nu ar trebui să se implice prea mult în educaţia copiilor. Aceştia consideră că este o sarcină specială a mamei. Această reţinere are la bază diferite motive psihologice. Mai întâi, trebuie apreciat respectul sincer pentru capacitatea mamei de a îndeplini această sarcină în mod corect. Deşi taţii deseori trăiesc un sentiment de disconfort în legătură cu educarea copiilor, şi sunt de asemenea suspicioşi în legătură cu abilităţile mamei. Abstinenţa lor este un mijloc prin care permit mamei să greşească şi prin care îşi rezervă dreptul de a da vina asupra acesteia pentru oricare perturbare. Un al doilea motiv al abstinenţei bărbatului este frica că vor fi mustraţi, că li se vor spune că nu ştiu nimic despre educaţie. Nu este neapărat adevărat că soţiile lor ştiu mai multe. Nu se poate nega faptul că mama, care petrece mai mult timp cu copilul şi trebuie să îl îngrijească, este factorul cel mai important în vieţile lor, dar aceasta explică şi nu justifică rezerva multor taţi. Copilul are nevoie de influenţa tatălui. Oricare tată preocupat mai mult cu bunăstarea copilului său decât cu propriul prestigiu, va descoperi o cale de a ajuta mama în sarcina dificilă a creşterii copilului.

ROLUL MAMEI

Rolul mamei rămâne aproape acelaşi în diferite modele culturale. Dacă apropierea naturală dintre mamă şi copil este perturbată, mama este responsabilă, şi nu factorii externi culturali sau economici. Deoarece, în mod normal, mama este prima persoană preocupată şi care se ocupă de noul-născut: aceasta îl creşte cu

atenţie şi petrece primele săptămâni aproape de copil, satisfăcându-i nevoile urgente. Indiferent de ceea ce face copilul, este de importanţă majoră pentru ea.

Educaţia lor timpurie, prin joc (păpuşi) şi îndoctrinare, înzestrează femeia în general cu o anumită atitudine, aşa numitul instinct maternal, care stimulează femeia să îşi asume, de câte ori este posibil, un rol maternal. Dacă îşi foloseşte la maximum calităţile naturale şi nu în opoziţie cu rolul său feminin, mama va găsi întotdeauna cu uşurinţă să stabilească un contact intim cu copilul său. Fiecare copil are tendinţa de a se baza mai mult pe mamă, atât timp cât aceasta nu afectează dezvoltarea naturală. Chiar dacă mama are un timp limitat de acordat copilului, aceasta poate menţine relaţia. Contează mult mai puţin cantitatea de timp, ci modul constructiv în care este folosit. Nimic nu poate interveni dacă ea este capabilă să fie un bun prieten copilului, dacă este dispusă să îl înţeleagă, dacă este alături de el ca şi un camarad devotat şi loial. Copilul are o stimă ridicată pentru mamă, dacă aceasta îşi arată capacitatea de a-l iubi în toate circumstanţele şi în ciuda tuturor dezamăgirilor.

INADECVAREA MAMELOR

Acest ideal, elogiat şi cântat cu atâta entuziasm de către poeţi şi artişti, contrastează puternic cu experienţele pe care psihoterapeuţii şi consilierii le au cu mamele de astăzi. În cazuri nefericite, întâlnim mame ce sunt sursa educaţiei necorespunzătoare şi suferinţei copilului. Exercitarea iubirii de mamă, în cultura prezentă pare a fi o sarcină care solicită calităţi aproape supraumane. Iubirea de mamă, departe de a fi lucrul binecuvântat imaginat de vechile poeme, devine prea des o armă diabolică. În numele şi sub pretextul iubirii de mamă, o femeie descurajată şi rebelă, frustrată şi potrivnică, poate solicita laude pentru ceea ce înseamnă de fapt egoism, teamă şi tiranie.

Totuşi nu avem motive să ne blamăm mamele, deoarece şi ele sunt victime. Astăzi femeia se confruntă cu lupta pentru drepturile sale. Se tem că sunt sexul inferior. Sunt profund dezamăgite în relaţia cu bărbaţii, sau în experienţele din căsnicie, deoarece femeile au încă de câştigat un loc în cultura noastră conform cu talentele şi abilităţile lor. Nu este adevărat că femeile în general sunt „imature", că sunt instabile emoţional, că sunt infantile moral sau mental sau subdezvoltate în comparaţie cu bărbaţii. Ceea ce uneori este descris ca incapacitate feminină de a gândi în termeni abstracţi, este de fapt o predilecţie pentru funcţional; femeile au dezvoltat simţul de a fi utile, dobândit de la generaţii petrecute în condiţii care le-au limitat activităţile ca fiind sexul slab şi le-au solicitat folosul în serviciul bărbaţilor. Ca urmare, femeia în ansamblu (în măsura permisă de generalităţi) are înclinaţii către valorile reale, şi cade foarte uşor pradă ficţiunilor şi de cele mai multe ori periculoase care victimizează şi cele mai strălucite minţi bărbăteşti. Atunci de ce atât de multe femei greşesc în calitate de mame, mult mai frecvent decât acum câteva generaţii?

Într-o relaţie conflictuală dintre mamă şi copil, alterarea tuturor relaţiilor umane devine vizibilă. Astăzi fiinţele umane se pregătesc foarte puţin pentru o cooperare armonioasă. N-ar trebui să ne surprindă că tot mai puţine femei sunt pregătite pentru rolul de mamă, rol ce necesită un interes social crescut.

O mamă care este mai interesată de ea însăşi decât de copilul său, nu poate fi niciodată o mamă bună. O mamă care simte o astfel de iubire şi afecţiune profundă pentru copil este de fapt mai preocupată de bunăstarea şi dezvoltarea copilului, decât de propria satisfacţie pe care o aşteaptă şi solicită. Un copil poate da sens unei căsnicii, care implică relaţia câtorva persoane, dar niciodată nu se poate pretinde să aducă sens vieţii unei persoane, deşi unele femei dezamăgite

de viaţă şi înstrăinate faţă de soţii lor, aşteaptă de la copiii lor aşa ceva. Vor să le aparţină copiii şi să fie scopul şi sensul vieţii lor pustii. Este aceasta o dovadă de iubire? Deloc. Este o compensare pentru inutilitate. Este o cerere de serviciu.

O astfel de femeie nu şi-a găsit încă locul în comunitate. Poate crede că trăieşte numai pentru copil, dar de fapt copilul trebuie să înlocuiască toate celelalte obligaţii pe care ea ar fi trebuit să le întâmpine. Contactul social, munca şi sexul opus devin neînsemnate prin acest tip de iubire . Câte femei îşi privesc copiii ca nişte mijloace de creştere a prestigiului personal — o treaptă suplimentară pe scara superiorităţii! Unele încearcă să atragă atenţia şi admiraţia prin intermediul copiilor, atenţie pe care alte femei o primesc pentru silueta lor. În cazuri mult mai serioase, copilul devine un mijloc pentru dominare. Acesta trebuie să se adapteze, şi deseori adaptarea sa trebuie să se potrivească cu stilul de viaţă personală a mamei. Acesta este impresionat de pericolele din viaţă, faţă de care numai iubirea mamei îl poate proteja. Strecurând teama şi exercitând dominarea sub pretextul unei emoţii pe care mama, fără nici o justificare, o numeşte „iubire", începe un proces de răsfăţ pentru a aduce copilul sub controlul complet şi pentru a-l face să depindă de aceasta. În propria-i nesiguranţă şi lipsă de încredere, vrea să fie singura persoană în care copilul să aibă încredere.

Pentru o perioadă de timp, copilul poate găsi acest tip de supra-protecţie suportabilă, dar mai devreme sau mai târziu, începe conflictul. Poate începe, spre exemplu, când se naşte al doilea copil iar mama devine preocupată cu copilul. Primul copil se simte lipsit de atenţia arătată anterior. Dacă tragedia nu începe atunci, conflictul este de neevitat când copilul trebuie să meargă la şcoală, când trebuie să întâlnească copii de vârsta sa. Din fericire, sistemul prezent al şcolii

ajută copiii răsfățați în adaptarea acestora la mediul social şi dezvoltă curajul, independența şi sentimentul social. Însă toate acestea nu rezolvă conflictul cu mama. Aceasta fie reuşeşte în a-l ține aproape — şi atunci nu se adaptează niciodată grupului — fie copilul câştigă independență, iar frica şi dominarea mamei se exprimă în ostilități deschise.

GREŞELI COMUNE ÎN CREŞTEREA COPIILOR

Toleranța şi răsfățul copilului nu pot preveni conflictul, ba mai mult întotdeauna conduc la ostilități. Pe lângă demonstrarea dragostei şi blândeții, întotdeauna putem găsi un mijloc de ostilitate directă şi ascunsă. Foarte puțini dintre aceşti părinți „iubitori" recunosc ostilitatea şi războiul groaznic în care sunt implicați împreună cu copiii lor. Toate problemele de comportament ale copiilor sunt simptome de ostilitate. Este dificil să faci o mamă conştientă de acest lucru. Ea nu poate înțelege faptul că copilul poate să nu o agreeze, deoarece este ferm convinsă că îi oferă totul şi îl iubeşte. Totuşi câte mame nu au căderi, când nu mai pot face față copilului în nevoia lui de a deveni independent? Câte tragedii au loc, în special în timpul adolescenței, când copilul trebuie să se dezvolte sau să devină un ratat total — unul mai neplăcut ca celălalt pentru mamă.

În protejarea şi dominarea copilului, nu numai mamele dar şi mulți tați încearcă să îşi dovedească superioritatea, care este atât de rău amenințată de condițiile prezente de viață. Cu ostilitatea odată pornită, nu există relaxare sau pace. Într-o familie zguduită de dezacorduri şi ostilitate reciprocă, defectele copiilor sunt accentuate şi chiar încurajate. Greşelile copiilor servesc drept bază pentru acuzații reciproce, drept oportunități pentru fiecare părinte de a-şi scuza propria lipsă de adaptare socială, şi pentru pretexte de a-şi justifica propriile expresii de ostilitate.

Ostilitatea poate să înceapă chiar în momentul în care copilul s-a născut, fără nici o perioadă inițială de dragoste şi afecțiune. Din fericire, respingerea completă a copiilor se produce din ce în ce mai puțin, mai ales de când bărbații au învățat cum să prevină urmaşii nedoriți. În orice caz, fricțiunile dintre părinți şi copii, războiul din interiorul familiei, privează mulți părinți de mulțumirea completă de a avea copii.

Nu este de mirare că părinții eşuează de multe ori în educarea copiilor, deoarece este una dintre sarcinile cele mai dificile din viața de cuplu. Educarea este o artă. Este nevoie de calități pentru care practicanții trebuie pregătiți cu atenție. Dar cât de bine sunt pregătiți părinții? Ce ştiu despre educație? Situația devine cu atât mai gravă deoarece puținul pe care îl ştiu este foarte adesea greşit şi chiar dăunător. Nici un cizmar nu s-ar aventura să îşi deschidă un magazin de reparații de pantofi, fără a fi pregătit în mod corect. Dar părinții deseori îşi deschid un atelier educațional fără aproape nici o pregătire — numai cu pregătirea primită de la părinții lor.

În mod ironic, părinții încearcă să imite acțiunile părinților lor, uitând complet ceea ce ei înşişi au suferit din partea neadecvării părinților lor. Un tată care a fost bătut în copilărie va fi înclinat să îşi bată proprii copii. El uită complet umilința pe care a simțit-o copil fiind, ura şi ostilitatea sub care a crescut sub biciul sau nuielele mâinii părinteşti. Din acest motiv este dificil să convingi părinții că metodele şi tehnicile lor sunt greşite, fără succes, sau chiar dăunătoare. Fiecare părinte reprezintă prin atitudinea sa generații pe care le imită. Orice încercare de a influența procesul de învățare, caracteristică pentru orice familie se confruntă cu acest perete incasabil al concepțiilor educaționale tradiționale, care sunt purtate de la o generație la alta. Această moştenire spirituală, este chiar mai puternică şi mai decisivă decât oricare

moştenire fizică. Este posibil ca anumite caracteristici de rasă sau naţionale să se bazeze mai puţin pe calităţile moştenite biologic decât pe metodele de educaţie, utilizate în special în grupuri particulare şi transmise din generaţie în generaţie.

Este foarte dificil să rupem acest cerc tradiţional. Haideţi să luăm în considerare mijlocul tradiţional de a bate un copil, care deviază de la comportamentul dorit de către adulţi, care face „ceva în neregulă". Care este efectul asupra copilului? Aceste episoade crude şi terifiante denaturează caracterul, creează o neîncredere în bunătatea şi prietenia umană şi o neîncredere faţă de tovarăşii săi. Copiii bătuţi, în revolta lor, provoacă situaţii în care aceştia vor fi bătuţi din nou, atât fizic cât şi mental. Dacă pe de altă parte, copiii pălmuiţi îşi păstrează curajul şi interesul social iar ca adulţi vor avea grijă să evite orice situaţie în care pot fi victime din nou. Ei poate cultiva „puterea" şi „tăria", şi dezvoltă o rigiditate şi o cruzime, care este preţul cel mai mare plătit de multe persoane puternice şi capabile. Aceştia, mai degrabă pedepsesc decât să se supună; şi se înstrăinează de afecţiunea prietenilor, rudelor, şi a copiilor.

Totuşi obiceiul pălmuirii a fost pentru o lungă perioadă de timp considerat, în mod general, o metodă adecvată de educare a copiilor şi încă mai este acceptată ca atare de către mulţi părinţi. Chiar şi cei care recunosc că din punct de vedere intelectual pălmuirea înseamnă umilire şi încălcarea demnităţii umane, recurg la această tehnică insultătoare pentru păstrarea superiorităţii şi scuză practica apelând la emoţiile „de nestăpânit" şi la „stres". Obiceiul de pălmuire este unul dintre cele mai puternice obstacole în dezvoltarea unei atmosfere democratice, paşnice şi cooperante în familie, o relicvă a vremurilor în care exista concepţia lipsei de valoare a demnităţii umane şi a drepturilor omului.

Problema de educare nu este diferită de alte probleme ale convieţuirii. Procesul de educare dezvăluie perspectiva generală a fiecăruia, filosofia de viaţă. Atmosfera familiei este, prin urmare, un factor important în educaţia copiilor. Toate neajunsurile, greşelile, şi erorile unui copil, pot fi detectate în abordările eronate folosite de către membrii de familie, în relaţiile cu ceilalţi. Copilul este în mod adecvat pregătit pentru viaţă numai dacă familia a observat aceste reguli care trebuie să guverneze relaţiile dintre oameni. Deoarece familia este prima comunitate şi unitate socială a copilului, aceasta reprezintă pentru el un tablou al vieţii în general, iar totul depinde de cât de apropiate şi sincere sunt tablourile de familie de lumea de afară. O atmosferă favorabilă acasă va încuraja dezvoltarea unei atitudini corecte a copilului care, atunci când înfruntă lumea, trebuie să o interpreteze în conformitate cu experienţele şi concepţiile pe care le-a câştigat acasă.

Din păcate, relaţiile din familiile actuale nu corespund cu cele din viaţa exterioară. Copiii noştri, mai ales dacă sunt puţini, sunt de obicei supra-protejaţi, şi sunt în centrul atenţiei. Într-o lume a oamenilor mari, ei nu trăiesc ca egali, ci ca dependenţi. Ei au puţine şanse de a deveni utili, de a contribui la grup, şi de a realiza singuri o „nişă" potrivită. Modul lor de a se asigura că sunt acceptaţi este solicitant – pretind servicii de la alţii, pretind cadouri, sau cel puţin atenţie. Ceea ce pot primi reprezintă pentru ei un simbol al importanţei lor; ceea ce pot face este nesemnificativ. Acest principiu de fi în armonie cu oamenii, contrazice toate regulile de cooperare discutate mai devreme.

Cu cât mai mulţi părinţi se comportă în conformitate cu normele de cooperare, cu atât este mai uşor pentru ei să îşi educe corect copiii. Copilul se poate adapta în mod spontan la un comportament

corect, pentru că este dornic să afle ce se întâmplă în jurul lui, şi la cum trebuie să se comporte pentru a fi în armonie cu ceilalţi. Prea adesea părinţii impun un set de reguli pentru ei înşişi şi un altul, cu totul diferit, pentru copiii lor. Ce tulburare are loc în cazul în care un copil minte! Părinţii sunt surprinşi, de fapt se simt chiar insultaţi. Uită complet de ocaziile în care au mințit deschis un vecin, sau chiar au cerut de la copil să facă acest lucru pentru ei. Ei se aşteaptă ca copilul lor să fie harnic, chiar dacă tatăl şi mama se plâng în mod constant de munca lor. Sunt surprinşi de limbajul „necorespunzător" al copilului lor şi îi cer insistent să spună unde a învăţat să vorbească astfel, pe când copilul doar repetă ceea ce el a auzit de la ei. Este atât de grav pentru un copil să îi spună mamei lui „Dacă nu eşti bună cu mine, nu îmi curăţ camera", dar mama oare şi-a îndeplinit obligaţiile faţă de copil, înainte de a solicita acestuia să se comporte „frumos"? Cu toate acestea, exigenta mamă este îngrozită de astfel de declaraţii.

Este dificil pentru părinţi să realizeze că copiii lor sunt fiinţe umane ca şi ei înşişi. Părinţii nu numai că solicită privilegii care întrerup ordinea socială şi distrug sentimentul de apartenenţă; însă deseori permit copilului privilegiul pentru a nu-l mai acorda altcuiva. Indulgenţa este la fel de distrugătoare ca şi interdicţia. Numai normele care reglementează întreaga viaţă de familie, care includ părinţi şi copii deopotrivă, pregătesc terenul de recunoaştere a binelui şi răului. Acolo unde normele morale puternice şi imparţiale reglementează viaţa de familie, nu sunt necesare tehnici educaţionale speciale pentru ca un copil să crească dispus să îşi aducă contribuţia sa, încrezător în propria putere şi capacitate, ca o forţă vitală utilă a comunităţii sale.

Există o familie cu un astfel de background şi atmosferă? În care părinţii nu sunt atât de curajoşi şi

cooperanţi? Aşa cum s-a mai spus, vremurile noastre nu sunt favorabile pentru dezvoltarea unei astfel de familii şi a unor asemenea părinţi. Un profund sentiment de nesiguranţă şi o preocupare constantă faţă de prestigiu personal, ne împiedică să fim oameni buni, atât cât am putea fi. Părinţii nu fac excepţie.

Nu ne putem aştepta ca părinţii să fie mai cooperanţi cu copiii lor decât sunt cu alţi competitori. Şi este stupid să ne aşteptăm la mai multă pace în cadrul familiei, decât în cadrul societăţii noastre în ansamblu. Cu un suficient sentiment social, vom găsi drumul nostru pretutindeni - fără el, niciodată. Copiii nu sunt diferiţi de alte fiinţe umane. Ei pot ameninţa prestigiul părinţilor lor, la fel de mult ca şi competitorii de afaceri, probabil chiar mai mult; deoarece părinţii sunt foarte vulnerabili la opoziţia copiilor lor. Ei cred că dragostea părintească sau indulgenţa parentală pot cumpăra supunerea. Ei solicită acceptul şi supunere doar pentru că sunt părinţi. Orice opoziţie şi neascultare este considerată un afront personal, aproape ca un sacrilegiu atroce împotriva „ideii divine de părinte". Cu cât încearcă mai mult să îşi impună voinţa asupra copilului, cu atât mai puţin reuşesc să câştige cooperarea acestuia, iar sentimentul de dezamăgire se adânceşte. Sătui şi amărâţi de viaţă, îşi aduc dezamăgirea acasă şi o aduc prin copiii lor înapoi în lume.

PRINCIPII DE EDUCARE A COPIILOR

Devine necesar să formulăm unele principii pentru a influenţa copii. Părinţii au nevoie de sfaturi, pentru că stilul lor de viaţă, nu garantează dezvoltarea completă a copilului. Este imposibil să discutăm aici în detaliu metodele de educaţie pentru acasă. Cele câteva principii din capitolul despre „Convieţuirea în Cuplu", oferă o gamă variată de abordări. Primul principiu subliniat este înţelegerea şi respectarea demnităţii

umane. În lucrul cu copilul, adulții trebuie să-şi respecte propria demnitate şi de asemenea pe cea a copilului. Neglijându-ți propria demnitate înseamnă indulgență; neglijarea demnității copilului înseamnă suprimare. Ambele distrug cooperarea, ambele stabilind tiranii şi sclavii.

Un alt principiu este: „Nu lupta, dar nici nu abandona". În scopul educației parentale, trebuie să adăugați regula, „Câştigați copilul prin acceptarea disciplinei" şi „Încurajați copilul". Aceste trei principii, fără luptă, menținerea ordinii, şi încurajarea constantă, sunt intrinseci. Niciunul nu este posibilă fără celelalte două. Dacă luptăm, nu vom fi niciodată capabili să facem copiii să accepte ordinea, şi invariabil vom descuraja copilul. Greşeala de a insista pentru ca copilul să observe ordinea, duce în mod inevitabil, la luptă; un copil nu va putea să se conformeze ordinii şi îşi va forța părinții să lupte cu el.

Pentru mulți părinți, este imposibil să creadă că copiii lor pot fi convinşi fără să fie forțați. „Lăsați deoparte nuiaua şi răsfățați copilul" este o expresie caracteristică de neîncredere în natura umană, care, din acest punct de vedere, poate fi cel mai bine domesticit, dar niciodată disciplinat fără constrângere. Astfel de părinți trebuie convinşi că atunci când recurg la a-şi bate copilul, ei sunt în mod inevitabil pierdanții. Copilul are prea multe avantaje în favoarea lui - el ştie mult mai bine cum să le facă față părinților, decât ştiu aceştia cum să-l trateze. Dedicându-şi tot timpul său pentru observarea mediului înconjurător, el ştie vulnerabilitatea fiecărui părinte. El are imaginație şi inventează sute de moduri de a se opune, în timp ce adulții rigizi se limitează la trei sau patru măsuri, care, în plus, sunt si cele mai ineficiente. Copilul ştie exact cum să obțină ceea ce vrea, iar părinții, în ciuda luptei, în mod inevitabil se predau.

Devine evident că lupta este inutilă. Toate metodele de umilire – tonul ridicat, țipatul, cearta şi plesnitul - au un succes doar temporar, în cazul în care au vreun efect. Copilul se răzbună cu prima ocazie, şi pentru fiecare victorie aparentă a părinților, copilul înregistrează cel puțin zece victorii. Neascultarea este o consecință naturală. Dar acolo unde există o relație de prietenie, cu o adevărată înțelegere între părinți şi copii, cât de uşoare sunt lucrurile! Fiecare copil este foarte sensibil la bunătate şi de asemenea la fermitate. Copiii care nu răspund, au fost învățați că doar forța contează.

Maria se juca în curte, atunci când mama a strigat, „Maria vino aici". Continuând să se joace, Maria nu a dat semne că a auzit. Mama a strigat din nou. Şi, din nou, nu a primit nici un răspuns. Un prieten de familie care era în trecere a auzit apelul mamei de mai multe ori, apoi s-a apropiat de Maria, şi a întrebat-o dacă a auzit sau nu că este strigată. „Oh, da!" A răspuns încet, continuând să se joace. Prietenul era uşor indignat. „Atunci de ce nu mergi acasă?" Neîntreruptă, Maria a răspuns, „Oh, am timp. Mama nu a țipat încă!"

Mulți părinți — şi cei mai buni — greşesc în totalitate în a recunoaşte importanța disciplinei. Ei îşi iubesc sincer copiii. Vor să îi protejeze de oricare dezamăgire sau experiență dureroasă. Pentru că vor să îi facă fericiți, elimină orice regulă cu privire la ordine. Dorința copilului este comandă pentru ei. Speră ca mai târziu copilul să înțeleagă mai bine şi să fie mai sensibil. Cât de mult greşesc! Odată ce copilul a învățat că dorința lui este omnipotentă, atunci trebuie să considere orice încercare de a-i nega omnipotența, fie a părinților sau a profesorilor, ca o injustiție, ca un efort de a-l depriva de privilegiile pe care le consideră un drept natural, şi îl va interpreta ca pe un semn de respingere şi umilință. Supraprotecția şi răsfățul niciodată nu câştigă copilul, şi nici nu îl fac cooperant

şi curajos. Îl lipsesc de bucuria de a păstra ordinea, de a-şi pune la încercare calităţile în a fi de folos celorlalţi. În locul prevenirii experienţelor nedorite, indulgenţa expune copilul la o suferinţă mai mare şi mai gravă. În loc să îl ajute, îl pune în pericol; iar lupta şi fricţiunea, întotdeauna groaznică, devine inevitabilă.

Indulgenţa se bazează de cele mai multe ori pe ideea greşită de libertate. Este necesar să oferi copilului libertate şi putere de exprimare; însă libertatea fără limite este imposibilă. Pe de altă parte, nu există ordine permanentă fără libertate. În unele culturi, ideea de ordine este exagerată în asemenea măsură încât copilul este privat de orice exprimare liberă. Regulile stricte şi supunerea obedientă sunt principalele scopuri ale educaţiei. Consecinţele sunt identice cu cele produse de suprimare şi umilire. Tenacitatea, puterea şi succesul se poat obţine în acest mod, dar relaţia umană suferă. Pe de altă parte, această relaţie umană este pusă în pericol la fel de mult de către o altă neînţelegere frecventă cu privire la ideea de libertate. Libertatea nu este dreptul de a face ceea ce vrem, pentru că o astfel de libertate înseamnă neapărat impunerea faţă de alţii cărora le negăm acelaşi privilegiu. Dacă toţi oamenii acţionează după bunul plac, neluând în considerare dorinţele colegilor, atunci nimeni nu se poate bucura de libertate, de unde rezultă anarhia. Libertatea şi privilegiile speciale pentru o persoană, nu poate fi numita libertate. Aceasta este de fapt, tirania şi dictatura. Sub pretextul oferirii libertăţii, părinţii îşi fac copiii despoţi nefericiţi, care nu se vor putea înţelege cu ceilalţi, şi se vor simţi respinşi de toţi cei care nu se vor conforma regulii lor.

Mulţi copii cresc cu o concepţie nefirească despre ordine. Pentru ei ordinea este tot ceea ce nu doresc să facă. Ei trebuie să înveţe să recunoască că ordinea este benefică pentru ei. Nu este deloc greu să-i înveţe acest lucru. Când un copil refuză să se supună rutinei care

reglementează viaţa de familie, putem să-l ajutăm să înţeleagă mai bine ceea ce înseamnă ordinea. Există multe modalităţi de a impresiona un copil în legătură cu semnificaţia reală a ordinii. De exemplu, el poate fi de acord că ar fi frumos dacă fiecare membru al familiei ar putea face - o zi sau mai multe - ceea ce-i place cel mai mult. Foarte curând, copilul va descoperi că el câştigă foarte puţin şi pierde foarte mult dacă tatăl şi mama de asemenea, fac numai ceea ce le place cel mai mult într-un anumit moment. Nu sunt pregătite mesele, paturile nefăcute, nu sunt haine curate. În mod evident ordinea serveşte nu în interesul vreunei persoane, dar pentru toţi în acelaşi timp. Libertatea reprezintă numai libertatea de a acţiona independent, atâta timp cât nimeni nu încalcă libertatea altei persoane.

Şi acum, cea de-a treia şi cea mai importantă regulă: Copilul are nevoie de încurajare constantă. El are nevoie de încurajare precum planta are nevoie de apă. Metoda noastră actuală de creştere a copilului este în schimb plină de descurajare. Indulgenţa şi suprimarea creează nenumărate experienţe de descurajare. Pentru că părinţii sunt în mod inutil timizi. Ei văd în orice loc posibile pericole; se identifică cu copiii lor, şi neavând încredere în sine, cu greu pot crede că copilul poate avea grijă de el însuşi. În loc să recunoască potenţialul copilului, ei îi compară dimensiunea şi capacitatea cu a lor, şi ajung la concluzia că el trebuie să fie mai puţin capabil decât sunt ei înşişi. În realitate, în general copilul are mai multe abilităţi fizice şi mentale decât cred părinţii. Această îndoială în privinţa potenţialului copilului, purtată de la o generaţie la alta, este unul dintre motivele pentru care adulţii nu îşi dezvoltă propriile capacităţi, neputând niciodată să îşi fructifice potenţialul.

Orice metoda educaţională poate fi cel mai bine evaluată în conformitate cu gradul de încurajare pe

care îl implică. Orice creşte curajul unui copil este de folos, şi orice îl descurajează îi este dăunător. Nici un copil nu este „rău" prin definiţie. Fiecărui copil îi place să fie cuminte, doreşte să aibă succes, îi place să fie „bun". Numai dacă renunţă la speranţă, dacă pierde încrederea în sine, doar atunci el se va purta urât. Tehnica de încurajare nu este încă pe deplin recunoscută şi preţuită. Foarte puţini oameni îşi fac în minte un plan conştient de încurajare, şi chiar şi aceia nu ştiu cum să o facă. Unii încearcă să fie drăguţi – cât de mult urăsc asta copiii! Copiii observă îndeaproape – prea aproape ca să poate recunoaşte nesinceritatea. Lauda falsă niciodată nu poate încuraja. Lauda nemeritată este fie lipsită de sens, fie dezgustătoare. Chiar admiraţia exprimată sincer poate descuraja un copil, în ciuda plăcerii sale, în cazul în care simte că nu se poate ridica permanent la nivelul acestor aprecieri.

Aceste două elemente par a fi esenţiale pentru încurajare: sinceritatea şi recunoaşterea nevoilor personale ale copilului. Fiecare copil are abilităţi şi capacităţi care pot fi lăudate, şi fiecare are zone mai sensibile care au nevoie de îngrijire atentă. Fără a avea încredere în copil, cu toate acestea, nimeni nu va putea să-i inducă o mai bună părere despre sine. Încrederea în sine, recunoaşterea propriilor calităţi, înseamnă curaj. Indiferent de cine procură încurajare, eficienţa oricărei persoane poate creşte şi poate uşura adaptarea socială necesară a oricărei persoane - mai ales a unui copil care tânjeşte după acest tip de atenţie.

Influenţele încurajatoare sunt naturale într-un mediu amical, dar sunt imposibile acolo unde domneşte antagonismul, unde ostilitatea, nerespectarea, şi deprecierea reciprocă domină relaţiile umane. Când soţul şi soţia nu sunt de acord, când părinţii se luptă, şi copiii de asemenea intră în competiţie unii cu ceilalţi, fiecare încercând să îşi demoralizeze adversarul. Cât de multe şi cât de subtile

sunt mijloacele prin care părinţii sufocă talentele naturale şi diversificate ale copilului lor, îi descurajează eforturile, şi împiedică dezvoltarea sentimentului de încredere în propria sa valoare şi în puterea lui de creaţie.

Fiecare greşeală şi fiecare vină a unui copil, reflectă descurajarea la care a fost expus în familia sa. Altfel ar fi găsit un răspuns mai bun la problema sa. Un copil crescut într-o atmosferă de dragoste şi de înţelegere este nerăbdător şi doreşte să-şi aducă contribuţia. Înconjurat de bunăvoinţă şi interes autentic, el se dezvoltă fericit şi răspunde cerinţelor sociale. Dar pentru că mulţi părinţi şi cadre didactice în sine sunt produsul unei atmosfere de fricţiune şi competiţie, aceştia eşuează în a oferi copiilor o ghidare corectă. Au uitat de sentimentul teribil de insecuritate, de detaşare, de a se simţi neiubiţi. Ei învaţă mult mai puţin din studierea psihologiei copilului, decât din propria lor experienţă. Departe de a descoperi posibilităţile copilului, ei se opun, îl împiedică, şi rareori îl stimulează. Da, uneori reuşesc să obţină supunere, dar cu ce preţ? În eforturile lor au ruinat o personalitate. Ei nu înţeleg de ce un copil se simte neglijat - pur şi simplu nu înţeleg care este cauza pentru care aceştia se comportă necorespunzător.

ÎNŢELEGEREA COPILULUI

Pentru a înţelege un copil, este nevoie să cunoşti pe deplin motivele care stau la baza dezvoltării lui. Multe din trăsăturile sale se datorează încercării de a-şi găsi un loc în grupul familiei, sau căutării celor mai eficiente metode care să-i procure recunoaştere, în special în stăpânirea propriului său mediu. Fără încurajare şi asistenţă, copilul pierde din nou timp pentru găsirea metodelor sociale acceptate şi pentru a le face faţă celorlalţi. Rezultă un comportament nepotrivit şi perturbant.

Există patru scopuri principale care motivează un copil să se poarte nepotrivit. Noi trebuie să înțelegem aceste obiective înainte de a putea spera să schimbăm comportamentul copilului.

De cele mai multe ori, copilul vrea să atragă atenția. Această dorință prevalează în special la copiii mai mici. În situația familială de astăzi, copiii au o mică posibilitate de a fi utili, pentru a obține recunoașterea socială, contribuind la scopul comun. Ei prin urmare, ajung să creadă în importanța de a primi cadouri, afecțiune, sau cel puțin atenție. Jucăria pe care tatăl o aduce acasă este mai puțin dorită ca instrument de bucurie, ci mai mult ca un simbol al dragostei tatălui. Lipsit de atenție, copilul se simte neglijat. Dacă el nu poate obține atenția într-un mod plăcut, el apelează la moduri dezagreabile şi provoacă deliberat cearta şi pedeapsa. Asta este cel puțin atenție; să rămână neobservat este mai rău. Nici chiar să fii pedepsit nu este chiar atât de grav; mai rău decât toate acestea este să fie ignorat. Copiii care suferă din nevoia de a atrage atenția trebuie să fie învățați că pot fi utili - că recunoașterea socială nu înseamnă să primești, ci să contribui.

Cel de-al doilea obiectiv posibil pentru orice perturbare este să demonstreze superioritate şi putere. Copiii expuşi la forță, învață să contracareze cu rezistență. Cu cât mai mult cere cineva de la ei, cu atât mai puțin se conformează. Copiii sunt foarte ingenioşi în a-şi frustra părinții, şi câştigă uşor victorii în timp ce adversarii lor sunt dezorientați şi încremeniți.

Această ostilitate conduce în final la cel de-al treilea obiectiv, şi anume de a pedepsi, de a fi chit. Convins de faptul că nimeni nu-l place, copilul renunță la orice încercare de a face pe plac. Singura compensare pentru umilire este abilitatea lui de a-i răni pe ceilalți, pentru că şi el este rănit. Nici un simț al responsabilității sociale nu-i împiedică dorința de a lua

pentru sine ceea ce pare a fi gratificare. Acest comportament agresiv exprimă o totală descurajare socială.

Cel de-al patrulea obiectiv este evidențiat în deplina pasivitate a copilului. El se crede pe sine inadecvat. Este o tentativă de evitare a situațiilor în care lipsurile personale anticipate devin evidente.

Pentru a înțelege deficiențele, trebuie să ştim care dintre aceste patru scopuri stau în spatele comportamentului problematic la copil. Mulți cred că înțeleg un anumit comportament dacă găsesc un cuvânt adecvat pentru a-l descrie. Dar cuvintele nu explică calitățile, doar le descriu. Cuvântul lene, de exemplu, nu explică un anume comportament; psihologic fiecare exemplu de lene diferă față de altele. Un copil este leneş pentru a obține atenția - mama trebuie să stea în apropiere şi să îi amintească şi să-l ajute; altfel temele nu vor fi gata. Dar lenea poate însemna superioritate şi putere; împotriva tuturor amenințărilor şi pedepselor părinților sau ale profesorilor, copilul refuză categoric să lucreze. Uneori lenea este cea mai tare răzbunare a unui copil, pe părinții săi punitivi şi supra-ambițioşi. În multe cazuri lenea înseamnă doar o atitudine descurajantă de renunțare. Ce sens are să încerce dacă nu poate spera că va face față oricum?

Părinții trebuie să învețe să înțeleagă astfel de tendințe - trebuie să ştie de ce copilul se comportă astfel; împotriva cui este îndreptată agresivitatea sau lipsurile. Ei trebuie să ştie mai multe, cu toate că rareori o fac. Părinții ar trebui să colecteze informații cu privire la linia generală a gândirii şi dorințelor copilului, despre concepția lui de viață şi despre el însuşi, despre încercările sale şi despre concluziile pe care le-a tras din experiențele sale.

STILUL VIEȚII

Sub influența tuturor experiențelor sale, copilul dezvoltă destul de devreme — în decursul primilor patru sau șase ani de viață - o idee clară despre sine și despre poziția lui în viață. Potrivit interpretărilor lui bazate pe observare, și a înțelegerii vieții sociale, el își dezvoltă anumite modalități de abordare a problemelor sociale de viață, fiind stimulat de liniile directoare oferite prin acțiuni, succese și eșecuri, observate la părinții și frații săi. Fiecare individ dezvoltă abordări caracteristice care stau la baza personalității sale unice. Își poate schimba tehnicile funcție de situația pe care o întâmpină; dar ideea de bază rămâne aceeași. Dacă un copil ajunge la concluzia că el trebuie întotdeauna să depindă de alții, apoi în mod obișnuit se va comporta diferit atunci când găsește acest sprijin, față de atunci când îi lipsește. În primă instanță poate fi foarte cooperant și aparent bine adaptat; în timp ce nu va reuși sau se va retrage, dacă este lăsat să se descurce singur. Motivul din spatele acestor două modele contradictorii este identic.

Copilul nu este conștient de propriile sale concepte, dar răspunde la dezvăluirea acestora. Dacă acestea nu îi sunt clare, atunci își poartă conceptele greșite în viață și le poate schimba pentru o mai bună orientare doar prin psihoterapie. Părinții care sunt instruiți în recunoașterea ideilor de bază ale copiilor lor, îi pot ajuta foarte mult pentru a preveni formarea conceptelor greșite care pot duce mai târziu la neadaptare socială, eșec și nefericire.

CONSTELAȚIA FAMILIEI

Concepțiile copilului sunt foarte mult influențate de poziția sa în familie. În viața unui copil unic, părinții sunt cele mai importante figuri pe parcursul primilor săi ani decisivi de viață. Reacția părinților la eforturile

experimentale ale copilului de a le face față reglementează comportamentul copilului, deși nu întotdeauna într-un mod dorit și de dorit, deoarece ideea despre succes a copilului nu corespunde întotdeauna cu cea a părinților. Poate crede că aceștia trebuie să îl servească. Mai mult, personalitățile părinților și propriul lor comportament oferă copilului asistență în dezvoltarea propriilor abordări; judecând din nou din propriul punct de vedere, acesta adoptă metodele și comportamentul pe care le consideră eficiente.

Din nefericire, din nou opinia sa nu coincide întotdeauna cu cea a părinților lui, ca de exemplu, atunci când constată că fiindu-i frică primește atenție considerabilă. În cazul în care copilul are frați și surori, aceștia devin mult mai importanți pentru dezvoltarea sa decât părinții, care apoi își asumă rolul de moderatori, accentuând și monitorizând poziția pe care fiecare copil o ocupă în cadrul grupului. Accentuând anumite trăsături și abilități la fiecare copil, ei joacă un rol în crearea competiției dintre copii, și sunt de foarte multe ori puterea din spatele scenei, nefiind conștienți că trag sforile fiind surprinși de rezultate. Competiția dintre frați și surori este una dintre cele mai puternice influențe în dezvoltarea fiecărui copil. Rezultatele sale sunt evidente, chiar dacă copiii sunt devotați unul altuia și nu se ceartă și luptă deschis. Semnele de competiție pot fi ușor recunoscute, dacă cineva se familiarizează cu ele.

Concurența dintre frați începe cu relația specială dintre primul născut și al doilea. Elementul de bază în menținerea competiției este furnizat de incapacitatea copilului de a înțelege importanța vârstei. Pentru un copil, fratele sau sora sunt mai puternici sau mai slabi, sau mai puțin capabili, indiferent de vârstă. Alintul părinților se referă la schimbarea de vârstă „Și voi veți fi capabili să faceți acest lucru, atunci când veți fi mai

mari" - este lipsit de sens pentru copil. În doi ani, el va fi capabil să facă ceea ce fratele său mai în vârstă poate face azi, dar până atunci primul născut este din nou cu doi ani înainte. Aceşti doi ani, fac toată diferența, nu ca ani, dar prin consecințele acestora în ceea ce priveşte diferența de vârstă, puterea, aptitudinile sau capacitatea. Vârsta ca atare, devine un factor care atunci când este folosit, îi poate întoarce unii împotriva altora. Gradul de vechime este irelevant. Am văzut copii a căror privilegii rezultate din diferența de vârsta, se bazau de fapt pe un interval de timp foarte scurt. În unele cazuri, numai şapte sau treisprezece minute fac toată diferența, calificându-l pe unul sa fie primul născut şi oferindu-i privilegiile vârstei.

Deoarece concurența dintre primul şi cel de-al doilea copil este aproape universală, astfel de copii oferă cea mai bună demonstrație a semnificației lor. Primul, după ce a fost pentru o perioadă de timp singurul copil, îl priveşte pe cel de-al doilea ca amenințându-i poziția privilegiată. El se simte obligat nu numai să-şi împartă timpul şi atenția, dar de asemenea şi afecțiunea părinților lui, în special a mamei. Naşterea unui frate este întotdeauna un şoc pentru primul născut, care de obicei se simte „detronat". Chiar dacă a fost pregătit pentru acest eveniment, cu greu poate preveni implicațiile unei situații pe care nu a experimentat-o niciodată. În cel mai bun caz, este asigurat suficient în legătură cu superioritatea sa în calitate de prim născut, şi poate accepta venirea unui coleg de joacă ca o salvare de la izolare.

De obicei, primul născut priveşte cu atenție crescută dezvoltarea copilului nou-născut. Acesta percepe că abilitățile şi avantajele sale de funcționare, minunate la început, scad cu fiecare an şi lună. El trebuie să se teamă de momentul în care noul venit va fi egal cu el, pentru că atunci ar fi doar cu un singur pas

înaintea lui. Această teamă se materializează în general mai devreme decât anticipează copilul. Părinții nu sunt pe deplin conştienți de acest conflict stupid ce se joacă între cel mare şi cel mic, şi prin urmare intensifică concurența, cu rezultate dezastruoase. În cazul în care copilul dezvoltă comportamente nepotrivite pentru a atrage atenția, care anterior era în exclusivitate a sa, părinții devin indignați; încântarea oferită de micul bebeluş contrastează puternic cu dezgustul şi enervarea față de celălalt copil, dovedindu-i cât de justificate sunt temerile sale.

Predicția primului născut este complicată în continuare de dorința firească a celui mai mic de a compensa pentru propria deficiență. În mod constant are un alt copil înaintea sa, care poate să meargă, vorbească, să se descurce singur, să meargă la şcoală, să citească şi să scrie, în timp ce el nu poate. Nu este normal că el încearcă cu toate puterile sale să îşi consolideze poziția sa? Îndată ce mezinul descoperă orice deficiențe la fratele său mai mare, profită de oportunitate. Observația obişnuită a mamei conform căreia cel mare ar putea lua un exemplu de la cel mai mic în ceea ce priveşte curățenia, oferă o astfel de oportunitate: acum cel de-al doilea poate excela. Cel mare în schimb, recunoaşte pe deplin pericolul. Departe de a se îmbunătăți, aşa cum mama sa a sperat că va face, el este înclinat să renunțe. Frățiorul lui, mult mai mic şi mult mai inferior, poate face ceva mai bun decât el. De ce să mai facă ceva? Care mai este scopul încercării de a face mai mult?

Aceasta este o situație tipică: Un copil descurajat de succesul celuilalt, decide inconştient că puterea sa stă în altă direcție, lăsând acest câmp concurentului său de succes. Odată ce aceasta idee a prins rădăcini, apare cercul vicios. Cu cât unul dintre copii renunță, cu atât mai mult celălalt încearcă să stabilească propria superioritate în acest domeniu, şi cu cât mai mult

succes are, cu atât mai puține speranțe sunt în celălalt. Lumina verde pentru unul este lumină roșie pentru celălalt. Și părinții, în loc să rupă cercul vicios cât mai este posibil, intensifică competiția stând de partea copilului de succes. Cei doi copii despart lumea în două - unde excelează unul dintre ei cu inteligența sa, celălalt își poate dezvolta farmecul. În cazul în care unul este interesat de studii, celălalt urmărește să exceleze în atletism. Unul este bun la limbi străine, prin urmare celălalt este mai interesat de matematică. Unul este de încredere și te poți baza pe el; celălalt devine neputincios și dependent. În cazul în care unul s-a comportat extrem de bine, putem privi către competitor care cu siguranță plătește prețul. Succesul poate fi atins și de primul născut, și de mezin - condițiile și atitudinile părinților decid rezultatul. În general, cu cât este mai răsfățat sau protejat unul dintre copii, cu atât mai multe șanse are celălalt. În cele mai multe cazuri, șansele sunt împărțite, așa încât nici unul nu reușește sau eșuează complet în orice privință. În condiții mai norocoase, competiția nu duce neapărat la eșec, ci mai degrabă la succes pe domenii diferite de activitate.

Următorul exemplu arată clar mecanismele și expresia competiției dintre copii.

Billy, un băiețel de nouă ani, era un băiețel minunat. El și-a pierdut tatăl acum patru ani, și a reușit să fie o mare ușurare pentru mamă. Foarte de timpuriu a asistat-o, nu numai în gospodărie, dar și având grijă de Marilyn de șase ani. Chiar și la vârsta sa, mama putea discuta orice problemă cu el, care își preluase funcția de „bărbatul casei". Singurul punct în care Billy nu mergea atât de bine era la școală. Avea câțiva prieteni și nu era foarte interesat de școală. Acest lucru nu este surprinzător, dacă luăm în considerare că la școală Billy nu putea avea poziția extraordinară de care acesta se bucura acasă.

Se poate imagina cu ușurință ce tip de fată este Marilyn. Ea este atât de nebună că mama nu mai știe ce să facă cu ea și a cerut ajutor. Ea este dezordonată, nu te puteai baza pe ea, zgomotoasă, perturbantă și enervantă - o adevărată răsfățată. Mama nu a putut înțelege cum se putea ca cei doi copii să fie atât de diferiți. A fost greu pentru ea să înțeleagă legătura dintre bunătatea lui Billy și dificultățile lui Marilyn.

Am avut următoarea discuție cu copiii împreună. În primul rând, am întrebat-o pe Marilyn dacă crede că mama sa o place. Răspunsul ei a fost, așa cum mă așteptam, o mișcare a capului în sensul negativ. Apoi i-am explicat că noi eram siguri că mama sa o iubește foarte mult, dar pentru că Marilyn nu crede asta, se comportă în așa fel încât să o determine pe mama sa fie tot timpul supărată pe ea. Ca o consecință, mama îi dă atenție doar când se comportă urât (mecanism distructiv de atragere a atenției) și asta o face să se simtă și mai neplăcut. Dacă ar încerca să se comporte altfel, ar descoperi că mama sa o iubește.

Această discuție a avut loc în prezența lui Billy. Apoi l-am întrebat pe Billy dacă ar vrea ca Marilyn să se facă fată bună. El a strigat imediat, „Nu!". Am întrebat de ce nu vrea. El a devenit jenat, a încercat câteva răspunsuri și în final a spus „Oricum nu va fi bună". Apoi i-am explicat că poate ne-ar putea ajuta, și el ar putea-o ajuta, și astfel să reușim împreună să o ajutăm să devină o fată bună. I-ar fi plăcut? Oarecum nesigur a spus da, i-ar place. M-am uitat la el și i-am spus sincer că nu cred că el vrea în serios asta pentru sora sa. Am fost sigur că primul său „nu" a fost mult mai sincer și corect. Dar de ce el nu vrea ca ea să fie bună? Poate că el ar putea să-mi spună. El a fost îngrijorat, pentru o vreme. Și atunci el a răspuns „Pentru că vreau să fiu mai bun decât ea."

Odată stabilită concurența dintre primul născut și al doilea, un al treilea copil poate fi adoptat ca un aliat, fie de primul sau de al doilea copil. Numai rareori cel de-al treilea concurează cu ambii copii, obligându-i pe cei doi să intre într-o alianță unul cu celălalt, situație care poate să apară de exemplu, în cazul în care cei doi copii mai mari sunt fete iar cel mai mic este băiat. Cel

de-al patrulea se poate alia cu oricare dintre fraţii mai mari, în funcţie de circumstanţe. Cei doi fraţi diferiţi în privinţa calităţilor, intereselor, sau emoţiilor sunt cei care atunci când erau copii erau concurenţi. Acest fapt arată locul în care s-a dus lupta, recunoaştere necesară pentru a înţelege orice copil.

Această interacţiune de familie, care pune fiecare copil într-o „constelaţie familială" caracteristică, aşa cum Adler[8] o numeşte, este mai importantă pentru dezvoltarea personalităţii şi a caracterului decât oricare alt factor unic, cum ar fi ereditatea. Iată un exemplu:

Tata, mama şi şase copii constituie familia. Competiţia îşi are originea în relaţia dintre un tată „superior", tiranic, interesat de politică şi literatură, şi o mamă, o casnică tipică, care compensează pentru inadecvarea sa socială şi intelectuală, prin dominaţia asupra copiilor. Primul născut este Sally, o fiică folosită de tată împotriva mamei sale. Mama îşi găseşte un aliat în cea de a doua fiică, Beatrice. Sally este o elevă bună, dar disprețuieşte treburile gospodăreşti şi este în opoziţie constantă cu mama sa. Beatrice este foarte interesată de gospodărie, o studentă foarte slabă, şi mult mai interesată de aspectul ei feminin.

Câţiva ani mai târziu se nasc două fete gemene univitelin. Asemănările dintre ele necesită diferenţierea lor prin haine colorate diferit, ele poartă şosete diferite şi panglici colorate, pentru a li se uşura recunoaşterea. Gemenii identici în general au o relaţie psihologică specifică. Ei se identifică unul cu celălalt într-o asemenea măsură încât, de cele mai multe ori, se privesc numai ca pe o jumătate din întreg, dezvoltând de cele mai multe ori stiluri de viaţă identice, care aduc apoi o uimitoare asemănare în privinţa destinului lor.

În cazul nostru, cu toate acestea, s-a întâmplat ceva neobişnuit. Competiţia puternică dintre cele două surori

[8] Alfred Adler, *Understanding Human Nature*. Greenberg Publishers, New York, 1927.

mai mari a produs separarea dintre gemeni. Ruth, care a fost întâmplător mai mare cu treisprezece minute, a fost revendicată de Sally ca aliat, în timp ce Beatrice s-a aliat cu geamăna mai mică, Diana. Ca o consecinţă, Ruth a transformat-o pe Sally într-o studentă bună şi o menajeră proastă, în timp ce Diana, la fel ca Beatrice, a devenit un elev mediocru, o bună gospodină, şi mult mai interesată de aspectul ei. Cel de-al treilea cuplu de copii a fost un băiat şi o fată. Băiatul, Tom, nu numai că a fost din nou „mai mare" dintre cei doi, dar de asemenea ca şi băiat, dorind o superioritate specială.

Întreaga familie a fost împărţită în două grupuri – funcţie de caractere, interese şi comportament: Tatăl, Sally, Ruth, şi băiatul împotriva mamei, Beatrice, Diana, şi fetiţă. Tom, cu sprijinul acordat de sora lui mai mare şi de tată, a contestat chiar superioritatea surorii lui mult mai în vârstă, Beatrice, încercând să o terorizeze. Geamăna Ruth a exclus-o pe Diana din relaţia cu fetele şi a refuzat să o ia cu ea, deoarece este „prea tânără" (treisprezece minute mai tânără). Fricţiunea, dezacordul, şi suferinţa reciprocă fac nefericită viaţa lor, altfel fiinţe capabile şi plăcute.

ADAPTAREA COPIILOR LA VIAŢA SOCIALĂ

Depăşind spiritul de competiţie din cadrul familiei şi în special dintre copii, este una dintre cele mai dificile, dar cea mai urgentă sarcină pentru părinţi conştienţi. Aşa cum orice competiţie inhibă copiii să se bucure unul de celălalt, orice experienţă de bucurie reciprocă reduce concurenţa. Ceea ce are nevoie familia sunt activităţile în comun şi interesele comune, pentru a creşte acest sentiment de apartenenţă, care este cel mai bun antidot al separării prin competiţie. Jocurile, care oferă tuturor o şansă egală şi corectă, excursii şi ieşiri, interese comune, discuţii prin care invită pe toţi să-şi exprime opinia, sunt extrem de eficiente, mai ales dacă ambii părinţi participă. Dar fără un efort deliberat, activitatea reală de grup rareori se dezvoltă: jocurile pot susţine competiţia prin

permiterea unuia dintre copii să fie superior, în timp ce alocă celuilalt obişnuita umilinţă. Deşi un fel de echilibru întotdeauna există, nu este neapărat unul fericit şi dacă este nefericit, poate fi cu siguranţă distructiv psihologic. Fiecare copil trebuie pregătit pentru a fi lider ocazional, precum şi pentru supunere ocazională, dacă se dezvoltă moduri democratice în cadrul familiei şi de acolo se extind mai larg către grupuri sociale.

Câteva cuvinte despre o problemă apăsătoare, dacă copiii trebuie salvaţi de la influenţele „urâte" ale lumii exterioare. Oricine a auzit sloganul „Să ne protejăm copiii!" Această cerere este bine intenţionată, dar periculoasă. Copiii noştri sunt protejaţi oricum prea mult. Prin protecţie, nu-i pregăteşti pentru a face ulterior faţă vieţii. Ei nu au nevoie de protecţie ci de încurajare. Lăsaţi-i să se confrunte cu faptele vieţii treptat; nu le putem ascunde oricum. Dar părinţii pot ajuta copiii, pentru a-şi dezvolta un comportament corect faţă de viaţă, pentru a fi curajoşi şi empatici, înţelegători şi de ajutor. În loc să interzică copiilor să asculte poveşti de groază, părinţii îi pot ajuta să evalueze în mod corect povestirile, şi să delimiteze ceea ce este ieftin şi de senzaţie. Nu le pot interzice copiilor lor să se joace cu arme, dacă colegii lor de joacă fac acest lucru (de altfel jocul cu armele nu îi pregăteşte pentru a fi soldaţi buni, ci serveşte doar pentru a încuraja un sentiment de superioritate); însă părinţii îi pot învăţa adevăratul sens al jocului cu armele. Le pot oferi o mai bună abordare pentru atingerea superiorităţii, şi pentru a-şi demonstra propria lor valoare.

Oferindu-le acest ajutor, copilul va deveni, în grupul său, o forţă de iluminare. El va răspândi valorile morale pe care le-a învăţat de la părinţii lui. Nu putem împiedica copiii noştri să înveţe despre ororile de război, dar putem discuta cu ei despre idealurile

democraţiei şi ale libertăţii. Îi putem face să înţeleagă că lupta nu este un mod eficient pentru stabilirea superiorităţii, ci mai degrabă un mijloc de auto-apărare. Copilul poate găsi modalităţi adecvate de dizolvare a fricţiunilor şi trebuie să fie puternic şi cu suficientă încredere în sine pentru a rezista la agresiune.

Intervenţia părinţilor în conflictele copiilor este în cea mai mare parte dăunătoare. Dacă în cadrul familiei există fricţiune, influenţa părinţilor creşte concurenţa şi încurajează mai mult lupta, care oferă posibilităţi copiilor de a obţine atenţia părinţilor. Dacă lupta se dă în afara familiei, influenţa parentală ajută prea puţin la micşorarea tensiunii şi subminează capacitatea copilului de a avea grijă de sine. În caz de urgenţă desigur, considerentele educaţionale trebuie lăsate în favoarea siguranţei. Astfel de situaţii sunt mult mai puţin frecvente decât cred părinţii. Dacă fraţii se ceartă, nu se vor ucide reciproc. Îmi place să pun doi copii care se luptă într-o cameră, cu menţiunea că voi aştepta să văd care scapă viu. De obicei această metodă ajută. După o scurtă perioadă de timp fiecare copil va şedea într-un colţ, sau ambii se joacă.

Da, să aduci pe lume copii este dificil. Ştim că trebuie să avem simpatie faţă de părinţi. În cazul în care există doar un singur copil, el este în poziţia dificilă de a trăi printre giganţi. În cazul în care există doi copii, se dezvoltă o concurenţă puternică iar copiii se luptă şi se ceartă. Dacă există trei copii, unul este întotdeauna la mijloc, comparându-şi poziţia lui cu privilegiile primului născut şi ale mezinului, având tendinţa de a se simţi neglijat. În cazul în care există patru copii, adesea vom vedea două perechi antagoniste din primul şi al doilea copil, dar de regulă, cu patru situaţia se îmbunătăţeşte considerabil. Dar cine poate aştepta până când are patru copii?

Astfel noi trebuie să avem simpatie pentru săracii părinți, sau cel puțin pentru săracele mame, pentru că tații au tendința de a se retrage dintr-o muncă ce pare adesea mai grea decât munca lor zilnică. Părinții sunt o problemă reală, nu copiii. Noi trebuie să-i ajutăm, astfel încât să se bucure de cea mai profundă plăcere de care se poate bucura ființa umană – aceea de a avea copii. Cine învață să se bucure de copilul său este bucuros să plătească prețul cerut - nopți nedormite la căpătâiul unui copil bolnav; frică şi consternare la pericole; dezamăgiri şi îngrijorare atunci când copilul nu reuşeşte. Să vezi cum creşte un copil este o plăcere fără egal. Schimbă semnificația timpului; fiecare an pierdut pentru noi este câştigat de copil. Propria noastră retragere este compensată de preluarea inițiativei din partea copilului nostru din locul de unde noi am abandonat, nu pentru propriul prestigiu, ci pentru întreținerea idealurilor, a convingerilor noastre şi a tot ceea ce considerăm valoros. Prin intermediul copiilor noştri ne construim viitorul, şi doar viitorul ne poate spune dacă am procedat corect.

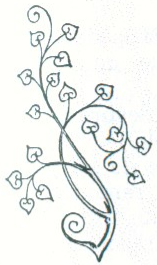

IX.

Clarificarea Problemelor Sexuale

PUTEREA INDIVIDULUI

Puțini realizează că eforturile lor de a rezolva problemele personale stimulează o evoluție care în final poate oferi un răspuns adecvat multor probleme stresante ale cuplului legate de viața sexuală şi maritală. În timp ce ne împlinim sarcinile zilnice, încercând să ne susținem pe noi înşine, căutând iubirea şi căsătorindu-ne, bucurându-ne de prietenie şi participând la diferite activități, este posibil să nu ne gândim la viitor dar tot ce facem ne conduce spre viitor - crează viitorul. Fiecare dintre noi ajută la modelarea lumii de mâine. Fiecare bărbat şi fiecare femeie, conştient sau inconştient, este vital pentru evoluție. Cât de ignoranți suntem cei mai mulți dintre noi de puterea şi influența personală pe care o posedăm! Destul de curios, mulți cred că numai politicienii produc schimbări în structura societății noastre. De fapt fiecare ființă umană, prin activitatea sa şi în mod egal prin inactivitatea sa, produce schimbări, indiferent dacă doreşte sau nu. Fiecare gând şi fiecare acțiune, fiecare credință şi fiecare îndoială, fiecare dorință şi fiecare act de indiferență - toate sunt

elemente ce se întrepătrund şi formează opinia publică. Deşi îşi pot pierde identitatea, ele dau culoare viitorului.

Gândurile şi sentimentele noastre despre iubire şi căsătorie sunt forţe în procesul evolutiv. Existenţa conflictelor de opinie indică un proces de schimbare. Dorinţa noastră de a reformula şi remodela, sau acceptarea placidă a condiţiilor prezente, influenţează dezvoltarea. Cum şi când ne îndrăgostim, cum experimentăm sexul, dacă ne căsătorim sau nu, cum trăim cu partenerul şi ce credem despre divorţ, nu numai că ne afectează propria noastră viaţă dar are semnificaţie pentru toţi contemporanii noştri. Reîntărim anumite trăsături sociale şi negăm altele, în timp ce credem că ne vedem de treburile noastre. Trebuie să devenim mai conştienţi de rolul pe care îl jucăm prin opiniile noastre, în eforturile comune ale omenirii de a găsi o manieră mai satisfăcătoare de a trăi viaţa. Trebuie să învăţăm să evaluăm mai bine înţelesurile sociale privitoare la preferinţele si convingerile noastre sociale. Conştientizarea propriului rol ne poate face să devenim implicaţi în mod deliberat în intenţia noastră de a ajuta şi înţelege acele credinţe ale partenerilor noştri care le contrazic pe ale noastre. Atât atitudinea de deliberare cât şi înţelegerea celorlalţi, sunt esenţiale pentru integrarea democratică a tuturor punctelor noastre de vedere în curentul evoluţiei actuale.

Dar să ne întoarcem la problemele noastre. Vrem să ştim ce este bine şi ce este rău, ce ar trebui să facem sau ce ar trebui să evităm. Doar din acest motiv este necesar să avem oarecare înţelegere cu privire la tendinţele de dezvoltare. Altfel vom rămâne neajutoraţi în confuzia schimbării şi în asumarea valorilor şi moravurilor. Hai să discutăm despre câteva dintre cele mai perturbante probleme şi hai să vedem în ce direcţie se îndreaptă dezvoltarea în general.

CONFUZIA CU PRIVIRE LA SEX

Prima problemă este cea a activităţii sexuale, care stârneşte atât de multe îngrijorări şi discuţii. Nici o altă problemă de dragoste şi căsătorie nu provoacă atât de multe conflicte şi diferenţe de opinie. Unii se declară deschişi în favoarea „libertăţii" sexuale, atât pentru bărbaţi cât şi pentru femei; unii condamnă aşa-numita imoralitate iar alţii evită orice luare de poziţie - poate că sunt de acord cu ambele variante; la una aderă practic, la cealaltă prin convingerile de bază. Mulţi se bucură de libertatea sexuală în afara căsătoriei şi totuşi pledează împotriva păcatului „adulterului". Alţii se păcălesc pe ei înşişi în altă direcţie. Am auzit o fată spunând că ea a crezut în iubirea liberă dar nu a practicat-o. Confuzie peste confuzie! Ce este bine şi ce este rău?

De ce sunt toţi atât de absorbiţi de ideea de sex? Pare să fie o regulă generală conform căreia indiferent cu ce problemă ne confruntăm, simţim că nu o putem rezolva şi că suntem acaparaţi de ea. Zi şi noapte (da, în visele noastre, de asemenea) suntem înconjuraţi de enigma sexului, în toate aspectele sale fiziologice, umane şi sociale. Facem sute de încercări eşuate pentru a rezolva acest puzzle, şi fiecare eşec maximizează problema, până când proporţiile sale exagerate anihilează toate celelalte faze importante ale relaţiilor umane. Şi astfel sexul devine pentru cei mai mulţi un simbol al vieţii şi unicul lor sens. Pentru toţi cei descurajaţi în dragoste, care s-au simţit inadecvat în a stabili o relaţie umană satisfăcătoare cu sexul opus, sexul în sine se dezvoltă ca un fel de manie (adicţie - RC). Toată perspectiva lor de viaţă capătă un sens eronat.

De fapt, sexualitatea este doar o fază a relaţiei dintre bărbaţi şi femei. Cei preocupaţi constant de funcţiile sexuale ignoră aspectul uman al relaţiei, şi

privesc persoanele de sex opus ca obiecte sau victime ce trebuie cucerite, şi mai rar ca fiinţe umane. Chiar dacă se iau în considerare reciproc ca posibili parteneri, adesea putem descoperi în spatele atracţiei sexuale imaginea unui potenţial inamic. Problema sexualităţii devine confuză, deoarece atât de mulţi pun accentul pe inutilitatea sexuală a unui partener; iar alte capacităţi, abilităţi şi interese, fie sunt trecute complet cu vederea fie li se acordă un rol secundar şi accidental.

Condiţiile prezente nu permit nici unei calităţi umane să-şi găsească pe deplin exprimarea. Acest lucru este important, deoarece toate problemele maritale şi sexuale cu care se confruntă indivizii sau cuplurile depind de convenţiile comunităţii din care fac parte. Din acest motiv, nu este posibilă găsirea unei soluţii general acceptate. Conceptele religioase, naţionale şi culturale decid ceea ce constituie „decenţa"[1] sexuală. În unele comunităţi, relaţiile sexuale intime sunt ilegale şi imorale în afara căsătoriei. Într-o comunitate care consideră că o mamă nemăritată reprezintă o ruşine, atât ea cât şi copilul vor fi ostracizaţi iar interesele unui copil ilegitim nu sunt protejate.

Pe de altă parte, întâlnim grupuri şi comunităţi cu un alt punct de vedere, în general, numit „liberal" sau „modern". Ei trebuie să facă concesii legii pentru moravurile general acceptate, însă departe de a dispreţui adevărata iubire, aceştia se mândresc cu emanciparea sexuală. O comunitate nu va avea obiecţii în cazul în care un cuplu necăsătorit are relaţii intime; alta acordă numai bărbatului dreptul la experienţe sexuale extramaritale; în timp ce o a treia condamnă

[1] „Toate standardele de comportament sunt relative, depinzând de modelele culturale. Cultura este locală, făcută de om, şi puternic variabilă." Ruth Benedict, *Patterns of Culture;* Houghton Mifflin Company, Boston, 1934.

orice relaţii sexuale în afara căsătoriei. Deşi factorul decisiv este statutul femeilor într-o anumită societate, noi înşine luăm parte la stabilirea şi menţinerea standardului.

Dacă o fată întreabă dacă ea ar trebui să aibă relaţii sexuale cu logodnicul său, trebuie să fie luate în considerare convingerile predominante ale comunităţii şi atitudinile celor doi faţă de emancipare. Este imposibil să spui da sau nu, pentru că fiecare răspuns este în pericol. Tradiţia în care băiatul a fost crescut trebuie luată în considerare, la fel şi dezvoltarea sa personală. Mulţi băieţi nu se vor căsători cu o fată după ce şi-a pierdut virginitatea, şi totuşi vor încerca din răsputeri să o ajute să şi-o piardă. Rezistenţa în faţa unui astfel de bărbat poate însemna să-l piardă atât pe el cât şi virginitatea. Cu toate acestea, unii băieţi vor ezita să se căsătorească dacă nu simt o astfel de apropiere faţă de faţă, apropiere posibilă numai prin sex; un astfel de băiat se poate îndoi că este destul de plăcut, dacă fata rezistă.

Toţi cei care au obiecţii faţă de astfel de declaraţii trebuie să recunoască problemele tinerilor. Tinerii noştri nu trăiesc în conformitate cu condiţiile care au existat atunci când părinţii lor au crescut. Dacă vrem să-i ajutăm şi să le oferim o direcţie, trebuie să recunoaştem noul statut social al femeilor, precum şi diferitele seturi de valori morale dezvoltate în ultimii douăzeci şi cinci de ani. Tinerii noştri nu sunt „imorali"; doar că morala lor diferă de cea a generaţiilor anterioare. Părinţii ştiu asta dar vor să închidă ochii la fapte noi şi deranjante. O mamă îşi dă seama că fiul ei nu se poate căsători foarte tânăr, şi probabil că nu va rămâne virgin până la o vârstă matură. Ea încearcă să nu se gândească la ceea ce ar trebui să facă el. Oare ar trebui să-şi găsească o fată „neserioasă" sau una „decentă" pentru experienţele sale sexuale? Mamele de fete au de obicei opinii diferite faţă de mamele de

băieți. Multe fete nu știu ce să creadă. Ele își doresc ca soții lor să fi avut experiențe, dar cu cine? Aici gândirea devine confuză. Lor nu le convine ca viitorul lor soț să fi avut experiențe cu femei de moravuri ușoare; totuși ele sunt fete „decente" și vor să-și păstreze castitatea. Mai mult, ele nu agreează privilegiul lor de a avea experiențe sexuale. Și astfel sunt prinse într-o luptă, o problemă plină de contradicții și încurcături. Atenta lor observare intră în conflict cu religia și tradițiile. Concluziile intelectuale contrazic sentimentele lor, și chiar și acele recunoașteri intelectuale au o permanență discutabilă.

Aceasta confuzie caracterizează o anumită lentoare mentală a generației actuale, care vrea să respecte vechile tradiții dar care, în același timp, dorește să satisfacă noile cerințe sociale. Acest lucru conduce către toate concluziile greșite care guvernează ideea de iubire la majoritatea oamenilor. Noi credem în monogamie, dar în același timp ne revoltăm împotriva ei, tânjind după schimbare și varietate. Avem o mare stimă în ceea ce privește virginitatea, dar nu respectam fetele care nu au alte virtuți decât „decența" lor. Fetele caută orice tip de satisfacție sexuală, dar doresc să-și păstreze virginitatea biologică. Toate caută o soluție, fără a adopta nici o poziție. Vor să accepte și să respingă în același timp, și, în final, constată că nu păcălesc pe nimeni altcineva decât pe ele însele.

Conflictele apar dintr-o incompletă recunoaștere a propriilor perspective și intenții. Este necesar să ne gândim la problemele implicate și să avem curajul de a abandona trecutul și să facem un pas înainte către obiectivul dorit de omenire. O astfel de gândire este o condiție esențială pentru a susține o poziție clară, lipsită de confuzie și de contradicții interioare. Nu ne putem aștepta la o simplă instruire morală, etică sau chiar medicală, pentru a ne rezolva dificultățile. Avem nevoie de o percepție clară a problemelor sociale, și de

o evoluție continuă a modului nostru de a ne comporta.

DIRECȚIA SCHIMBĂRILOR

De la *Republica* lui Plato și *Utopia* lui Sir Thomas More s-au scris multe romane vizionare care vizualizează o lume cu valori și principii fundamental diferite. Din punct de vedere științific, o persoană nu poate descrie nici un detaliu al vieții, în condiții complet străine de ordinea socială actuală. Totuși curentele generale ale evoluției trecute indică direcția dezvoltărilor prezente.

Fiecare război accelerează schimbarea. Tradiția și rutina, eternii oponenți ai progresului, sunt aspirate de nevoia vitală de auto-apărare. Forțele sociale latente sunt brusc eliberate, iar soluția problemelor sociale, mult timp amânate, devine imperativă. Primul Război Mondial, care a implicat întreaga populație civilă mult mai puțin decât cea de-al doilea, a adus schimbări sociale și economice, în special în Europa. Prin aceste evenimente poziția femeii a fost afectată, astfel încât ea a fost adusă în fața unui statut pe care nu l-a experimentat niciodată. Femeile au luat locul bărbaților nu numai în industrie, în comerț, în artă, și în știință, dar chiar și în forțele armate. Ultima dintre ele este de o enormă semnificație, calitatea de membru al forțelor armate a fost de mii de ani un privilegiu al sexului masculin dominant. Femeile sunt onorate cu uniforme, chiar și cu grad și funcție de ofițer. Includerea femeilor în armată afectează relația dintre bărbați și femei, în întreaga lume. Este doar o schimbare care coincide în rezultatele sale cu multe altele. Toate acestea duc spre același scop al evoluției: egalitate socială și sexuală dintre bărbați și femei.

Fie că ne place sau nu, va trebui să facem față faptelor care afectează condițiile postbelice din țara noastră. Experiențele sexuale ale soldaților noștri au

fost în cele mai multe cazuri în contrast cu creşterea şi formarea lor din viaţa civilă. Societatea pe care o ştiau nu le-a oferit vreo formă de mulţumire socială, deoarece prostituţia, un simbol al umilinţei feminine, a fost interzisă social şi legal. Cei care au locuit în ţările europene în special au fost expuşi considerabil la „libertate" sexuală, practică ce poate îngreuna pentru mulţi întoarcerea la obiceiurile puritane stricte, care predominau în America antebelică.

Situaţia cu care se confruntă femeile care au servit forţelor armate, este similară în ceea ce priveşte noile modele sexuale ce au luat naştere. Nimeni nu poate şi nu trebuie să generalizeze, dar aici este necesar să facem faţă evenimentelor. Multe dintre fetele plecate departe de casă, de protecţia familiilor lor şi de regulile stricte ale comunităţii, au fost expuse la cererile insistente şi susţinute ale partenerilor lor de sex masculin, la ispitele romantice ale naturii, lumina lunii sau tropice, la disperarea de singurătate şi a dorului de casă, la o condiţie de viaţă în care umbra morţii a făcut viaţa ieftină şi a pus un preţ mare pe plăcere. Aceste fete, în noul lor statut de soldaţi, nu mai puteau să privească sexul cu jena cu care au fost crescute. Condiţiile de viaţă şi de muncă le-a făcut pe multe dintre ele sa simtă şi sa acţioneze într-un mod mai masculin.

În timp ce toate aceste schimbări au afectat bărbaţii şi femeile în serviciu, frontul de acasă nu a stat nemişcat. Lipsa bărbaţilor disponibili şi ameninţarea cu privarea sexuală, a cântărit pentru multe fete şi femei mai mult decât importanţa castităţii şi fidelităţii, să nu mai vorbim de acele fete care şi-au scuzat dorinţa lor de distracţie, de admiraţie şi apreciere, prin asumarea unei „datorii patriotice" pentru a satisface dorinţele băieţilor lăsaţi acasă în permisie. Tendinţa generală faţă de pierderea moravurilor sexuale a făcut statutul soţiilor de război şi a mireselor de război chiar

şi mai precar decât ar implica greutatea separării. Este destul de greu să fii singur şi lipsit de afecţiune şi dorinţe sexuale; este mai rău să ştii că „el", probabil şi-a găsit plăcerile şi satisfacţiile într-un fel sau altul. Mai mult decât atât, această situaţie a trebuit să fie îndurată într-un moment când fetele şi femeile din comunitatea lor se bucurau de o libertate nouă şi fascinantă în statutul lor de muncitori de război, găsindu-şi locul lor alături de bărbaţi, în fabrici, în domeniile industriale şi tehnice care nu demult aparţineau bărbaţilor. Ele lucrau ca şi bărbaţii, se îmbrăcau ca şi bărbaţii, împotriva tuturor protestelor zadarnice ale bărbaţilor speriaţi care doreau să păstreze femeile „la locul lor" adică, în fuste (pantalonii întotdeauna au fost consideraţi ca fiind simbolul superiorităţii masculine). Femeile câştigau bani ca niciodată până atunci şi au devenit pricepute, dar fără susţinerea bărbaţilor. Nu este de mirare că se comportau ca bărbaţii în privinţa sexului, alegând şi pretinzând, ne mai bazându-se în mod pasiv pe farmecele lor.

NOILE RELAŢII DE CUPLU

Această recunoaştere este imperativă astăzi, dacă dorim să încurajăm evitarea confuziilor create în mintea generaţiei noastre datorită serioaselor conflicte sexuale şi maritale. Fără o clară înţelegere a factorilor sociali şi morali nici o problemă individuală dintre soţ şi soţie sau dintre îndrăgostiţi nu poate fi abordată sensibil sau rezolvată pe deplin. Bărbaţii şi femeile deopotrivă se opun să se accepte reciproc aşa cum sunt. Şi cu cât sunt mai descurajaţi cu atât mai puţin pot suporta, şi cu cât mai mult cer şi aşteptă, cu atât mai puţin vor obţine. În consecinţă, rata de divorţ probabil că va creşte în mod semnificativ. Vina va fi atribuită unei mari varietăţi de motive. Soţii şi soţiile vor da vina unii pe alţii; se vor plânge de incompatibilitate sau de condiţiile economice nefavorabile.

Este greşit să dăm vina pentru căsătoriile destrămate, pe lipsa de familiaritate ca şi pe plictiseala familiarităţii prelungite; căsătoriile conflictuale adesea se destramă ca nişte căsătorii de durată. Ambele părţi implicate îşi dau seama foarte puţin că dificultăţile lor nu se află nici în calităţile lor, nici în condiţiile de trai, ci în incapacitatea lor de a găsi un nou echilibru în ei înşişi pe măsură ce fundaţia căsătoriei se destramă. Fiecare provocare legată de probleme financiare sau sociale dificile aduce cu sine la suprafaţă conflictele interioare ale protagoniştilor. Ele diferă funcţie de poziţia pe care soţul sau soţia trebuie să şi le asume; ei aşteaptă şi pretind de la celălalt ceea ce fiecare este incapabil şi nedornic să ofere. Rata crescută a divorţului, în schimb, face bărbaţii şi femeile mai sensibili şi creşte cererea pentru asigurare.

IMORALITATE VERSUS NOILE MORAVURI

Ar fi nedrept să etichetăm aceste schimbări ca fiind „imoralitate în creştere". Este adevărat că războiul a adus mereu cu sine o pierdere a moravurilor. Acest lucru a fost adevărat după ultimul război, şi oricine poate considera condiţiile actuale o repetare a unei imoralităţi temporare. Dar de data asta este mai mult decât atât. Nu este posibilă întoarcerea la „normalitate" pentru că aceste schimbări reflectă mai mult decât pierderea moravurilor; ele indică schimbări ale valorilor morale, reflectând o nouă poziţie a femeii în societate, un nou tip de relaţie dintre bărbat şi femeie, care privesc sexul din altă perspectivă, în implicaţiile sale fizice şi sociale, cel puţin în marile oraşe. În timpul şi după primul război mondial delincvenţa sexuală a fetelor tinere a crescut, aşa cum s-a întâmplat şi de data aceasta. Dar există o diferenţă fundamentală: fetele arestate cu douăzeci şi cinci de ani în urmă erau deplin conştiente de greşelile lor. Astăzi, când sunt reţinute pentru infracţiuni similare,

ele sunt sfidătoare, negând oricui dreptul de a interfera cu afacerile lor personale. Ele susţin că pot face ceea ce doresc cu propriile corpuri. Delincvenţa sexuală este la fel de antisocială astăzi ca întotdeauna, iar imoralitatea există astăzi aşa cum a existat şi cu douăzeci şi cinci de ani în urmă; dar este mult mai dificil să separi decenţa de imoralitate, deoarece moravurile întregii populaţii s-au schimbat, iar modelele sexuale de astăzi nu trebuie şi nu pot fi comparate cu standardele existente cu un sfert de secol în urmă, de când schimbări enorme le-au luat locul între timp.[2] Există anumite comportamente sexuale care sunt condamnabile din punct de vedere moral, de către fiecare comunitate; însă multe alte modele de comportament sexual sunt considerate „decente" de către un grup şi „imorale" de către un altul.

Un factor evaluează corect standardele sexuale extrem de dificile: convenţiile sociale din civilizaţia noastră sunt caracterizate de standarde duble în ceea ce priveşte sexul şi morala. Aproape oricine se comportă sexual într-un mod care crede că ar fi inacceptabil de către rude, prieteni şi colaboratori, şi pe care de asemenea l-ar condamna la fiecare dintre ei. În trecut, acest dublu standard legat de comportamente sexuale ascunse a fost o cerinţă pentru ambele sexe. A fost necesar să se menţină privilegiile speciale ale bărbatului. Cineva s-ar putea lăuda în particular cu situaţii care nu pot fi divulgate în public. Aceste standarde publice de decenţă au fost în multe privinţe o

---

[2] „Civilizaţia noastră trebuie să facă faţă standardelor culturale ce scad sub ochii noştri, în timp ce altele noi apar la orizont. Trebuie să fim dispuşi să luăm în considerare schimbarea normalităţii, chiar şi atunci când este pusă sub semnul întrebării propria noastră moralitate în care am fost crescuţi." Ruth Benedict, *Patterns of Culture;* Houghton Mifflin Company, Boston, 1934.

metodă de a păstra jumătate a omenirii, şi anume femeile, sub un regulament moral strict.

Pe măsură ce femeile au câştigat egalitate, dublul standard a devenit lipsit de sens. Prin urmare multe lucruri pot fi dezvăluite astăzi fără a afecta ordinea socială. Este caracteristic perioadei în care trăim ca Universitatea din Indiana, Departamentul Medical al Consiliului Naţional de Cercetare, şi Departamentul Medical al Fundaţiei Rockefeller să susţină un proiect de cercetare de lungă durată de către Dr. Alfred Kinsey, care să examineze comportamentul sexual real al populaţiei de-a lungul vieţii, incluzând multe sute de femei şi bărbaţi aparţinând diferitelor categorii sociale, profesionale şi de vârstă. Acest lucru va arăta, probabil pentru prima dată în istoria omenirii, modul în care oamenii se comportă sexual. Toţi cei care aderă la vechile tradiţii pot fi şocaţi de faptele raportate. Dar această descoperire va fi doar un alt pas spre recunoaşterea schimbării în conceptele morale ale populaţiei, reflectate în acţiuni mai mult decât în cuvinte.

CONFUZIA MARITALĂ CA PARTE A CONFUZIEI GLOBALE

Confuzia cu privire la abordarea căsniciei este doar un aspect al confuziei caracteristice perioadei culturale numită era postbelică. Societatea ca întreg se confruntă cu conflicte şi probleme politice, economice, de muncă, religioase si rasiale, la care trebuie să găsească soluţii dacă doreşte să supravieţuiască.

Până acum am fost incapabili sa rezolvăm aceste probleme cu succes. De fapt problemele postbelice nu sunt diferite de problemele de dinainte de război şi chiar de cele din timpul războiului. Toate merg împreună. Războiul în sine este rezultatul aceloraşi conflicte de bază care tulbură liniştea şi armonia între oameni şi grupuri. Ceea ce experimentăm în mod

dureros este străduinţa pentru obţinerea egalităţii sociale. Conflictul dintre soţi şi soţii este doar o fază a aceleaşi lupte.

PROGRESUL SOCIAL SPRE EGALITATE

Într-adevăr, egalitatea este cea mai presantă problemă a timpului nostru. Semnificaţia sa nu se limitează doar la relaţia între bărbaţi şi femei, deşi instaurarea sa poate avea efecte majore asupra instituţiei căsătoriei şi asupra structurii sexului şi a dragostei. Egalitatea este premiul pentru care omenirea se luptă astăzi. Lumea este un câmp de luptă unde se întâlnesc două forţe: cei mai puternici urmăresc să-şi menţină puterea, iar cei mai slabi urmăresc să obţină influenţă. Cei puternici au nevoie de convingerea că întotdeauna vor exista conducători şi sclavi, că lumea nu va experimenta egalitatea, şi că cultura si ordinea pot fi menţinute numai prin forţă şi ameninţare. Cei slabi resping această ideologie. Ei luptă pentru drepturi egale pentru toate fiinţele umane, pentru stabilirea şi recunoaşterea demnităţii umane şi pentru respect mutual şi asistenţă reciprocă. Ei cred în egalitatea fundamentală a fiinţelor umane - o egalitate nederanjată de nici o diferenţă individuală, naţională, şi rasială.

Aceste diferenţe de naţionalitate, rasă, credinţă vor exista întotdeauna; dar când sunt privite ca piesele unui puzzle colorat ce contribuie la imaginea omenirii, acestea nu implică discriminare socială sau morală. Cei care nu au deloc încredere în natura umană şi doresc să o supună şi să o regimenteaze se opun progresului şi încearcă să întoarcă înapoi roata timpului. Ei cred în supremaţia înnăscută a bărbatului, şi dacă câştigă puterea vor reuşi să priveze femeile de toate drepturile pe care le-au dobândit deja. Ei cred în pălmuirea copiilor lor, fără a recunoaşte sau chiar fără a simţi profunda umilinţă implicată. Ei se uită de sus la alte

naţiuni şi rase, ei disprețuiesc masele şi recunosc că doar propriile lor minți sunt inteligente. Ei ridiculizează orice idee de egalitate ca fiind o iluzie a visătorilor, fără nici o perspectivă de materializare. „Realismul" lor este puternic, pentru că îi reprezintă pe aceia care sunt la putere.

UNIFICAREA ŞI EGALITATEA OMENIRII

Istoria umană, cu toate acestea, respinge ipoteza de bază a celor de la putere. Este adevărat că omenirea nu a experimentat niciodată egalitatea autentică, în care membrii unei anumite societăți au toți acelaşi statut social. Dar „progresul" a însemnat întotdeauna egalitate. „Egalitate" este un termen social şi înseamnă a avea acelaşi statut social.

Progresul societății umane a fost întotdeauna însoțit de expansiunea grupurilor pentru a include noi grupuri de persoane care recunosc că aparțin unii altora. Omenirea a fost la început împărțită în familii, aşezăminte şi triburi. Orice om din afara grupului era un străin şi nu deținea nici un statut în cadrul grupului, nici o „egalitate". Grupurile au fuzionat în unități mai mari; iar în procesul de aşezare, s-a şters în sfârşit distincția dintre clanuri şi familii pentru a face loc unui nou mod de organizare umană: o unitate regională, bazată pe frontierele[3] geografice, care reuneşte în cadrul său membri din diferite familii şi semeni ca cetățeni de drept şi, prin urmare, mai mult sau mai puțin „egali".

Acesta a fost începutul civilizației noastre. Grupurile au crescut de la unități mici care cuprindeau unul sau mai multe sate, la unități naționale şi în final imperii, deşi majoritatea obținute prin forță şi cucerire.

[3] H. G. S. Maine *(Ancient Law;* J. Murray, London, 1906) descrie distincția dintre înrudire şi legăturile teritoriale.

Structura tuturor acestor grupuri a rămas plină de contradicții interne. Ființele umane, unite printr-un set de legi comune, erau obligate să se accepte şi să se respecte între ele, nu s-au mai integrat într-o unitate omogenă şi apropiată, aşa cum a existat anterior în cadrul clanului. Membrii diferitelor familii devenind cetățeni, nu mai puteau să se ucidă reciproc, aşa cum făceau până atunci, dar prietenia şi cooperarea dintre aceştia era încă limitată. Privați de distrugerea fizică, ei se puteau abuza, trişa, şi exploata reciproc. Necesitatea apariției unei metode mai subtile de război şi autoprotecție se poate să fi fost forța care a obligat omul să îşi folosească mai mult creierul decât pumnul. Într-un anume fel fiecare cetățean a devenit un amestec neobişnuit de prieten şi dușman. Acest tip de relație, caracteristic întregii societăți „civilizate", a invadat chiar şi relațiile apropiate din cadrul familiei.

În calitate de cultură umană, bazată pe exploatare reciprocă, s-au făcut prea puține progrese în ceea ce priveşte interrelaționarea umană, mulți pierzând nădejdea în orice progres al omenirii. Ce câştig avem din dezvoltarea ştiinței, a progresului tehnic, dacă omul suferă astăzi mai mult ca niciodată, dacă războiul devastează şi amenință mai violent şi mai distructiv decât înainte? Dacă vom compara civilizația noastră actuală cu cea a vechii Grecii, într-adevăr progresul omului este mic. Trebuie să recunoaştem totuşi că, chiar şi astăzi, aparținem aceleiaşi perioade culturale ca şi Grecii antici. Unul din motivele pentru care Grecia antică nu a putut să dezvolte o nouă ordine socială, de ce omenirea la acel moment nu a putut progresa, a fost incapacitatea de a elimina inamicul *din cadrul grupului.* Societatea la acel moment era o societate sclavagistă ce nu permitea acceptarea drepturilor umane fundamentale. Ideea de egalitate umană a apărut deja şi a supraviețuit — precum

creştinismul — profundului regres cultural pe care omenirea l-a suferit în timpul Evului Mediu[4].

De atunci, omenirea a cunoscut un progres rapid. S-a accelerat mai ales tendința fundamentală de unificare, atunci când ştiința şi tehnologia au adus mai aproape oamenii decât au fost înainte. Distanțele s-au micşorat şi toată lumea civilizată a devenit o singură unitate, în primul rând de cunoaştere şi artă, şi mai recent din punct de vedere economic, cu toate că încă nu politic. Au apărut din nou imperiile, cuprinzând întreaga lume. Azi este larg acceptat punctul de vedere că lumea este o singură familie, familia omului. Trăim cu toții împreună, indiferent de culoare şi de rasă, de credință şi cultură; indiferent de gradul de civilizație. Orice ce se întâmplă într-o parte a lumii, afectează toate omenirea. Această dezvoltare egalizează distincțiile dintre ființele umane. Revoluția franceză şi revoluția rusă au pus capăt feudalismului, drepturile omului şi războiului civil american sunt repere în emanciparea tuturor grupurilor defavorizate. Ideea drepturilor omului a adus o recunoaştere a drepturilor muncitorilor, copiilor, femeilor, precum şi a tuturor raselor.

Dar emanciparea grupurilor suprimate anterior a dat naştere la reacții din partea acestora. Egalitatea, ca

[4] Ideea egalității umane a fost pentru concepută sub influența stoicismului grec, promovată de legea romană mai târziu, şi pusă în final în practică de creştinii timpurii. Galatenii (III, 28) vorbesc de egalitatea omului în fața lui Dumnezeu. Egalitatea sexuală a fost de asemenea descrisă de Plato şi mai târziu de legiuitorii romani. În secolul al patrulea, triumful doctrinei augustiniene despre predestinare a oprit dezvoltarea ideilor stoice şi creştine despre egalitatea omului şi a stabilit legea medievală. Conform acesteia, inegalitatea umană este parte a planului divin al lucrurilor şi consecința unei căderi dorite de Dumnezeu (*Enciclopedia of Social Sciences*, vol. 5).

promisiune făcuta unui grup, este o amenințare la adresa celuilalt grup. Cu cât drepturile femeilor au crescut şi au agravat lupta dintre sexe, cu atît mai mult emanciparea i-a provocat pe toți cei care îşi consideră privilegiile în pericol. Prin urmare competitia creşte în mod global, rezultând războiul în cele mai violente şi atroce forme ale sale, amenințând întreaga cultură şi însăşi existența omenirii. Dar reacția nu poate câştiga niciodată. Roata timpului nu se întoarce niciodată înapoi, cu excepția cazului când se opreşte complet. Este posibil să distrugă o întreagă cultură. Omenirea de multe ori a experimentat o astfel de distrugere, dar niciodată un stadiu de dezvoltare nu a fost urmat de o refacere a ceea ce a precedat. Dacă omenirea supraviețuieşte răutăților teribile din zilele noastre, muncitorii, femeile, precum şi toate rasele câştigă statutul social şi completa cetățenie. Fie vom pieri, fie vom stabili egalitatea reală, care este baza democrației. Trebuie să existe o nouă ordine care va da sens acestei lumi, prea des folosită în principiu şi atât de puțin în practică.

DEMOCRAȚIA

Pare a fi necesar în acest moment să examinăm ceea ce înseamnă cu adevărat democrație. Cu toții folosim acest termen constant, fără a verifica cu atenție sensul lui real şi implicațiile sale practice în casele noastre, la locul de muncă, în activitățile noastre sociale şi politice. Cuvântul „democrație" are un sens foarte clar şi simplu. Este grecesc şi înseamnă literalmente „dominația oamenilor". Într-o democrație politică oamenii reprezintă guvernul. Oamenii înseamnă eu şi tu, se înțelege orice bărbat şi femeie. În cadrul democrației fiecare are statutul de suveran şi ar trebui să posede toată demnitatea şi respectul datorat unui domnitor. Acesta este sensul democrației: respect

şi demnitate pentru fiecare cetăţean, indiferent de culoare, statut profesional, avere sau sex.

Cel mai arig duşman al acestor egalităţi sociale sunt prejudecăţile, fie că sunt rasiale, religioase, sociale sau naţionale. Ele crează o barieră de la om la om, de la cetăţean la cetăţean, şi împiedică recunoaşterea demnităţii şi respectului reciproc. Aceasta este bazată pe frică şi neîncredere, şi împiedică dezvoltarea unui sentiment de apartenenţă, a unităţii în rândul cetăţenilor, fără de care cooperarea şi armonia este imposibilă. Lupta împotriva oprimării şi persecuţiei, lupta pentru libertate este dusă pe mai multe fronturi, nu numai în Europa şi în Asia, dar chiar aici acasă. Cele mai multe fronturi de luptă sunt bine recunoscute, iar oamenii şi-au ocupat poziţia de ambele părţi ale baricadei. Toate luptele sunt complicate şi grele, confuze şi produc confuzie. Cu toate acestea, părţile implicate cunosc jocul iar publicul priveşte cu respiraţia la gură rezultatul, care este decisiv pentru fiecare dintre noi.

Nu are rost să închidem ochii asupra faptului că America se confruntă cu o gravă problemă, acum că războiul s-a încheiat. Guvernul şi cetăţenii sunt serios preocupaţi de stabilirea condiţiilor globale, care să permită pacea şi prosperitatea pentru toţi. Planurile sunt nu numai politice, în ceea ce priveşte ţările inamice şi naţiunile cucerite prin război şi ocupaţie. Sunt de asemenea economice, şi acestea implică întreaga lume, inclusiv propria noastră ţară. Stabilirea drepturilor egale ale omului nu poate să se limiteze numai la Europa sau Asia. Trebuie să găsim o cale de a crea condiţiile politice, economice şi psihologice potrivite pentru democraţie în casele noastre, la fiecare pas, sau nu vom reuşi să le cream nicăieri în lume.

Doar câţiva dintre noi suntem conştienţi totuşi, că încă mai trebuie să depăşim o altă formă de discriminare, o discriminare care, îndreptată

împotriva unui segment întreg al populaţiei noastre, pătrunde adânc în fiecare familie şi în fiecare casă şi este evident în cea mai intimă relaţie dintre soţ şi soţie, dintre tată şi mamă. Această luptă este deosebit de subtilă, deoarece mulţi participanţi nu conştientizează că se luptă, că sunt în competiţie, şi pentru că implică modificări în această relaţie intimă şi personală, cultivată de tradiţii învechite. Acest conflict afectează nu numai relaţia dintre bărbat şi femeie, dar perturbă chiar şi relaţia dintre mamă şi fiică şi perturbă prieteniile dintre femei care se întâmplă să ocupe o poziţie de partea opusă a „gardului". Emanciparea completă a femeilor este necesară pentru dezvoltarea drepturilor umane în spiritul egalităţii.

Ideea de egalitate distingându-se tot mai mult la orizont, va preveni o recădere într-o stare de dominare masculină, indiferent de cât de violente sunt forţele de reacţie; chiar indiferent de cât de multe victorii pot dobândi. Pe de altă parte nici femeile nu au şansa de a deveni sexul dominant, în special pentru că aşa cum tirania bărbaţilor este zadarnică împotriva ideii de egalitate, tot aşa de zadarnică va fi tirania femeilor. Cu toate acestea, cei care persistă în asuprirea altora, trebuie în mod inevitabil să piară. Trebuie să rămână în mod constant în alertă, trebuie să se apere continuu de cei oprimaţi, care îşi cer drepturile. Nici un armament pe care şi-l construiesc nu va fi suficient de puternic pentru a-şi proteja supremaţia. Frica este răsplata lor, aşa cum neîncrederea în concetăţenii lor îi privează de siguranţa esenţială pe care omul o poate găsi numai în sentimentul de apartenenţă la alţii, în conştientizarea acceptării de către semenii lui.

Toate schemele şi mecanismele de apărare folosite de cei care luptă pentru superioritate sunt incompatibile cu bucuria şi armonia, care este şi a fost mereu cea mai mare dorinţă a oamenilor, pentru care au muncit, au luptat, au trăit şi au murit. Tendinţa

evidentă de evoluție conduce la concepția de a locui împreună fără forță și oprimare. Și oricine se opune evoluției va pieri. Memoria lui va fi ștearsă de pe acest pământ.[8] Pe măsură ce cucerirea asupra naturii avansează, iar ajustările sociale progresează, cum tot mai puțini indivizi se mulțumesc doar cu satisfacerea nevoilor elementare, avariția și suspiciunea vor funcționa tot mai puțin în favoarea generozității și a bunăvoinței - iar puterea ideii de egalitate trebuie să crească.

CONTRIBUȚIA FEMEII LA PROGRES

Cum am putea cu toții, și fiecare dintre noi individual, să ne aducem contribuția la progresul omenirii? Contribuind fiecare în relațiile noastre cu ceilalți, dar cel mai mult dezvoltând și întreținând relațiile pozitive în cuplu și familie. Femeile vor fi mult mai pregătite decât bărbații să recunoască realele probleme extrem de presante din relațiile maritale și sexuale. Bărbații sunt adesea împiedicați de propria mândrie să admită pentru ei înșiși motivațiile atitudinilor și acțiunilor lor, mai exact temerile lor cu privire la creșterea egalității oponenților, categorie în care sunt incluse și femeile. Dar femeile, ca cele care au pierdut în trecut, pot vedea mult mai ușor ideea. Din acest motiv se poate întâmpla ca femeile să joace un rol mai important în lupta pentru egalitate.

Femeile ca parte a societății, a economiei și a vieții noastre sociale, trebuie să-și recunoască responsabilitatea, altfel vor stagna sau se vor întoarce în sclavie și, prin urmare vor încetini procesul de egalizare, care este atât de necesar și vital pentru întreaga lume. Participarea femeilor în politică

[8] Alfred Adler, *Social Interest*: A *Challange to Mankind*. C. P. Putnam's Sons, New York, 1940.

probabil că nu va avea nici o influență imediată asupra imaginii politice a timpurilor noastre. Femeile vor fi fie progresiste fie reacționare, în funcție de educație, de condițiile lor familiale și de dezvoltarea personală. Dar efectele vor fi mult mai mari dacă femeile participă activ în politică, nu numai ca alegători, dar și ca fondatori de legi. Atmosfera din fabricile noastre s-a schimbat în multe privințe de când femeile și-au făcut un loc. Imaginea Congresului ar fi diferită dacă bărbații și femeile ar fi reprezentați în număr egal. De o astfel de schimbare ar beneficia foarte mult acest organism de stat. Ori de câte ori femeile au participat activ într-o luptă politică — așa cum au făcut spre exemplu, în mișcarea de rezistență din multe țări, ele au inspirat, au adus entuziasm și foarte des au dat dovadă de bun simț comunitar, util ca antidot pentru luptele atâtor bărbați pentru putere, prestigiu și superioritate personală. Bărbații și femeile se comportă diferit în grupurile mixte, decât atunci când sunt în prezența persoanelor de același sex. Și este foarte posibil ca multe organisme legislative să arate aceeași îmbunătățire a procedurii lor, așa cum s-a observat în școli după ce au devenit mixte.

Când femeile au cerut egalitatea drepturilor politice și au devent mai preocupate de afaceri, de economie, de politică, și de afaceri publice și civice, ele au înțeles că servesc nu doar scopului propriului sex ci deservesc societatea în ansamblul său. Nu se mai pune problema dacă femeia poate face treaba bărbatului, această dovadă aparține deja trecutului. În prezent, este o chestiune de asumare a responsabilităților, și nu se mai pune problema retragerii de la obligațiile cetățenești. Dacă femeile vor câștiga statut social și politic deplin, sau dacă forțele progresului sau ale reacțiunii vor câștiga în această țară, depinde de noi toți, de curajul și determinarea fiecăruia. Va depinde dacă femeile sunt doar interesate doar de activitățile

imediate cercului în care acționează, sau dacă acestea au îndeajuns interes social pentru a se preocupa de problemele cu care toți ne confruntăm, simultan.

Un motiv pentru care ne putem aştepta la o influență sănătoasă, o dată ce femeile au început să participe pe deplin la afacerile publice, este simplul fapt că nu li s-a permis să facă acest lucru în trecut. Oamenii care au fost supuşi discriminarii, care au fost lipsiți sau cărora li s-au limitat drepturile omului, care s-au simțit inferiori şi care au fost supuşi, au o tendință generală de a deveni sensibili la relațiile sociale şi la nedreptăți. Atâta vreme cât îşi acceptă destinul cu supunere aceştia sunt un obstacol pentru progres. Dar imediat ce se vor elibera de această supunere se vor îndrepta către condiții mai bune şi mai sănătoase.

NE ÎNDREPTĂM CĂTRE O NOUĂ CULTURĂ?

Este necesar să înțelegem această evoluție spre egalitate, pentru a vizualiza viitorul relației dintre bărbați şi femei. O nouă relație umană, bazată pe înțelegere şi cooperare reciprocă, are nevoie de un spirit profund de prietenie care singur poate aduce pace între bărbați şi femei, în raport cu drepturile şi demnitatea fiecăruia, în locul fricii şi a neîncrederii. Progresul spre o cooperare reciprocă este blocat de cei care nu cred în această evoluție, care se îndoiesc de capacitatea omului de a avea o atitudine complet prietenoasă şi plină de interes social. Pentru ei, dragostea şi sexul întotdeauna vor fi pline de ostilitate şi de război. Ei nu numai că se îndoiesc că egalitatea dintre sexe nu va fi niciodată posibilă; ei neagă faptul că omul este capabil să-şi depăşească ostilitatea şi agresiunea „înnăscută". Dragostea fără gelozie pare imposibil pentru aceştia; interesul sexual fără posesie, inimaginabil; excitarea sexuală fără brutalitate, nerealistă.

Sunt ființele umane capabile psihologic şi emoțional de bunătatea reală şi de interes social sincer? Când privim oamenii de astăzi, am putea fi înclinați să acceptăm un răspuns pesimist. Dar trebuie să realizăm că omul se află astăzi în cel mai nefericit moment al său, în ceea ce priveşte armonia socială. Ştim ca relațiile sociale dintre ființele umane sunt încordate astăzi, mai mult decât oricând, pentru că trăim între două culturi şi pentru că ne apropiem de o nouă cultură, care nu a mai experimentat echilibrul până acum. Este caracterizată printr-un nou sentiment de apartenență, bazat pe o nouă concepție de cooperare şi egalitate. Pentru ca solicitările sociale şi economice au inițiat această nouă concepție, ea este obligată să producă noi condiții sociale şi economice, fără precedent cu privire la implicații şi efectele acestora.

OMUL DE MÂINE

Nu suntem lăsați în întregime pradă speculațiilor cu privire la omul viitorului, din punct de vedere mental, moral şi intelectual. Cunoştințele noastre psihologice despre indivizii care trăiesc astăzi permit o evaluare concretă a capacităților umane actuale sau „înnăscute". Suntem deja în poziția de a răspunde la întrebarea dacă omul este în principiu egoist şi crud, indiferent de conştiința sa morală şi intelectuală. Deținem suficiente informații cu privire la faptul că emoțiile se pot schimba, fapte care confirmă încrederea în dezvoltarea viitoare a omenirii.

Psihologia şi psihiatria oferă o contribuție importantă pentru teoriile şi concepțiile sociologice. Analiza atentă a persoanelor, în special a copiilor, arată un lucru uimitor: că toată lumea, fără excepție, deține sute de abilități, numeroase talente nedescoperite care nu au fost dezvoltate (de multe ori frustrante) chiar înainte de a fi percepute. Toate deficiențele şi limitările personale care împiedică adaptarea personală şi

succesul sunt artificiale, şi sunt rezultatele unei profunde descurajări la care noi toţi, ca şi copii, suntem supuşi. Metodele noastre de creştere a copiilor le depăşesc pe cele ale oamenilor primitivi doar în privinţa cunoşterii şi artei. Multe triburi sălbatice cunosc mai multe despre educaţia emoţională[6], despre educarea pentru dobândirea curajului, a încrederii în sine şi a rezistenţei, decât visează cei mai mulţi educatori.

Îi învăţăm pe copiii noştri despre cultură şi civilizaţie; adică să citească şi să scrie, să numere şi să stăpânească mai multe talente; dar nu ne învăţăm copiii cum să trăiască împreună cu alţii. În schimb, continuăm să îi descurajăm. Cursul civilizaţiei noastre, care transformă cea mai apropiată rudă într-un competitor, poate fi studiat în creşe, în şcoli şi în familiile noastre. Potenţialele calităţi de orice fel sunt înnăbuşite încă din faza de început. Dacă copiii au nevoie de asistenţă, se lovesc de neînţelegere şi, destul de des, neglijenţă şi frustrare, fiindu-le ignorate nevoile lor de bază. Confruntaţi cu egoismul şi posesivitatea cum îşi pot dezvolta încrederea în sine şi interesul social? Cât de puternică trebuie să fie natura umană, dacă am putut creşte în astfel de condiţii nefavorabile, împotriva atâtor lucruri neprevăzute, şi totuşi am devenit atât de civilizaţi precum suntem astăzi! Totuşi nu am învăţat să ne maturizăm. Părem maturi şi demni, dar sub un strat subţire poate fi detectat copilul, răsfăţat sau speriat, nesigur şi timid. Cine poate nega asta?

---

[6] „Mediul din Samoa care face creşterea atît de uşoară, de simplă, arată lipsa de pretenţii a întregii societăţi." Margaret Mead, *Coming of Age in Samoa.* William Morrow and Company, New York, 1928.

În psihoterapia şi consilierea copilului, suntem martorii apariţiei unor calităţi care niciodată nu s-ar fi putut dezvolta, fără intervenţie calificată. În special copiii se pot maturiza brusc intelectual, artistic, sau moral, dacă sunt expuşi unor influenţe noi stimulante şi încurajatoare. Contează foarte puţin că astfel de experienţe sunt relativ rare şi excepţionale, deoarece doar o mică parte din populaţia noastră a fost expusă până acum la tratament psihiatric, şi nu toţi cei expuşi răspund favorabil pentru că nu întotdeauna condiţiile şi atitudinile pot fi schimbate îndeajuns. Cu toate acestea, astfel de experienţe de reeducare infirmă critica cu privire la faptul că atitudinea noastră este nerealistă iar aşteptările noastre mult prea optimiste.

Antropologia pare că oferă o dovadă a potenţialităţilor ascunse ale omului. În ultimii 25.000 de ani omenirea a suferit foarte puţine schimbări fizice. Creierul nostru este aproape identic cu cel al omului de Cromagnon preistoric, dar cât de diferit funcţionează! A fost nevoie de timp şi experienţă pentru a face să funcţioneze creierul aşa cum funcţionează astăzi; dar capacitatea a existat cu multe mii de ani în urmă. De mai multe ori în istorie acest progres de la un stadiu de dezvoltare mai scăzut la unul mai avansat a apărut brusc. În vremurile noastre, acest punct de vedere şi-a găsit un loc, fără îndoială. Triburile sălbatice ce trăiesc în părţi îndepărtate ale lumii, neatinse de civilizaţia modernă, rămân sălbatice, crude, şi nedezvoltate; ne despart de aceştia un tărâm al artei şi al ştiinţei. Dar dacă una dintre aceste persoane este adusă în civilizaţia noastră, ea dobândeşte abilităţi şi dezvoltă capacităţi mentale de neimaginat în tribul său. În mediul său natural nimeni nu ar fi putut să anticipeze astfel de calităţi şi potenţialităţi, şi nu s-ar fi dezvoltat acolo. Din punct de vedere fiziologic, ca genotip, el nu se deosebeşte de rudele sale în viaţă, să zicem din Africa. Astăzi, printre descendenţii „aborigeni" —

descendenți cu numai câteva generații — găsim reprezentarea celei mai înalte inteligențe dovedite de omenire. Aceasta ne-a furnizat oameni de știință, artiști, specialiști, atît bărbați cît și femei. Chiar și cei mai puțini inteligenți printre ei au învățat să citească și să scrie, artă pe care chiar și cele mai ingenioase rude din junglă nu ar fi putut-o stăpâni. Nici o schimbare a creierului nu este necesară, nici o modificare a calităților înnăscute, pentru a ajunge la un nivel mai ridicat de cultură. Ceea ce este adevărat pentru aceste grupuri este valabil și pentru ceilalți.

Copiii noștri demonstrează mari posibilități de a învăța atunci când la o vârstă fragedă, cu puțin efort, stăpânesc talente și aptitudini care pentru adulți ar necesita ani de studiu. Nu este vina copiilor că se face puțin uz de capacitățile lor intelectuale, morale și emoționale, ci mai degrabă a celor care le orientează destinele. Odată ce Watson[7] a încercat în zadar să promulge deplina recunoaștere a acestui fapt el nu a reușit pentru că a considerat problema numai din punct de vedere structural, ca și cum comportamentul copilului răspunde numai la stimuli izolați. Este nevoie de mai mult decât de furnizarea stimulilor mecanici pentru a crea progresul. Fiecare calitate, fiecare limitare reflectă funcția întregului individ din cadrul grupului său social. Ceea ce ne lipsește nu este doar o mai bună tehnică de creștere a copiilor, ci un tip de spirit social diferit care să le dezvolte potențialele abilități. Spiritul care îi afectează în mod pozitiv sau negativ este spiritul societății noastre. În consecință, ceea ce sunt ei, se datorează mai mult spiritului de competiție, fricii și ostilității, mai mult decât cel al capacităților moștenite.

[7] John B. Watson, *Behaviorism.* W. W. Norton & Company, New York, 1925.

Dacă omenirea va atinge vreodată condițiile de viață care permit sentimentul social și de cooperare, atunci și numai atunci copiii noștri, întregile generații, vor avea o șansă reală de a-și dezvolta pe deplin capacitățile morale și emoționale. Atunci, probabil, va apărea un nou tip de om, diferit de omul din generația noastră așa cum diferim noi de triburile sălbatice. Putem presupune că omul de mâine va fi caracterizat de un mai mare interes social, de un mai mare simț al responsabilității, și va fi mai puțin preocupat de propria plăcere și de prestigiul personal. Dezvoltarea sa intelectuală probabil va coincide cu maturitatea sa emoțională; emoțiile agresive nu vor fi recunoscute ca fiind „motoare" ale *naturii* greșit interpretată, ci ca „instrumente" ale neadaptării ființei umane. Așa cum sentimentele noastre se schimbă și se maturizează în timpul vieților noastre individuale, tot așa probabil că se vor schimba atunci când omenirea se va maturiza ca întreg.

Emoțiile de dragoste pot fi atunci destul de diferite de ceea ce experimentăm astăzi. Gelozia nu-și mai are locul atunci când elementele de posesie, agresivitate și concurență sunt eliminate din relația dintre bărbați și femei. Astăzi, sentimentul de familiaritate și rutină, de multe ori amorțește dorința sexuală. În viitor își poate pierde efectul represiv.

Orice prognostic despre imoralitate sexuală este imposibilă, așa cum suntem în imposibilitatea de a vizualiza în mod clar schimbările din relațiile dintre două ființe umane care recunosc că valorile și interesele comune sunt mai importante decât propriile lor plăceri și victorii.

PROVOCĂRILE MONOGAMIEI

Odată ce sexul este „purificat" și nu mai reprezintă o intruziune în relațiile umane și sociale dintre bărbați și femei, eterna întrebare va primi răspuns - dacă

bărbatul este capabil de monogamie, dacă natura fiinţelor umane permite sau cere un astfel de model. Trebuie să recunoastem faptul că deşi religia creştină şi în consecinţă, opinia publică din Europa şi America pentru ultimele două mii de ani a nesocotit poligamia şi a cerut constanţă în relaţia de căsătorie, monogamia a fost întotdeauna o excepţie şi poate că nu a fost niciodată atât de ferm stabilită ca astăzi. Monogamia, deşi solicitată, a existat doar cu numele. Poziţia dominantă a bărbatului în societate, i-a acordat acestuia privilegii sexuale care au împiedicat monogamia. Atât timp cât un sex este considerat ca fiind social superior altuia şi se bucură de drepturi speciale, monogamia nu poate fi stabilită. Odată ce egalitatea dintre sexe este atinsă, se poate şi probabil se va dezvolta o relaţie unică între bărbaţi şi femei. Numai atunci monogamia îşi poate dovedi valoarea sa, numai atunci omenirea va descoperi dacă va spori sau va restrânge fericirea personală şi auto-afirmarea.

Ceea ce cunoaştem despre nevoile psihologice şi emoţionale ale omului indică o dorinţă profundă pentru legăturile monogame. Uniunea strânsă şi exclusivă dintre două persoane este probabil cea mai intimă fuziune a două fiinţe umane, deoarece permite sentimentul cel mai profund şi complet al apartenenţei. O astfel de uniune este imposibilă totuşi, atâta timp cât monogamia este privită ca datorie şi obligaţie morală. Căsătoria în viitor probabil că va fi o instituţie total diferită, un acord între doi indivizi liberi şi egali, care nu mai sunt ameninţaţi de stigmatul „păcatului" sau de pedeapsa legii. Ambii vor avea dreptul să fie cu celălalt pentru că aleg acest lucru, şi nu pentru că sunt obligaţi. Va fi un trai în comun în care fiecare are dreptul să facă ceea ce doreşte mai mult, dar va evita ceea ce nu este plăcut pentru celălalt.

ATITUDINI CONSTRUCTIVE

În acest fel, marile probleme ale lumii sunt legate de problemele de zi cu zi ale căsniciei şi vieţii sexuale. În relaţiile noastre cele mai intime, ne confruntăm cu probleme fundamentale ale vremurilor noastre. Soluţia imediată a fiecărei probleme necesită aceleaşi tipuri de atitudine: curajul şi sentimentul de responsabilitate. Frica şi pesimismul conduc la creşterea pericolelor, la opresiune şi forţă, provocând antagonism şi război. Transferul responsabilităţii pe persoane şi pe condiţii nu va face decât să sporească confuzia şi perplexitatea cu privire la această problemă. Dar nu ne putem direcţiona curajul în acţiuni utile sau să ne luăm responsabilitatea cu privire la luarea deciziilor, dacă nu avem o înţelegere clară a problemelor implicate.[8] Progresul politic şi economic trebuie completat de eforturi educaţionale îndreptând vechile concepte şi atitudini. Educaţia trebuie să se adreseze soţilor, soţiilor şi copiilor, pentru a-i ajuta în readaptarea lor la noile probleme de bază privind traiul social. Recunoaşterea propriei noastre puteri şi responsabilităţi trebuie să fie adus acasă tuturor.

Dar de asemenea, trebuie să realizăm faptul că suntem în pragul unei noi culturi. Noile concepte morale sunt în concordanţă cu schimbările fundamentale din conceptele ştiinţifice. Progresul tehnic, stăpânirea energiei nucleare, modificarea capacităţii noastre industriale şi puterea fără precedent pe care o dobândim asupra naturii este în conformitate cu noua structură a societăţii noastre.

---

[8] Deşi procesul prin care noi normalităţi sunt create la noile generaţii, nu a fost niciodată direcţionat în mod sistematic şi constructiv John Dewey consideră o astfel de „inginerie socială" posibilă, oricât de drastică ar fi. *Human Nature and Conduct.* Henry Holt & Company, New York, 1922.

Este nevoie de educație pentru a face oamenii conștienți de implicațiile noilor cercetări științifice din toate domeniile, în fizică precum și în domeniul științelor sociale. Toate științele devin mai intens integrate pe măsură ce cunoștințele noastre sunt tot mai vaste. O noua imagine a universului apare, afectând conceptele tehnice, sociale, religioase și morale deopotrivă.

ÎMPĂCAREA CU SEXUL

Pe măsură ce alte elemente ale relațiilor umane devin mai importante sexul poate juca un rol diferit. Acest sentiment al responsabilității pentru celălalt, aprofundat și dezvoltat mai departe, va face ca uniunea fizică sa fie o dovadă a unificării spirituale. Atunci când devenim stăpâni în loc de sclavi ai emoțiilor noastre, sexualitatea va deveni un mediu de exprimare în loc de o tortură, o pornire impusivă sau o lovitură de bici.

Noi, cei vii, suferinzi și confuzi, suntem predecesorii lumii viitoare, a unei generații mult mai dezvoltate, mai puternice și impregnați de o cultură mai profundă. Prin străduințele noastre deschidem ușii; prin suferința noastră creăm o nouă lume. Atitudinea noastră față de sex și față de orice altă problemă socială este contribuția noastră la schimbarea lumii. Recunoscând acest lucru ar trebui să simțim pe deplin responsabilitatea individuală pentru dezvoltarea viitorului, care este legat de trecut. Propriile noastre probleme de viață pot arăta diferit dacă putem accepta acest punct de vedere. Putem schimba ceea ce este, dacă reușim să surprindem o frântură din ceea ce va fi.

Provocările Căsătoriei

„Modul în care alegem un partener poate fi un test decisiv cu privire la concepția noastră despre iubire şi căsătorie. În momentul alegerii punem în acțiune tot ceea ce am gândit, am aşteptat, şi lucrurile de care ne-am temut. Alegerea unui partener nepotrivit poate fi privită ca fiind primul pas către perturbarea relației de cuplu, sau ca ultim pas în abordarea eronată a celuilalt sex. Mulți oameni nu fac nici măcar un pas. Să alegi sau să nu alegi – aceasta este întrebarea pe care o plagiază de când lumea. Actul de a alege este nu numai deosebit de important, dar şi extrem de semnificativ psihologic şi ştiințific. Ca un flash de lumină, acesta ilumineaază brusc întreaga situație, răspândind lumina asupra forțelor care au produs fulgerul."

Rudolf Dreikurs

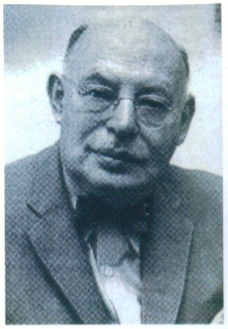

Editura Institutului de Psihologie şi Psihoterapie Adleriană (EIPPA) este încântată să publice una dintre perlele psihologiei adleriene, scrisă de cel mai apropiat şi apreciat elev al lui Alfred Adler. Rudolf Dreikurs a fost psihiatru şi a trăit vremuri vibrante alături de Profesorul său, a cărui amprentă definitivă a fost pusă asupra întregii sale vieți.

Provocările Căsătoriei oferă ocazia de a învăța cum să ne rezolvăm problemele din viața de cuplu cu înțelegere, respect mutual, şi în spiritul egalității şi al interesului social, cu scopul de face căsnicia minunată.

Institutul de Psihologie şi Psihoterapie Adleriană

ISBN 978-606-92430-1-5

9 786069 243015

Provocările Căsătoriei — Rudolf Dreikurs

2

The Challenge of MARRIAGE

Biblioteca Institutului de Psihologie şi Psihoterapie Adleriană

nr.2

Provocările Căsătoriei

Căsnicia poate fi minunată

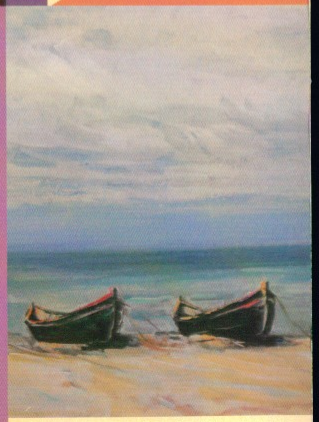

Rudolf Dreikurs

M.D.